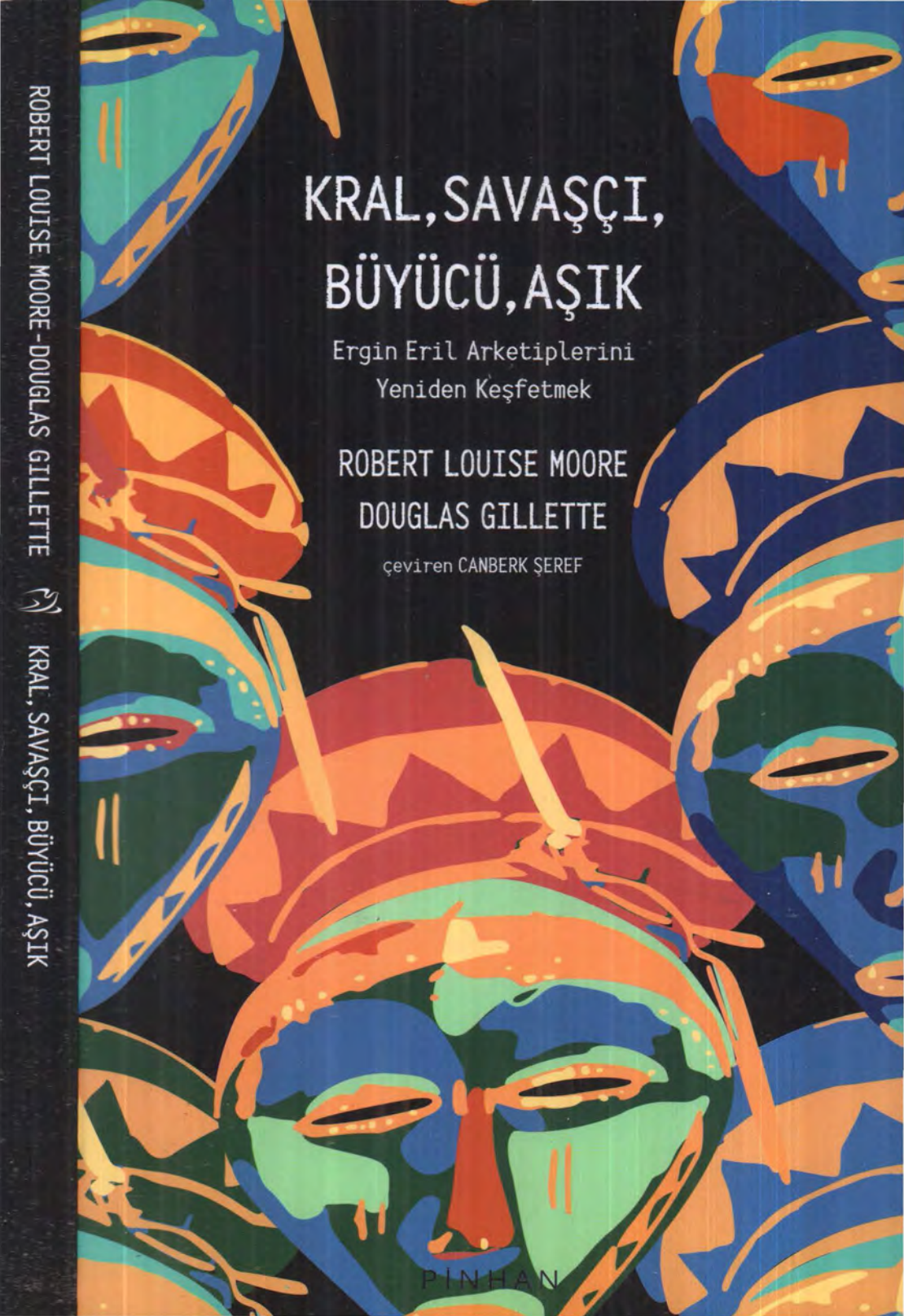

KRAL, SAVAŞÇI,
BÜYÜCÜ, AŞIK
Ergin Eril Arketiplerini
Yeniden Keşfetmek
ROBERT LOUISE MOORE
DOUGLAS GILLETTE
çeviren CANBERK ŞEREF
PİNHAN
ROBERT LOUISE MOORE-DOUGLAS GILLETTE
KRAL, SAVAŞÇI, BÜYÜCÜ, AŞIK

KRAL, SAVAŞÇI, BÜYÜCÜ, AŞIK
Ergin Eril Arketiplerini Yeniden Keşfetmek

Robert Louise Moore (13 Ağustos 1942 – 18 Haziran 2016): Amerikalı bir Jungcu psikologdur. Chicago'da uzun süre kendi özel muayenehanesinde psikanaliz danışmanlığı yapmıştır. Chicago C. G. Jung Enstitüsü'nde eğitmendi. Çok sayıda psikoloji kitabına editör ve yazar olmuştur. Ölümüne dek "Neo-Jungcu" bir kitap projesi üzerine çalışıyordu. Erginleme süreçleri ve eril psişe üzerine çalışmaları, günümüzde kendisini eril psikoloji çalışmalarında başlıca referanslar arasına yerleştirmiştir

Douglas Gillette: temel kitaplarının çoğunda (Kral, Savaşçı, Büyücü, Aşık serisi, beş kitap) Robert Moore ile beraber çalışmış bir yazardır. Aktif olarak çalışmalarına devam etmektedir.

Canberk Şeref: 1997'de Zonguldak'ta doğdu. Lisansını Hacettepe Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünden aldı. Eğitimi boyunca birçok resmi ve resmi olmayan çeviriler yapmış, aralarına Jungcu psikanalizin de dahil olduğu akademik çalışmalar yayınlamıştır. Eğitimine Hacettepe Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans programında devam etmekte ve Jungcu psikoloji odağında olmak üzere, çeviri ve editörlük işleri yapmaktadır.

PİNHAN YAYINCILIK
Litros Yolu, Fatih San. Sitesi No: 12/214-215
Topkapı/Zeytinburnu İstanbul
Tel: (0212) 259 27 60 Faks: (0212) 565 16 74
www.pinhanyayincilik.com
info@pinhanyayincilik.com
Sertifika No: 40676

Kaynak metin: King, Warrior, Magician, Lover: Rediscovering the Archetypes of the Mature Masculine / Robert L. Moore; Douglas Gillette

Kral, Savaşçı, Büyücü, Aşık
Ergin Eril Arketiplerini Yeniden Keşfetmek

© Pinhan Yayıncılık, 2022
Türkçe çeviri © Canberk Şeref

Birinci Basım: Eylül 2022

Genel Yayın Yönetmeni: Mahmut Sever
Kapak Tasarımı: Mahmut Sever
Dizgi: Özlem Sümbül

Teknik Hazırlık, Baskı ve Cilt:
Yaylacık Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
Litros Yolu Fatih San. Sitesi No: 12/197-203
Topkapı-İstanbul Tel: (0212) 567 80 03
Sertifika No: 44865

Pinhan Yayıncılık 326
ISBN: 978-625-8393-19-4

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metnin, gerek görsel malzemenin yayınevinden izin alınmadan herhangi bir yolla çoğaltılması, yayımlanması ve dağıtılması 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun hükümlerine aykırıdır ve hak sahiplerinin maddi ve manevi haklarının çiğnenmesi anlamına geldiği için suç oluşturur.

KRAL, SAVAŞÇI, BÜYÜCÜ, AŞIK

ERGİN ERİL

ARKETİPLERİNİ YENİDEN KEŞFETMEK

çeviren CANBERK ŞEREF

Eril deneyiminin yeniden değer kazanması saikini sağlamış olan şair Robert Bly'a.

Dört Yüceler her insanın içindedir; Mükemmel Birlik
Başka bir yerde Var Olamaz Evrensel Aden Kardeşliği'nden,
Evrensel İnsan'dan; o ki, ilelebet Şanı ayakta kalsın. Âmin.
- William Blake, *Dört Zoa*

İçindekiler

ÖNSÖZ | 11
TEŞEKKÜR | 13
GİRİŞ | 15

1. BÖLÜM:
ÇOCUK PSİKOLOJİSİNDEN ERKEK PSİKOLOJİSİNE | 21

1
ERİL RİTÜEL SÜREÇLERİNDEKİ KRİZ | 23

2
ERİL POTANSİYELLER | 29

3
ÇOCUK PSİKOLOJİSİ | 33

4
ERKEK PSİKOLOJİSİ | 67

2. BÖLÜM:
ERİL PSİŞEYİ ÇÖZME –
ERGİN ERİLİN DÖRT ARKETİPİ | 71

5
KRAL | 73

6
SAVAŞÇI | 99

7
BÜYÜCÜ | 123

8
AŞIK | 147

SONUÇ: ERGİN ERİLİN ARKETİPİK
GÜÇLERİNE ERİŞME | 171
9
OKUMALAR | 187

Önsöz

Kral, Savaşçı, Büyücü ve Aşık arketipleri, Birleşik Devletler ve diğer ülkelerde, gitgide artan bir şekilde erkek toplulukları ve yayınlarının odağında yer almaktadır. Gerçekten de, birçok kişi bu örüntülerin geleneksel olarak yapı taşları biçiminde görüldüklerini farz eder. Doğrusu, bu arketipleri dinamik bir ilişki içinde ergin eril psişeyi oluşturan dört temel yapı oldukları şeklinde tanımlamaya yol açan psikolojik araştırma, ilk başta, Chicago C. G. Jung Enstitüsü'ndeki bir dizi derste sunulmuş ve ilk olarak, şu anda erkek hareketleri içerisinde yaygın bir şekilde nüfuz sahibi olan, çok satan ses kayıtlarında yayınlanmıştır. Şuna inanıyoruz ki, bu derslerde ana hatları belirtilen psikolojik bulgular, hem eril hem de dişil olmak üzere insan kendiliğinin derin temel yapılarının çözülmesinde asli ve olasılıkla devrimsel bir atılım teşkil etmektedirler. Carl Jung'un "çifte dördey" dediği şeyin çözülmesi, Jung'un Kendilik arketipi anlayışı üzerine inşa edilmekte ama Jung'un çalışmalarının içsel coğrafyasındaki kavrayışımızı genişletmektedir; bunu da, sadece "dört taraf"ta ifade bulan psikolojik içerikleri ve potansiyelleri değil, ayrıca derin kendiliğin dinamiklerinin içine işlenen iki temel diyalektik karşıtlıkları da betimleyerek yapar: Kral (ya da Kraliçe)/Büyücü ve Aşık/Savaşçı.

Kral, Savaşçı, Büyücü, Aşık eril psişeyi anlamak amacı güden bu araştırmanın çıkarımlarının keşifsel bir incelemesidir. Bu paradigmaya dayanan, eril psikoloji üzerine yazılacak beş ciltlik bir dizinin ilkidir. Ardıl ciltlerin, insan psikolojisi ve maneviyatı üzerine olan bu teorik modelin çıkarımlarının daha fazla ayrıntısına inmesi ve genişletmesi tasarlanmakta-

dır. Mesleki teknik ilgileri bulunan ya da merak duyanlar ve daha fazlasını öğrenmek isteyenler, kitabın sonunda verilen kaynak listesine danışabilirler.

Bununla beraber, bizim bu kitabı yazmadaki amacımız, erkeklere, bir tür "kullanıcının eril psişesi için el rehberi" gibi basitleştirilmiş ve okunabilir bir ana hat sunmaktır. Bu kitabı okumanın bir erkek olarak güçlülük ve zayıflıklarınızı anlamanıza yardım etmesi ve hala keşfedilmesi gereken eril kendilik arazilerinin bir haritasını sağlaması gerekir.

Teşekkür

Yazarlar, cesaretlendirmeleri için Robert Bly'a, el yazmaları üzerine dikkatli okuması için Graciela Infante'ye, Margaret Shanahan ve Graciela Infante'ye çok sayıdaki tavsiyeleri için, Patrick Nugent'a Robert Moore'un derslerinin ses kayıtlarının tam kesinlikteki yazı dökümü için ve Harper San Francisco'nun editör ve çalışanlarına teşekkürlerini sunmak istiyor. Ayrıca, eril psikolojiye bu yeni yaklaşım ile kendi deneyimleri üzerine akıl yürüten ve kavrayışımızı düzeltmemize ve derinleştirmemize katkıda bulunan çok sayıdaki erkeğe özel bir minnet sunmak istiyoruz.

Tüm dipnotlar, Türk okuyucunun okumasını kolaylaştırmak ve bazı yerlerde gönderme kaynaklarını belirtmek amacıyla Türkçe çevirmen tarafından verilmiştir. Sayfa 32 ve 76'da "*" ile verilen dipnotlar, yazarın tek dipnotlarıdır.

Giriş

Bill Moyer'ın şair Robert Bly ile yaptığı yakın zamandaki "A Gathering Of Men" isimli bir röportajda,[1] genç bir adam şu soruyu sordu: "Güç sahibi erginlenmiş erkekler bugün neredeler?" Biz bu kitabı hem erkeklerin hem de kadınların aklında yer eden bu soruyu cevaplamak için yazdık. Yirminci yüzyılın sonlarında, eril kimliğin büyük çaptaki bir kriziyle karşı karşıyayız. Gittikçe artan bir oranda, günümüz manzarasının gözlemcileri -sosyologlar, antropologlar ve derinlik psikologları-, bir bütün olarak da toplumumuzu etkilediği gibi her birimizi kişisel olarak etkileyen bu olgunun yıkıma sürükleyen boyutunu keşfetmekteler. En azından Birleşik Devletler ve Batı Avrupa'da, neden bu kadar cinsiyet karmaşası yaşanıyor? Öyle görünüyor ki, herhangi bir şeyin eril ya da dişil özünü belirleyebilmek gittikçe daha zor bir hale geliyor.

Aile yapılarına baktığımızda, geleneksel ailenin yıkılışını görebiliriz. Gittikçe daha da fazla aile, namevcut baba gibi üzücü bir olguyu gözler önüne seriyor ve bu namevcudiyet ki, ya duygusal ya da fiziksel terk edilme ile, veyahut da her ikisi ile birden, her iki cinsiyette çocuk için de psikolojik bir yıkıma yol açar. Zayıf ya da namevcut baba, hem kızının hem de oğlunun kendi cinsel kimliklerine erişme ve hem kendi hem de karşı cinsiyetin üyeleriyle olumlu ve yakın ilişkiler kurma kabiliyetlerini sakat bırakır.

Bu beriki ne kadar önemli olsa da, erillik krizini açıklarken sadece [tek bir koşul ile] basit bir şekilde çağdaş aile yapıları-

---

[Erkekler Meclisi] (1990). Çevrim içi ulaşmak için bkz. https://billmoyers.com/content/gathering-men-robert-bly.

nın dağılmasına işaret edemeyeceğimizi kanılarımız ve deneyimlerimiz dolayısıyla kabul edemiyoruz. Tam olarak bu dağılmanın altında yatan diğer iki unsura bakmamız gerekiyor.

İlk olarak, çocukları erkekliğe erginlemedeki *ritüel süreçlerin* ortadan kaybolmasını çok ciddiye almamız gerek. Geleneksel toplumlarda, bizim Çocuk psikolojisi ve Erkek psikolojisi dediğimiz şeyleri neyin teşkil ettiğine dair standart tanımlar bulunur. Arnold van Gennep ve Victor Turner gibi kayda değer antropologların titiz gözlemi altına girmiş kabile toplumlarında, bunu açık bir şekilde görebiliriz. Kabilenin çocuklarının erkekliğe geçişini sağlamaya yardım eden, dikkatle oluşturulmuş ritüeller vardır. Batı'daki uygarlığın yüzyılları boyunca, tüm bu ritüel süreçlerin neredeyse tamamı terk edilmiş ya da daha dar ve daha az güç sahibi kanallara -bizim *yalancı erginlemeler* dediğimiz olgulara- yöneltilmiştir.

Ritüel erginleme töreninin çöküşünün tarihi arka planına parmakla işaret edebiliriz. Protestan Reformu ve Aydınlanma, ritüel süreci itibardan düşürme mevzusunu paylaşan iki güçlü harekettir. Kutsal ve dönüştüren bir süreç olarak ritüelin itibarı bir kere kaybedilince, geriye bize kalan, Victor Turner'ın "salt merasim" dediği şey olur, ki bu da bilincin hakiki dönüşümünü gerçekleştirmek için yeterli güce sahip değildir. Ritüelden koparak, hem erkek hem de kadınların cinsel kimliklerini derin, ergin ve hayata olumlu etkisi olan şekilde kazandıkları süreçleri lağvetmiş olduk.

Bu kimliklerin ritüel süreçler vasıtasıyla oluşturulduğu bir toplumda ritüel süreçler itibardan düştüğü zaman ne olur? Erkeklerin durumunda, ya erkekliğe hiçbir erginlemesi gerçekleştirilmemiş ya da ihtiyaç duyulan yetişkinliğe geçişi tetiklemede başarısız kalan yalancı erginlemeler geçirmiş olan birçok kişi vardır. Bizimki, Çocuk psikolojisinin egemenliğidir. Çocuk psikolojisi etrafımızda her yerdedir ve işaretlerini görmek çok kolaydır. Bu işaretler arasında, hem erkek hem de kadınlara olmak üzere, diğer insanlara karşı istismarcı ve şiddet yüklü dışa vurumlar bulunur; pasiflik ve zayıflık, kişinin kendi hayatında etkin ve yaratıcı davranabilme ve diğer insanlarda (hem erkek hem kadınlarda) yaşam ve yaratıcılığı

uyandırma kabiliyetsizliği; ve, çoğu zaman, ikisi arasında - istismar/zayıflık, istismar/zayıflık- salıntıda olma.

Anlam yüklü eril erginleme töreni süreçlerinin yıkılışıyla beraber, ergin eril kimliğin çözünmesine, öyle görünüyor ki, ikinci bir unsur da katkı sağlamaktadır. Feminist eleştiri makamı tarafından bize gösterilen bu unsur, ataerkidir. Ataerki, Batı dünyasına ve dünyanın geri kalan büyük çoğunluğuna, en azından M.Ö. ikinci bin yıldan günümüze dek, hâkim olmuş sosyal ve kültürel düzendir. Feministler, ataerkideki eril egemenliğinin dişile -hem dişil nitelik ve erdemlere hem de bizzat kadınlara- karşı nasıl baskılayıcı ve istismarcı olduğunu görmüştür. Ataerkilliğe olan radikal eleştirilerinde, bazı feministler, erilliğinin temelinde esasen istismarcı olduğu ve "eros" -sevgi, yakınlık ve nezaket- ile bağın insan denkleminde sadece dişil taraftan geldiği çıkarımını yaparlar.

Her ne kadar bu iç görülerin bazıları hem dişil hem de erilin ataerkil basmakalıplardan özgürleşmesi davasında yararlı olmuş olsa da, biz bu bakış açısında ciddi sorunlar bulunduğuna inanıyoruz. Bizim görüşümüzde, ataerki, derin ve köklü erilliğin dışa vurumu *değildir*, zira hakikaten derin ve köklü erillik istismarcı *değildir*. Ataerki, *erginleşmemiş* erilin dışa vurumudur. Çocuk psikolojisinin ve bir bakıma da erilliğin gölge -ya da sapmış- tarafının dışa vurumudur. Gelişmesi önlenmiş, erginleşmemiş seviyelerde takılı kalmış erilliği dışa vurmaktadır.

Ataerki, görüşümüzce, *erilliğin* ve aynı şekilde dişilliğin de bütünlüğüne bir saldırıdır. Ataerkinin yapı ve dinamiklerine yakalanmış olanlar, sadece kadınlar değil erkekler üzerinde de baskınlık kurmayı ister. Ataerki, kadından duyulan korkuya -çocuğun korkusu, erginleşmemiş eril korku-, şüphesiz ki ayrıca erkekten duyulan korkuya da dayanır. Çocuklar kadınlardan korkar. Ama erkeklerden de korkarlar.

Ataerkil erkek, kızlarının ya da kadın çalışanlarının tam gelişimini hoş karşılamadığı gibi, oğulları ya da erkek astlarının da tam eril gelişimini hoş karşılamaz. Ofiste bu kadar başarılı olduğumuza katlanamayan amirin hikâyesidir bu. Güzelliğimiz, erginliğimiz, yaratıcılığımız ve üretkenliğimizde kim olduğumuzu açığa çıkarmaya çalışırken bile ne sık

kıskanılır, nefret edilir ve doğrudan ya da pasif agresif yollardan saldırıya uğrarız! Daha güzel, daha yetkin ve daha yaratıcı oldukça o kadar daha üstlerimizin, ya da denklerimizin bile, düşmanlığını davet edermişiz gibidir. Gerçekten saldırısına maruz kaldığımız şey, varlığın eril ya da dişil bütünlüğüne yönelik yoldaki ilerleyişimizden korkan insanların erginleşmemişliğidir.

Ataerki, bizim Çocuk psikolojisi dediğimiz şeyi dışa vurur. Ergin eril potansiyellerin özünün, bunların varlık bütünlüğünün bir dışa vurumu değildir. Bu sonuca, Antik ve çağdaş rüyalar üzerine çalışmalarımızdan, geleneksel dini topluluğun hızlı bir şekilde dişilleşmesinin iç yüzü üzerine incelemelerimizden, toplumumuzun bütünündeki cinsiyet rollerinin hızlı değişimi üzerine akıl yürütmelerimizden ve psikoterapiye danışan erkeklerin birçoğunun iç yaşamında yaşamsal bir şeyin eksik olduğunu gitgide daha fazla gözlemlediğimiz yıllar süren klinik uygulamalarımızdan vardık.

Eksik olan şey, çoğu yerde, birçok derinlik psikoloğunun da eksik olarak varsaydığı şey değildir: yani, iç *dişil* ile olan elverişli bağ. Çoğu vakada, yardım arayan bu erkekler, dişil tarafından *gark edilmiş* ya da gark edilmekteydi. Sahip olmadıkları şey ise derin ve içgüdüsel *eril* erkelerle, ergin erilliğin potansiyelleriyle kurulan elverişli bir bağdı. Bu potansiyellerle kuracakları bağdan, bizzat ataerki tarafından ve tutunabildikleri geriye kalan azıcık erilliğe yöneltilen feminist eleştiri tarafından engellenmekteydiler. Aracılığıyla belli bir erkeklik duyusuna erişebilecekleri herhangi bir anlamlı ve dönüştürücü erginleme süreçlerinin hayatlarındaki yoksunluğu tarafından engellenmekteydiler.

Keşfettik ki, bu adamlar, eril yapı deneyimlerini, kendi meditasyon, dua ve Jungcuların etkin imgelem dediği şey yoluyla aradıkça içsel ergin eril arketiplerle daha fazla yakınlık kurar oldular, ataerkil kendiliklerini ve başka zarar verici düşünce, his ve davranış kalıplarını daha fazla bırakabilir oldular ve içten bir şekilde daha güçlü, merkez sahibi ve kendileri ve başkalarına -*hem* kadın *hem* erkek- karşı daha yapıcı, üretici hale geldiler.

Mevcut erillik krizinde ihtiyaç duyduğumuz şey, bazı fe-

ministlerin söylediği gibi, *daha az* eril güç değildir. *Daha fazlasına* ihtiyacımız var. Ama ihtiyacımız olan, daha fazla *ergin* erildir. Daha fazla Erkek psikolojisine ihtiyacımız var. Eril güç üzerine bir sükûnet duyusu geliştirmemiz gerekiyor ki başkalarına karşı baskılayıcı, güçsüzleştirici davranma gereği duymayalım.

Ataerkinin ve aynı şekilde ataerkiye verilen feminist tepkinin içinde, hem erile hem dişile karşı haddinden fazla kara çalma ve inciticilik vardır. Feminist eleştiri, yeterince bilge olmadığı zaman, zaten ablukada olan hakiki erilliği daha da fazla incitir. Gerçekte, belki de, insan tarihinde ergin erilliğin (ya da ergin dişilliğin) henüz hiçbir zaman gerçek bir üstünlüğe sahip olduğu bir zaman olmamıştır. Bundan emin olamayız. Emin olabildiğimiz şudur ki, günümüzde ergin erillik üstünlükte değildir.

Ergin erilliği sevmeyi ve onun tarafından sevilmeyi öğrenmemiz gerekiyor. Hakiki eril güç ve kuvveyi, sadece erkek olarak kendi sağlığımız ve diğer insanlarla olan ilişkimiz uğruna değil, ergin erilliğin tür olarak yüzleştiğimiz küresel hayatta kalma krizine olan etkisi yüzünden de kutlamayı öğrenmeliyiz. Eğer türümüz gelecekte hayatta kalacaksa, tehlikeli ve dengesiz dünyamızın aciliyetle ergin erkek ve ergin kadınlara ihtiyacı vardır.

Toplumumuzda bizi Çocuk psikolojisinden Erkek psikolojisine yükseltecek ya hiçbir ritüel süreç bulunmadığı ya da çok az bulunduğundan, her birimizin, hepimizin içinde yaşayan eril erke potansiyellerinin derin kaynaklarına kendi başımıza (birbirimizin yardımı ve desteğiyle beraber) ulaşması gerekiyor. Bu yetkelendirme kaynaklarıyla bir bağ kurma yolu bulmamız gerekiyor. Bu kitap, umuyoruz ki, bu yaşamsal görevin başarılmasına katkı sağlayacaktır.

1. BÖLÜM
ÇOCUK PSİKOLOJİSİNDEN ERKEK PSİKOLOJİSİNE

1. ERİL RİTÜEL SÜREÇLERİNDEKİ KRİZ

Bazı adamlar hakkında "kendilerini bir türlü toplayamadıklarını" duyarız. Bunun anlamı, derin bir seviyede, şu ya da bu kişinin kendi derin bağlaşık yapılarını deneyimlemediği ya da deneyimleyemediğidir. Kişi parçalanmıştır; kişiliğinin çeşitli parçaları birbirinden kopmuş ve son derece bağımsız ve kaotik yaşamlar sürdürmektedir. "Kendini toplayamayan" bir adam, erkekliğin derin yapılarına yönelik olarak ritüel erginleme töreninden geçme şansını muhtemelen yakalamamış bir adamdır. Bir çocuk kalır o – böyle istediğinden değil, çocuk erkelerini erkek erkelerine dönüştürme yolunu hiç kimse ona göstermediği için. Hiç kimse, ona, eril potansiyellerin iç dünyasının etkili ve iyileştirici deneyimlerinin yolunu göstermemiştir.

Fransa'daki çok eski cro-magnon atalarımızın mağaralarını ziyaret edip bu öte dünyaya -ve iç dünyaya- ait karanlıklara indiğimiz ve lambalarımızın ışığını açtığımızda, orada tasvir edilişini gördüğümüz eril kudretin gizlenmiş, gizemli kaynakları karşısında huşu ve merak içinde irkiliriz. İçimizde derinlerde bir şeyin harekete geçtiğini hissederiz. Burada, sessiz bir ezgi içinde, büyülü hayvanlar -bizon, antilop ve mamut-, yüksek, kavisli tavanlar ve inişli çıkışlı duvarlar boyunca el değmemiş bir güzellik ve kuvvetle sıçrar ve gürlerler, kayanın kıvrımlarına doğru kararla yürür, sonra lambamızın ışığında tekrardan bize atılırlar. Ve burada, bunlarla beraber çizilmiş, burada buluşup ilkel ritüellerini gerçekleştiren sanatçı-avcıların, kadim savaşçı ve aile reislerinin el izleri bulunur.

Antropologlar, neredeyse evrensel olarak, bu mağaraların, en azından kısmen, erkekler tarafından erkekler için ve bil-

hassa çocukların erkek sorumluluğu ve eril ruhaniyetinin gizemli dünyasına geçiş ritüelleri için yapılmış olduğunu kabul etmiştir.

Ama çocuklardan erkek yapma ritüel süreçleri üzerine varsayımlarımız, bu kadim mağaralarla sınırlı değildir. Aralarında en tanınmışlarının Mircea Eliade ve Victor Turner olduğu birçok bilginin gösterdiği üzere, Afrika, Güney Amerika, Güney Pasifik adaları ve daha birçok yerde, kabile kültürlerinde ritüel erginleme süreçleri bugüne dek hala hayattadır. Kuzey Amerika'daki Ova Yerlileri arasında çok yakın zamanlara kadar hayatta kalmıştır. Uzmanların ritüel süreçler üzerine çalışmaları yavan okumalara meyledebilir. Ama çok sayıda çağdaş filmde renkli bir biçimde sahnelendiğini görebiliriz. Filmler, kadim halk masalları ve mitlere benzerler. Onlar, kendimize kendimiz -hayatlarımız ve anlamları- hakkında anlattığımız hikâyelerdir. Aslına bakarsak, hem erkek hem de kadınlar için erginleme süreçleri, birçok filmimizin örtük izleklerinin başlıcalarından biridir.

Bunun iyi, açık bir örneği *The Emerald Forest*[2] filminde bulunabilir. Filmde, beyaz bir çocuk, Brezilya yerlileri tarafından kaçırılıp büyütülür. Bir gün, güzel bir kızla nehirde oynuyordur. Kabile şefi, çocuğun kıza olan ilgisinin bir süredir farkındadır. Çocuktaki bu cinsel ilginin uyanışı, şef için bir işarettir. Karısı ve bazı kabile yaşlılarıyla beraber nehrin kenarında belirerek, kızla oyun oynamakta olan Tomme'u (Tommy) şaşırtır. Şef haykırır: "Tomme, ölme vaktin geldi!" Herkes derinden sarsılmış gibi görünür. Tüm kadın ve annelerin rolünü üstlenerek, şefin karısı sorar: "Ölmek zorunda mı?" Şef, tehditkâr bir şekilde cevaplar: "Evet!" Ardından, ateşle aydınlanmış bir akşam sahnesinde, kabilenin yaşlı erkekleri tarafından kendisine işkence ediliyormuş gibi görünen Tomme'u görürüz; zorla asmalarının arasına sokulmuştur, orman karıncaları tarafından canlı canlı yenmektedir. Aç karıncaların çenesinde bedeni tahrip edilmiş halde, ızdırap içinde kıvranır. En kötüsünden korkarız.

---

[2] *Zümrüt Ormanı* (1985).

Fakat en sonunda güneş doğar ve hala nefes almakta olan Tomme, erkekler tarafından nehre götürülür ve yıkanır, bedenine yapışmış karıncalar yıkanıp temizlenir. Ardından, şef sesini yükseltip şöyle der: "Çocuk öldü, erkek doğdu!" Bunun üzerine, Tomme'a ilk ruhani deneyimi sunulur; uzun bir kamışla burnunun içine bir uyuşturucu üflenir. Halüsinasyon görür ve halüsinasyonunda, ruh hayvanını keşfeder (kartal), yeni ve enginleşmiş bir bilinçle dünyanın üzerinde süzülür, orman dünyasının bütününü adeta Tanrı'nın gözlerinden görür. Bundan sonra evlenmesine izin verilir. Tomme bir erkek, adam olmuştur. Daha sonra, erkeğin sorumluluklarını ve kimliğini üstlendikçe, kabile içinde ilk önce bir savaşçı konumuna ve ondan sonra da şef konumuna yükselir.

Öyle söylenebilir ki, yaşamın belki de en temel dinamiği, daha düşük bir deneyim ve bilinç biçiminden daha yüksek (ya da daha derin) bir bilinç seviyesine, daha dağınık bir kimlikten daha birleşik ve yapı sahibi bir kimliğe ilerlemektir. İnsan yaşamının tümü, en azından bu hatlar üzerinde ileri yürümeyi amaçlar. Yetişkinliğe, yetişkin sorumluluklarına ve kendimiz ve başkalarına karşı yetişkin görevlerine, yetişkin mutluluklarına ve yetişkin halklarına, yetişkin ruhaniyetine erginlemeyi amaçlarız. Kabile toplulukları, hem eril hem de dişil yetişkinliği ve buna nasıl ulaşılacağı üzerine son derece spesifik bir kavrayışa sahipti. Ve çocuklarının bizim sükûn, güvenli erginlik dediğimiz şeye erişmelerini sağlamak için *The Emerald Forest*'taki gibi ritüel süreçleri vardı.

Onun yerine, bizim kültürümüzde yalancı ritüeller vardır. Kültürümüzde çok sayıda yalancı ergilemeler vardır. Askerlik çağrısı bunlardan biridir. Düşlem odur ki, aşağılanma ve eğitim kampının zoraki kimliksizliği "sizi adam yapacaktır." Büyük şehirlerimizdeki çeteler ve aynı şekilde hapishane sistemleri de -ki bunlar da büyük oranda çeteler tarafından yönetilir- yalancı erginlemenin bir başka dışa vurumlarıdır.

Bu olgulara iki sebepten dolayı yalancı etkinlikler deriz. İlk başta, muhtemelen ordu ergilemesinin istisnasıyla, bu süreçler, bazı zamanlar pekâlâ ritüelleşmiş olsalar da, çocuğu çoğu zaman çarpık, gelişimi tam olmayan ve yanlış bir erilliğe erginler. Diğer insanlara ve sık sık kendine karşı istismarcı

olan ataerkil bir "erkeklik"tir bu. Müstakbel yeni üyeden, bazen ritüel bir cinayet istenir. Çete kültüründe genellikle uyuşturucu kullanımı da söz konusu olur. Çocuk, bu sistemlerde, ergen rolünü yerine getirip kabaca toplumun çocuksu değerlerinde kendini gösteren seviyeye paralel bir gelişim seviyesine erişebilir; gerçi karşı kültürel bir şekilde gerçekleştirilir bu. Ama bu yalancı erginlemeler erkek yaratmaz çünkü gerçek erkekler düşüncesizce şiddet yanlısı ya da saldırgan değildir. Çocuk psikolojisi, ki buna 3. bölümde daha ayrıntıyla bakacağız, şu ya da bu biçimde diğer insanlar üzerine egemenlik kurma çabasından mükelleftir. Ve çoğu zaman, başkalarına zarar verdiği gibi istemeden kendine de zarar verir. Sadomazoşistiktir. Erkek psikolojisi, her zaman bunun zıttıdır. Zarar verici ve yıkıcı değil, korumacı ve üreticidir.

Herhangi bir erkekte Erkek psikolojisinin varlığa gelmesi için, ölümün gerçekleşmesi gerekir. Ölüm -sembolik, psikolojik ya da ruhani-, her daim her erginleme ritüelinin can alıcı bir parçasıdır. Psikolojik terimlerde, Ben'in "ölmesi" gerekmektedir. Yeni erkeğin meydana gelmesinden önce, eski varoluş ve eyleme ve düşünme ve hissetme yordamlarının ritüel olarak "ölmesi" gerekir. Yalancı erginleme, çocuğun Ben'ine bazı gemler vurabilse de, çoğu zaman Ben'in güç ve kontrol peşindeki uğraşını yeni bir biçime, diğer ergenler tarafından düzenlenen ergence bir biçime sokarak güçlendirir. Etkili, dönüştürücü erginleme, Ben ve Ben'in eski arzularını, öncesinde bilinmeyen bir güç ya da merkeze tabi, yeni bir ilişkiyle diriltmek üzere mutlaken yok eder. Ergin eril erkelere teslimiyet, her zaman sükûnet, şefkat, görü berraklığı ve üretkenlikle kendini gösteren yeni bir eril kişiliği ortaya çıkarır.

İkinci bir unsur, kültürümüzdeki çoğu erginlemeyi yalancı ergilemeler kılar. Çoğu durumda, ritüel süreç kapsamına giren basbayağı hiçbir şey yoktur. Ritüel süreç, iki şeyi kapsar. İlki, kutsal arazi ve ikincisi de ritüel kıdemlisi, "bir "yaşlı bilge adam" ya da "yaşlı bilge kadın"dır, ki bu kıdemli kişi yeni üye için tamamen güvenilir ve yeni üyeye süreç boyu yol göstermeye ve onu diğer tarafa bütün ve gelişmiş olarak teslim etmeye kabiliyetli biridir.

Mircea Eliade, kutsal arazinin rolü üzerine kapsamlı araş-

tırmalar yapmıştır. Ritüel olarak kutsanmış alanın, her tür erginleme töreni için asli olduğu sonucuna varmıştır. Kabile toplumlarında, bu alan, erginlemelerini bekleyen çocukların içinde tutuldukları, özel olarak inşa edilmiş bir kulübe ya da ev olabilir. Bir mağara olabilir. Veyahut, müstakbel üyenin ölmek veya erkekliğini bulmak için götürüldüğü engin bir doğa bölgesi de olabilir. Büyücülerin "büyülü çemberi" olabilir. Ya da, daha gelişmiş uygarlıklarda olduğu gibi, büyük bir tapınağın civarındaki iç bir oda olabilir. Bu alan, dış dünyanın tesirinden, özellikle, oğlan çocuklar söz konusu olduğunda, kadınların tesirinden yalıtılmış olmalıdır. Çoğunlukla, üyeler, korkunç duygusal ve dayanılmaz acılı fiziksel sınamalardan geçirilebilir. Yaşamın acısına, ritüel kıdemlilerine ve toplumun eril gelenek ve mitlerine teslim olmayı öğrenirler. Hepsine erkeklerin gizli bilgeliği öğretilir. Ve kutsal alandan ancak sınamayı başarılı bir şekilde tamamlayıp bir erkek olarak yeniden doğdukları zaman salıverilirler.

Başarılı bir erginleme süreci için ikinci asli bileşen, bir ritüel kıdemlisinin mevcudiyetidir. *The Emerald Forest*'ta, şef ve kabilenin diğer yaşlılarıdır bu. Ritüel kıdemlisi, gizli bilgeliği bilen, kabilenin yordamlarını ve erkeklerin sıkı bir şekilde muhafaza edilen mitlerini bilen adamdır. Ergin erillik görüsünü yaşayan kişidir o.

Kültürümüzdeki ergin erkeklerin azlığından dolayı, ritüel kıdemlilerin vahim bir arz kıtlığında olduğunu söylemeye gerek bile yok. Bu sebepten, yalancı erginlemeler, bir tür ritüel süreç var olsa ve şehir sokaklarında ya da hapishane hücrelerinde bir tür kutsal alan kurulmuş olsa bile, Erkek psikolojisine doğru ilerlemeye izin vermektense, Çocuk psikolojisini güçlendiren çarpıklıklarını sürdürmekteler.

Ergin erillik krizi pekâlâ kapımızdadır. Ergin erkek modellerinin eksikliğinden ve sosyal bütünlüğün ve ritüel süreçleri gerçekleştirecek kurumsal yapıların eksikliğinden, "herkes kendi bacağından"dır. Cinsiyet güdümlerimizin amacının ne olduğu veya uğraşlarımızda neyin ters gittiği konusunda hiçbir fikre sahip olmaksızın, çoğumuz da havlu atarız. Sadece kaygılı, kifayetsiz hissetmenin eşiğinde, hayal kırıklığına uğramış, küçümsenmiş, sevilmemiş ve takdir edilmemiş,

çoğu zaman erkek olmaktan utanır olduğumuzu biliriz. Sadece biliriz ki, yaratıcılığımıza saldırılmıştır, girişimlerimiz düşmanlıkla karşılanmıştır, göz ardı edilmiş, küçük düşürülmüş ve kayıp öz güvenimizin boş çuvalını öylece elimizde tutar halde bırakılmışızdır. İşimizi ve ilişkilerimizi suya batmaktan kurtarmaya çalışır, kuvvetimizi kaybeder ya da hedefimizi tutturamaz halde, bir kıyasıya rekabet dünyası karşısında pes ederiz. Birçoğumuz, üretici, onaylayıcı ve güç verici babayı, çoğumuz için gerçek hayatımızda hiç var olmamış ve ortaya çıkmasını sağlamak için ne kadar çabalarsak çabalayalım ortaya çıkmayacak babayı arar (gerçi çoğumuz bunu bilmeyiz).

Gelgelelim, insan mitolojisinin öğrencileri ve Jungcular olarak, iyi haberlerin de olduğuna inanıyoruz. Paylaşmak istediğimiz, erkekler için (ve aynı şekilde kadınlar için) bu iyi haberdir. Şimdi de buna geçiyoruz.

2. ERİL POTANSİYELLER

İsviçreli büyük psikolog Carl Jung'un düşünüşüyle etkilenmiş olanlarımızın, dış dünyada sözde erkekler (namevcut baba, ergin olmayan baba, anlamlı ritüel süreçlerin eksikliği, ritüel kıdemlilerin azlığı) suretinde karşılaştığımız noksanlıkların düzeltilebileceğini ummak için büyük sebeplerimiz vardır. Ve sadece umuda değil, klinisyenler ve Jung'dan öncesinde hayal edilememiş psikolojinin iç kaynaklarına sahip bireyler olarak gerçek deneyimlere de sahibiz. Deneyimimiz odur ki, her erkeğin derinlerinde, sükûn ve olumlu ergin erillik için bir taslak, ayrıca "içine işlenmişlikler" diyebileceğimiz şeyler bulunur. Jungcular, bu eril potansiyellere arketipler ya da "ezeli imgeler" olarak değinir.

Jung ve varisleri, bilinçdışının derininde, her insanın psişesinin Jung'un "kolektif bilinçdışı" dediği şeyde temel bulduğunu keşfettiler ve bu kolektif bilinçdışı da muhtemelen türümüzün nesilleri boyunca miras alınmış içgüdüsel örüntüler ve erke kurulumlarından oluşur. Bu arketipler, davranışlarımızın -düşünüşümüz, hissedişimiz ve karakteristik insani tepkilerimiz- bizzat temelini teşkil ederler. Sanatçıların, şairlerin ve din peygamberlerinin pek yakın olduğu imge yaratıcılarıdır bunlar. Jung, onları doğrudan diğer hayvanlardaki içgüdülerle ilişkilendirir.

Çoğumuz biliriz ki, bebek ördekler, yumurtadan çıktıktan kısa süre sonra, o zaman içinde oradan yürüyerek geçmekte olan her kim ya da her ne varsa ona bağlanırlar. Bu olguya izlenim yoluyla öğrenme denir. Yumurtadan yeni çıkmış ördeğin "anne" ya da "bakıcı"ya içten bir şekilde bağlı olduğu anlamına gelir bu. Bir bakıcının ne olduğunu -deyiş yerin-

deyse, dışarıdan- öğrenmesine gerek yoktur. Bakıcının arketipi, ördek yavrusu dünyaya geldikten kısa süre sonra bağlantılı olarak gelir. Ne yazık ki, ördek yavrusunun o ilk anlarında karşılaştığı "anne", ona bakma işinde elverişli ya da kifayetli olmayabilir. Yine de, dış dünyadaki şeyler ördek yavrusunun içgüdüsel beklentisini karşılayamıyor olsa da (bunlar ördek bile olmayabilir!), bakıcı arketipi, ördek yavrusunun davranışını belirler.

Benzer bir şekilde, insanlar, "anne" ve "baba" ve daha birçok ilişkiye, aynı şekilde de her türden insani dünya deneyimine içten bağlıdır. Dışarıdakiler arketipik beklentiyi karşılayamasa da, arketip yine de mevcuttur. Hepimizin içinde daimî ve evrenseldir. Biz, bir kediyi annesiyle karıştıran ördek yavrusu gibi, gerçek ebeveynlerimizi içimizdeki ideal örüntüler ve erkelerle karıştırırız.

Yolunu şaşırmış, dış dünyadaki gerçek insanlarla olan karşılaşmalar dolayısıyla -yani, çoğu vakada, kifayetsiz ya da olumsuz ebeveynler- olumsuza kaymış arketipik örüntüler, hayatlarımızda kendilerini felç edici psikolojik sorunlar olarak dışa vururlar. Eğer ebeveynlerimiz, psikolog D. W. Winnicott'ın dediği gibi "yeterince iyi" olsalardı, insan ilişkilerinin içsel taslaklarını olumlu bir şekilde deneyimleme ve erişme fırsatına sahip olabilirdik. Üzücüdür ki, birçoğumuz, belki de çoğunluğumuz, yeterince iyi bir ebeveynlikle karşılaşmamıştır.

Arketiplerin varlığı, hastaların rüyaları ve hayallerinden gelen yığınlarca klinik kanıt ve insan davranışının köklü örüntülerinin dikkatli gözlemleri dolayısıyla gayet iyi belgelenmiştir. Dünya mitolojileri üzerine derinlikli çalışmalar dolayısıyla da belgelenmiştir. Tekrar ve tekrar, folklor ve mitolojide aynı temel figürlerin belirdiğini görürüz. Ve öyle olur ki, bunlar, bu alanlar hakkında hiçbir bilgiye sahip olmayan insanların rüyalarında da ortaya çıkarlar. Örneğin ölüp dirilen genç tanrı, Hristiyanlar, Müslüman İranlılar, Antik Sümerliler ve çağdaş Yerli Amerikalılar ve yine aynı şekilde psikoterapiden geçen insanlar gibi bu kadar çeşitli halklar arasında bulunabilir. İnsanın bilişsel ve duygusal yaşamını belirleyen altta yatan örüntülerin var olduğunun kanıtları

çoktur.

Bu taslakların görünüşe göre sayıları çoktur ve kendilerini hem eril hem de dişil olarak dışa vurabilirler. Kadınların düşünce, his ve ilişkilerini modelleyen arketipler vardır, ve erkeklerin düşünce, his ve ilişkilerini modelleyen arketipler vardır. Üstelik, Jungcular, her erkekte, dişil arketiplerden şekillenen Anima denen bir alt kişilik olduğunu keşfetmiştir. Her kadında da, eril arketiplerden şekillenen Animus denen bir alt kişilik vardır. Her insan, daha az ya da daha çok oranda, arketiplere erişebilir. Aslına bakarsak, bunu, birbirimizle ilişkilerimizle yaparız.

Bu alanın tümü, içgüdüsel insan iç dünyası üzerine bilgimiz ilerledikçe, etkin bir şekilde tartışılmakta ve sürekli olarak gözden geçirilmektedir. Kendini bize mit, ritüel, rüyalar ve görümlerle dışa vuran iç insan dünyasını daha yeni sistematik bir şekilde aydınlatmaya başlıyoruz. Arketip psikolojisi alanı henüz çocukluğunu yaşamaktadır. Erkeklere, bu olumlu arketip erkelere kendi faydaları ve etraflarındaki herkesin faydası için, hatta belki de tüm gezegen adına, nasıl erişebileceklerini göstermek istiyoruz.

3. ÇOCUK PSİKOLOJİSİ

Uyuşturucu satıcısı, kaypak politik lider, karısını döven adam, sürekli olarak "huysuz" patron, gösterişçi alt müdür, ihanet eden koca, şirketin "evetçi"si, duyarsız üniversite danışmanı, "hepinizden üstünüm" bakan, çete üyesi, kızının okul programlarına katılmaya hiç vakit bulamayan baba, yıldız sporcularıyla alay eden koç, bilinçdışı olarak hastasının "aydınlanmasına" saldırıda bulunan ve onlar için bir tür gri tekdüze normallik arayan terapist, beyaz yakalı – tüm bu erkeklerin ortak bir yanı vardır. Hepsi, erkek numarası yapan çocuklardır. Bu noktaya dürüstlük dışılıkla varmış değildirler çünkü hiç kimse onlara ergin bir erkeğin neye benzediğini göstermemiştir. Onların "erkeklik" biçimi, çoğumuz tarafınca kendinde ne olduğu fark edilmeksizin kalan erkekliğin bir kandırmacasıdır. Bu adamın kontrolcülüğünü, tehditkârlığını ve saldırgan davranışlarını sürekli olarak güçle karıştırırız. Gerçekte, altta yatan bir aşırı hassaslık ve zayıflığı, yaralı oğlan çocuğunun hassaslığını sergilemektedir.

Asıl üzücü gerçek, çoğu erkeğin ergin olmayan bir gelişim seviyesinde takılı kalmış olmasıdır. Bu düşük gelişim seviyeleri, çocukluğa has içsel taslak ve davranış örüntülerinin hâkimiyetindedir. Çocukluk arketiplerinin aslında yetişkinlik olması gereken şeyi yönetmelerine izin verildiği, bunlar Ben'in ergin erillik arketiplerine gerekli erişimi temelinin üzerine inşa edilmemiş ve bunun tarafından aşılmamış olduğu zaman, eylemlerimizin gizil çocukluğumuzla (bize öyledir, başkalarına ise nadiren gizildir) güdümlenmesine sebep olurlar.

Çoğu zaman, kültürümüzdeki çocuksuluktan bahsederken

şefkatle konuşuruz. Aslında bakarsak, her birimizin içindeki çocuk, -hayatlarımızda uygun yerinde ise- oyunculuk, keyif, eğlence, enerjiklik, macera ve geleceğe hazır bir tür açık zihinliliğin kaynağıdır. İçimizde ve insanlarla olan etkileşimimizde, erkekliğin gerektiği yerde hala çocuksu kalmış başka bir tür çocukluk da vardır.

Arketiplerin Yapısı

Erkek psişesindeki -hem ergin olmamış hem de ergin hallerinde- her eril arketip erkenin bir üçlü grubu, veyahut üç kısmı, yapısı vardır (bkz. 1. görsel).

Üçgenin tepesinde, arketipin tamlığa erişmişliği bulunur. Üçgenin tabanında, arketip, bizim işlevi bozuk ya da gölge biçimi ile tanımladığımız şekilde deneyimlenir. Hem ergin olmamış hem de ergin karakterlerinde (yani, hem Çocuk psikolojisi hem de Erkek psikolojisi açısından), bu iki kutuplu işlev bozukluğu, bütünleşmiş ya da uyumda olmayan bir psikolojik durumu temsil etmesiyle, erginleşmemiş olarak düşünülebilir. Psişede tutarlılığın ve uyuşumun eksikliği, her daim, yetersiz gelişimin bir semptomudur. Çocuğun ve ondan sonra erkeğin kişiliği uygun gelişim evresine doğru olgunlaştıkça, bu gölge suretlerin kutupları bütünleştirilir ve birleştirilir.

Bazı oğlan çocukları, diğerlerinden daha "olgun" gözükür; şüphesiz ki bilinçdışı olarak, çocukluk arketiplerine akranlarından daha bütünlükle erişmektedirler. Bu çocuklar, diğerlerinin erişemediği bir bütünlük ve içsel uyum seviyesine erişmişlerdir. Diğer çocuklar, çocukluğun doğal ergin olmayışını hesaba kattığımızda dahi, daha "ergin olmamış" gibi gözükürler. Söz gelimi, bir çocuğun içinde kahramanca hissetmesi, kendini bir kahraman olarak görmesi yerindedir. Ama birçok çocuk bunda başarılı olamaz ve Kahraman'ın iki kutuplu gölge suretlerinde takılı kalırlar – Gösterişçi Zorba ya da Korkak.

Farklı arketipler, farklı gelişim evrelerinde işe koyulur. Ergin olmayan erilin "açılan" ilk arketipi İlahi Çocuk'tur. Erken Büyümüş Çocuk ve Oidipal Çocuk sonra gelir; çocukluğun son evresi, Kahraman'ın hâkimiyetindedir. Tabii ki,

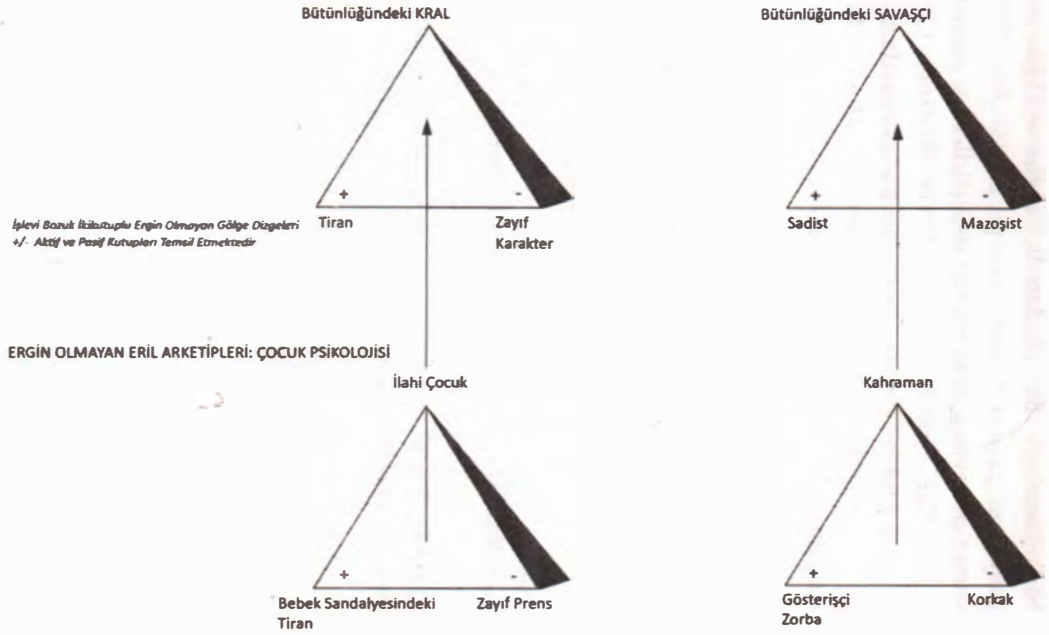
insan gelişimi bu kadar nizamla ilerlemez; yol boyunca, arketipik etkilerin karışımları söz konusu olur.

İlginç bir şekilde, Çocuk psikolojisinin arketiplerinin her biri, karmaşık bir yordamda, ergin erilliğin arketiplerini meydana çıkartır: Çocuk, adamın babası olur. Böylelikle, yaşamın deneyimleriyle niteliği değiştirilen ve zenginlik kazandırılan İlahi Çocuk, Kral olur; Erken Büyümüş Çocuk, Büyücü olur; Oidipal Çocuk, Aşık olur; Kahraman da Savaşçı olur.

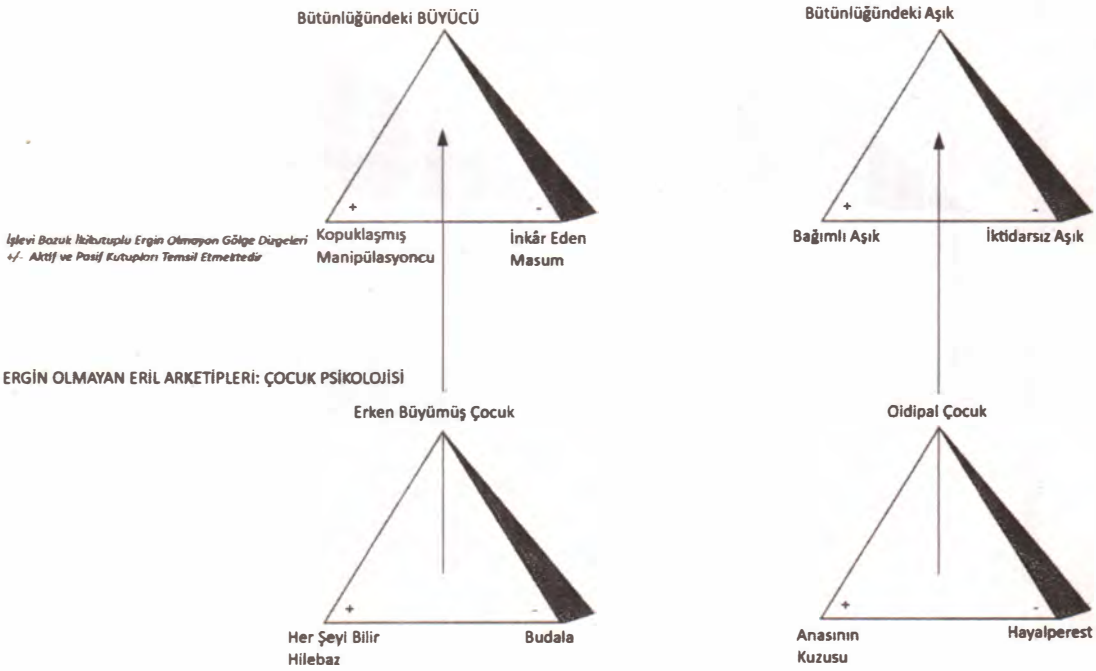
Her biri üçgen bir yapıda olan çocukluğun dört arketipi, çocuğun gün yüzüne çıkmak üzere olan kimliğini, erginliğe erişmemiş eril Kendilik'ini betimleyen bir piramit oluşturmak üzere bir araya getirilebilir (bkz. 2. görsel). Aynısı ergin eril Kendilik için de geçerlidir.

Öne sürdüğümüz üzere, yetişkin erkek çocukluğunu kaybetmez ve çocukluğun temellerini şekillendiren arketipler ortadan kaybolmazlar. Arketipler kaybolamayacaklarından dolayı, ergin erkek çocukluğun eril güçlerini aşar, onları yıkmak yerine üzerlerine inşa eder. Bu sonuçta çıkan ergin eril Kendilik, dolayısıyla, bir piramit üzerine piramittir (bkz. 3. görsel). Tasvirlerin dosdoğru, tam anlamıyla alınmaması gerekse de, piramitlerin evrensel insan Kendilik sembolleri olduğunu savunmaktayız.*

* Kadınlardaki Kendilik-yapısının da piramit şeklinde olduğunu ve eril Kendilik ile Dişil Kendilik piramitleri uç uca yerleştirildiğinde, hem eril hem dişil nitelikleri benimseyen görsel olarak Jungcu Kendilik'i betimleyen bir şekil olan bir sekiz yüzlü oluşturduğunu ortaya atıyoruz. Bkz. C. G. Jung, *Aion*. "Çifte dördey"i çözümlemede Jung'dan ileri gidiyoruz.

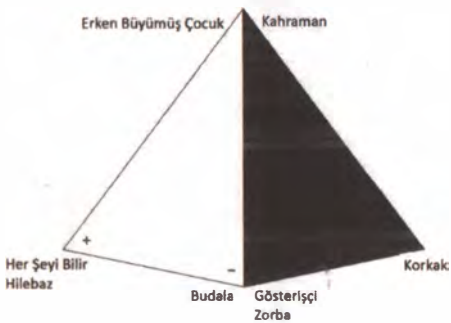
1. Görsel: Ergin ve Ergin Olmayan Eril Arketipler

Bütünlüğündeki BÜYÜCÜ
+
-
Kopuklaşmış
Manipülasyoncu
İnkâr Eden
Masum
İşlevi Bozuk İkiutuplu Ergin Olmayan Gölge Dürtüleri
+/- Aktif ve Pasif Kutupları Temsil Etmektedir
Bütünlüğündeki Aşık
+
-
Bağımlı Aşık
İktidarsız Aşık
ERGİN OLMAYAN ERİL ARKETİPLERİ: ÇOCUK PSİKOLOJİSİ
Erken Büyümüş Çocuk
+
-
Her Şeyi Bilir
Hilebaz
Budala
Oidipal Çocuk
+
-
Anasının
Kuzusu
Hayalperest

ERGİN ERİL KENDİLİK'İN PİRAMİT YAPISI

ERGİN OLMAYAN KENDİLİK'İN PİRAMİT YAPISI

2. Görsel

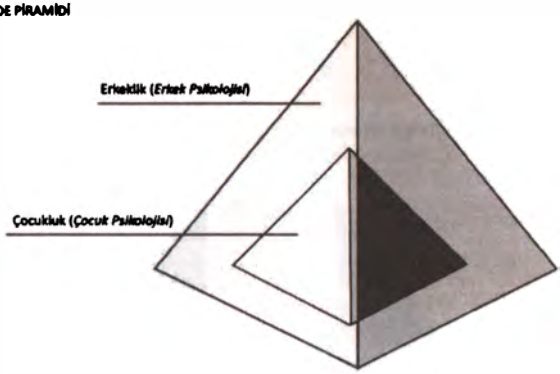
ERGİN ERİL KENDİLİK'İN PİRAMİT YAPISI

ERGİN OLMAYAN KENDİLİK'İN PİRAMİT YAPISI

ERİL KENDİLİK YAPILARININ KATMAN PİRAMİDİ, YA DA PİRAMİT İÇİNDE PİRAMİDİ

3. Görsel

İlahi Çocuk

Ergin olmayan eril erkelerin ilki, en temeli İlahi Çocuk'tur. Hepimiz, Hristiyan hikâyesi bebek İsa'nın doğuşuna aşinayızdır. Bu bebek bir gizemdir. İlahi Diyar'dan gelir, bakire bir kadından doğmuştur. Mucizevi şeyler ve olaylar onun bakımında rol oynar: yıldız, tapınan çobanlar, İran'dan gelen bilgeler. Etrafı tapınanlarıyla çevrilmiş halde, sadece ahırda değil evrende de merkezî konumda yer almaktadır. Bilindik Hristiyan ezgilerinde, hayvanlar bile bakımında rol oynar. Resimlerde, üzerine yattığı yumuşak, parlayan hasır beşiğin etrafını sardığı bir ışık hüzmesiyle beraber ışık yayar. Çünkü o Tanrı'dır, her şeye kadir olandır. Aynı zamanda, tamamıyla korunmasız ve çaresizdir. Doğumundan çok kısa zaman sonra, kral Hirodes onun kokusunu alır ve öldürtmeye çalışır. Hayatının çalışmalarına başlamak için yeterince güçlü olana ve onu yok etmeyi kollayan güçler yorulana dek korunup Mısır'a kaçırılması gerekir.

Çoğu zaman fark edilmeyen şey, bu mitin tek olmadığıdır. Dünya dinleri, mucizevi Bebek hikâyeleriyle doludur. Bu Hristiyan anlatısının kendisi, İranlı büyük peygamber Zerdüşt'ün doğa mucizeleri, mecusileri ve yaşamı üzerine tehditleri içeren doğum hikâyesinden bir yere kadar örnek alınmış-

tır. Yahudilikte, halkının kurtarıcısı, Yüce Öğretmen ve Tanrı ile insanlar arasındaki aracı olmak için doğmuş bebek Musa'nın hikâyesi vardır. Bir Mısır prensi olarak büyütülür. Ama yine de, yaşamının ilk günlerinde, firavunlardan gelen bir emrin tehdidi altında kalır ve çaresiz ve korunmasız bir halde, kamıştan bir sepete koyulup Nil Nehri'ne bırakılır. Bu hikâyenin örnek kalıbı, büyük Mezopotamya kralı Akadlı Sargon'un bebekliğinin çok daha eski olan bir efsanesidir. Ve tüm dünyadan bebek Buda'nın mucizevi bebekliği, bebek Krişna, bebek Dionysos üzerine efsaneleri duyarız.

Daha da az bilinen, dinlerimizde evrensel olan bu İlahi Oğlan Bebeği figürünün ayrıca içimizde de evrensel olduğudur. Psikanalizde erkeklerin rüyasında görülebilir bu: Özellikle iyileşmeye başladıklarında, sıklıkla, rüyalarını ışık ve neşeyle, bir merak ve tazelenme duygusuyla dolduran Oğlan Bebeği görürler. Sık sık da, terapideki bir erkek kendini iyi hissetmeye başladığı zaman, hayatında ilk defa, bir çocuk sahibi olma arzusu gelir ona.

Bunlar, yeni ve yaratıcı, taze ve "masum" bir şeyin içinde doğmakta olduğunun sinyalleridir. Hayatının yeni bir aşaması başlamaktadır. Kendisinin bilinçsiz olduğu yaratıcı kısımları, şimdi farkındalığa doğru yukarı atılmaktadır. Yeni yaşamı deneyimlemektedir. Ama ne zaman içimizdeki İlahi Çocuk kendini tanıtsa, içeriden ve dışarıdan Hirodeslerden gelen saldırılar çok uzakta değil demektir. Yeni bir yaşam, aynı şekilde yeni bir psikolojik yaşam da, her daim hassas ve bozulması kolaydır. Bu yeni erkenin içimizde kendini dışa vurduğunu hissettiğimiz zaman, onu korumak üzere harekete geçmemiz gerekir çünkü saldırıya uğrayacaktır. Bir adam terapide "Gerçekten daha iyiye gidiyor olabilirim!" diyebilir. Ve çok geçmeden, şöyle diyen bir iç ses ona cevap verebilir: "Yoo, hayır, iyiye gitmiyorsun. Hiçbir zaman iyileşemeyeceğini biliyorsun." O zamandır ki, korunmasız İlahi Çocuk'u "Mısır"a götürme vakti gelmiştir.

Hayvan ve meleklerin bir araya gelip bir tapınım halinde dünyada barışı ilan ettiği Hristiyan hikâyesinin farkına vardığımızda, Orpheus'un Yunanlı mitinde, ilahi çocuğun Kral erkesini önceden işaret eden arketipik erke olduğunu görebi-

liriz. İnsan-tanrı Orpheus, dünyanın merkezinde oturup lirini çalar ve şarkısını söyler, ormandaki tüm hayvanları kendine getirir. Av ve avcı, şarkı hepsini çeker. Ve Orpheus'un etrafında mükemmel bir uyum içinde bir araya gelirler, ayrımlar ortadan kalkar, tüm karşıtlıklar dünyaya aşkın bir düzende bir araya getirilir (göreceğimiz üzere, Kral'ın karakteristik işlevleridir bunlar).

Ama İlahi Çocuk'un hayvanlar dünyası dahil (ve hayvanlar da, psikolojik olarak baktığımızda, bizim sık sık çatışma içinde olan içgüdülerimizi temsil ederler) tüm dünyaya barış ve düzen getirmesi izleği, sadece Antik mitlerle kısıtlı değildir. Analize giren genç bir adam, bir keresinde bize çocukluğunda yaşadığı alışılmamış bir hikâyesini anlatmıştı. Anlattığına göre, muhtemelen beş altı yaşlarındayken, bir bahar akşamı, ayırdına varmak için çok genç olduğu bir şeye duyduğu arzuyla arka bahçesine çıkar ama hayatında daha sonrasında düşündüğü zaman, yaşadığı şeyin içsel huzur ve uyum ve her şeyle bir tür birlik hissi olduğunu anlar. Bahçesinde büyümüş devasa bir meşe ağacına sırtını verir ve doğaçlama bir şarkı söylemeye başlar. Onun için hipnotiktir bu. Arzu ve hasretini şarkıda söylemiştir. Kederini ezgilemiştir. Minör tonda (melankoli hali) bir derin neşe şarkısı söylemiştir. Tüm yaşayan canlılar için bir şefkat şarkısı söylemiştir. Bu, bir tür kendini ve diğer insanları yatıştıran ninnidir (Oğlan Bebeği için bir şarkı). Kısa süre sonra da, birkaçar birkaçar kuşların ağaca geldiklerini fark eder. Şarkı söylemeye devam eder ve söyledikçe daha fazla kuş gelip ağacın etrafında çember çizdikten sonra dallarına konar. En sonunda, ağaç kuşlarla dolar. Ağaç, kuşlarla yaşam dolmuştur. Çocuğa öyle gelir ki, kuşlar, şarkısının güzelliği ve şefkati tarafından cezbedilmiştirler. Kuşlar *onun* güzelliğini tasdiklemiş ve *onun* arzusuna ona hayranlıklarını göstermek için gelmeleriyle cevap vermişlerdir. Ağaç, bir Yaşam Ağacı haline gelmiş ve içsel İlahi Çocuk'un bu tasdiklenmesiyle yeniden yaşam kazanmıştır; [rüya] böyle devam eder.

Mitlerimizde Orpheus, İsa, bebek Musa ve birçok dinin mitlerinde çeşit çeşit figürler olarak, terapideki erkeklerin rüyasında ve oğlan çocuklarının gerçek deneyimlerinde beli-

ren İlahi Çocuk arketipi, öyle görünüyor ki, hepimizin "içine işlenmiş"tir. Görünüşe göre onunla doğarız. Birçok isme bürünür ve farklı psikoloji ekolleri tarafından farklı şekillerde değerlendirilir. Genellikle psikologlar onu lanetler ve uygulamada da danışanlarını ondan ayrıştırmaya çalışırlar. Önemli olan şudur ki, İlahi Çocuk'un içimize ergin olmayan erilin ilkel bir örüntüsü olarak işlenmiş olduğunu görmek gerekir.

Freud, ondan Id olarak, "şey"[3] olarak bahseder. Onu "ilkel" ya da "çocuksu" güdüler, ahlak dışı, şiddetli ve Tanrıya benzer sanılarla dolu görür. Bizzat gayrişahsi Doğa'nın sadece çocuğun doyumsuz isteklerini tatmin etmekle ilgilenmekte olan altta yatan bir itkisidir o.

Psikolog Alfred Adler, ondan, hepimizin içindeki gizli "güç istenci" olarak, aslında korumasızlık, zayıflık ve aşağılık duygumuzu örten gizli bir üstünlük kompleksi olarak bahseder. (Hatırlayın, İlahi Çocuk hem her şeye kadirdir ve evrenin merkezidir hem de aynı zamanda tamamıyla yardıma muhtaç ve güçsüzdür. Aslında bakarsak, çocukların gerçekteki yaşantısı da budur.)

"Kendilik psikolojisi" olarak adlandırdığı kuramı geliştiren Heinz Kohut, kendimize ve başkalarına karşı asla tatmin olamayacak yordamlarda talepkâr olan, "kendilik yapısının büyüklenmeciliği" olarak bahseder ondan. En çağdaş psikanalitik kuram, bu "çocuksu" büyüklenmecilikle tanımlanan ya da bunun tesirinde olan insanların bir "narsisist kişilik bozukluğu"nu dışa vurduğunu öne sürer.

Gelgelelim, Carl Jung'un yolunu izleyenler, bu İlahi Çocuk'u farklı şekilde görür. Onu daha çok patolojik bir değerde görmezler. Jungcular, İlahi Çocuk'un Kendilik Arketipi'nin yaşamsal ve çok önemli bir veçhesi olduğuna inanırlar – büyük *K* ile Kendilik çünkü Ben'den farklıdır, ki Ben de küçük *k* ile kendiliktir. Jungculara göre, içimizdeki bu İlahi Çocuk, yaşamın kaynağıdır. Büyülü, güçlendirici niteliklere sahiptir

---

[3] Id, Latincede cansız "o" zamiri için kullanılır. Türkçede, *o* zamirinin (yani metnin orijinal İngilizcesinde "it") cansız nesne için kullanımı vermek adına "şey" demeyi tercih ettik.

ve onunla temas kurmak, muazzam bir saadet, yaşam coşkusu, büyük bir huzur ve neşe hissi yaratır, tıpkı meşe ağacının altındaki çocuğa olduğu gibi.

Bu farklı psikanaliz okullarının, inanıyoruz ki, her biri haklıdır. Her biri, bu erkenin iki farklı veçhesini idrak eder – biri bütünleştirilmiş ve birleştirilmiş, diğeriyse gölge yanı. Üçgen arketip yapının tepesinde, bizi tazeleyen ve "gönlümüzde genç" tutan İlahi Çocuk'u deneyimleriz. Üçgenin tabanında, Bebek Sandalyesindeki Tiran ve Zayıf Prens dediklerimizi deneyimleriz.

Bebek Sandalyesindeki Tiran

Bebek Sandalyesindeki Tiran, en iyi şekilde, bebek sandalyesindeki oturup kaşığını tepsiye vuran, annesinin onu yedirmesi, öpmesi ve ilgilenmesi için çığlık atan Küçük Lord Fauntleroy[4] imgesiyle özetlenebilir. Bebek İsa'nın karanlık bir versiyonu olarak, evrenin merkezidir o; diğer insanlar, onun her şeye kadir ihtiyaç ve arzularını karşılamak için vardır. Ama yemek geldiğinde, çoğu zaman onun şartlarını karşılamaz, ya yeterince iyi değildir, ya doğru çeşit değildir, ya fazla sıcak ya da fazla soğuk, ya fazla tatlı ya da fazla ekşidir. O da yemeği yere tükürür ya da odanın diğer ucuna fırlatır. Kendini üstün görmesi yeterli seviyeye ulaşırsa, ne kadar aç olursa olsun hiçbir yemek uygun ve kâfi gelmeyecektir. Ve eğer annesi onu bu kadar "yüz üstü bıraktıktan" sonra kucağına almaya çalışırsa, o çığlıklar atıp kıvranarak annenin girişimlerini reddedecektir çünkü bu girişimler tam olarak doğru anda gösterilmiş değildir. Bebek Sandalyesindeki Tiran, büyüklenmeciliğiyle -taleplerinin sınırsızlığıyla- kendine zarar verir çünkü hayat için bizzat ihtiyaç duyduğu şeyleri reddetmektedir: besin ve sevgi.

Bebek Sandalyesindeki Tiran'ın karakteristik özellikleri arasında kibir (Yunanlıların hubris dediği şey ya da kendini beğenmiş mağrurluk), çocuksuluk (olumsuz anlamda) ve

[4] İngiliz yazar Frances Hodgson Burnett yazılan bir çocuk romanı, *Little Lord Fauntleroy* (1886).

sorumsuzluk (biyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarını yerine getirmesi gereken ölümlü bir çocuk olarak kendine karşı bile) vardır. Tüm bunlar, psikologların inflasyon (şişme) veyahut patolojik narsisizm dediği şeydir. Bebek Sandalyesindeki Tiran'ın, evrenin merkezi olmadığını ve evrenin onun her ihtiyacını karşılamak için var olmadığını, ya da daha iyi ifade edersek kendisinin sınırsız ihtiyaçlarını ve tanrılık sanılarını anlaması gerekir. Evren ona bakacaktır ama Tanrı suretindeyken değil.

Bebek Sandalyesindeki Tiran, Gölge Kral dolayısıyla, yetişkinlikte egemen olan arketipik tesir olmaya devam edebilir. Büyük şöhret kazanmaya başlayıp daha sonra kendi ayağına sıkan geleceği parlak lider, CEO ya da başkan adayı hikâyesini biliriz. Kendi başarısını sabote eder ve yere çakılır. Antik Yunanlılar, hubris'in peşine her zaman nemesis'in[5] geldiğini söylemiştir. Tanrılar, fazla kibirlenen, talepkâr hale gelen ya da inflasyon geçiren bu ölümlüleri her zaman bozguna uğratır. Örneğin İkaros, kuşlar gibi ("tanrılar" şeklinde okuyabilirsiniz) uçmak için tüy ve bal mumundan kanatlar yapar ve sonrasında, inflasyonunda, babasının uyarılarına karşın, güneşe çok yakın uçar. Güneş bal mumunu eritir, kanatlar dağılır ve İkaros denize düşer.

"Güç yozlaştırır ve mutlak güç ise mutlaken yozlaştırır" deyişini[6] biliriz. Fransa Kralı XVI. Louis, kibri yüzünden kellesini kaybetmiştir. Çoğu zaman insanlar kurumsal yapılarda yükseldikçe, gittikçe daha fazla otorite ve güç kazandıkça, özyıkım riski de aynı şekilde yükselir. Sadece evetçiler isteyen ama neler olduğunu bilmek istemeyen patron, generalin tavsiyelerini dinlemek istemeyen cumhurbaşkanı, öğretmenlerinden gelen eleştiriyi kabul edemeyen okul müdürü – tümü, felakete sürüklenen Bebek Sandalyesindeki Tiran tesiri altındadır.

---

[5] İntikam tanrıçaları. Tanrıları kışkırtmanın bedelini ödeten figürler anlamında.

[6] İngiliz tarihçi Lord Acton tarafından söylenir: "Power tends to corrupt, and absolute power corrupts absolutely"

Evinde mesken tuttuğu insana saldıran Bebek Sandalyesindeki Tiran, mükemmeliyetçidir; kendinden imkânsızı bekler ve içerideki bebeğin taleplerini yerine getiremediği zaman kendini topa tutar (tıpkı anneye yapıldığı gibi). Tiran, bir adamı daha fazla ve daha iyi icraya zorlar ve üretilenden hiçbir zaman hoşnut olmaz. Bahtsız adam, içindeki iki yaşındaki bebeğin büyüklenmeciliğine köle olur (annenin olduğu gibi). Daha fazla elle tutulur şeye sahip olması gerekmektedir. Hatalar yapamaz. İç Tiran'ın taleplerini yerine getirmesi mümkün olmadığından, ülser olur ve hastalanır. En sonunda, amansız ve sürekli baskıya dayanamaz. Erkekler, Tiran ile genellikle kalp krizi geçirerek başa çıkarız. Ona karşı grev yaparız. Nihayetinde, Küçük Lord'dan kaçmanın tek yolu ölmektir.

Bebek Sandalyesindeki Tiran kontrol altına alınamadığı zaman, kendini bir Stalin'de, Caligula'da ya da Hitler'de hepsi tahripkâr sosyopatlar- dışa vuracaktır. Kendi büyüklenmeciliğiyle, içerideki talepkâr "tanrı" ile kendi özdeşleşmesiyle baş etmektense şirketin çökmesini yeğleyen CEO haline geliriz. Küçük Hitlerler olabiliriz ama bu süreçte de kendi ülkemizi yok ederiz.

İlahi Çocuk'un yalnızca var olmak ve her şeyin ona akmasını istediğini söylemiştik. Eylemek istemez. Sanatçı, parmağını oynatmaksızın kendisine hayran olunmasını ister. CEO, ofisinde oturmak, deri koltuklarının, purolarının ve çekici sekreterinin keyfini sürmek, yüksek maaşını çekmek ve avantajlarının tadını çıkarmak ister. Ama şirket için hiçbir şey yapmak istemez. Kendini dokunulmaz ve hayati önemde sanır. Çoğu zaman, bir şeyler başarmaya çalışan diğer insanları küçük düşürmek ve aşağılamak ister. Kendi bebek sandalyesindedir o, ve sonunu hazırlamaktadır.

Zayıf Prens

İlahi Çocuk'un iki kutuplu gölgesinin diğer yanı Zayıf Prens'tir. Zayıf Prens'in tesirindeki çocuk (daha ileriki zamanlarda da adam), çok zayıf bir kişiliğe ve girişimciliğe sahip, yaşam için şevke sahip değilmiş gibi gözükür. Üzerine düşülmesi gereken, etrafındakilere sessiz ya da sızlanıp şikâyet

eden acizliğiyle emreden çocuktur bu. Etrafta bir yastık üzerinde taşınmalıdır. Her şey çok fazla gelir ona. Çocuk oyunlarına nadiren katılır; çok az arkadaşı vardır; okulda başarılı değildir; çoğu zaman hastalık hastasıdır; en ufak isteği ebeveyni için emirdir; tüm aile düzeni onun rahatı etrafında döner. Fakat, acizliğindeki sahtekarlığı, kardeşlerine yaptığı bıçak gibi sözlü saldırılarında, onlara yönelttiği iğneleyici sarkazmında ve onların hislerine karşı aşikâr manipülasyonunda kendini açık eder. Ebeveynlerini hayatın aciz bir mağduru olduğuna ve diğerlerinin ona sataşmakta olduğuna ikna ettiğinden, kendisi ve bir kardeş arasında bir çatışma doğduğu zaman, ebeveynleri genelde kardeşi cezalandırıp onu hoş görme eğilimi gösterir.

Zayıf Prens, Bebek Sandalyesindeki Tiran'ın zıt kutbudur ve Tiran'daki tepinmeleri nadiren gösterse de, yine de daha zor fark edilebilen bir tahtı vardır. Tüm bipolar bozukluklarda olduğu gibi, bir kutup tesirinde kalmış olan Ben, zaman zaman, diğer kutba ya yavaş yavaş kayacak ya da ansızın sıçrayacaktır. Bu olguyu tasvir etmek için iki kutup manyetizminin imgelerini kullanırsak, mıknatısın kutupluğu, içinden geçen elektrik akımının yönüne göre tersine dönecektir. İlahi Çocuk'un iki kutuplu gölgesine yakalanmış olan bir çocukta böyle bir tersine dönme gerçekleştiği zaman, tiranik patlamalardan depresif pasifliğe veyahut bariz zayıflıktan hiddet gösterilerine geçiş yapacaktır.

İlahi Çocuk'a Erişme

İlahi Çocuk'a doğru bir şekilde erişebilmek adına, onu tanıyıp onaylamamız ama onunla özdeşleşmememiz gerekir. Bu ilkel eril Kendilik veçhesinin yaratıcılığını ve güzelliğini sevmeli ve ona hayran olmamız gerekir çünkü onunla bu bağı kurmazsak, yaşamın imkânlarını asla göremeyiz. Yenilik ve tazelik imkânlarını asla yakalayamayız.

İster eylemci, istèr sanatçı, ister yönetici, ister öğretmen olsun, liderlik mevkiindeki herkes, tam potansiyelini dışarı çıkarmak ve davasını, şirketini ileri götürmek ve kendisi ve başkalarındaki üretkenlik ile yaratıcılığı geliştirmek adına yaratıcı, oyuncul Çocuk ile bağ içinde olmalıdır. Bu arketiple

bağ içinde olmak, bizi tükenmiş, sıkılmış hissetmekten ve tüm çevremizdeki insan potansiyelinin zenginliğini görme becerisinden yoksun olmaktan korur.

Terapistlerin çoğu zaman danışanlarındaki büyüklenmeci Kendilik'i hor gördüklerini söylemiştik. Bazı zamanlar danışanların İlahi Çocuk'a karşı duygusal ve bilişsel bir mesafe kazanması zaruri olsa da, biz şahsen yaratıcılıklarıyla *özdeşleşen* çok sayıda erkekle karşılaşmadık (en azından terapiye gelen kişiler arasında). Daha çok, genellikle onunla temasa geçmeleri gerekiyor olur. Erkeklerde yüceliği *teşvik etmek* istiyoruz biz. Azmi teşvik etmek istiyoruz. Kimsenin grinormal gibi bir şey olmayı gerçekten istemediğine inanıyoruz. Çoğu zaman normalin tanımı "vasat"tır. Bize görünene göre, bayağılığın yükselişinin ayırt edici özelliği olduğu normallik laneti altındaki bir çağda yaşıyoruz. Görünüşe göre olasıdır ki, danışanlarındaki büyüklenmeci Kendilik'in "aydınlanmasını" hor gören terapistler, bizzat kendi İlahi Çocuk'larından kopuklaşmışlardır. Danışanlarının Çocuk'unun güzellik ve tazeliğinden, yaratıcılık ve yaşamsallıklarından haset duymaktadırlar.

Antik Romalılar, her bebeğin, "deha" (genius) dedikleri, doğumda atanan bir koruyucu ruh ile doğduklarına inanmıştır. Roma doğum günü partileri, bireye olduğundan çok kişinin dehasına, onunla beraber dünyaya gelen kutsal varlığın onuruna verilirdi. Romalılar biliyordu ki, insanın müziğinin, sanatının, politik ustalığının ya da yürekli eylemlerinin kaynağı Ben değildir. İlahi Çocuk, içindeki Kendilik'in veçhesiydi bu.

Kendimize iki soru sormalıyız. İlki, Bebek Sandalyesindeki Tiran'ı ya da Zayıf Prens'i dışa *vurup vurmadığımız* değil, bunun *nasıl*ıdır – çünkü hepimiz belli bir oranda ve belli bir surette, her ikisini de dışa vururuz. Hiç olmazsa, yorgunluğa düştüğümüz ya da aşırı korkuya kapıldığımız zamanlarda Çocuk'umuza gerilediğimizde yaparız bunu. İkinci soru, yaratıcı Çocuk'un içimizde var olup olmadığı değil, onu nasıl onurlandırıp onurlandırmadığımızdır. Onu kişisel hayatımızdaki ve işimizde hissetmiyorsak, o zaman kendimize onu nasıl engellediğimizi sormamız gerekir.

Erken Büyümüş Çocuk

Antik Mısırlı büyücü ve vezir İmhotep'in çocuk halinin harika bir heykelciği vardır. İmhotep, bir parşömen okurken, küçük bir tahtta oturmaktadır. Çehresi yumuşak ve düşünceli ama içsel bir parıltıyla yaşam doludur. Gözleri aşağı doğru, ellerinde huşuyla tuttuğu yazılanlara bakıyordur. Duruşu zarafet, istikrar, odaklanma ve öz güven gösterir. Sadık bir portre değildir, bu heykelcik aslında Erken Büyümüş Çocuk arketipinin bir imgesidir.

Erken Büyümüş Çocuk, bir oğlan çocuğunda, öğrenmeye hevesli olduğu, aklı zindelik kazandığı, istediklerini başkalarıyla paylaşmak istediği zaman kendini gösterir. Gözünde bir ışıltı, bedeni ve aklında bir canlılık vardır; onun düşünceler dünyasında maceralarda olduğunu gösterir. Bu çocuk (ve ileriki zamanlarda, adam) her şeyin "neden"ini bilmek ister. Ebeveynlerine sorar: "Gökyüzü neden mavi?" "Yapraklar neden düşer?" "Şeylerin neden ölmesi gerekiyor?" Şeylerin "nasıl"ını, "ne"sini ve "nerede"sini bilmek ister. Çoğu zaman erken yaşta okumayı öğrenir ki kendi sorularını kendisi cevaplayabilsin. Genelde iyi bir öğrencidir ve sınıf tartışmalarına istekli bir şekilde katılır. Sık sık, bu çocuk, bir ya da birçok alanda beceriklidir de: İyi çizim ve boya yapabilir ya da ustalıkla bir müzik enstrümanı çalabilir. Sporda da başarılı olabilir. Erken Büyümüş Çocuk, çocuk dehalar denilen şeyin kaynağıdır.

Erken Büyümüş Çocuk, meraklılık ve macera isteklerimizin kökenidir. Bilinmeyenin, yabancının ve gizemlinin kâşifleri ve öncüleri olmaya iter bizi. *Etrafımızdaki* ve *içimizdeki* dünya karşısında hayrete düşmemizi sağlar. Erken Büyümüş Çocuk'un güçlü tesire sahip olduğu bir çocuk, diğer insanları ve kendini neyin harekete geçirdiğini bilmek ister. İnsanların neden davrandıkları gibi davrandıklarını, neden kendisinin sahip olduğu duygulara sahip olduğunu bilmek ister. İçedönük ve düşünceli olma eğilimi gösterir, şeylerdeki gizli bağlantıları görme becerisine sahiptir. Akranlarından çok daha önce, etrafındaki insanlardan bilişsel olarak ayrıklaşmayı başarabilir. İçe dönük ve düşünceli olsa da, aynı zamanda

dışa dönüktür de ve içgörü ve becerilerini paylaşmak için istekle diğer insanlarla iletişime geçer. Sık sık, bilgisiyle başkalarına yardım etmeye yönelik güçlü bir itilim duyar ve çoğu zaman, arkadaşları, okul ödevlerinde yardım almak için geldikleri gibi ağlayacak bir omuz için de ona gelirler. Bir erkekteki Erken Büyümüş Çocuk, ilgi ve merak duygusunu hayatta tutar, zekasını tetikler ve onu ergin büyücünün istikametinde ilerletir.

Her Şeyi Bilir Hilebaz

Erken Büyümüş Çocuk'un iki kutuplu Gölgesi, ergin olmayan eril arketiplerinin tüm gölge suretleri gibi, yetişkinliğe dek taşınabilir; burada da sözde erkeklerin düşüncelerinde, hislerinde ve davranışlarında uygunsuz çocuksuluk göstermelerine sebebiyet verir. Her Şeyi Bilir Hilebaz, ismin ima ettiği üzere, az ya da çok ciddiyette, kendisinin ve başkalarının hayatında hile ya da numaralar yapan ergin olmayan eril erkedir. Yanılsama ve sahte kılıklar yaratmada ve ondan sonra bunları bize "satmada" uzmandır. İnsanları kendine inanmak üzere cezbeder ve ondan sonra halıyı altlarından çeker. Bizi kendine inandırır, güvendirir ve ondan sonra bize ihanet edip sefaletimize güler. Ormanda gizli bir cennete götürür bizi, ancak sonra siyanürden bir ziyafet sunar önümüze. Her zaman bir keriz arar. İşini bilir bir şakacıdır, bizi gülünç duruma düşürmede uzmandır. Bir manipülasyoncudur.

Her Şeyi Bilir Hilebaz, bir çocuk ya da adamda, Hilebaz'ın diğer insanları kışkırtmaktan keyif alan veçhesidir. Her Şeyi Bilir'in tesiri altındaki çocuk (ya da adam), çok boşboğazlık eder. Sınıfta her zaman elini kaldırır, tartışmaya katılmak istediğinden değil, sınıf arkadaşlarının onlardan daha zeki olduğunu anlamaları için. Onları kandırıp, kendisine kıyasla hepsinin mankafalar olduğuna inanmalarını ister.

Gelgelelim, Her Şeyi Bilir'in tesiri altındaki çocuk, abartılı erken gelişmişliğini ille de düşünsel gösterişçilikle sınırlamaz. Her konu ya da etkinlikte her şeyi bilir bir figür olabilir. Zen-

gin bir İngiliz ailesinden bir oğlan, bir YMCA[7] kampında bir ayını geçirmek üzere bir yaz mevsiminde Birleşik Devletler'e gelir. Vaktinin çoğunu, diğer çocuklara -ki onlara da köylüler der-, diplomat babasıyla Avrupa ve Asya'da yaptığı çok sayıdaki gezisini anlatarak geçirir. Diğer çocuklar şu ya da bu yabancı şehrin ayrıntılarını sordukları zaman, İngiliz çocuk şöyle cevaplar verir: "Aptal Amerikalılar sizi. Sadece mısır tarlalarınızı bilirsiniz siz." Ve "sizden üstünüm" gösterisini, kaymak tabaka İngiliz aksanıyla sergiler. Söylemeye gerek bile yok, Amerikalı çocuklar utanç ve öfke hissederler.

Her Şeyi Bilir'in gücü altındaki çocuk ya da adam, çok düşman edinir. Kendisinden aşağı gördüğü diğer insanlara karşı sözlü olarak istismarcıdır. Sonuç olarak, ilkokulda, kendisini, ona yumruklar sallayan bir grup öfkeli çocuğun altında sık sık bulmak mümkündür. Bu karşılaşmalardan mor gözle ama kendi üstünlüğünden küstah bir eminlikle çıkar. Bildiğimiz aşırı bir vakada, Her Şeyi Bilir çocuk, İsa Mesih'in yeryüzüne ikinci gelişi olduğuna inanmaya başlamıştır. Anlayamadığı tek şey, neden kimsenin onun farkında olmadığıdır.

Erken Büyümüş Çocuk'un bu çocuksu gölge suretinin hala tesiri altında olan Her Şeyi Bilir adam, üstünlüğünü pantolon askılarında ve iş elbiselerinde giyer, evrak çantasında taşır ve "Şu anda senle konuşamayacak kadar meşgul ve önemli biriyim" tutumunda sergiler. Ayırıcı özellik olarak, kendini beğenmiştir ve çoğu zaman ukala bir sırıtma takınır. Sıklıkla diyalogları ele geçirip dostça konuşmaları ders vermelere ve tartışmaları uzun münakaşalara çevirir. Onun bildiklerini bilmeyenleri ya da kendisinden farklı görüşlere sahip olanları hor görür. Hilebaz, Her Şeyi Bilir'in işini altında eylediği şemsiye yapı olduğundan, bu çocuksu etkiye kapılmış adam genellikle başkalarını bilgisinin derinliği ya da saygıdeğerliğinin seviyesi hakkında kandırıyordur – ve belki aynı şekilde kendisini de öyle.

---

[7] Young Men's Christian Association [Genç Adamlar Hristiyan Birliği]. Sosyal etkinlikler vs. düzenleyen uluslararası bir kurum.

Ama olumlu bir yana da sahiptir. Hem kendi hem başkalarının Benlerine deflasyon (sönme) yaratmada çok iyidir. Sık sık da deflasyona ihtiyacımız vardır. Ne zaman ve tam olarak ne şekilde inflasyon yaşadığımızı ve büyüklenmeciliğimizle özdeşleştiğimizi saptayabilir. Bizi insan boyutuna indirmek ve tüm zaaflarımızı bize açmak adına üzerine gider de. Orta Çağ Avrupasında kralın sarayında soytarının rolü budur. Büyük törende herkes ve aynı kralın kendisi de krala hayran olurken, Soytarı merasimler ortasında zıplar ve – osurur! Şöyle diyordur: "Sakın şişinme. Birbirimize ne mevki atfedersek atfedelim, buradaki hepimiz sadece insanoğluyuz."

İsa, İncil'de, Şeytan'a Yalanların Babası der; böylelikle Şeytan'ı olumsuz veçhesinde Hilebaz ile özdeşleştirir. Fakat, dolambaçlı bir yolda, İncil, Şeytan'ı, Hilebaz'ı, ayrıca olumlu bir ışıkta da gösterir, gerçi muhtemelen çoğumuz bunu gözden kaçırmışızdır. Örneğin Eyüp'ün hikâyesi, Eyüp ve Tanrı arasındaki karşılıklı bir saygı ilişkisini betimler. Tanrı, Eyüp'e büyük zenginlik ve maddi güven, sağlık ve büyük bir aile bahşetmiştir. Kendi payına da, Eyüp, Tanrı'ya durmaksızın dua eder ve metheder. Karşılıklı takdir ortaklığıdır bu. Ardından işe Şeytan dahil olur, tümünün içindeki ikiyüzlülüğün kokusunu alır. Ortalığı karıştıran bir figürdür o – doğruluk uğruna. Fikir şudur ki, eğer Tanrı Eyüp'ü lanetlerse, Eyüp nihayetinde Tanrı'ya methiyeler düzmeyi bırakacaktır. Tanrı, Şeytan'a inanmak istemez ama planı izler, muhtemelen içten içe Şeytan'ın haklı olduğunu biliyordur. Öyledir de! Tanrı Eyüp'ten sahip olduğu her şeyi -ailesi, zenginliği, sağlığı- alır almaz, Eyüp en sonunda yüzeysel inançlılığını üzerinden atar, Tanrı'ya yumruğunu sallar ve yerden yere vurur. Tanrı, Eyüp'ün gözünü korkutarak karşılık verir.

Aden Bahçesi hikâyesinde bile, sözüm ona "iyi" yaratımın düzmece ve yanıltıcı doğasını açığa çıkarmak adına ortalığı karıştırır. Tanrı, yaptığı her şeyin iyi olduğuna inanmak istemiştir ama gelgelelim, yine de kötülüğü yaratmış ve İyi ve Kötüyü Bilme Ağacı'na asmıştır. Yılan biçimindeki Şeytan, bu "saltık iyi" yaratımın gölge yanını ortaya çıkarmada kararlıdır. Adem ve Havva'nın "kovuluşu" ile başarılı olur. Ancak Şeytan yaratımdaki -ve dolaylı olarak Yaratıcı'daki- kötülüğü

açığa çıkardıktan sonradır ki dürüstlük ve iyileşme başlayabilir.

West Side Story'deki,[8] şaklaban ve hilebazca bir şekilde kendileri ve yıkıcı davranışları için polis tiplemesi Memur Krupke'ye bahaneler üreten genç çete üyeleri, aslında, son derece de doğru bir şekilde, toplumun onları oldukları hale getiren temiz yanının ardındaki gölge yanını ortaya dökerler.

Hilebaz nasıl işler? Diyelim ki, hayatınızın en dahiyane sunumu olarak gördüğünüz sunumunuzu yapmak için hazırlanıyorsunuz. Özel iç görülerinizden o kadar gurur duyuyorsunuz ki! Bilgisayara oturup öncesinde kaydettiğiniz notların çıktısını almaya çalışıyorsunuz ve yazıcı çalışmıyor.[9] Kendi iç Hilebaz'ınız sizi kandırdı.

Veyahut önemli bir toplantıya katılacaksınız. Zamanı öyle ayarlıyorsunuz ki, herkes sizi bekliyor olacak – sadece birkaç dakikalığına, ne kadar önemli olduğunuzu fark etmelerini sağlayacak kadar. İftihar içinde yolculuğunuzu yapmak üzere, en sonunda arabanıza gidiyorsunuz. Ama anahtarlarınızı bulamıyorsunuz. Orada, arabanın içinde kilitli halde, hala kontağın üzerindeler. Hubris'in peşine nemesis gelir. Hilebaz, bize karşı (belki de, uzun vadede, bizim *için*) işte bu şekilde işler.

Ama bizim dolayımızla başkalarına karşı da işler. Belki şakacı sizsiziniz, merhametsizce diğer insanları şakalarınızla tahrik ediyorsunuzdur, ta ki birisi size daha iyisini yapana ve bunun ne kadar can yaktığını fark etmenizi sağlayana dek. Arabanın gerçek fiyat artışı konusunda müşterileri aldatan araba satıcısısınızdır – sonra işletme de komisyonunuzda *sizi* aldatır.

Arketipin bu veçhesinin gerçekten tesiri altında olan bir üniversite öğrencisiyle karşılaşmıştık. Başkalarının zayıflığını sevimli, ki o insanlar için pek de sevimli olmayan, mizacıyla

---

[8] *Batı Yakasının Hikâyesi* (1961).

[9] Yazıcının çalışması kişinin kontrolü dışında olurdu. Muhtemelen burada bilgisayara kaydedilen notların kaybedilmesi, yazıcının fişe takılmamış olması vb. basit ve kişinin kendi hatasından kaynaklanan bir durum kastediliyor.

açık etmekten kendini alıkoyamıyordu. Sınıfta öğretmenlerinin gaflarına gülüyordu. Okul müdürü kelimelerini karıştırdığı zaman gülüyordu. Kendisinin politik hedefleri vardı, yandaşı olduğu dava uğruna bir öğrenci hareketi yaratmayı umuyordu. Ama tam da destekçi ve kılavuz olarak ihtiyaç duyduğu insanları kendinden uzaklaştırmıştı. Hilebazca davranışı, nihayetinde onu yalnız ve güçsüz bıraktı. Ancak daha sonraları, terapide, bu arketipin ele geçirici gücüyle kendini aşina kıldığı zaman, Hilebaz'ın Yerli Amerikalı tasvirleri üzerine araştırmalara yaptıktan sonradır ki, kendini bu dürtüsel ve kendi kendine zarar veren davranıştan kurtarabilmiştir.

Belki de en tanıdık Hilebaz Eski Ahit'te, Yakup ve Esav'ın hikâyesinde, Yakup'un Esav'ın doğum hakkını ona bir tas çorba "satarak" almasıdır. Yakup, abisini, babalarının servetinin varisi olarak hakkı olan mevki ve zenginlikten vazgeçmek üzere kandırır. Manipülasyon yoluyla, kendisinin olmayanı alır.

Bu ergin olmayan erkeyi açık bir şekilde anlamamız gerekiyor. Olumlu kipinde görünüşe göre yalanları açığa çıkarsa da, kontrolsüz bırakılırsa olumsuz yanına doğru kayar ve kendine ve diğer insanlara karşı yıkıcı hale gelir. Zira bu ergin olmayan erkenin olumsuz yanı, başkalarına ait tüm çabalara, tüm haklara, tüm güzelliğe karşı düşmanca ve hor görücüdür. Hilebaz, Bebek Sandalyesindeki Tiran gibi, kendisi hiçbir şey yapmak istemez. Dürüstlükle hiçbir şey kazanmak istemez. Sadece var olmak ve hiçbir hakkı olmayan şeye sahip olmak ister. Psikolojik dilde konuşursak, pasif agresiftir.

Büyük insanların düşüşü uğruna çabalayan, önem sahibi insanların yıkımından zevk alan erke biçimidir bu. Ama, Hilebaz, düşen insanın yerine geçmek istemez. O kişinin sorumluluklarını almak istemez. Aslına bakarsak, hiçbir sorumluluk istemez o. Sadece başkaları için yıkıma sebep olabilecek kadarını yapmak ister.

Hilebaz, bir çocukta (ya da çocuksu adamda) otorite sorunlarına yol açar. Böyle bir çocuk (ya da adam), her zaman kendinden nefret edecek birini bulup önünde sonunda onu bozguna uğratabilir. Güç sahibi tüm insanların yoz ve istismarcı olduğuna gönüllüce inanır. Ama, Zayıf Prens'in tesi-

rindeki erkek gibi, sonsuza dek yaşamın kenar bölgelerinde kalmaya ve hiçbir zaman kendisi ve eylemleri için sorumluluk alamamaya lanetlenmiştir.

Onun gücü hasetten gelir. Bir erkek, kendisinin hakiki beceri ve kabiliyetleriyle ne kadar az temastaysa başkalarına o kadar haset duyacaktır. Eğer çok fazla haset duyuyorsak, bizzat kendi gerçekçi büyüklüğümüzü, bizzat kendi İlahi Çocuk'umuzu yadsıyoruz demektir. O zaman yapmamız gereken, kendi özgülüğümüzle, kendi güzelliğimizle ve kendi yaratıcılığımızla temasa geçmektir. Haset, yaratıcılığı engeller.

Hilebaz, ergin olmayan adam ya da oğlanda, İlahi Çocuk ile bağını yadsıması ve bağının olmamasıyla bırakılmış olan boşluğu doldurmak üzere hücum eden arketiptir. Hilebaz, ebeveynlerimiz (ya da büyük kardeşlerimiz) tarafından hor görüldüğümüz ve saldırıya uğradığımız, duygusal olarak istismar edildiğimiz zaman içimizde gelişimsel olarak etkinleşir. Eğer kendi özgülüğümüzü duyumsamazsak Hilebaz'ın, Her Şeyi Bilir'in gücünün altına girer ve böyle bir hor görmenin gerekli olmadığı yerlerde bile diğer insanların özgülük hislerini hor görürüz. Her Şeyi Bilir Hilebaz'ın kahramanları yoktur çünkü kahramanları olması demek, diğer insanları takdir etmek demektir. Ancak kendi değerliliğimizin bir farkındalığına ve kendi yaratıcı erkelerimizin gelişimine karşı bir güven hissine sahipsek diğer insanları takdir edebiliriz.

Budala

Erken Büyümüş Çocuk'un işlevi bozuk Gölgesinin diğer kutbunun gücü altında olan çocuk (ya da adam), naif Budala, tıpkı Zayıf Prens gibi, kişilikten, canlılıktan ve yaratıcılıktan yoksundur. Tepkisiz ve donuk görünür. Çarpım tablosunu, para üstünü hesaplamayı ya da zamanı söylemeyi öğrenemiyordur. Sık sık, yavaş öğrenen biri olarak etiketlenir. Ayrıca, mizah anlayışı yoktur ve çoğu zaman esprileri kavrayamaz. Fiziksel olarak da ehliyetsiz görünebilir. Koordinasyonu bozuktur, bu yüzden, sık sık, oyun alanında topu düşürdüğü ya da sonuncu geldiği zaman alay ve aşağılama konusu olur. Bu oğlan naif de olabilir. Mahallede "biyolojisi bilgisini" en son

edinen çocuktur ya da öyle gözükür.

Gelgelelim, Budala'nın yeteneksizliği çoğu zaman pek dürüst değildir. Gösterdiğinden çok daha fazlasını kavrıyor olabilir ve kalın kafalı davranışları, dünyaya çıkmak için kendini fazla önemli (aynı şekilde fazla korunmasız ya da hassas) hisseden örtük bir büyüklenmeciliği gizliyor olabilir. Böylelikle, gizli bir Her Şeyi Bilir ile derinlemesine iç içe geçmiş bir şekilde, Budala aynı zamanda Hilebaz'dır da.

Oidipal Çocuk

Tüm ergin olmayan eril erkeler, öyle ya da böyle, Anne'ye fazlaca bağlıdır ve yaşamda korumacı ve ergin eril deneyiminden yoksundur.

Oidipal Çocuk'un güçlü bir arketip tesirde olduğu çocuk, korumacı eril deneyiminden yoksun olsa da, arketipin olumlu niteliklerine erişmeyi başarabilir. Tutku doludur ve içsel derinlikleriyle, diğer insanlarla ve tüm şeylerle olan bağı için yürekten bir merak ve minnet duygusuna sahiptir. Sıcak, ilgili ve sevecendir. Anne'ye bağlılık deneyimleri dolayısıyla (ki, bu ilişki neredeyse hepimiz için birincildir), ruhaniyet dediğimiz şeyin temellerini dışarıya vurur. Tüm şeylerin mistik birliği ve karşılıklı ortaklık duygusu, ebediyen koruyan, ebediyen iyicil, ebediyen güzel Anne'ye duyduğu derin özleminden gelir.

Bu Anne, gerçek ve ölümlü anne değildir. Çoğu seferinde, bağlılık ve mükemmel ya da ebedi sevgi ve koruma ihtiyacı duyduğunda, *O*'nun çocuğu hayal kırıklığına uğratması kaçınılmazdır. Daha çok, kendi annesinin, dünyadaki şeylerin tüm güzelliği ve hissinin ötesinde duyumsadığı ve iç yaşamındaki derin hisler ve imgelerde deneyimlediği Anne, Yüce Anne'dir – birçok halk ve kültürün mit ve efsanelerinde çeşitli suretindeki Tanrıça'dır.

Bir keresinde, bazı hususlarda anne sorunları üzerine çalışmayı denediği için analize gelen genç bir adam, kendi bilinçdışının ona sunduğu kayda değer bir iç görüyü aktarmıştı. Aşağı yukarı analiz sürecinin ortalarında, annesini ziyaret ettiğinde, ikisi, sık sık yaptıkları tartışmalarından birine girerler. Genç, annesinin kastettiği şeyi görmesini sağlayamaz.

Tiksintiyle ağzından kusar: "Anne aşkına!" Deyiş yerindeyse, Freudcu bir dil sürçmesidir bu. Söylemek istediği, "Tanrı aşkına, Anne!"dir. Genç ve annesi, tartışma sırasında donakalır. İkisi de utanır ve gergin bir şekilde gülerler çünkü ikisi de gencin dil sürçmesinin önemini fark etmiştir. O andan itibaren, Tanrı Anne üzerine düşünsel kavrayışını, arketipik Yüce Anne'ye yöneltmiştir ve içeriden duyduğu bir kanaatle, onun kendi ölümlü annesinin Annesi olduğunun ayırdına varmıştır. Annesini Yüce Anne olarak deneyimlemeye son vermeye ve onu ve tüm diğer kadınları bu kadar ağır bir tanrıçalık yükünü taşımaktan azat edebilmeye başlamıştır. Sadece sevgilisi ve annesiyle ilişkisi gelişmemiş, aynı zamanda ruhaniyeti de önemli bir oranda derinleşmeye başlamıştır. Derin bağ duyumunu, ruhani bir hazineye dönüştürmüştür.

Anasının Kuzusu

Oidipal Çocuk'un Gölgesi, Anasının Kuzusu ve Hayalperest'ten meydana gelir. Anasının Kuzusu, hepimizin bildiği gibi, "anasının eteklerinin dibinden ayrılmaz" Çocuğun, annesiyle evlenme, onu babasından alma düşleri kurmasına sebep olur. Eğer ortada baba yoksa ya da baba zayıf bir babaysa, Oidipal itki denilen bu itki, daha da güçlü bir şekilde meseleye dahil olur ve Oidipal Çocuk'un iki kutuplu Gölgesinin bu yanı, çocuğu tesiri altına alıp ele geçirebilir.

Oidipus kompleksi terimi, Freud'dan gelir zira Freud, Yunan kralı Oidipus'un efsanesinde, bu ergin olmayan eril erke biçiminin mitolojik anlatımını görür.

Kral Laertes ve Karısı İokaste'nin Oidipus ismi verdikleri bir bebekleri olur. Oidipus'un büyüdüğünde babasını öldüreceğini öngören bir kehanetten dolayı, Laertes, bu özel çocuğu, kırlıkta ve bir dağ eteğinde açıkta bırakmaya götürtür, burada doğa unsurlarının onu öldüreceği düşünülür. Fakat, İlahi Oğlan Çocuklarında her zaman olduğu gibi, Oidipus kurtarılır. Bir çoban tarafından bulunup yetişkin olana dek büyütülür.

Bir gün, Oidipus kırlık bir yol boyunca yürürken, bir atlı araba neredeyse onu ezecek olur. Arabanın sahibiyle kavgaya girer ve onu öldürür. Kim olduğunu bilmediği arabanın sahi-

bi, babası Laertes'tir. Ondan sonra, Oidipus, Thebai'ye yola koyulur ve orada kraliçenin bir koca aradığını öğrenir. Kraliçe, annesi İokaste'dir. Oidipus onunla evlenir ve babasının tahtını alır. Ancak yıllar sonra krallığın üzerine felaket çöktükten sonradır ki, korkunç gerçek öğrenilir ve haksız kral Oidipus sürgün edilir. Bu hikâyenin altında yatan psikolojik gerçek, Oidipus'un inflasyon yaşamasıdır. Babasını ("tanrıyı") öldürdüğü ve annesiyle ("tanrıçayla") evlendiği için tanrılar tarafından güçten düşürülür. Böylelikle, bilinçdışı tanrılık sanılarının bilinçdışı inflasyonu yüzünden yıkıma uğratılır. Her çocuk için, gelişimsel bir bakış açısından, Anne tanrıçadır ve Baba da tanrıdır. Anne'ye fazla bağlı çocukların canı yanar.

Aşk tanrıçası Aphrodite'nin aşığı olan Adonis'in hikâyesi de vardır. Bir tanrıça üzerine hak talep eden ölümlü bir oğlan hoş görülemez, bu yüzden Adonis bir yaban domuzu tarafından (gerçekte, hayvan biçimindeki bir tanrıdır[10] – Baba) öldürülür.

Anasının Kuzusu'nun başına başka bir şey gelir. Çoğu zaman, bir kadından diğerine Anne'yi ararken peşine düştüğü güzelin, müessirin, hasretin peşine koşuşunda takılı kalır. Ölümlü bir kadın asla onu tatmin etmez çünkü onun aradığı ölümsüz Tanrıçadır. Burada karşımıza Don Juan sendromu çıkıyor. Ölümlü boyutların ötesine geçen inflasyonuyla, Oidipal Çocuk, tek bir kadına bağlı kalamaz.

Bunlardan başka, Anasının Kuzusu'nun gücü altındaki çocuk, otoerotiktir. Dürtüsel bir şekilde mastürbasyon yapabilir. Kadın bedeninin neredeyse sonsuz suretlerinde olan Tanrıçayı ararken, pornografiye ilgi duyabilir. Oidipal Çocuk'un Anasının Kuzusu veçhesinin çocuksu gücü altında olan bazı erkeklerin, yalnız ya da başka erkeklerle sevişirkenki çıplak kadın resimlerinin geniş bir koleksiyonu olabilir. Erilliğini deneyimlemeyi, fallik gücünü, üretkenliğini arıyordur. Ama erilliğini ölümlü bir erkek olarak onaylamak yerine, aslında, *tüm* kadınları deneyimleyen Tanrı'nın penisini ya da, daha

[10] Bu tanrı, Aphrodite'nin bir diğer aşığı Ares'tir.

doğrusu, sonsuz dişil suretlerinde Ana Tanrıça ile yaşanan birliği deneyimlemeyi aramaktadır.

Mastürbasyon ve dürtüsel porno tüketimine takılmış halde, Anasının Kuzusu, tüm ergin olmayan erkeler gibi, sadece var olmak ister. Ölümlü bir kadınla gerçekten birlik yaşamak ve yakın bir ilişkinin içine dahil olan karmaşık hislerle uğraşmak için yapılması gerekenleri yapmak istemez. Sorumluluk almak istemez.

Hayalperest

Oidipal Çocuk'un işlevi bozuk Gölgesinin diğer kutbu, Hayalperest'tir. Hayalperest, Oidipal Çocuk'un ruhani güdülerini aşırı seviyeye götürür. Anasının Kuzusu pasiflik işaretleri gösterse de, en azından "Anne"yi arar. Fakat Hayalperest, çocuğun tüm insan ilişkilerinden yalıtılmış ve kopmuş hissetmesine sebep olur. Hayalperest'in büyüsü altındaki çocuk için, ilişkiler elle tutulmaz şeylerle ve içerisindeki hayal dünyasıyladır. Bunun sonucu olarak, diğer çocuklar oyun oynarken o bir taşın üstünde oturup hayallerini kuruyor olabilir. Çok az şeyde başarıya ulaşır ve içine kapanmış, depresif görünür. Çoğu zaman, rüyaları, bir taraftan fazla melankolik, ya da diğer taraftan son derece saltık bir varoluşla ilgili ve semavi olma eğilimi gösterir.

Hayalperest'in tesiri altında kalmış çocuk, bazı diğer gölge kutupların tesiri altında kalmış bir çocuk gibi, pek dürüst değildir ama gerçi bu dürüst olmayış genellikle bilinçdışıdır. Yalıtılmış, ruhani tutum, Oidipal Çocuk'un Gölgesinin gizil, karşıt kutbunu maskeliyor olabilir. Gerçekte bu çocuğun sergilediği, dolambaçlı bir şekilde, Anne'nin sahibiyetini elde etmedeki başarısızlığının kırgınlığıdır. Anne'ye sahip olma arayışındaki büyüklenmeciliği, Hayalperest'in depresyonunda gizlenir.

Kahraman

Kahraman arketipi konusunda ortada çok fazla kafa karışıklığı var. Genellikle, yaşama ya da bir işe kahramanca yaklaşmanın en soyluca olduğu farz edilir ama bu ancak kısmen doğrudur. Kahraman, aslında, yalnızca Çocuk psikolojisinin

en ileri suretidir – aslında, çocuğun eril erkelerinin, gelişimin ergenlik evresiyle en iyi tanımlanabilecek arketipin en ileri sureti, zirve noktasıdır. Evet ergin değildir ve egemen arketip olarak yetişkinliğe taşındığı zaman, erkeklerin tam erginliğe karşı önlerini tıkar.

Eğer Kahraman'ı Gösterişçi ya da Zorba olarak akla getirirsek, bu olumsuz veçhe daha açık görünür.

Gösterişçi Zorba

Zorba'nın gücü altındaki çocuk (ya da adam), başkalarını etkilemek ister. Planları, üstünlüğünü ve etrafındakilere egemen olma hakkını ilan etmek üzere tasarlanmıştır. Sahne ortasını, doğum hakkı olarak talep eder. Eğer özel mevki için taleplerine meydan okunursa, bunun ardından gelecek hiddet gösterilerini bir görün! Onun inflasyonu "olarak kokusunu aldıkları" şeyi sorgulayanlara ağır sözlü ve sık sık da fiziksel istismarla saldıracaktır. Başkalarına yapılan bu saldırılar, altında yatan korkaklığının ve derin güvensizliğinin ayırt edilmesini savmak amacı taşımaktadır. Hala Kahraman'ın bu olumsuz veçhesinin etkisi altındaki erkek, takım oyuncusu değildir. Yalnız bir insandır. Yetenekli alt düzey yönetici, satıcı, devrimci, borsacıdır. Savaşta gereksiz riskler alan askerdir ve eğer liderlik konumundaysa, aynısını adamlarından ister. Örneğin terfi kazanmaya çalışan, sık sık adamlarından cesur eylemlerde hayatlarını riske atmalarını isteyen "kahraman" genç subaylar hakkında Vietnam'dan bol sayıda hikâye çıkmıştır. Bu subaylardan bazıları, şişmiş kahramanca tutumlarından dolayı bayrakla toprağa verilmiştir.

Bir diğer örnek, *Top Gun*'da[11] Tom Cruise tarafından oynanan karakterdir. Beriki hevesli, genç bir savaş uçağı pilotudur; hiç kimseye kulak asmaz, kanıtlayacak şeyleri vardır, büyüklenmeci biridir, yaratıcı olsa dahi uçağını ve yardımcı pilotunu tehlikeye atan riskler alır. Meslektaş pilotları arasındaki ortak tepki, dışlama ve nefrettir. En iyi arkadaşı bile, onu seviyor olsa ve ona sadık kalmış olsa da, nihayetinde, kendi-

[11] *Top Gun* (1986).

sine ve takımına nasıl zarar verdiği konusunda karşısına çıkmak zorunda kalır.

Film, gerçekte, bir çocuğun erkek olma hikâyesidir. Ancak Cruise'un karakteri kritik bir manevrada kazara dostu yardımcı pilotun ölümüne sebep olup bunun yasına kapıldıktan ve daha ergin olan "Iceman"e karşı "top gun" yarışmasını kaybettikten sonradır ki, ergenlikten erkekliğe ilerlemeye başlar. Kahraman ve ergin Savaşçı arasında fark, tam olarak Cruise'un karakteri ve Iceman arasındaki farktır.

Kahraman'ın Gölgesinin Gösterişçi Zorba kutbunun tesiri altındaki adamın, kendi önemi ve becerileri üzerinde şişirilmiş bir algısı vardır. Çok uzun zaman önce değil, bir şirket yöneticisi, şirketinde genç kahramanlarla karşılaştığında zaman zaman onlara şöyle demesi gerektiğini anlattı bize: "İyisiniz, beyler. Ama sandığınız kadar iyi değilsiniz. Bir gün olacaksınız. Ama şu anda değilsiniz."

Kahramanın başlangıcı, yenilmez olduğunu, ona yakışanın sadece "imkânsız hayal" olduğunu, "mağlup edilemez rakip" ile savaşıp yenebileceğini düşünmesiyle olur. Ama eğer hayal gerçekten imkânsızsa ve eğer rakip gerçekten mağlup edilemez ise, o zaman kahramanın başı beladadır.

Aslına bakarsak, bunu sık görürüz. Büyüklenmeci Zorba'nın dışa vurumu ve tüm bu ergin olmayan eril erke biçimlerinin tanrısal sanıları, yenilmezlik hissi, Gölge Kahraman'ı kendi çöküşü tehlikesine açık bırakır. En sonunda, kendi ayağına sıkar. Kahraman General Patton,[12] en azından bazı zamanlar, hayal gücü son derece kuvvetli, yaratıcı ve birliklerine ilham verici olsa da, risk girişimleriyle, İngiliz General Montgomery ile olan çocuksu rekabeti ve içgörülü ama küstah görüşleriyle kendisini sabote etmiştir. Gerçek becerisinin uygun geldiği bir görevi almaktansa (örneğin, Müttefikler'in Avrupa saldırısını yönetmek), bütünüyle bir savaşçı değil de kahraman olduğundan dolayı gözden düşmüştür.

Diğer ergin olmayan eril arketiplerinde de öyle olduğu gibi, Kahraman, Anne'ye fazlasıyla bağlıdır. Ama Kahraman'ın

[12] II. Dünya Savaşı sırasında Amerika'nın en önemli generallerinden.

ona üstün gelmeye yönelik dürtüsel bir ihtiyacı vardır. Dişil ile, onu fethetmek ve erilliğini kanıtlamak için mücadele verdiği, ölümcül bir savaşta esirdir. Kahramanlar ve bakireler hakkındaki Orta Çağ efsanelerinde, kahraman ejderhayı katledip prensesle evlendikten sonra neler olduğu bize neredeyse hiç anlatılmaz. Evliliklerinde ne olduğunu duymayız çünkü Kahraman, bir arketip olarak, bir kere onu kazandıktan sonra Prenses ile ne yapacağını bilemez. İşler normale döndüğü zaman ne yapacağını bilemez.

Kahraman'ın yıkımı, kendi sınırları bilmemesi ve bunun ayırdına varma kabiliyetine sahip olmamasıdır. Gölge Kahraman'ın gücü altındaki bir çocuk ya da adam, ölümlü bir varlık olduğunu fark edemez. Ölümü yadsımak -insan yaşamının nihai sınırı-, onun uzmanlığıdır.

Bu bağlantıda, bir anlığına Batı kültürünün kahramansı doğasını düşünebiliriz. Başlıca faaliyeti, öyle göründüğü ve sıklıkla dile getirildiği üzere, Doğa'nın "fethi", kullanımı ve tahrifidir. Çevre kirliliği ve çevre krizleri, bu kadar küstah ve ergin olmayan bir projenin gitgide daha açık hale gelen cezalarıdır. Tıp alanı, hastalığın ve nihayetinde de ölümün ortadan kaldırılabileceğinin genelde dile getirilmeyen varsayımı üzerine ilerler. Modern dünyamız, insan sınırlarıyla yüzleşmede ciddi zorluklar çekmektedir. Sınırlarımızla yüzleşmediğimizde inflasyon yaşarız ve er ya da geç, inflasyonumuz hesabını vermek zorunda kalacaktır.

Korkak

Kahramanın iki kutuplu Gölgesinin diğer kutbu olan Korkak'ın tesiri altındaki çocuk, fiziksel karşılaşmalarda kendini savunmaya karşı aşırı tereddüt duyar. Çoğu zaman kavgadan kaçar, muhtemelen de yürüyüp gitmenin daha "erkekçe" olduğunu iddia ederek kendine bahane uydurur. Ama bahanelerine rağmen kendini sefil hissedecektir. Bununla beraber, kaçındığı sadece fiziksel çatışmalar olmaz. Duygusal ve düşünsel olarak da zorbalık görmeye müsamaha gösterecektir. Birisi ona karşı talepkâr ve zorlayıcı olduğunda, Korkak'ın gücü altındaki -ve kendisi için kahramanca hislere sahip olamayan- çocuk boyun eğecektir. Başkalarından gelen baskılara

kolay razı olacaktır; işgal edilmiş ve kapı paspası gibi üzerine basılıp geçilmiş hissedecektir. Fakat bu artık canına tak ettiğinde, içindeki Gösterişçi Zorba'nın gizli büyüklenmeciliği patlayacak ve "düşmanına" karşı şiddetli sözlü ve/ya fiziksel saldırı başlatacaktır, ki bu saldırı için de diğer kişi tamamıyla hazırsızdır.

Ama olumsuz, veyahut gölge, veçheler Gösterişçi/Korkak'ı tanımladıktan sonra, her şeye karşın Kahraman'ın ne diye psişelerimizde mevcut olduğunu kendimize sormalıyız. Erkekler olarak, bu, neden kişisel gelişimsel tarihimizin bir parçasıdır? Hizmet ettiği evrimsel adaptasyon nedir?

Kahraman'ın yaptığı, çocuğun hassas Ben yapılarını seferber edip çocukluğun sonunda oğlanın Anne'den kopmasını sağlamak ve onu hayatın üzerine yüklemeye başladığı zor görevlerle yüzleştirmektir. Kahraman erkeler, kendi bağımsızlığını ve yetkinliğini tasdik etmek adına, tomurcuklanan kendi yeteneklerini deneyimleyebilmesi için, sınırları zorlamak için ve çocuğun kendini dünyanın zorlu, hatta hasmane güçlerine karşı test etmesi için onun olgunlaştıkça gelişecek eril kaynaklarına çağrıda bulunur. Kahraman, bilinçdışının gark edici gücüne (ki bunun büyük oranı, en azından erkekler için, dişil olarak, Anne olarak deneyimlenir) karşı emniyetli bir yer kurmasını sağlar. Kahraman, çocuğun kendi hakkını savunmaya başlamasını ve kendini diğerlerinden ayrı olarak belirlemesini sağlar ki nihayetinde onlarla bütünlüklü ve yaratıcı bir şekilde, ayrık bir varlık olarak, ilişki kurabilsin.

Kahraman, çocuğu sınırlara, görünüşte ehlileştirilemezlere iter. Her şeye rağmen, eğer yeterince cesareti varsa, nihayetinde imkânlı olabilecek imkânsızı hayal etmeye cesaretlendirir onu. Onu, eğer Kahraman'ın *tesiri altında kısılmamışsa*, belki de mağlup edebileceği mağlup edilmez düşmanla savaşması için yetkelendirir.

Bir kere daha aynı görüşteyiz ki, terapistler, kasıtlı ya da kasıtsız olarak erkeklerdeki Kahraman "aydınlanmasına" saldırmaktadırlar; akrabalar, arkadaşları, iş arkadaşları ve otorite mevkiindeki kişilerden bahsetmiyoruz bile. Çağımız, kahramanlar isteyen bir çağ değildir. Bizimki, tembellik ve benmerkezciliğin kaide olduğu bir haset çağıdır. Aydınlanma

yaşamaya çalışan, kalabalığın üstüne çıkmaya cüret eden herkes, yaşamdan yoksun ve kâhyalık eden "yoldaşları" tarafınca aşağı çekilir.

Dünyamızda, kahramansının büyük bir yeniden doğumuna ihtiyacımız var. İnsan toplumunun her dilimi, gezegende her nerede olursa olsun, bilinçdışı bir kaosa doğru kayıyor gibi gözükmekte. Yalnızca tüm kudretini kullanan kahramansı bilinç, hiçliğe doğru bu kayışı durdurabilecektir. Yalnızca hem erkek hem kadınlarda cesaretin bir yeniden doğuşu dünyayı kurtaracaktır. Tüm olasılıkların aleyhte oluşuna karşın, Kahraman, kılıcını kaldırır ve hiçliğin bağrına, ejderhanın ağzına, şeytani büyü altındaki kalenin içine hücum eder.

Kahramanın akıbeti nedir? Neredeyse evrensel olarak, efsane ve mitlerde, "ölür", tanrıya dönüşür ve Cennet'e alınır. İsa'nın yeniden dirilişi ve yükselişi, veya Oidipus'un Kolonos'ta bir ışık kıvılcımında ortadan kaybolması, veya İlyas'ın ateşten bir atlı arabayla göklere yükselmesi hikâyelerini hatırlatabiliriz.

Kahraman'ın "ölümü" çocukluğun, Çocuk psikolojisinin "ölümü"dür. Ve bu, erkeklik ve Erkek psikolojisinin doğumudur. Çocuğun (ya da adamın) yaşamında Kahraman'ın "ölmesi", aslında sınırlarıyla karşı karşıya geldiği anlamına gelir. Düşmanla karşılaşmıştır ve düşman ise kendisidir. Kendi karanlık yanıyla, hiç kahramanca *olmayan* yanıyla karşılaşmıştır. Ejderhayla savaşmış ve onun ateşinde yanmıştır; döngüyle savaşmış ve kendi insandışılığının posasını içmiştir. Anne'ye üstün gelmiş ve Prenses'i sevmeye olan kabiliyetsizliğini fark etmiştir. Kahraman'ın "ölümü", bir çocuk ya da adamın hakiki tevazuyu tecrübe etmesine işaret eder. Kahramansı bilincin sonudur bu.

Hakiki tevazu, öyle inanıyoruz ki, iki şeyden oluşur. İlki sınırlarımızı bilmektir. İkincisi ise ihtiyacımız olan yardımı almak.

Eğer Kahraman'ın tesirine girersek, bu erkenin olumsuz veçhesi altında kalır ve Büyüklenmeci Zorba'nın inflasyondaki his ve eylemlerini nihayetine dek deneyimleriz – tıpkı Tom Cruise'un karakterine olduğu gibi. Duyarsızlık ve kibrimizle diğer insanların üzerine basıp geçeriz ve nihayetinde kendi

yıkımımıza yol açar, diğerleri tarafından alaya alınıp dışlanırız. Eğer Kahraman'ın iki kutuplu Gölgesinin pasif kutbunda, Korkak'ın tesiri altındaysak, yaşamı için kayda değecek herhangi bir şey başarma motivasyonunda yoksun kalırız. Ama Kahraman erkesine uygun bir şekilde erişim sağlarsak, kendimizi sınırlarımıza zorlarız. Çocuklar olarak olabileceklerimizin hudutlarına doğru maceralara atılır ve oradan da, eğer geçişi başarabilirsek, erkekliğe erginlememiz için hazırlanmış oluruz.

4. Erkek Psikolojisi

Bir insan için tam potansiyeline gelişmek muazzam zordur. İçimizdeki çocuksulukla çatışma, söz konusu tam potansiyele erişmeye karşı devasa bir "yer çekimsel" etki uygular. Her şeye rağmen, yer çekimiyle mücadele edip savaşmalı ve ilk önce çocukluğun ondan sonra erkekliğin piramitlerini inşa etmeliyiz, ve bunlardır ki eril Kendilik'lerimizin çekirdek yapılarını teşkil edeceklerdir. Antik Mayalılar, şehirlerinin geçmişinden kalan yapıları nadiren yok etmiştir. Onlar gibi, biz de çocukluğun piramitlerini yok etmek istemiyoruz, zira onlar her zaman güç üreteçleri ve ilkel geçmişteki enerji kaynaklarına geçitler olmuşlardır ve olacaklardır. O eski balkon ve merdivenlere taş yollar döşemek için işe koyulmamız gerekiyor. Ergin erillik hedefine doğru tuğla tuğla inşa etmemiz gerekiyor, ta ki en sonunda zirvedeki yüksek platforma çıkıp "Dört Köşenin Efendisi" olarak krallığımızı izleyebilene dek.

Bu inşa projesinde kullanabileceğimiz çok sayıda teknik vardır. Rüyaların çözümlemesi, rüyaların yeniden gelişi ve değişmesi, etkin imgelem (burada Ben, daha başka işlerle beraber, içerideki erke örüntüleriyle diyaloğa girer, böylelikle hem onlardan ayrımlaşma hem de onlara erişim kazanır), çeşitli biçimdeki psikoterapi, arketiplerin olumlu veçheleri üzerine düşünme, dua, ruhani bir kıdemliyle beraber büyülü ritüel süreçler, çeşitli ruhani öğretiler ve diğer yöntemler – bunların hepsi, çocukları erkeğe dönüştürmenin zorlu sürecinde önemlidir.

Ergin eril erkelerin belirlediğimiz dört ana biçimi Kral, Savaşçı, Büyücü ve Aşık'tır. Hepsi birbiriyle örtüşüp çakışır ve en ideal koşulda da birbirlerini zenginleştirir. İyi bir Kral her

zaman aynı zamanda bir Savaşçı, bir Büyücü ve bir Aşık'tır. Ve aynısı diğer üçü için de geçerlidir.

Çocuk erkeleri de, gördüğümüz gibi, örtüşüp çakışır ve birbirlerini teşviklerler. İlahi Çocuk, doğal olarak Oidipal Çocuk'u meydana getirir. Birlikte, erkekte güzel, dirimli, ilgili, sıcak, şefkatli ve ruhani olacak şeyin çekirdek biçimini oluştururlar. Çocuğun Ben'i, kendini bu erkelerden ayırmak için Erken Büyümüş Çocuk'un idrakına ihtiyaç duyar. Üçü, Kahraman'ı meydana getirir ve Kahraman da onları "dişil" bilinçdışının hükmünden özgürleştirir ve ayrı bir birey olarak çocuğun kimliğini kurar. Kahraman, çocuğu bir erkek olmaya hazırlar.

Arketipler, gizemli varlıklar veyahut da enerji akımlarıdır. Bir kâğıt tabakasının altındaki bir mıknatısa benzetilmişlerdir. Kâğıdın üzerine demir tozları döküldükçe, anında manyetik gücün çizgileri üzerinde bir örüntü oluştururlar. Tozların kâğıdın üzerindeki örüntülerini görebiliriz ama kâğıdın altındaki mıknatısı göremeyiz – ya da daha iyisi, manyetik gücün kendisini göremeyiz, sadece varoluşunun aşikâr kanıtını görürüz. Aynısı arketipler için de geçerlidir. Gizli kalır onlar. Ama etkilerini deneyimleriz – sanatta, şiirde, dinde, bilimsel keşiflerimizde, davranış, düşünce ve his örüntülerimizde. İnsan yaratıcılığının ve insan etkileşiminin tüm ürünleri, bu demir tozlarına benzer. Bu dışa vurumlar aracılığıyla, arketiplerin şekil ve örüntüleri üzerine bir şeyler görme imkânına sahip oluruz. Ama "erkelerin" kendilerini hiçbir zaman göremeyiz. Örtüşür ve birbirlerinin içine işlerler, yine de açıklığa kavuşturma adına ayırt edilebilirler. Etkin imgelem aracılığıyla, hayatlarımızdaki etkileri arasında istenen dengeyi gerçekleştirebilmek için yeniden düzenlenebilirler.

Jean Shinoda Bolen, yararlı bir şekilde, bu süreci, arketipleri çözüp yalıtma ve ondan sonra da yeniden düzenleyip harmanlamayı, iyi yürütülen bir yönetim kurulu toplantısı olarak düşünmemiz gerektiğini söylemiştir. Burada, yönetici, çalışanların her birinden eldeki mesele üzerine düşüncelerini dürüstçe ve açıkça söylemelerini ister. İyi bir yönetici, kurulu oluşturan her bir kişiden, her zaman, cevaplarıyla beraber tam katılım ister. Bazı görüşler beğenilmez, bazıları alenen

ahmakça gözükür. Bazı kurul üyeleri mütemadiyen aşağılayıcı ve yıkıcı görünebilir; diğerleriyse sık sık muazzam fikirler ortaya atabilir. Genellikle izlenen, bu berikilerin önerileri olur, gerçi bazı zamanlar da hakikat, gerçekten, huysuz ve olumsuz kurul üyelerinin sözlerinden gelir. Ama tüm görüşler duyulduktan ve mesele enine boyuna tartışıldıktan sonra, yönetici bir oylama çağrısında bulunur ve karar verilir. Çoğu zaman, belirleyici oyu yöneticinin vermesi gerekir.

Ben'imiz, kurul yöneticisine benzer. Kurul üyeleriyse içimizdeki arketiplerdir. Her birine kulak vermek gerekir. Her birinin bağımsız bir değeri ve kendi bilgisini sunması gerekir. Ama hayatlarımızdaki en son kararları, Ben'in idaresi altında tüm kişiliğin yapması gerekir.

Erkek psikolojisi, öne sürdüğümüz üzere, muhtemelen her zaman gezegenimizde az rastlanır bir şey olmuştur. Günümüzde nadir bir şey olduğu şüphe götürmezdir. Çoğu insanoğlunun altında yaşadığı korkunç fiziksel ve psikolojik koşullar, yerler, zamanlar sarsıcıdır. Düşman çevre, her zaman organizmanın gelişiminin kösteklenmesine, bozulmasına ve mutasyona uğramasına yol açmıştır. Bunların *neden* böyle olması gerektiği felsefe ve teolojinin konusudur. Durumumuzun büyük zorluğunu dürüstçe kabul edelim, zira ancak herhangi bir sorunun ciddiyetini görmeye kendimize izin verdiğimiz ve karşımızdakinin ne olduğunu kabul ettiğimiz zamandır ki, gereken eylemelere, kendimiz ve diğer insanlar için hayata olumlu etkisi olan eylemlere girişmeye başlayabiliriz.

Sorumlu olmadığımız şeylerin sorumluluğunu almamız gerekir diye bir deyiş vardır psikolojide. Bu demek olur ki, başımıza gelip gelişimimize engel olan ve kişiliğimiz şekillenirken bizi erilliğin ergin olmayan seviyelerinde hapsedip erken yaşlarımıza takılı kalmış bırakan şeylerden biz sorumlu değiliz (hiçbir çocuğun olmadığı gibi). Buna rağmen, topluma karşı suçlamalarını sunup işi öylece orada bırakan *West Side Story*'nin suça eğilimli gençlerinin korosuna katılmak bize hiçbir yarar sağlamaz.

Bizimki geleneksel ve kurumsal bir çağ olmaktan çok psikolojik bir çağdır. Eskiden bizim için kurumsal yapılar ve

ritüel süreçler tarafından sağlanan şeyleri bizim artık kendimiz için kendimiz yapmamız gerekiyor. Bizimki, kolektif olmaktan çok bireysel bir kültürdür.

Batı uygarlığımız, yola tek başımıza koyulmaya, Jung'un dediği gibi, birbirimizden "ayrı bir varlık olmaya" iter bizi. Eskiden herkes tarafından az ya da çok bilinçdışı olarak paylaşılanla -örneğin, ergin eril kimlik geliştirme gibi-, bizim artık bilinçli ve bireysel olarak bağ kurmamız gerekiyor. Şimdi de bu göreve geçiyoruz.

2. BÖLÜM
ERİL PSİŞEYİ ÇÖZME – ERGİN ERİLİN DÖRT ARKETİPİ

5. KRAL

Kral erkesi, tüm erkeklerde birincildir. Kral, diğer üç ergin eril erkeyle, İlahi Çocuk'un diğer üç ergin olmayan eril erkeyle olan ilişkisine sahiptir. En fazla öneme sahip olandır ve arketiplerin geri kalanın mükemmel dengede temelini oluşturur ve kendine dahil eder. İyi ve üretici Kral, aynı zamanda bir Savaşçı, olumlu bir Büyücü ve büyük bir Aşık'tır. Ama yine de, çoğumuzda, Kral en son işe koyulur. Kral'ın İlahi Çocuk olduğunu söyleyebiliriz ama olgunlaşmış ve çok yönlüdür, bilgedir ve İlahi Çocuk evrensel bakımdan benmerkezciyken o da bir bakıma diğerkâm, benliksiz olur. İyi bir Kral, bilgedir, "Süleyman'ın Bilgeliğine" sahiptir.

Özellikle Bebek Sandalyesindeki Tiran veçhesinde, İlahi Çocuk, çocuksu tanrılık sanılarına sahipken, Kral arketipi, her erkeğin içindeki eril suretiyle, Tanrı olmaya gerçekten yaklaşır. İlkel ve ezeli insandır, Adem'dir, filozofların içimizdeki Anthropos dediği şeydir. Hintler, erkekteki bu ilkel erilliğe Atman der; Yahudi ve Hristiyanlar ise *imago Dei*, "Tanrı'nın İmgesi" olarak bahseder ondan. Freud, Kral'dan, "ilkel sürünün ilkel ve ezeli babası" olarak bahseder. Birçok bakımdan, Kral erkesi Baba erkesidir de. Fakat deneyimimiz öyledir ki, Kral, Baba arketipinin temelini oluştursa da Baba'dan daha kapsamlı ve daha temeldir.

Tarihi olarak, krallar her zaman kutsal olmuştur. Gelgelelim, ölümlü insanlar olarak o kadar da önem teşkil etmezler. Önemi teşkil eden, krallık kurumu ya da bizzat Kral erkesidir. Bir kral ölüp diğerinin tahta çıkmayı beklediği zaman atılan

ünlü narayı biliriz: "Kral öldü; çok yaşasın kral!"[13] Kral erkesini cisimleştiren ya da bunu yoldaşlarının, krallığın, (veyahut hangi uzam ise) evrenin hizmetindeyken taşıyan ölümlü insan, neredeyse değiştirilebilir bir parçadır, bu hükmeden ve üretici arketipi dünyamıza ve insanların yaşamına getirmesi bakımından, bir insan vasıtadır.

Sir James Frazer ve başkalarının gözlemlediği üzere, eski çağların kralları, Kral arketipini yaşatma kabiliyetleri kifayetsiz kalmaya başladığı zaman genellikle ritüel olarak öldürülürlerdi. Önemli olan, erkenin üretici gücünün yaşlanan ve gittikçe iktidar kaybeden bir ölümsüzün kaderine bağlanmamasıydı. Yeni kralın mevkiine yükselmesiyle, Kral erkesi yeniden bir gövde kazanırdı ve arketip olarak Kral, krallığın insanlarının yaşamlarında tazelenirdi. Aslına bakarsak, tüm dünya tazelenirdi.

Bu örüntü, model, -bu öldürme ve yeniden canlanma ritüeli- Hristiyan hikâyesi olan Kurtarıcı Kral İsa'nın ölümü ve yeniden dirilişinin ardında yatan şeydir. Bu erkenin *tesirine kapılan* erkeklerin girdiği tehlike, çoğu zaman onların da söz konusu kadim örüntüyü yerine getirip vaktinden önce ölmeleridir.

3. kısımda, çocukluk arketiplerinin ve özellikle Kahraman'ın "ölümünün", erkeğin doğumu olduğunu, Çocuk psikolojisinin ölümünün Erkek psikolojisinin başlangıcı olduğunu söylemiştik. Öyleyse, Kahraman -ergen çocuk- öldürüldüğü zaman ne olur?

Tam çocukluktan erkekliğe geçişinin eşiğinde olan genç bir adamın rüyası, bu Kahraman'ın ölümü anını tasvir eder ve yeni eril erginliğinin en sonunda ne şekle bürünebileceğini gösterir. Kral erkesinin işe koyuluşunu gösterir – ki, yıllar boyunca tam anlamıyla gerçekleşemeyecektir. İşte rüya:

> Antik Çin'de bir paralı askerim; bir sürü soruna yol açıyorum, bir sürü insana zarar veriyorum, kendi menfaatim ve kârım için imparatorluğun düzenini bozuyorum; bir tür haydudum, yalnızca çıkar gözeten bir ücretli askerim.

---

[13] "The king is dead; long live the king!"

Çin ordusu askerleri, Çin İmparatorunun adamları tarafından bir kırlığa, bir ormana doğru kovalanıyorum. Hepimiz bir tür pullu zırh giymiş, yay ile ok ve muhtemelen de kılıç kuşanmışız. Ormanlığa doğru koşuyorum ve yerde bir oyuk, bir mağaranın girişini görüyorum, dolayısıyla saklanmak için içine dalıyorum. İçeri girdiğimde, bunun uzun bir tünel olduğunu görüyorum. Tünel boyunca koşuyorum. Çin ordusu mağaraya girdiğimi görüyor ve tünelde peşime düşüyorlar.

Tünelin sonunda, uzaktan doğru yukarıdan inen soluk mavi bir ışık görüyorum, muhtemelen kayadaki bir açıklıktan geliyor. Yaklaştıkça görüyorum ki, ışık bir odaya, bir yeraltı odasına düşüyor ve oda yemyeşil bir bahçe. Ve bahçenin ortasında, ayrıntıyla donatılmış kırmızı ve altın elbisesindeki Çin İmparatorunun kendisi duruyor. Gidecek bir yerim yok. Ordu, arkadan bana yaklaşıyor. İmparatorun huzurunda kalmak zorundayım.

Önünde diz çökmekten, ona boyun eğmekten başka yapacak hiçbir şey yok. Adeta hayatımın bir aşaması bitmiş gibi, büyük bir yumuşak başlılık hissediyorum. Babaç bir şefkatle yukarıdan bana bakıyor. Bana hiç kızgın değil. Ondan öyle bir his alıyorum ki, sanki her şeyi görmüş, her şeyi yaşamış, yaşamın tüm maceralarını deneyimlemiş – yoksulluk, varsıllık, kadınlar, savaş, saray entrikaları, ihanet etme ve ihanet edilme, ızdırap ve neşe, insan yaşamındaki her şey. Bu olgunlaşmış, kadim, deneyimli bilgelikten gelen bir şefkatle yaklaşıyor bana.

Nazikçe diyor: "Ölmelisin. Üç saat içinde idam edileceksin." Doğruyu söylediğini biliyorum. Sanki o daha önce benim konumumda bulunmuş gibi: Bu şeyleri biliyor. Büyük bir huzur ve hatta mutluluk hissiyle, kaderime boyun eğiyorum.

Bu rüyada, paralı askerin kahramansı Çocuk Ben'inin, Kral'ın karşısında en sonunda sınırlarıyla karşılaşmasını, kaçınılmaz kaderiyle karşılaşmasını görüyoruz. Çocuğun başına gelen, içindeki ilkel Kral ile doğru bir ilişkiye girme ve, Joseph Campbell'ın dediği gibi, "Baba" ile uzlaşmadır.

Ünlü psikoterapist John W. Perry, şizofrenik hastaların rüya figürlerini ve görümlerini yeniden düzenleyerek, Kral'ın iyileştirici gücünü keşfetmiştir. Psikotik epizodlar ve diğer bilinç eşiği hallerinde, kutsal Kral imgesi, hastaların bilinçdışının derinliklerinden gün yüzüne çıkar. Bu konudaki kitabı *Roots of Renewal in Myth and Madness*'te [Mit ve Delilikte Yenilenmenin Kökleri], sürekli Yunan sütunları çizip ondan sonra bunları kendisinin "beyaz kral" dediği bir figürle özdeşleştiren genç bir erkek hastasını anlatır. Diğer vaka raporları, bir hastanın "Denizin Kraliçesi"ni ve Denizin Kraliçesi'nin Yüce Kral ile evliliğini görmesini anlatır, veyahut da ansızın papa-

nın gelip görüm göreni kurtarmasını anlatır.

Perry fark eder ki, hastalarının betimledikleri, kutsal kral-lar üzerine olan eski mit ve ritüellerde bulunan imgelere tamı tamına paralel gelen imgelerdir. Ve görür ki, danışanları bu Kral erkeleriyle temasa girdikçe durumları daha iyiye gitmek-tedir. Son derece örgütleyici, düzenleyici ve yaratıcı bir şekil-de iyileştirici bir şeyler vardır Kralda – eski çağlarda ve rüya-lar da belli durumlardan muzdarip hastalarında. Hastaların görümlerinde, yüce kralların kaosun güçleriyle olan eski mi-tolojiye ait savaşları, iblislerin saldırıları ve ondan sonra, mu-zaffer kralların dünyanın merkezinde ihtişamla tahta çıkarıl-masını görmüştür. Perry, esasen, Kral'ın, psişenin geri kala-nının onun çevresinde örgütlendiği, kendisinin "merkezî arketip" olarak adlandırdığı şey olduğunu fark etmiştir. Görmüştür ki, hastalarının "bilinç seviyelerinin alçaldığı" o anlarda, bilinçli kimlikler ve bilinçdışının güçlü dünyasının arasındaki bariyerlerin indiği andadır ki, Kral'ın o yaratıcı, üretici ve hayatı iyileştiren imgeleri meydana çıkar. İnsanlar, delilikten daha sağlıklı bir hale geçmiştir.

Perry'nin hastalarının başına gelen, genç adamın Çin İm-paratoru rüyasında olana paraleldir. Çocuksu Ben kendini bırakmış, bilinçdışına düşmüş ve Kral ile tanışmıştır. Erkek psikolojisi işe koyuldukça ve kişiliği yeniden örgütleyip yeni-den yapılandırdıkça, Çocuk psikolojisi ortadan kaybolmuştur.

Bütünlüğünde Kral'ın İki İşlevi

Kral erkesinin iki işlevi, Çocuk psikolojisinden Erkek psi-kolojisine bu geçişi mümkün kılar. Bunların ilki düzenleme-dir; ikincisiyse bereket ve teşviktir.

Kral, Perry'nin dediği gibi, "merkezî arketip"tir. Merkez dağın üzerindeki tahtında, ya da Mısırlıların adlandırdığı gibi Ezeli Tepe'de oturur. Ve bu merkezî konumdan, tüm yaratım, krallığın sınırlarına dek geometrik bir biçimde ışık gibi yayı-lır. "Dünya"nın tanımı, Kral tarafından örgütlenen ve düzen-lenen gerçeklik parçası demektir. Onun nüfuzunun hudutla-rının dışındaki şey kaos, şeytaniyet ve dünyadışılıktır.

Kral erkesinin bu işlevi, eski mitoloji ve gerçek tarihin eski yorumlamalarında her yerde görülür. Antik Mısır mitoloji-

sinde, James Breasted ve Henri Frankfort'un gösterdiği üzere, dünya, biçimsizlikten ve merkezî Tepe ya da Tümseklik biçimindeki engin bir okyanusun kaosundan meydana çıkmıştır. Baba tanrının, Ptah'ın, bilgelik ve düzen tanrısının emriyle, kutsal "Söz" ile varoluşa gelmiştir. İncil'de, Yehova da yaratımı aynı şekilde yapar. Sözler, aslına bakarsak, gerçekliğimizi belirler; dünyalarımızı belirlerler. Yaşamlarımızı ve dünyamızı kavramlarla, bunlar üzerine düşüncelerimizle örgütleriz ve sadece kelimeyle düşünebiliriz. En azından bu anlamda, sözler, gerçekliğimizi oluşturur ve evrenimizi gerçek kılar.

Toprak yaratıldıkça Ezeli Tepe yayılır ve ondan sonra, bu merkezî oluşumdan tüm yaşam, tanrılar ve tanrıçalar, insanoğlu ve insanoğlunun tüm kültürel başarıları meydana çıkar. Ve firavunların, tanrıların varislerinin gelişiyle, kutsal krallar tarafından tanımlanmış dünya, firavunların Ezeli Tepe'deki tahtlarından her yöne doğru genişler. Uygarlıklarının doğuşu üzerine Mısırlıların yaptığı açıklama budur.

Antik Mezopotamya'da, bu uygarlığın büyük kurucu kralların dan biri, Akadlı Sargon, bir krallık kurmuş, bir uygarlık inşa etmiştir ve kendine ise "Dört Köşeye Hükmeden" demiştir. Antik düşünüşte, dünya bir merkezden yayılmakla kalmaz, geometrik olarak dört köşe şeklinde düzenlenmiştir de. Bir haç tarafından bölünen çemberdir. Mısır piramitleri -ki bizzat merkezî Tümseklik'in imgesidirler-, pusulanın dört yönünü, dört köşeyi gösterirler. Antik haritalar, şematik olarak bu düşünceyle çizilirlerdi. Ve Antik Akdeniz'in tamamı, aynı şekilde Çin ve diğer Asya uygarlıkları, aynı görüşe sahipti. Yerli Amerikalıların görüşünde bile, ki olasılıkla diğer kıta ve diğer uygarlıklarla hiçbir temasları olmamıştır, bu aynıdır. John Neihardt'ın kitabı *Black Elk Speaks*'teki [Kara Geyik Konuşuyor] Siyu büyücü hekimi Kara Geyik, dünyadan, birbiriyle kesişen bir "kırmızı yol" bir de "siyah yol" olmak üzere iki yol tarafından bölünen büyük "çember" olarak bahseder. Kesiştikleri yer, dünyanın merkez dağıdır. O dağdadır ki, Baba Tanrı -Kral erkesi- Kara Geyik ile konuşur ve halkı için ona bir dizi vahiy verir.

Eski halklar, Merkezi birçok konuma yerleştirir: Sina Dağı, Kudüs, Hierapolis, Olympos, Roma, Tenoktitlan. Ama her

zaman dört köşeli, düzenli, geometrik bir evrenin Merkezidir bu. Söz konusu evrenin Merkezi, her zaman kralın -tanrı ve insanın- hüküm sürdüğü yerdir ve ilahi vahyin, ilahi düzenleme ve yaratıcı gücün mahalidir.

Kral erkesinin düzenleyici işlevi üzerine bu fikrin bizim için asıl ilginç olan yanı sadece Antik haritalarda değil, çöl Hintlilerinin kum boyamalarında, Budist sanatının ikonalarında ve Hristiyan kiliselerinin gül pencerelerinde, ve bunlardan başka da sürekli bir biçimde psikanalizden geçen çağımız insanlarının rüya ve çizimlerinde ortaya çıkıyor olmasıdır. Bunu fark eden Jung, bu tür temsillerin ismini Tibet Budizm'inden ödünç almış ve bu düzenleyici Merkez tasvirlerine "mandalalar" demiştir. Mandalalar danışanlarının rüya ve görümlerinde ortaya çıktığı zaman, her daim iyileştirici ve canlandırıcı olduklarını fark etmiştir. Her zaman yenilenmeye işaret etmişlerdir ve, Perry'nin Kral imgeleri gibi, kişiliğin daha merkezî bir şekilde yeniden örgütlendiğini, daha yapılı ve sakin hale geldiğini göstermektedirler.

Kral erkesinin bu işlevinin yaptığı, ölümlü bir kral vasıtasıyla, krallığın insanları için Kutsal Dünya'nın bu düzenleyici ilkesini cisimleştirmektir. İnsan kral, bunu, yasaları sistemleştirerek yapar. Yasa yapar, ya da daha doğrusu, yasaları bizzat Kral erkesinden alır ve ulusuna aktarır.

Chicago'daki Oriental Institute Museum'da, Antik Babil kralı Hammurabi'nin (1728-1686 M.Ö.) yasa sütunlarının tam boyutlu bir taklidi vardır. "Sütun", aslında, yukarı doğru işaret eden devasa bir işaret parmağı gibidir; sanki şöyle diyordur: "Dinleyin! İşte böyle! İşler böyle yürüyecek!" Bu devasa parmağın tırnağının olduğu yerde, düşünür halde ayakta duran, sakallarını kaşıyan, eril bilincin üst ışığının sembolü olan yüce Baba tanrı Şamaş'ı -güneş, tanrıların kralı- dinleyen Hammurabi vardır. Şamaş, parmağın her tarafına yazılmış yasaları Hammurabi'ye veriyordur. Parmağın kendisi, Tanrı'nın istemine gönderme yaparken Antik Çağ insanlarının kullandığı ifade, "Tanrı'nın parmağı"dır. Hammurabi'nin yasaları alması resmi, Kral erkesinin insan hizmetçisine, ölümlü krala, barışın, huzurun ve düzenin anahtarını vermesi -ebediyen yinelenen- arketipik ya da ezeli olayıdır. Bu aynı

değişmeyen olay, ezeli Dağ Sina'da Yehova'dan Tevrat'ı alan Musa'nın İncil'deki hikâyesinde de tasvir edilir.

Şahnâme (on yedinci yüzyıla ait Hint bir görselli el yazmasından. Musée Condé, Chantilly, Fransa izniyle. Fotoğraf: Giraudon/Art Resource).

Krallık ve hatta krallığın saray ve tapınaklarında (bunlar

çoğu zaman minyatür olarak evrenin temsili olarak tasarlanır), insan yasalarında, toplumsal insan düzeninde alışkanlıklar, gelenekler ve dile getirilen ya da getirilmeyen tabular- ifade bulan bu gizemli düzen, Yaratıcı Tanrı'nın düzenleyici tasarılarının bir dışa vurumudur. Antik Mısır mitolojisinde, bu tanrı, dönüşümlü olarak ya tanrı Ptah olarak ya da Ma'at isimli "Doğru Düzen" tanrıçası olarak düşünülmüştür. Erken dönem İbrani düşüncesinde, bu fikrin, Süleyman'ın Özdeyişleri'nde, Bilgelik figürüyle daha ileri götürüldüğünü görüyoruz ve Logos olarak, düzenleyen, üretici ve yaratıcı Söz olarak İsa'dan, daha sonraları Hristiyanlık'ta ve hatta önceleri Yunan düşüncesinde olmak üzere, Yuhanna kitabında bahsedilir. Hinduizm'de, bu arketipik "doğru düzen"e Dharma denir. Çin'deki ismi Tao, "Yol"dur.

Ölümlü kralın görevi, sadece evrenin bu doğru düzenini alıp halkına vermek, onu toplumsal bir biçime dökmek değil, ayrıca daha da asli olarak onu kendi şahsında cisimleştirmek, kendi yaşamında yaşamaktır. Ölümlü kralın ilk sorumluluğu Ma'at'a, ya da Dharma'ya, ya da Tao'ya göre yaşamaktır. Eğer böyle yaparsa, mitolojiye göre, krallıktaki -yani yaratımdaki, dünyadaki- her şey de Doğru Düzen'e göre yürüyecektir. Krallık refaha erecektir. Eğer kral "Tao'da" yaşamazsa, o vakit halkı için ya da bir bütün olarak krallığı için hiçbir şey yolunda gitmeyecektir. Krallık çürüyüp zayıflar, kralın temsil ettiği Merkez dayanmaz ve krallık isyana müsait bir konuma gelir.

Antik Mısır tarihinde Orta Krallık'ta bu vuku bulduğunda, Mısır'ın gayrimeşru kralların, Ma'at'a göre yaşamayan kralların yönetimindeki Mısır için, Neferti'nin kehanetinde felaket getiren sosyal ve ekonomik sonuçlarını okuruz. (Oidipus'un din dışı yönetimiyle gelen Thebai topraklarının felaketini hatırlayalım.) Neferti şöyle yazar:

> Ra'nın [Yaratıcı Tanrının bir diğer sureti], [dünyanın] kuruluşuna [yeni baştan] başlaması gerekiyor... Güneş çarkının üstü örtüldü... Işık saçmayacak... Mısır'ın nehirleri kurumuş... Gerçekten de mahvolmuş güzel şeyler, o balık ve ördekle dolu olan balık havuzları. İyi olan her şey kaybolmuş... Doğuda düşmanlar baş vermiş ve Asyalılar Mısır'a gelmiş... Çölün yabani hayvanları Mısır'ın nehrinden içecek... Bu diyar

darmaduman olmuş... Diyar kargaşa içinde kalacak, insanlar savaş silahları yapacaklar. İnsanlar demirden oklar yapacak, kandan ekmek dilenecek ve hastalığın kahkahasını atacak... İnsanın kalbi sadece kendini dinliyor... Biri diğerini öldürürken, sırtını [dönmüş] halde insan köşesinde oturuyor. Bakın bir oğul hasım olmuş, kardeş düşman olmuş ve insan [kendi] babasını öldürüyor.

Neferti, Doğru Düzen'in ilkelerini benimseyen yeni bir kralın yükseleceğini kehanet verir. Bu kral, Mısır'ı eski haline getirecek ve evreni yerine oturtacaktır:

[O vakittir] ki güneyden bir kral gelecek; adı Ameni, muzaffer. Nübye topraklarından bir kadının oğlu; Üst Mısır'da doğmuş o. [Ak] Tacı alacak; Kızıl Tacı giyecek; İki Yüce'yi birleştirecek; İki Efendinin arzularını tatmin edecek. Tarlaları-kuşatan onun avucunda olacak... Sevinin, bu devrin insanları! İnsanın oğlu ismini ebediyen duyuracak. Kötülüğe meyleden ve isyan komplosu kuranlar, ona korkularından dillerini tuttular. Asyalılar kılıcıyla, Libyalılar aleviyle düştüler... Yaşamın, refahın, sağlığın Hâkiminin Duvarı inşa edilecek orada! – ve Asyalıların Mısır'a inmesine izin verilmeyecek... Ve adalet yerine oturacak, kötülükler ise defedilecek. Sevinin, [buna] şahit olma şansını yakalayacaklar!*

Aynı şekilde, Çin imparatorları da "Göklerin Vekaleti" ile hükmetmiştir. Buradaki "Gökler", tekrardan, "doğru düzen" anlamına gelmektedir. Ve imparatorlar Göklerin istemine göre yaşamayı başaramadığında, o zaman, resmi olarak, isyan gerçekleşir ve yeni bir hanedan tesis edilirdi. "Kral öldü; çok yaşasın kral!"

İlk başta, ergin eril erke Kral'ın altında iş gören ölümlü kral, kendi hayatında düzeni yaşatırdı; ancak ikinci olaraktır ki, bunu uygulatırdı. Hem krallığında hem de yaratım ve dışarıda yatan kaosun krallığının eteklerindeki kesişim noktasına bunu yapardı. Burada, Kralı, "Asyalılar" ve "Libyalılara" karşı düzeni genişleten ve koruyan Savaşçı olarak görüyoruz.

Ölümlü kral, bunu, ruhani dünyada ya da bilinçdışının

* James B. Pritchard, ed., *The Ancient Near East: An Analogy of Texts and Pictures* (Princeton: Princeton University Press, 1958), ss. 254-257'den alıntılanmıştır.

derin ve zamandan azade dünyasında düzeni koruyan Kral arketipinin hizmetçisi ve dünyevi cisimleşmesi biçiminde tarihi olarak yapmıştır. Burada, ejderha Tiamat suretindeki kaosun güçleriyle savaşan ve onun iblisler ordusunu mağlup edip, onu katleden ve cesedinden dünya düzenini yaratan Babil tanrısı Marduk karşımıza çıkıyor. Veyahut Kenanlı Baal'ın ikiz canavarlar kaos ile ölümü, Yam ile Mot'u katledişini görürüz. Kral erkesinin bu işleviyle, İncil'de, Mezmurlar denen bölümde de karşılaşırız; burada Yehova, Ejderha Behemot'u -ya da Tehom- mağlup eder ve hükmetmek ve dünyayı yaratmak üzere tahtına çıkar.

Daha yakın bir bilgi olarak, ilişkileri bozuk çağdaş bir ailede, ergin olmayan, zayıf ya da namevcut bir baba bulunduğu ve Kral erkesi yeterli derecede ortada mevcut olmadığı zaman, aile çoğu zaman düzensizlik ve kaosa kapılır.

Düzenleyici işlevine ilişkin olarak, Kral erkesinin dışa vurduğu ikinci yaşamsal hayırlılık, bereket ve teşviktir. Eski halklar, bereketliliği -insanlarda, ekimlerde, besi hayvanlarında ve genel olarak doğal dünyada-, her daim, tanrıların şeyler üzerindeki yaratıcı düzeniyle özdeşleştirmiştir. Öyle görünüyor ki, ataerki öncesi zamanlarda, Ana olarak toprak, bereketin baş kaynağı olarak görülmüştür. Ama ataerkil kültürler egemenliğe geçtikçe, vurgu ve önem, bereketin kaynağı olarak dişilden erile kaymıştır. Basit bir kayma değildir bu, ve vurgu hiçbir zaman tamamıyla kaymamıştır. Gerçek biyolojiye sadık olan Antik mitler, gerçekten üretici olan şeyin, en azından fiziksel düzlemde, eril ve dişilin birleşmesi olduğunu ayırt etmiştir. Gelgelelim kültürel düzlemde, uygarlığın kuruluşu ve teknolojide ve doğal dünya üzerine hâkimiyette, en önde gelen eril üretici erkelerdir.

Antik çağların kutsal kralı, birçok halk için yaşam gücünün, libidonun, evrenin birincil ifadesi olmuştur. Bizim bugünkü Yahudi, Hristiyan ve Müslüman Tanrımız, hiçbir Tanrıça ile yaratıcı bir birliktelikte görülmez. Eril olarak, yaratıcılık ve üretkenliğin yegâne kaynağı olarak görülür. Bereket ve teşviğin yegâne kaynağıdır. Çağdaş inançlarımızın birçoğu, eski ataerkilerin inançlarından gelir.

Kutsal kralın bereket ve teşvik sağlama işlevi, birçok yüce

kral mitinde ve hikâyesinde ortaya çıkar. Ruhani dünyada, yüce Baba tanrıların tanrıçalarının, daha aşağı tanrısal varlıklarla ve ölümlü kadınlarla üretken cinsel ilişkilere girmelerini görürüz. Mısırlı Amun-Ra'nın gökyüzünde haremi vardır ve Zeus'un kaçamakları herkes tarafından bilinir.

Ama Kral'ın bereketleme kabiliyetini gösteren sadece hem tanrısal hem de insan çocuklar üreten cinsel eylemler değildir. Bu üretici olma kabiliyeti, dosdoğrudan yaratıcı düzenlemenin de sonucudur. Örneğin, Kenanlı Baal, kaos denizinin ejderhasını mağlup ettikten sonra, toprağı sevdiği için, kaotik suları şelaleler, nehirler ve akarsular olarak düzene sokar. Bu düzenleyici eylem, ilk başta bitkilerin ondan sonra da hayvanların gelişmesini mümkün kılar. Ve varisleri insanoğlu için tarım ve çobanlığın ihsanlarını erişilir kılar.

Mısırlı "Aton'a İlahi"de (Güneş), zenginleşip bereketlenmesi için dünyayı düzenleyen Aton'dur. Nil'i Mısır'a koymuştur ki, kuşlar, kamışların arasındaki yuvalarında yetişebilsin, Aton'un onlara verdiği hayat için neşeyle şakıyabilsin, sürüler büyüyebilsin ve buzağılar kuyruklarını mutluluk ve hoşnutluk içinde sallasın. Aton, diğer halklar için "gökyüzüne bir Nil" koymuştur ki onlar da yaşamın bereketini deneyimleyebilsin. Ve Aton dünyayı öyle düzenlemiştir ki, her biri kendi yordamında, Aton'un tasarımına göre, her ırk ve her dil yaşamın lütfuna ve bolluğa sahip olsun.

Ölümlü kral nasılsa krallık da, hem düzeni hem de bereketliliğinde, öyle olur. Eğer kral şehvetli ve cinsel olarak dinç ise, çoğu zaman çok sayıdaki karısına ve odalığına karşı faaliyetini yerine getirebilir, bol çocuk üretebilirse, ülke de canlı olacaktır. Eğer fiziksel olarak sağlıklı ve güçlü, zihinsel olarak ayık ve canlı kalırsa, ekinler büyüyecektir; hayvanlar çoğalacaktır; tacirler zenginleşecektir; halkına da çok sayıda bebek doğacaktır. Yağmurlar ve, Mısır'da, yıllık bereket getiren Nil taşkınları gelecektir.

İncil'de, aynı fikir ile, İbrani krallar ve ataerklerin hikâyelerinde karşılaşırız. Yehova tarafından onlardan iki şey talep edilir: İlk olarak, Tao'da olmanın İbrani karşılığında, onun yolunda yürümeleri; ve ikinci olarak "üretken olup çoğalmaları", çok sayıda karıları ve çocukları olması. Ataerkler İbra-

him, İshak ve Yakup'ta, eğer bir eş çocuk doğuramazsa, eşin kocası için bir başka eş ya da odalık bulduğunu görüyoruz, öyle ki koca üretkenlik işlevini devam ettirebilsin.

Kral Davut'un krallığından çok sayıda kadın alıp çocuk sahibi olduğunu görüyoruz. Mesele şudur ki, bu adamlar, fiziksel ve psikolojik olarak refahtadır ve onlarla beraber kabileleri de öyledir. Ölümlü kral, mitolojiye göre, Kral erkesinin cisimleşmesidir. Ülke, toprak, krallık ise dişil erkelerin cisimleşmesidir. Aslında, kral, sembolik olarak toprakla evlidir.

Her daim, kralın en zirve düzenleyici/üretici eylemi, ilk kraliçesi suretinde toprağıyla evlenmesidir. Ancak onunla gireceği yaratıcı birlikteliktedir ki krallığı için her tür ihsanı temin edebilir. Çocukları suretindeki krallığa yaratıcı erkelerini aktarmak, kraliyet çiftinin görevidir. Krallık, kraliyetin üretkenliğini yansıtacaktır, ki unutmayalım, kraliyet Merkezdeydi. Merkez nasılsa, yaratımın geri kalanı da öyle olacaktır.

Bir kral zayıf, hasta ya da iktidarsız hale geldiğinde, krallık güçten düşer. Yağmur yağmaz. Ekinler büyümez. Besiler çoğalmaz. Tacirler ticaretlerini kaybeder. Ülkeye kuraklık çöker ve halk helak olur.

Yani, kral, Kutsal Dünya'dan -Kral erkesinin dünyası- bu dünyaya kanaldır. Şamaş'ın önünde duran Hammurabi gibi, ölümlü ve ilahi arasındaki aracıdır o. Diyebiliriz ki, yaşam gücünün kanının insan dünyasına akmasına imkân tanıyan ana damardır. O Merkezde olduğundan, belli bir anlamda, krallıktaki her şey (çünkü krallık varoluşunu ona borçludur) onundur – tüm ekinler, tüm hayvanlar, tüm insanlar, tüm kadınlar. Gelgelelim, bu teoridedir. Ölümlü kral Davut, güzel Batşeba ile ilişkisinde bu ilkeye ters düşer. Ama bu bizi Gölge Kral üzerine tartışmamıza götürüyor, buna da birazdan yöneleceğiz.

Kral erkesinin ikinci işlevi, eski kralların etkinliği yoluyla sadece doğrudan fiziksel anlamında bereketlilik ya da genel bir anlamda üretkenlik ve yaratıcılıktan gelmezdi; ayrıca teşvikti de bu. Teşvik, psikolojik veyahut da ruhani bir olaydır. İyi bir kral, her zaman, hak edenleri olduğu gibi görür ve tasdiklerdi. Bunu, onları görerek yapardı – kelimenin temel anlamında, sarayda huzurunda ve psikolojik anlamda, onla-

rın gerçek değerini fark ederek, onları tanıyarak. İyi kral, iyi adamları fark etmekten ve krallığında sorumluluk mevkilerine yükseltmekten mutluluk duyar. En başta, görülmek için değil (gerçi, insanların kendi içlerindeki Kral erkesini yansıttığı kapsamda bu da önemliydi) görmek için, tebaalarını takdir etmek ve onlardan sevinç duymak, onları ödüllendirmek ve onur bahşetmek için insanları huzuruna kabul eder.

Firavun Akhenaton'un çok güzel bir Antik Mısır çizim tasviri vardır: Kraliyet balkonunda duruyordur, Baba tanrısı Aton, Güneş'in ışınları görkemli bir şekilde etrafını sarar, yukarıdan en iyi takipçilerine, en kabiliyetli ve en sadık adamlarına altın yüzükler atar. Eril güneş-bilincinin ışığıyla, insanlarını tanır. Onları ayırt eder ve onlara karşı üretici, cömerttir. Onlara lütfunu bahşeder, teşviğini sunar. Teşvik almanın üzerimizde muazzam psikolojik etkileri olur. Değer gördüğümüz, övüldüğümüz ve teşvik edildiğimiz zaman bedenlerimizin gerçekten kimyasal olarak değiştiğini gösteren çalışmalar bile vardır.

Bugün, genç erkekler, büyüklerden teşvik almaya açtır, Kral erkesinden teşvik almaya açtır. Bu yüzden, deyişteki gibi, "kendilerini toparlayamazlar" Bunu yapmak zorunda kalmamaları gerekir. Teşvik görmeye ihtiyaçları vardır. Kral tarafından görülmeye ihtiyaçları vardır çünkü eğer kral onları görürse, içerideki bir şeyler kendiliğinden toparlanacaktır. Teşviğin etkisi budur; iyileştirir ve bütünleştirir. Yerinde beceri ve yeteneklerimiz için fark edildiğimiz, değer gördüğümüz ve somut olarak ödüllendirildiğimiz (firavunun elinden düşen bir altın olabilir) zaman olan budur.

Tabii ki, birçok eski kral, günümüzde "kralvari" konumlarda olan birçok erkek gibi, iyi Kralın ideal imgesinin gereklilik ve beklentilerini karşılayamamıştır. Yine de, bu merkezî arketip, herhangi birimizden bağımsız olarak yaşar ve bizim dolayımızla, güçlendirmek, yaratmak ve kutsamak için hayatlarımıza girmeye çalişır.

İyi Kralın ayırıcı özellikleri hakkında ne diyebiliriz? Antik mit ve efsanelere dayanarak, bu ergin eril erkenin nitelikleri nedir?

Bütünlüğünde Kral arketipi, eril psişede, düzen, akla uy-

gun ve rasyonel örüntüleme, bütünleme ve bütünlük niteliklerini taşır. Kaotik duyguları ve kontrol dışı davranışları dengede tutar. İstikrar ve merkezlenmişlik sağlar. Sükûnet getirir. Ve "bereketlilik" ve merkezlenmişliğinde, dirimselliğe, yaşam gücüne ve neşeye aracı olur. Himaye ve denge getirir. Kendi iç düzen hissimizi, kendi varoluş ve amaç bütünlüğümüzü, kim olduğumuz üzerine merkezî sükûnetimizi ve eril kimliğimizdeki asli değiştirilemezlik ve kesinliğimizi korur. Dünyaya katı ama müşfik gözlerle bakar. Başkalarının tüm zayıflıklarını, yeteneklerini ve değerlerini görür. Onları onurlandırır ve destekler. Kendi varoluş bütünlüklerine yönelik olarak onlara rehberlik eder ve terbiye eder. Kıskanç değildir çünkü Kral olarak, kendi değerinde, sağlam konumdadır. Bizde ve başkalarında yaratıcılığı ödüllendirir ve yüreklendirir.

Savaşçı'nın onun bünyesinde temel bir yere sahip olması ve dışa vurumunda, düzen tehdit altındayken buna ihtiyaç duyulduğunda, agresif gücü temsil eder. Manevi iktidarın gücüne sahiptir. Bilir ve kavrar (Büyücü veçhesi), derin bilirliğiyle hareket eder. Bizim ve diğer insanların varlığından hoşnutluk duyar (Aşık veçhesi) ve bu hoşnutluğu, hayatlarımızı olumlu yönde etkileyen hakiki övgüler ve somut eylemler yoluyla gösterir.

Karısı ve çocuklarının refahını sağlamak için doğru ekonomik ve psikolojik adımları attığında, erkeğin vasıtasında kendini ifade eden erkedir bu. Avukat olmak için tekrar okula başlamaya karar verdiğinde karısını yüreklendiren erkedir. Oğlunun piyano resitalini izlemek için işyerinden izin alan baba vasıtasında kendini ifade eden erkedir. Bu, patron vasıtasıyla, onları kovmadan dik başlı işçileriyle yüz yüze gelen erkedir. Kendisinin altındaki iyileşmekte olan alkolik ve uyuşturucu kullanan çalışanlarının bunlardan sakınma sürecini destekleyip onlarla çalışan ve onlara cesaretlendirici bir eril rehberlik ve korumacılık sunan ustabaşıyla kendini ifade eden erkedir.

Toplantıdaki diğer herkes soğukkanlılığını kaybetmişken siz soğukkanlılığınızı koruduğunuzda kendini ifade eden erkedir bu. Kaos ve savaş zamanındaki sakinlik ve güvencenin sesidir, cesaretlendirici sözdür. Ailedeki, işteki, ulustaki,

dünyadaki karmaşayı sonlandıran, iyi bir düşünüşün ardına gelen açık ve net karardır. Huzur ve istikrarı, herkes için gelişme ve yetişimi arzulayan erkedir – ve sadece insanlar değil, çevre, doğal dünya için de öyle. Kral, tüm diyarın bakımını üstlenir ve insan toplumunun olduğu kadar doğanın da vekilidir.

"Halkının çobanı", krallıktaki yeşil yaşam ve hayvanların "bahçıvan" ve aile reisi vb. üzerine Antik mitlerde dışa vurulan erkedir. Herkesin insan haklarını açık ve sakin bir şekilde, iktidarla tasdikleyen sestir. Cezayı asgariye, ödülü azamiye çeken erkedir. Her erkeğin içindeki Merkezden, Ezeli Tepe'den gelen sestir.

Gölge Kral: Tiran ve Zayıf Karakter

Bu ergin eril erkenin bir kısmını bazılarımız hayatlarımızda deneyimlemiş olsak da -belki son derece bütünleşmiş, sakin ve merkezleşmiş hissettiğimiz zamanlarda kendi içimizde, belki zaman zaman babamızdan, nazik bir amca ya da büyükbabamızdan, iş arkadaşımızdan, patronumuzdan, öğretmenimizden, yöneticimizden-, çoğumuzun genel olarak Kral erkesini bütünlüğünde çok az deneyimlemiş olduğumuzu itiraf etmesi gerekir. Onu ufak tefek şeylerde hissetmiş olabiliriz ama üzücü gerçek şudur ki, bu olumlu erke, çoğu erkeğin hayatında feci bir halde eksik haldedir. Çoğu zaman, yaşadığımız ve karşılaştığımız, Gölge Kral dediğimiz şeydir.

Her arketipte olduğu gibi, Kral, iki kutuplu aktif-pasif gölge yapısı sergiler. Gölge Kral'ın aktif kutbuna Tiran ve pasif kutbuna da Zayıf Karakter diyoruz.

Tiran'ı, Hristiyan hikâyesi İsa'nın doğuşunda iş başında görebiliriz. İsa bebek doğduktan kısa zaman sonra, Kral Hirodes bebeğin doğduğunu ve dünyaya, Kral Hirodes'in kontrol etmekte olduğu dünyaya, geldiğini öğrenir. Yeni kralı yeni yaşamı- bulup öldürmeleri için askerlerini Betlehem'e gönderir. İsa bir İlahi Çocuk olduğundan, tam vaktinde kurtulur. Ama Hirodes'in askerleri, kentte kalan her erkek çocuğunu öldürür. Ne zaman yeni olan doğsa, içimizdeki Hirodes (ve dışarı hayatımızdaki) saldırıya geçer. Tiran, yeni yaşamdan nefret eder, ondan korkar ve onu kıskanır çünkü o yeni

yaşam, öyle sezmektedir ki, onun kendi krallığı için sahip olduğu zayıf iddia ve güçsüz hâkimiyet için bir tehdittir. Tiran kral Merkezde değildir ve sakin, üretici hissetmez. Yaratıcı değil, sadece yıkıcıdır. Eğer kendi üreticiliğinde ve kendi içsel düzeninde -Kendilik yapılarında- olsaydı, krallığındaki yeni yaşamın doğumuna hoşnutlukla tepki verirdi. Eğer Hirodes böyle bir adam olsaydı, arketipin yeni kral İsa Mesih'te cismini bulması adına kenara çekilmesinin vaktinin geldiğini fark ederdi.

İncil'den başka bir hikâye olan Saul'un hikâyesi de aynı temaya sahiptir. Saul da Tiran'ın tesirine kapılmış bir başka ölümlü kraldır. Yeni meshedilmiş Davut'a olan tepkisi, Hirodes'in İsa'ya olan tepkisiyle aynıdır. Korku ve öfkeyle tepki verir, Davut'u öldürmeye çalışır. Kâhin Samuel, Saul'a Yehova'nın onun artık kral olmasını istemediğini söylemesine rağmen, Saul'un Ben'i Kral ile özdeşleşmiştir ve tahtı bırakmayı reddetmektedir. Tiranlar, Kral erkesiyle özdeşleşip o olmadıklarını fark etmeyi başaramayan kral mevkiindeki (ister evde, ofiste, Beyaz Saray'da ya da Kremlin'de olsun) insanlardır.

Bir diğer örnek, Antik Çağ'dan, Roma imparatoru Caligula'dır. Önceki imparatorlar halk ve Roma Senatosu üzerinde, ve konumları dolayısıyla tüm Akdeniz dünyası üzerinde, muazzam bir iktidar sahibi olmuş olsa da ve ölümlerinden sonra tanrılaştırılsalar da, Caligula, hala dünya üzerindeyken kendini tanrı ilan etmesiyle bir ilki gerçekleştirmiştir. Etrafındaki herkese karşı deliliğinin, istismarcılığının ve sadizminin ayrıntıları çok ilginçtir. Robert Graves'in kitabı *Ben, Claudius* ve kitaba dayanan televizyon dizisi,[14] Caligula şahsında Tiran olarak Gölge Kral'ın gelişiminin tüyler ürperten bir tasvirini verir.

Tiran, diğer insanları sömürür ve istismar eder. Kendi çıkarı olduğunu düşündüğü şeyin peşindeyken pervasız, merhametsiz ve hislerden yoksun olur. Diğer insanları aşağılaması sınır tanımaz. Tüm güzellikten, tüm masumiyetten, tüm

[14] *I, Claudius* (1934) [kitap] ve *I, Claudius* (1976) [dizi].

kuvvetten, tüm beceriden, tüm yaşam gücünden nefret eder. Böyle yapar çünkü, söylemiş olduğumuz gibi, iç yapıdan yoksundur ve kendi gizil zayıflığından ve altta yatan iktidarsızlığından korkmaktadır – aslına bakarsak, bunun karşısında dehşete düşmektedir.

Babadaki Tiran olarak Gölge Kral'dır ki, oğullarının (ve kızlarının) neşesini ve kuvvetini, becerilerini ve dirimselliklerini ortadan kaldırmaya çalışır. Onların tazeliklerinden, varoluşlarının yeniliğinden ve içlerinden akan yaşam kuvvetinden korkar ve bunu öldürmeyi amaçlar. Açık sözlü saldırılarla ve ilgilerinin, umutlarının ve becerilerinin hor görülmesi ile yapar bunu; ya da dönüşümlü olarak başarılarını göz ardı ederek, hayal kırıklıklarına sırt çevirerek ve söz gelimi çocukları okuldan gelip bir çizimlerini ya da sınav notlarını gösterdiği zaman can sıkıntısı ya da ilgisizlik belirterek yapar.

Kral Arthur (T H. White, *The Book of Merlyn*'den Trevor Stubley'nin çizimi, 1977 University of Texas Press, Austin izniyle kopyalanmıştır.)

Saldırıları sözlü ya da psikolojik istismarla sınırlı da kalmayabilir: Fiziksel istismar da buna dahil olabilir. Şaplaklama dövmeye dönüşebilir. Cinsel saldırılar da olabilir. Tiranın tesirine kapılmış baba, kızlarının veya hatta oğullarının zayıflık ve savunmasızlıklarından cinsel olarak faydalanabilir.

Genç bir kadın, evliliğinde çok sorun yaşadığı için [bana] psikolojik danışma için gelmişti. Terapiye girdikten kısa süre sonra tasvir ettiği manzara, Tiran Kral'ın cinsel olarak kötücül veçhesindeki evine bir istilasıydı. Yaklaşık on iki yaşında y-

ken, babası kendisini, annesini ve kız kardeşini bırakıp başka bir kadının yanına taşınmış. Ondan sonra, o kadının kocası onların yanına taşınmış. Bu adam yeni "karısını" hiç sevmez ve yeni üvey kızının güzelliğini ve savunmasızlığını kısa zamanda fark eder. Adam, kızın kendisiyle yatmasını istemeye başlar, ilk başlarda geceleri sadece yanında yatmaktadır. Daha sonra, kızdan ona mastürbasyon yapmasını ister ve yatağın yanında tuttuğu peçetelerin içine boşalır. En sonunda, kızı kendisiyle seks yapmaya zorlar, eğer yapmazsa onları terk edeceği ve finansal olarak gidecek hiçbir yerleri olmayacakları şeklinde tehdit eder. Genç kadının annesi, kızının bu dehşet istismarını durdurmaya yönelik bir harekette bulunmaz ve sabahları, önceki geceden kirletilmiş peçetelerin sıkıştırıldığı yatak altını temizlemekle kendini meşgul eder.

Kral Davut ve Batşeba hikâyesinde, Batşeba başka bir adamın, Hititli Uriya'ın karısıdır. Bir gün, sarayının çatısında yürüdüğü esnada Batşeba'yı yıkanırken görür. Bu görüntü onu o kadar tahrik eder ki, kadını çağırttırır ve kendisiyle seks yapmaya zorlar. Hatırlayın ki, teoride, krallığın tüm kadınları kralındır. Yalnız, Kral *arketipine* aittirler, ölümlü krala değil. Davut, bilinçdışı olarak kendini Kral erkesiyle özdeşleştirmiş ve Batşeba'yı ele geçirmekle kalmayıp kocası Uriya'yı da öldürtmüştür. Krallığın şansınadır ki, Davut'un kâhin Natan suretindeki vicdanı vardır ve Natan da ona gelip suçunu yüzüne vurur. Davut, takdire şayan bir şekilde, suçun hakikatini kabullenir ve tövbe eder.

Tiran Kral, sınırlarımızın zorlandığını hissettiğimizde, bezgin halde olduğumuzda, inflasyon yaşadığımızda hepimizin içinde şu ya da bu zaman kendini gösterir. Ama çoğu zaman, başta narsisistik kişilik bozukluğu olmak üzere, onu kişilik bozukluklarında iş başında görebiliriz. Bu insanlar gerçekten evrenin merkezi olduklarını (oysaki kendileri merkezleşmiş değildir) ve diğer insanların onlara hizmet etmek için var olduklarını düşünür. *Diğer insanları* anlamak yerine, doyumsuzca *onların* kendisini anlamasını bekler. Diğer insanları görmek yerine, onlar tarafından görülmek isterler.

Tiran Kral'ı belli yaşam tarzlarında da, hatta belli "mesleklerde" de iş başında gözlemleyebiliriz. Uyuşturucu baronları,

pezevenkler, mafya patronları, hepsi buna örnektir; mevkilerini yükseltmek için yaşarlar ve kaygıları, başkalarının zararına, sadece kendi refahlarıdır. Ama bu aynı bireysel çıkarcılığı toplum onaylı mevkilerde de görebiliriz. Bir röportajcı, sizin deneyiminiz, sizin eğitiminiz, kendiniz ve fayda sağlamayı amaçladığınız şirket için sizin beklentileriniz üzerine sizinle diyaloğa girmelidir. Onun yerine, tüm röportajı *kendisi* ve *kendi* başarıları, *kendi* gücü, *kendi* maaşı ve *kendi* şirketinin meziyetleri üzerine konuşarak geçirir ve size kendiniz hakkında hiçbir şey sormaz.

Bugün, şirketleştirilmiş Amerika'nın tümünde, birçok insan, çalıştıkları şirkete karşı hiçbir ilgi duymaz. Çoğu insan sadece "havanda su dövüyordur", kaçacak ya da yükselecek fırsatlar arıyordur. İktidarlarının altındaki "krallığa" iyi birer vekil olmaktansa kendi kariyerlerini ilerletmeye daha çok ilgi duyan yöneticileri görüyoruz burada. Şirkete karşı hiçbir bağlılık ya da sadakat söz konusu değil, bu erdemler sadece kendilerine geçerli. Bu, kendi finansal karı için şirketini satmak üzere pazarlık yapan, şirketi dağıtıp zayıflatan, günümüzde popüler olan "kaldıraçlı satın alma"da arkadaşları ve sadık çalışanlarının bagaj fazlası olarak kovulmasını görmeye razı olan CEO'dur.

Tiran'ın tesirine kapılmış erkek, eleştiriye karşı çok hassastır ve tehdit edici bir çehre takınsa da, en ufak yorumda zayıf ve sönme yaşamış hisseder. Gelgelelim bunu size göstermez. Göreceğiniz, eğer neye bakacağınızı bilmiyorsanız, öfkedir. Ama öfkenin altında bir değersizlik, korunmasızlık ve zayıflık hissi vardır, zira Tiran'ın ardında Kral'ın iki kutuplu gölge sisteminin diğer kutbu, Zayıf Karakter yatar. Eğer Kral erkesiyle *özdeşleşemezse*, bir hiçmiş gibi hisseder.

Pasif kutbun örtük mevcudiyeti, üstlerimiz ve arkadaşlarımızın birçoğuna karşı duyduğumuz anlaşılma açlığını – "Bana hayran ol!" "Bana tap!" "Ne kadar önemli olduğumu gör!" açlığı- açıklar. Öfke patlamalarını ve zayıf gördüklerine, yani kendi iç Zayıf Karakter'lerini yansıttıklarına, olan saldırılarını açıklar bu. General Patton, tüm erdemlerine rağmen,

belli ki kendi zayıflığından duyduğu altta yatan bir korkuya ve bir korkaklığa sahipti. *Patton*[15] filminde, 2. Dünya Savaşı sırasında ziyaret ettiği sahra hastanesi sahnesinde gösterilir. Yatak yatak gezip yaralıları tebrik eder ve onlara madalya verir (bütünlüğünde Kral'ın yapacağı bir şey). Ama sonra, savaş sonrası nevrozdan muzdarip bir adamın yatağına gelir. Patton ona sorunun ne olduğunu sorar, asker de sinirlerinin yıprandığını söyler. Adamlarının neyle karşı karşıya olduğunu bilen yaşam veren bir Kral'ın şefkatiyle davranacağı yerde, Patton küplere biner ve askerin yüzüne tokat atar, ona korkak der, aşağılar, kötü muamele eder ve askeri hastaneden ön cepheye gönderir. Kendisi bilmese de, görmüş olduğu şey, kendi korku ve zayıflığının başkasına yansıtılmasının yüzüdür. İçindeki Zayıf Karakter'e anlık bir bakış atmıştır.

Zayıf Karakter tesirine kapılmış erkek, merkezleşmişlikten, sakinlikten ve içsel güvenlik hissinden yoksundur, ve bu da onu paranoyaya sürükler. Geceleri uyuyamaz, sarayda volta atar, astlarından sadakatsizlik ve Tanrı, Hakiki Kral tarafından onaylanmama korkusundan dolayı can sıkıntısı yaşar, ki bunları Hirodes, Saul ve Caligula'nın hepsinde görürüz. İki kutuplu Gölge Kral tesirindeki erkeğin korkacak çok şeyi vardır, çünkü, *aslına bakarsak*, çoğu zaman zalimliği de içeren baskılayıcı davranışları, başkalarından kısasa kıssas davranışları çağırır gibidir. "Sen paranoyaksın diye herkes peşinde olacak değil" ifadesine güleriz. Öyle olabilir. Savunmacı ve saldırgan "onlar seni yakalamadan sen onları yakala" paranoyası, kişinin kendi sakinliği ve düzenliliği için yıkıcıdır, kişinin kendisinin ve diğerlerinin kişiliğini tahrip ederek işler ve misillemeyi tahrik eder.

Bir papaz, kilisesinde bir kriz başladıktan kısa süre sonra analize girmişti. Bir grup hayırsız kilise karşıtı şahıs, bir psikolojik ve ruhani haydutlar çetesi, kendi hasetçe sebeplerinden dolayı bu papazı yok etmeye kendilerini adamıştı. Lider, gece vakti Tanrı'nın kendisiyle duyulacak bir şekilde konuştuğunu duyan ve onun aleyhine çalıştığı için papazın kendi-

[15] *General Patton* (1970).

sini öldürmeyi planladığını bildiren bir rüya görmüş olan bir adamdır. Paranoya, cazip ve bulaşıcıdır. Bu "darbenin" tahrikçisinin paranoyası, rahibi bu şekilde gece gündüz arayarak, apaçık tehditler içeren nefret mektuplarıyla, vaazlarının ortasında çıkışmalarıyla ve kilise toplantılarında papazın sözüm ona başarısızlıklarını listeleyerek öyle taciz etmiş ki, kendi Kral erkesiyle sağlam bir ilişkiye sahip olmayan papaz, yavaş yavaş Tiran/Zayıf Karakter'in tesirine kaymış. Kilisenin idaresi konusunda gitgide daha tiranik ve diktatörce bir hale gelmiş, kilise yönetiminde daha da fazla güç gasp etmiş ve onları kiliseden uzaklaştırmak adına "düşmanlarına" karşı şaibeli yöntemler kullanmaya başlamış. Eş zamanlı olarak, her gece, ona altta yatan kendi korku ve zayıflıklarını açığa vuran kabuslardan muzdaripmiş. Karşılıklı paranoyanın karanlık çiçeği büyümüş ve hem papaz hem de kilise topluluğunun sonu, bir karmaşa ve dalavare dünyasına dönüşmüş; bu dünya ki, papazın o kadar şevkle öğrettiği manevi değerlerden tamamen kopuk bir dünyadır – işte Gölge Kral için bir zafer daha.

Tiran'ın, bu çocukça örnekleme ve örüntülerden kendini gösteren Bebek Sandalyesindeki Tiran ile ilişkisini kolaylıkla görebiliyoruz. Büyüklenmecilik, belli bir anlamda, İlahi Çocuk'ta normaldir. İlahi Çocuk için, örneğin Bebek İsa gibi, krallar tarafından bile hayranlık duyulmayı istemek ve buna ihtiyaç duymak normaldir. Ebeveynlerin yapması gereken, ki bu çok zordur, kendi çocuklarının içindeki İlahi Çocuk'a tam doğru miktarda hayranlık ve takdir sunmaktır, öyle ki insan çocuklarının "yüksek bebek sandalyesinden" kolaylıkla, adım adım tanrıların ölümlü insanlar olarak yaşayamayacağı gerçek dünyaya inmesini sağlayabilsinler. Ebeveynler, insan bebeklerinin İlahi Çocuk ile özdeşleşmemeyi adım adım öğrenmesine yardım etmelidirler. Çocuk, tahtından edilmeye karşı direnç gösterebilir ama ebeveynlerin azmetmesi, aynı zamanda hem onu takdir edip hem de "kibrini kırması" gerekir.

Eğer ona çok fazla hayranlık gösterir ve küçük oğlanın Ben'inin arketipin dışında şekillenmesine yardım etmezlerse, o vakit çocuk bebek sandalyesinden hiç inmeyebilir. Bebek

Sandalyesindeki Tiran'ın gücünün inflasyonuyla beraber, öylece yetişkinliğe "Sezar" olduğunu sanarak geçecektir. Böyle bir insana karşı çıkıp, "Tanrı aşkına, kendini Sezar sanıyorsun!" dersek, o da pekâlâ, "Öyle mi? Ne olmuş öyleyse?" diye cevap verebilir. Gölge Kral'ın erkeklerde oluşumunun yollarından biri budur.

Gölge Kral'ın oluşmasının diğer yolu, ebeveynler çocuğu istismar ettiği ve en başından itibaren büyüklenmeciliğine ve şerefliliğine saldırdığı zaman olur. O vakit, İlahi Çocuk/ Bebek Sandalyesindeki Tiran'ın büyüklenmeciliği, ayrıklaşır ve saklama amacıyla çocuğun bilinçdışına düşer. Çocuk, sonuç olarak, Zayıf Prens'in tesiri altına girebilir. Daha sonraları, "yetişkin" olmuşken ve başlıca Zayıf Karakter'in egemenliği altında hareket ediyorken, yetişkin dünyasının muazzam baskıları altında, baskılanmış büyüklenmeciliği, tamamıyla ham ve ilkel, tamamıyla kiplenmemiş ve son derece güçlü bir halde patlayıp yüzeye çıkabilir. Serinkanlı, rasyonel ve "nazik" görünen ama bir kere terfi edildiğinde ansızın "başka bir insan", bir Küçük Hitler haline gelen adamdır bu. "Güç yozlaştırır ve mutlak güç ise mutlaken yozlaştırır" deyişinin üzerinde tamamıyla geçerli olduğu adamdır bu.

Krala Erişme

Sözde insan "krallar" için Kral erkesine erişmedeki ilk iş, Ben'imizi ondan özdeşliğinden koparmaktır. Hem bütünleştirilmiş bütünlüğünde hem de bölünmüş iki kutuplu gölge yapılarında, Kral'a karşı, psikologların *bilişsel mesafe* dediği şeyi yerine getirmemiz gerekir. Yetişkin yaşamındaki gerçekçi ve hakiki büyüklük, inflasyon ve büyüklenmeciliğe karşıt olarak, bu ve diğer ergin eril erkelerle doğru ilişkilerimizi tanımayı içerir. Bu doğru ilişki, bir gezegenin ekseninde olduğu yıldızla ilişkisine benzer. Yıldız sisteminin merkezi gezegen değildir, yıldızdır. Gezegenin işi, kendi yaşamı ve refahını iyileştirmek için, yaşam veren ama aynı zamanda muhtemelen ölüm tehdidi teşkil eden yıldıza doğru yörüngesel mesafeyi korumaktır. Gezegen, yaşamını yıldızdan elde eder, dolayısıyla, yıldız, şahıslarüstü bir "tapınma" nesnesidir. Veyahut, başka bir imge kullanırsak, ergin erkeğin Ben'i - hangi gelip geçici mevki ya da güce sahip olursa olsun-, ken-

dini şahıslarüstü bir İstem ya da Amaç'ın hizmetçisi olarak düşünmelidir. Kendisini, Kral erkelerinin bir vekili olarak düşünmelidir, bunu da kendisinin faydası değil, bu krallık her ne ise, "krallığının" içindekilerin faydası için yapmalıdır.

Arketiplerin iki kutuplu gölge sistemindeki "aktif" ve "pasif" kutuplar arasındaki farka bakmanın iki yolu vardır. Gördüğümüz üzere, yollardan biri, arketipik yapıları üçgen ya da üçlü olarak görmektir. Diğer yol ise, Ben'in bütünlüğündeki arketiple özdeşliği ya da özdeşliğini kaybetmişliği üzerine konuşmaktır. Özdeşleşme durumundaki sonuç, çocuksu gelişim seviyelerinde saplanmayla beraber, Ben inflasyonudur. Aşırı özdeşlik kaybetme durumunda, Ben, kendini arketipe erişimden mahrum bırakılmış hisseder. Esasında, Kral'ın bozuk işlevli Gölgesinin pasif kutbunda takılı kalmıştır. Ben, Kral erkesine aç kalmış hisseder. Güç kaynakları ve saikleri için duyulan mahrumiyet ve "sahibiyet" eksikliği hissi, her daim arketiplerin pasif kutuplarına ait özelliklerdir.

Tiran olarak Gölge Kral'ın bu bakış açısına göre, Ben Kral erkesinin kendisiyle özdeşleştiği zaman meydana çıktığından dolayı, hiçbir şahıslarüstü bağlılığı yoktur. Önceliği *kendisi*dir. Erkeğin Ben'i doğru eksenini sürdürmeyi başaramadığından, arketipin güneşinin içine düşmüştür ya da o kadar yakına kaymıştır ki -iki yıldızlı sistemlerde gördüğümüz gibi-, muazzam oranda gaz çekmiş ve bu gazlarla şişmiştir. Tüm psişe dengesizleşir. Gezegen, yıldızmış gibi davranır. Sistemin gerçek Merkezi kaybedilmiştir. "Gasp sendromu" dediğimiz şey budur. Ben, Kral'ın konumunu ve gücünü gasp eder. Mitolojide görülen cennetteki başkaldırıdır bu, birçok mitte tasviri bulunur: Küstah bir tanrı, Yüce Tanrı'nın tahtını ele geçirmeye çalışır. (Tanrı'yı tahtından etmeye çalışan Lucifer mitini hatırlayalım.)

Bu erkeye erişmedeki diğer sorun, öyle öne sürüyoruz ki, yaşam veren Kral ile etkin teması tamamen kaybettiğimiz zaman ortaya çıkar (görünene göre, kazara). Bu durumda, bağımlı kişilik bozukluğu denen kategoriye düşebiliriz; içerideki Kral erkesini (ki içimizdeymiş gibi duyumsamayız) dışarıda bir kişiye yansıtırız. Kendimizi iktidarsız, harekete geçemez, sakin ve istikrarlı hissedemez, bizim Kral erkesi yan-

sıtmamızı taşıyan o diğer insanın mevcudiyetinden ve şefkatli ilgisinden yoksunmuş gibi duyumsarız. Bu, aile yapılarında, bir koca eşinin ruh hallerine fazla dikkatli hale geldiği ve eylemlerinin getirebileceği saldırgan öfkeden dolayı girişimde bulunmaktan korkar olduğu zaman gerçekleşir. Çocuklarda, ebeveynleri yeterli seviyede irade, zevk, hedef ve amaç bağımsızlığı geliştirmelerine izin vermediği ve çocuklar onların kanatları altında kaldığı zaman da gerçekleşir.

Bu, iş alanlarımızda, patronun gücüne ve kaprislerine fazla bağımlı hale geldiğimiz ya da iş arkadaşlarımızın yanında hapşırmaya cüret etmememiz gerekiyormuş gibi hissettiğimizde gerçekleşir. Ayrıca, geniş ölçekte, uluslarda, halk kendini köylüler gibi gördüğü, kendi iç Kral erkelerini "der Führer"ya teslim ettiklerinde gerçekleşir. Bu "feragat sendromu", Zayıf Karakter'in ayırıcı özelliği, gasp sendromu kadar felaket getirir.

Feragat sendromunun geniş çaptaki felaketli sonuçlarından biri, Cortés'in Meksika'yı işgali sırasında, şimdiki Mexico City yakınlarında yer alan Otumba düzlüğünde vuku bulan bir olaydır. Cortés ve adamları, Meksika ordusunun büyük saldırısı altında kalmadan altı gün önce, gecenin ortasında Tenochtitlán'a (Mexico City) kaçmıştı. Yedinci gün söktüğünde, Cortés'in ordusundan geriye kalmış bitap ve korku dolu adamlar, Otumba düzlüğüne bakıp muazzam bir Meksika savaşçıları kitlesinin kendilerine karşı toplanmış olduğunu gördüler. İspanyolların sonu kesin gözüküyordu. Fakat, bunun ardına gelen savaşta, Cortés, Meksika kumandanının bayrağını görür. Çaresizlik içinde, hayatlarının buna bağlı olduğunu bilerek, Cortés ileri hücum eder, düşman askerlerini ekin biçer gibi biçerek kesip ilerler. En sonunda Meksikalı kumandana ulaştığında, tek darbeyle öldürür onu. O anda, İspanyol'un şaşkınlığıyla beraber, Meksikalılar panikle arkalarını döner ve savaş alanından kaçarlar. İspanyol, onları kovalar ve birçoğunu katleder. Savaşın gidişatını bu kadar mucizevi şekilde değiştiren şey, Meksikalı savaşçıların liderlerinin öldürülmesini görmeleri olmuştur. Bu adamı Kral erkesinin odaklı gücüyle donatmış, bu gücün yatırımını ona yapmışlardır ve öldürüldüğü zaman da, arketipik erkenin

kendilerini terk ettiğine inanmıştırlar. Altta yatan güçsüzlük hisleri, liderlerinin ölümüyle yüzeye çıkmıştır ve onlar da iktidarsızlık ile kaosa teslim olmuştur. Eğer oldu da Meksikalı savaşçılar Kral erkesinin içlerinde olduğunu fark etmiş olsalardı, Meksika hiçbir zaman fethedilmeyebilirdi.

Kendi içsel Kral'ımızla temasımızı kaybettiğimiz ve hayatımız üzerine diğer insanlara güç verdiğimiz zaman, kişiselden daha geniş çapta bir felaketi davet ediyor olabiliriz. Kralımız yaptıklarımız bizi savaşlara, ailelerimizi istismara, toplu katliama, bir Nazi Almanyası dehşetine ya da bir Jonestown'a[16] sürükleyebilir. Veyahut da bizi öylece kendi altta yatan zayıflığımıza terk edebilirler.

Ama Kral erkesine doğru bir şekilde eriştiğimizde, kendi iç Kral'ımızın kölesi olduğumuzda, hayatımızda doğru ve hakkaniyetli Kral'ın, bütünlüğünde Kral'ın niteliklerini dışa vururuz. Paralı askerlerimiz, adabınca, içimizdeki Çin İmparatorunun önünde dizleri üstüne çökecektir. Kaygı seviyemizin düştüğünü hissederiz. Merkezleşmiş ve sakin hissederiz, kendimizi içsel bir iktidardan konuşur şekilde duyarız. Kendimizi ve diğer insanları anlama, onaylama kabiliyeti ediniriz. Diğer insanlara derinden ve samimi bir şekilde değer verme kabiliyetini ediniriz. İnsanları "tanırız"; gerçekten oldukları tam kişilikte görürüz onları. Daha adil, sakin ve yaratıcı bir dünya oluşturumunda daha merkezleşmiş bir katılımcı olduğumuz hissini kazanırız. Sadece ailemize, arkadaşlarımıza, şirketlerimize, davalarımıza, dinlerimize değil, dünyaya karşı da şahıslarüstü bir adanmışlık kazanırız. Bir maneviyat kazanır ve görünüşe göre tüm insan yaşamının temellendiği merkezî buyruğun hakikatini anlarız: "Tanrın Rab'bi ["Kral" olarak okuyabilirsiniz] bütün yüreğinle, bütün canınla ve bütün aklınla seveceksin. [...] Komşunu kendin gibi seveceksin." [17]

---

[16] People's Temple isimli bir tarikat, 1978 yılında Amerika, Jonestown'da Jim Jones liderliğinde bir toplu intihar gerçekleştirir. 909 kişi hayatını kaybeder. Bu olay, "Jonestown katliamı" olarak bilinir.

[17] Matta 22: 37-39. "İsa ona şu karşılığı verdi: ' 'Tanrın Rab'bi bütün yüreğinle, bütün canınla ve bütün aklınla seveceksin.' ' İşte ilk ve en önemli buyruk

6. SAVAŞÇI

İnsanların genel olarak eril erkenin Savaşçı biçiminden rahatsız olduğu bir çağda yaşıyoruz – ki bu da sebepsiz değil. Kadınlar ondan özellikle rahatsızdır çünkü sık sık gölge suretinin en doğrudan kurbanları olagelmiştirler. Gezegen çapında, savaş hali yüzyılımızda o kadar korkunç ve yaygın ölçülere ulaşmıştır ki, agresif erkenin kendisine derin şüphe ve korkuyla bakılıyor. Batı'nın mevcut çağı, "yumuşak eril"in çağıdır ve radikal feministlerin Savaşçı erkesinin aleyhine yüksek ve düşmanca seslerinin yükseldiği bir zamandır. Liberal kiliselerde, topluluklar, "Onward Christian Soldiers" [İleri, Hristiyanlık Askerleri] ve "The Battle Hymn of the Republic" [Cumhuriyet Savaş İlahisi] gibi ilahileri ilahi kitaplarından kaldırıyorlar.

Fakat, şunun göze çarpması ilginçtir ki, eril agresifliği kökünden kesmeye çalışanlar, kendi şevklerinde kendileri bu arketipin gücüne kapılıyorlar. Öylece oylama yapıp Savaşçı'yı dışlayamayız. Tüm arketipler gibi, ona yönelik bilinç tutumumuza rağmen o yaşamaya devam eder. Ve tüm *bastırılmış* arketipler gibi yeraltına iner, nihayetinde, magma odasında gitgide biriken baskıyla beraber yüzyıllarca uyuyan bir yanardağ gibi, duygusal ve fiziksel şiddet biçiminde patlak verir. Eğer Savaşçı, içgüdüsel bir erke biçimiyse, varoluşta kalacaktır. Ve onunla yüzleşmek, karşılığında kazanç sağlayacağımız bir şeydir.

Afrika'da yıllarca şempanze kabileleriyle (şempanzeler

---

budur. İlkine benzeyen ikinci buyruk da şudur: 'Komşunu kendin gibi seveceksin.' '"

genetik olarak yüzde 98 bize denktir) yaşamış olan Jane Goodall, şempanzeleri ilk defa düpedüz sevgi dolu, sakin ve iyi huylu hayvanlar tanıtan kişi olur. Batı'da milyonlarca kişi savaşın görünüşe göre insan için geniş çaplı uyuşmazlıkları çözmek adına neden bu kadar tercih edilen bir uğraş olduğunu anlamaya çalışırken, bu yorum altmışlarda büyük etki yaratmıştır. Gelgelelim, ilk bildirisinden birkaç yıl sonra, Bayan Goodall, en başta sandığından daha fazla şeyin söz konusu olduğunu belirten yeni kanıtlar yayınlar. "Sakin" şempanzeleri arasında savaş, çocuk katli, çocuk istismarı, kaçırma, hırsızlık ve cinayet keşfetmiştir. Robert Ardrey, tartışmaya yol açan iki kitabı *African Genesis* [Afrika Soykırımı] ve *The Territorial Imperative*'de, [Araziyi Korumanın Gereklilikleri] dosdoğru bir şekilde, insanoğlunun içgüdüler tarafından yönetildiğini iddia eder, bu içgüdüler ki, diğer hayvanları yöneten his ve davranışlarla aynı içgüdülerdir – bunlardan hiç göz ardı edilemeyecek olanıysa dövüşme, savaşma itkisidir. Ayrıca, primat etnolojisinin en çağdaş araştırmaları, insan davranışlarının tüm kapsamının yakın primat akrabalarımızda da bulunduğunu öne sürer, en azından ana hat olarak.

Şirket yöneticileri ve sigorta satıcılarının hafta sonu savaş oyunları oynamak için ormana gidip ağaçlar arasında saklanarak boya tabancalarıyla hücumlar organize etmeleri, hayatta kalma alıştırmaları yapmaları, tehlikenin ve ölümün eşiğinde kalma oyunları oynamaları, birbirlerini "öldürme" stratejileri planlamaları olayı ne anlama geliyor? Şehir çetelerinin milis tarzı örgütlenmelerinin ardında gizlenmiş örtük erke biçimi nedir? Rambo'nun, Arnold Schwarzenegger'ın, *Apocalypse Now*, *Platoon*, *Full-Metal Jacket*[18] ve daha birçoğu gibi savaş filmlerinin popülerliği nasıl açıklanabilir? Bu filmlerdeki ve televizyonlardaki şiddeti kınayabiliriz ama elbette ki, Savaşçı içimizde hala pekâlâ hayatta kalmaktadır.

Türümüzün tarihine bakmamız yeterlidir, bu tarih ki, büyük ölçüde savaş tarafından *belirlenmiştir*. Neredeyse her uygarlıkta büyük Savaşçı gelenekleri görürüz. Yüzyılımızda,

[18] *Kıyamet* (1980), *Müfreze* (1986) ve *Full Metal Jacket* (1987).

tüm dünya iki dünya savaşı tarafından sarsılmıştır. Üçüncü ve sonuncu bir tanesi, yakın zamandaki Doğu-Batı buzlarının erimesine rağmen, hala bizi endişelendirmektedir. Bunun altında bir şey yatıyor. Bazı psikologlar, insan agresifliğinin çocukluk öfkesinden, çocuğun Alice Miller'ın "zehirli pedagoji" dediği şeye, küçük oğlan çocuklarının (aynı şekilde kız çocuklarının da) büyük ölçekteki istismarına olan doğal tepkisinden doğduğuna inanıyorlar.

Özellikle Gölge Savaşçı diyeceğimiz şeyin egemenliğini göz önüne aldığımızda, bu görüşün çok büyük bir doğruluk payı olduğuna inanıyoruz. Ama Savaşçı'nın insan öfkesiyle herhangi basit bir yordamda özdeşleştirilmemesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu başlıca eril olan erke biçiminin, Savaşçı'nın, eril psikolojisinin neredeyse kesinlikle genlerimizde kök bulan temel yapı taşlarından biri olduğundan dolayı daim kaldığına da inanıyoruz.

Savaşçı geleneklerini yakından incelediğimizde, tarihte ne *başardıklarını* görebiliriz. Örneğin, Antik Mısırlılar, yüzyıllar boyunca son derece barışçıl, yumuşak huyluydular. Yalıtılmış Nil Vadisi'nde, her olası düşmana karşı güvendeydiler; bu düşmanlar, etrafını saran çöl ve kuzeyde Akdeniz tarafından uzakta tutuluyordu. Hatırı sayılır derecede istikrarlı bir toplum inşa etmeyi başarabildiler. Ma'at tarafından yönetilen bir evrende, her şeyin uyumuna inanırlardı. Ondan sonra, M.Ö. 1800 civarında, acımasız Sami kabileler olan Hiksoslar tarafından Nil deltası üzerinden istilaya uğradılar. Bu Hiksos savaşçılarının at ve at arabaları vardı – o günlerde, bunlar etkili ve yıkıcı savaş makineleriydiler. Böyle bir agresifliğe alışkın olmayan Mısırlılar, kolay lokmaydılar. Hiksoslar nihayetinde Mısır'ın çoğunu ele geçirdiler ve sert bir iktidarla yönettiler.

M.Ö. on altıncı yüzyılda, zorluğa alışan Mısırlılar sonunda karşı koydular. Ulusal Kral erkelerini yeni bulunan Savaşçı erkesiyle birleştiren yeni firavunlar, doğudan baş verdiler. Muazzam bir yırtıcılıkla kuzeye ilerlediler. Sadece Hiksos güçlerini ezip Mısır'ı Mısır'a geri kazandırmakla kalmadılar, ayrıca, geniş bir imparatorluk kurmak için, kuzeye, Filistin ve Asya'ya ilerlemeye devam ettiler. Bu süreçte, Mısır uygarlığı-

nı -sanatını, dinini ve düşüncelerini- geniş bir alana yaydılar. Fetihleriyle, büyük firavunlar III. Thutmose ve II. Ramses, sadece Mısır'ı güvene almakla kalmayıp Mısır kültürünün en iyi yanlarını daha geniş bir dünyaya tanıttılar. Onlar içlerindeki Savaşçı'yı keşfettikleri içindir ki, Mısır ahlak ve etiği, aynı şekilde ölümden sonra yargılanma ve hakkaniyetli ruhların Tanrı ile bir olacakları öte dünya cenneti gibi asli dini düşünceler, bizim Batılı etik sistemimiz ve maneviyatımızın bir parçası olabilmiştir. Benzer bir hikâye, Mezopotamya'daki uygarlıklar için de söylenebilir, zira Savaşçı'nın canlandırılması yoluyla, bu uygarlıklar da önemli insani bilgi ve içgörüleri gelecek uygarlıklara taşımıştır.

Hindistan'da, bir Savaşçı sınıfı *kshatriya*, Hint yarımadasını fethedip istikrar kazandırmış ve Hindistan'ın dünyanın ruhani merkezi olması için gerekli koşulları sağlamıştır. İran'da onların kuzeydeki kuzenleri -Zerdüşt savaşçı-krallar-, Zerdüştlük dinini Yakın Doğu'da yayarlar. Bu din, çağdaş Musevilik ve Hristiyanlığın ortaya çıkışında ve bizim dinsonrası modern dünyamıza bile bilgi sağlayan ve şekillendiren birçok değer ve temel dünya görüşünde derin etki sahibi olmuştur. Ve Batı uygarlığı boyunca, fark edildiği üzere, Zerdüşt'ün öğretileri, değişiklik yapılmış bir biçiminde şimdi tüm gezegen boyunca gezinmekte ve Güney Denizleri'ne dek köy yaşamı ve kişisel ahlak üzerinde etkilerde bulunmaktadır.

Kutsal Kitap'ın İbranileri, aslen, savaşçı bir halktılar ve bir savaşçı Tanrı'nın, İbrani metinlerinin Tanrı'sı Yehova'nın takipçisiydiler. Savaşçı kral Davut'un yönetimi altında, Savaşçı erdemlerine dayanan ileri seviye etik sistemi dahil, bu yeni dinin imtiyazı sağlamlaştırıldı. İbrani mirasından çok güçlü bir şekilde yararlanan Hristiyanlık yoluyla, bu İbrani düşüncelerinin ve değerlerinin birçoğu, en sonunda, Avrupalı savaşçı sınıfıyla dünyanın dört köşesine taşındı.

Bilgin filozof ve ahlakçı Marcus Aurelius (M.Ö. 161-180) gibi Romalı savaşçı-imparatorlar, nihayet İmparatorluğu fethetmede başarılı olup tüm Batı tarihini, on beşinci yüzyıldan sonra gitgide dünya tarihi haline gelmiş bu tarihi, tekrar yazmadan önce, Germenik kabileler yarı uygarlaşana dek

Akdeniz uygarlığını muhafaza etmiştir.

M.Ö. 480 Thermopylae'de Perslerin Avrupa istilasını mağlup çıkaran ve Avrupa demokrasi ideallerinin tohumlarını kurtaran küçük Sparta birliğini -mükemmel Yunan savaşçıları- unutmayalım.

Kuzey Amerika'da, Yerli Amerikalı erkekler, hayatlarını, en ufak eylemlerini bile Savaşçı erkesinin malumatıyla, hayatlarını soylu bir şekilde ve cesaretle, büyük acı ve zorluklara katlanma becerisiyle, halkını ezici bir düşmana (istilacı beyaz halk) karşı koruyarak ve savaşlara "Ölmek için bugün güzel bir gün!" narasıyla atılarak yaşamış ve ölmüştür.

Belki de, aralarında generaller Patton ve MacArthur'un bulunduğu büyük strateji uzmanları, yürekli adamlar olan ve şahsi varlıklarını sürdürmekten daha büyük davalara kendilerini adayan yirminci yüzyılın büyük savaşçılarına önyargısız gözlerle bakmamız gerekmektedir. Ondan sonra da, büyük Japon samuray geleneğini ve Japon ulusunu inşa eden ve kültürünün devamlılığını güvene alan, bugün ise takım elbiselerle dünyaya fethetmekte olan sofu, disiplinli, sonuna kadar sadık adamları yeniden değerlenmemiz gerekebilir.

Savaşçı erkesi, öyleyse, başka ne olursa olsun, kesinlikle biz erkeklerin içinde ve yarattığımız, savunduğumuz, büyüttüğümüz uygarlıklarda evrensel olarak mevcuttur. Dünya inşamızda yaşamsal, can alıcı bir bileşendir ve üst insan değerlerinin ve kültürel başarılarının faydalarını tüm insanlığa yaymada önemli bir rol sahibidir.

Bu Savaşçı erkesinin sık sık yoldan saptığı da doğrudur. Böyle olduğunda, sonuçlar harap edici olur. Ama yine de neden bu şekilde içimizde mevcut bulunduğunu kendimize sormamız gerekiyor. İnsan yaşamının evriminde Savaşçı'nın işlevi nedir ve bireysel erkeklerin psişesinde amacı nedir? Özel hayatımızda ve iş hayatımızda biz erkeklere nasıl yardımcı olabilir?

Bütünlüğünde Savaşçı

Bütünlüğünde Savaşçı'nın ayırıcı özellikleri, bütünlüklü bir yaşam yoluna, samurayların *do* dediği şeye karşılık gelir. Bu özellikler Savaşçı'nın Dharma'sını, Ma'at'ını ya da

Tao'sunu, yaşamdaki ruhsal ya da psikolojik yolunu teşkil eder.

Agresiflikten, Savaşçı'nın ayırıcı özelliklerinden biri olarak halihazırda bahsetmiştik. Agresiflik, yaşama karşı uyandırıcı, harekete geçirici ve teşvikleyici bir duruştur. Bizi taarruza iter ve hayatın görevleri ile sorunlarındaki savunmacı ya da "bekleyen" konumdan çıkartır. Samuray tavsiyesi, savaşa her daim *ki* potansiyeli veyahut "yaşamsal erke" el altında "atılmak"tır. Japon savaşçı geleneği, yaşam savaşında yüzümüzü döneceğimiz sadece tek bir konum olduğunu söyler: öne. Sadece de tek bir istikamet olduğu beyan edilir: ileri.

Patton'un ünlü açılış sahnesinde, general tam savaş teçhizatında, kalçasında inci kabzalı altıpatlarıyla, ordusuna motivasyon konuşması yapar. Patton, birliklerini, savaştaki konumlarını korumalarıyla ilgilenmediği konusunda uyarır. Şöyle der: "Konumumuzu tuttuğumuza yönelik herhangi bir haber almak istemiyorum... Sürekli olarak ilerleyeceğiz... Herhangi bir şeyi tutma, zapt etme gibi bir kaygımız yok – düşman dışında! Düşmanı burnundan tutacağız, kıçına tekme basacağız! Her daim öldüresiye tekmeleyeceğiz onu ve şimşek gibi içlerinden geçeceğiz!" Yerinde agresiflik, doğru koşullarda -mevcut hedefe stratejik olarak avantajlı olan koşullar- halihazırda savaşın yarısını teşkil eder.

Savaşçı, koşullar altında hangi agresifliğin yerinde olduğunu nasıl bilir? Düşünüşten gelen berraklık, muhakeme dolayısıyla bilir. Savaşçı sürekli tetiktedir. Her zaman ayıktır. Hayat boyunca hiç uyumaz. Zihnini ve bedenini nasıl odaklayacağını bilir. Samurayların "duyarlı" dediğindendir. Yerli Amerika geleneğinde, bir "avcı"dır. Carlos Castañeda'nın *Journey to Ixtlan*'ındaki [Ixtlan Yolculuğu] Yaqui savaşçı-büyücü Don Juan'ın dediği gibi, bir savaşçı ne istediğini ve onu nasıl elde edeceğini bilir. Zihin açıklığının bir işlevi olarak bir strateji ve taktik uzmanıdır. Koşulları doğru bir şekilde değerlendirebilir ve ondan sonra kendini söz konusu olan koşula adapte edebilir.

Bunun bir örneği gerilla savaşıdır, eskiden kalma bir alışkanlıktır ama on sekizinci yüzyıldan beri kullanımı gitgide artmıştır. Kolonide yaşayan başkaldıranlar, Amerika Devrim

Savaşı'nda bu tekniği uygulamıştır. Çin'deki ve daha sonra Vietnam'daki Komünistler, usta strateji uzmanı Ho Chi Minh idaresi altında, düşmanlarının daha hantal ordu harekatlarını mağlup çıkarmak için bunu baş döndüren bir başarıyla kullanmışlardır. Yakın zamanda, Afgan direniş savaşçıları, bu stratejiyi, Sovyet ordusunu ülkelerinden kovmak için kullanmıştır. Savaşçı, düşmanını ne zaman alışılagelmiş yollarla yenecek güce sahip olduğunu ve neden alışılmadık bir strateji benimsemesi gerektiğini bilir. Kendi gücü ve becerisine isabetli değer biçer. Önden hücumun işe yaramayacağını anlarsa, rakibinin saldırısını saptırır, kanatlarındaki zayıflığı saptar, ondan sonra savaşa "atılır". Burada, Savaşçı ve Kahraman arasındaki bir ayrım bulunmaktadır. Kahraman, söylemiş olduğumuz gibi, sınırlarını bilmez; yenilmezliği konusuna gelindiğinde romantiktir. Fakat Savaşçı, düşünüşünün berraklığı sayesinde, belirli koşuldaki kabiliyetlerini ve sınırlarını gerçekçi bir şekilde değerlendirir.

İncil'de, Kral Davut, Saul'un ordusunun üstün güçlerinin karşısında, ilk başta Saul'un birlikleriyle doğrudan karşılaşmaktan kaçınır, kendisinin peşinden kovalattırarak Saul'un yorulmasını sağlar. Davut ve onun dağınık güruhu, gerilladırlar, diyardan diyara yaşar ve hızlı hareket ederler. Ondan sonra, durumunu açık bir şekilde değerlendiren Davut, Saul'un krallığına kaçar ve Filistin kralına gider. Bu konumunda, arkasında binlerce Filistin askerinin gücüne sahiptir. Saul'u şah mat edecek konuma sokmuştur kendini. Daha sonra, yine o andaki koşulu doğru değerlendirmesi sayesinde, Davut, Saul'un krallığına girer, birliklerini toplar ve Saul'un çöküşünü bekler. Bazen, "İleri, daima ileri!" düsturu, taktik değiştirmek anlamına gelir. Bu, jilet gibi keskin bir değerlendirmeden gelen strateji esnekliği anlamına gelir.

Çağdaş eskrim bu tür bir esnekliği kullanır. Eskrimci sadece bedenini değil, zihnini de eğitir. Rakibinin duruşu ve hamlelerindeki zayıf noktaları bulmak için ışık hızıyla düşünmeyi öğrenir; savuşturur, saldırır ve vuruşlarını isabet ettirir. Genç bir üniversiteli, eskrime başladıktan sonra sınıftaki performansının arttığını söylemişti. Şimşek hızında bir açıklıkla, karmaşık bir dersteki baş izlekleri saptayabiliyor,

destekleyici argümanlardaki zayıflıkları değerlendirebiliyor, yorumları bir görü keskinliğiyle ve daha önce bilmediği bir öz güvenle sorgulayabiliyor, öğretmenlerini ve öğrenci arkadaşlarını ya mantıklı konuşmaya ya da argümanlarını bırakmaya zorlayabiliyor hale gelmiştir. Ne öğrenmek istediğini biliyordur. Ve bunu nasıl başarabileceğini biliyordur.

Akhilleus ve Patroklos (Yunanlı ressam Sosias'ın bir kâsenin içindeki görseli, yaklaşık olarak M.Ö. 500. Antikenmuseum Berlin izniyle. Staatliche Museen Preuffischer Kulturbesitz. Fotoğraf: Ute Jung.

Savaşçı geleneklerinin tümü doğrular ki, eğitimden başka, bir Savaşçı'nın düşünce berraklığına ulaşmasını sağlayan şey, kendi kaçınılmaz ölümünün farkındalığıyla yaşamaktır. Savaşçı, hayatın kısalığını ve ne kadar kırılgan olduğunu bilir. Savaşçı'nın rehberliği altındaki bir erkek, günlerinin ne kadar az sayıda olduğunu bilir. İçini karartmaktansa, bu farkındalık

yaşam gücünün bir taşmasına ve yalnızca kendisince bilinen hayatının yoğun bir şekilde yaşanmasına götürür onu. Her edim önemlidir. Her eylem, sonuncuymuş gibi yapılır. Samuray kılıç ustalarına hayatlarını zaten ölmüşler gibi yaşamaları öğretilirdi. Castañeda'nın Don Juan'ı, ölüm "ebedi yoldaşımız" gibi yaşarsak, anlamlı edimler dışında hiçbir şey için "vakit olmadığını" öğretir.

Tereddüt için vakit yoktur. Bu ölümün kaçınılmazlığı algısı, Savaşçı erkesine erişim sağlayan erkeği, kesin eylemlere geçmek üzere harekete geçirir. Hayatla etkileşime girdiği anlamına gelir bu. Kendini hayattan hiç çekmez. "Fazla düşünmez" çünkü fazla düşünmek şüpheye, şüphe tereddüde ve tereddüt ise eylemsizliğe yol açabilir. Eylemsizlik de savaşı kaybetmeye yol açabilir. Savaşçı olan erkek, genellikle tanımladığımız şekilde öz-farkındalıktan kaçınır. Eylemleri ikinci bir doğa haline gelir. Bilinçdışı refleks etkinlikler haline gelirler. Ama muazzam bir öz disiplin yoluyla kendini eğittiği eylemlerdir bunlar. Deniz Piyadeleri böyle eğitilir. İyi bir Deniz Piyadesi, anlık kararlar verebilen ve ondan sonra kararlı bir şekilde hareket edebilendir.

Herhangi bir durum karşısında kararlı davranmada, agresiflik, düşünce netliği, kişinin kendi ölümünün farkındalığı dışında eğitim de rol sahibidir. Savaşçı erkesi beceriyle, güçle ve belginlikle ve hem iç hem dış, psikolojik ve fiziksel kontrolle ilgilenir. Savaşçı erkesi, erkekleri "olabileceklerinin tamamı" olmak için eğitmeyle ilgilenir – düşüncelerinde, hislerinde, konuşmalarında ve eylemlerinde. Kahraman'ın eylemlerinin aksine, Savaşçı'nın eylemleri hiçbir zaman abartılı değildir, dram uğruna dramatik değildir; Savaşçı, hiçbir zaman umduğu kadar güçlü olduğunu kanıtlamak için davranmaz. Savaşçı, hiçbir zaman katiyen gerekenden daha fazla enerji harcamaz. Fazla da konuşmaz. Yul Brynner'ın *The Magnificent Seven*'da[19] oynadığı karakter, eğitimli öz kontrolün bir temsilidir. Az şey söyler, bir yırtıcının fiziksel kontrolüyle hareket eder, sadece düşmana saldırır ve zanaatının

[19] *Yedi Silahşörler* (1960).

teknolojisi üzerinde tam uzmanlığa sahiptir. Amacına ulaşmasını sağlayan teknolojideki uzmanlığı, Savaşçı'nın becerilere olan ilgisinin bir diğer veçhesidir. Kararlarını eyleme dökmede kullandığı "silahlarda" beceri sahibi olur.

Kontrolü, en başta, zihni ve davranışları üzerinedir; eğer bunlar doğru ve yerindeyse, ardından beden gelecektir. Savaşçı arketipine erişmiş bir erkeğin, satış eğitiminde söyledikleri gibi, "olumlu bir mental tutumu vardır" Bu demek olur ki, boyun eğmez bir ruhu vardır, büyük cesarete sahiptir, korkusuzdur, eylemlerinin sorumluluğunu alır ve öz disipline sahiptir. Disiplin, zihni ve bedeni üzerinde ustalık geliştirme iradesine ve hem psikolojik hem fiziksel acıya katlanabilme kapasitesine sahip olduğu anlamına gelir. Başarmak istediğini başarmak için acı çekmeye hazırdır. "Acı yoksa kazanç da yok" deriz biz buna. İster basbayağı Kalahari'nin soğuk sabahında saatlerce aynı pozisyonda çömelmiş halde avınızın menzile girmesini bekleyen bir avcı olun, ya da triatlon acemisi, tıp okulu öğrencisi, kurul üyelerinizin akılsızca saldırılarına maruz kalan bir yönetici, eşinizle yaşadığınız zorlukları çözmeye çalışan bir koca olun, bilirsiniz ki, zihninizin ve belki de bedeninizin disiplini asli bir şeydir.

Savaşçı erkesi, ayrıca, şahıslarüstü bağlılık dediğimiz şeyi sergiler. Sadakati, bireylerden büyük bir şeye karşı olur, gerçi söz konusu şahıslarüstü sadakat bir kral gibi önemli bir şahsa odaklanabilir. Arthur hikâyelerinde, Lancelot, Arthur ve Guinevere'e derinden bağlı olsa da, en nihayetinde şövalyeliğe ve soylu görevlerin ardındaki Tanrı'ya ve zulüm görenlere el uzatmaya kendini adamıştır. Tabii ki, Guinevere'e aşkından dolayı, Lancelot, farkında olmaksızın, şahıslarüstü bağlılığının nesnesi olan Camelot'u yıkacak eylemler gerçekleştirir. Ama romantik aşkın şahsi ve şahıslarüstü gayesinin paradoksuyla karşı karşıya kalmış olduğundan dolayı böyle yapar. Sonuca ulaşmadan önce, çoktan Savaşçı erkesine erişimini kaybeder ve şövalyeliği bırakır.

Bu şahıslarüstü bağlılık, Savaşçı erkesinin daha birçok ayırıcı özelliğini açığa çıkarır. İlk olarak, tüm kişisel ilişkileri göreceli kılar, yani bunları şahıslarüstü bağlılıktan daha az merkezî kılar. Dolayısıyla, Savaşçı'ya yeterince ve doğru eri-

şen erkeğin psişesi, merkezî bağlılığının etrafında örgütlenir. Bu bağlılık, insana ait küçük işlerin çok büyük oranını ortadan kaldırır. Yüce idealler ve Tanrı, demokrasi, komünizm ya da başka herhangi şahıslarüstü bağlılık gibi manevi gerçeklerin ışığı altında yaşamak, bir erkeğin yaşamının odağını öyle değiştirir ki, ufak çatışmalar ve kişisel Ben kaygıları artık önem atfetmez olur.

Büyük bir lordun hanesine bağlılığı olan bir samurayın hikâyesi vardır. Lordu, rakip hanedandan bir adam tarafından öldürülür ve samuray, lordunun ölümünün intikamını almaya yemin eder. Bir süre katili takip ettikten, büyük kişisel fedakârlık ve zorluklardan, çok sayıda tehlikeye göğüs gerdikten sonra samuray katili bulur. Adamı öldürmek için kılıcını çeker. Ama o anda, katil, samurayın suratına tükürür. Samuray geri adım atar, kılıcını kınına sokar ve arkasını dönüp gider. Neden?

Uzaklaşıp gider çünkü üzerine tükürülmesine öfkelenmiştir. O anda, katili, lordunun temsil ettiği ideale olan bağlılığından değil, kişisel öfkesinden dolayı öldürürdü. Adamı idam etmesi Ben'inden ve hislerinden dolayı olurdu, içerideki Savaşçı'dan değil. Dolayısıyla, savaşçısının çağrısına dürüst kalabilmek için, uzaklaşıp katilin yaşamasına izin vermesi gerekiyordu.

Öyleyse, Savaşçı'nın sadakat ve görev bilinci, kendisi ve kendi kaygılarının ötesinde bir şeyedir. Kahraman'ın sadakati, gördüğümüz üzere, aslında kendinedir – kendi *ile* kendini etkilemeye ve başkalarını etkilemeyedir. Bu bağlantıda da, Savaşçı'ya erişen erkek sofudur. Çoğu insanın hayatının tam zıttını yaşar. Kişisel ihtiyaçlarını ve dileklerini, ya da fiziksel arzularını tatmin etmek için değil, kendini bileyip ruhani bir makineye şekillendirmek, şahıslarüstü amacın hizmetinde dayanılamaza dayanmak için eğitmek uğruna yaşar. Büyük inançlar Hristiyanlık ve Budizm'in kurucularının efsanelerini biliriz. İsa, ıssızlığın ortasında Şeytan'ın ona canlandırdığı üç baştan çıkarmaya direnmesi ve Buda'nın da Bo Ağacı altında üç baştan çıkarmaya katlanması gerekir. Bu adamlar, ruhani savaşçılardır.

Ruhani savaşçılar, insanlık tarihinde bol sayıdadır. İslam

dini, bütününde, Savaşçı erkesi üzerine inşa edilmiştir. Muhammed bir savaşçıydı. Takipçileri, bugün dahi, tanımladıkları şekliyle kötülüğün güçlerine karşı *cihat* açarken Savaşçı erkesinden güç alırlar. İslam'ın Tanrısı, "Merhametli" ve "Şefkatli" olarak anılsa da, bir Savaşçı Tanrı'dır.

Bu aynı Savaşçı erkesini, Hristiyanlık'ta Cizvit Topluluğu'nda görürüz. Cizvitler, dünyanın en hasmane ve tehlikeli bölgelerine dek Tanrı'nın mesajını taşımak için, yüzyıllar boyunca kendilerine kendini inkâr yollarını öğretmiştir. Savaşçı olan adam, davasına, Tanrı'sına, uygarlığına kendini adar ve hatta bu adamayı ölüme dek sürdürür.

Kişisel yok oluş noktasına dek dahi şahıslarüstü ideal ya da amaca bu adanma, erkeği, Savaşçı'nın belirleyici özelliklerinden bir başkasına götürür. Savaşçı'da olduğu sürece, duygusal olarak ayrık ve tarafsızdır. Bu demek değildir ki bütünlüğünde Savaşçı'ya erişen erkek zalimdir, sadece kararlarını idealinden başka herhangi bir kişi ya da herhangi bir şeye duyduğu duygusal yakınlıktan vermez ve bu yakınlıkla eyleme dökmez. Don Juan'ın dediği gibi, "ulaşılmaz" ya da "erişilmez"dir. Dediği üzere, "Erişilmez olmak, etrafındaki dünyayla temasın tedbirli ve tutumlu demektir", duygusal tarafsızlık demektir. Bu tutum, Savaşçı'nın düşünüşün berraklığının bir parçasıdır. Görevlerine, kararlarına ve eylemlerine serinkanlılıkla, duygularına kapılmadan ve duygusuzca bakar. Samuray eğitimi, şu psikolojik egzersizi içerirdi: Eğitime göre, her ne zaman korkmuş ya da çaresiz hissederseniz, kendinize "Korkuyorum" ya da "Çaresiz hissediyorum" demeyin. Deyin ki, "Korkan birisi var" ya da "Çaresiz hisseden birisi var. Şimdi, o kişi bu konuda ne yapabilir?" Tehdit edici durumu bu tarafsız deneyimleme yordamı, durumu nesnelleştirir ve daha net, stratejik olarak daha avantajlı bir manzarasını sunar. Ondan sonra, savaşçı, şahsi duygularını daha az kayda alarak davranabilir; şahsı yoldan çekilmişken daha kuvvetle, hızla ve etkili bir şekilde eyleme geçer.

Sık sık, hayatta, "bir geri adım atmak" gerek deriz, bakış açısını genişletmek için bir durumdan geri atmak gerekir ki eyleme geçebilelim. Savaşçının, kılıcını savurmak için alana ihtiyacı olur. Dış dünyadaki düşmanlarından ve olumsuz

duygular suretindeki iç düşmanlarından ayrışması gerekir. Ringdeki boksörler, birbirlerine fazla yakınlaşıp sarılarak birbirlerini kilitledikleri zaman hakem tarafından ayrılırlar.

Savaşçı, çoğu zaman yıkıcıdır. Ama olumlu Savaşçı erkesi, sadece, yeni ve taze, daha canlı ve erdem yüklü bir şeyin ortaya çıkması için yıkılması gerekeni yıkar. Dünyamızdaki birçok şeyin yıkılması gerekir – yozlaşma, tiranlık, baskı, adaletsizlik, köhnemiş ve despot hükûmet yapıları, şirketin verimliliğin önüne geçen şirket hiyerarşileri, tatmin etmeyen yaşama biçimleri ve iş koşulları, kötü evlilikler. Ve tam da yıkma ediminde, çoğu zaman, Savaşçı erkesi, yeni uygarlıklar, insanlık için yeni ticari, sanatsal ve manevi girişimler, yeni ilişkiler inşa ediyor olur.

Savaşçı erkesi diğer ergin eril erkelerle bağlandığı zaman, gerçekten muhteşem bir şey meydana çıkar. Savaşçı, Kral ile bağ içinde olduğu zaman, bilinçli olarak "krallığa" hizmet etmektedir ve kararlı eylemleri, düşünüş berraklığı, disiplini ve cesareti aslında yaratıcı ve üreticidir. Tarihin bu noktasında, Mihail Gorbaçov'u akla getirmemiz yeter: Savaşçı ve kral, Sovyet düzeninin ataletine karşı mücadele etmektedir, Merkezde durup eski ve kifayetsiz olanla savaşmaktadır, yeni ve daha dinç olanı vücuda getirmektedir, onun liderliği ve bu iki ergin eril erkelere erişimi olmaksızın halkının yüzleşmeye cesaret edemeyeceği yeni bir çağa doğru halkına çobanlık etmektedir.

Savaşçı'nın Büyücü arketipiyle olan arabağı, kendisi ve "silahları" üzerinde bu kadar ustalık ve kontrol elde etmesini sağlayan şeydir. Hedeflerini gerçekleştirmek için gücü kanalize etmesine ve yöneltmesine izin veren şeydir.

Aşık erkesiyle iç içeliği, Savaçı'ya şefkat ve tüm şeylerle bir bağlılık duyumu verir. Aşık, onu, tüm kırılganlık ve hassaslıklarında insanlarla ilişkinliğine geri döndüren eril erkedir. Aşık, Savaşçı'nın etkisindeki erkeği, görevini yerine getirmekte olduğu esnada şefkatli kılar. Burada karşımıza, televizyonda son derece dramatik bir şekilde bize sunulan, bir Vietkong köyünü bomba altında tuttuktan sonra sırtlarında çocukları taşıyan ve yaralı düşmanlarına ilk yardım uygulayan Amerikan askerlerinin manzarası geliyor. *Full-Metal Jac-*

ket'ta çok güçlü bir sahne vardır: Birkaç Amerikan askeri, çok sayıda arkadaşlarını öldürmüş olan bir Vietkong keskin nişancısını -bir kadın olduğu ortaya çıkar- köşeye sıkıştırmış ve yaralamıştır. Kadın acı içinde kıvranıyor, dualarını ediyor, ölüme hazırlanıyor ve adama acısına son vermesi için yalvarıyordur. Karşısındaki asker, kadını acı verici bir ölümle ölmeye bırakmak ve işini bitirerek ona yardım etmek arasında kalır. En sonunda kadını vurur, öfkeden değil şefkatten yapar bunu.

Aşık ile ittifak, Savaşçı erkesinde başka insancıl, insanbilimsel etkiler de doğurur. Marcus Aurelius bir filozoftu. Winston Churchill bir ressamdı. Japon sanatçı-savaşçı Mishima bir şairdi. General Patton bile bir şairdi; iki bin yıl öncesinde Romalıların Kartacalıları mağlup ettiği eski Kuzey Afrika savaş alanı sitesinde, General Bradley için anma konuşmalarından birini yapar. Patton, bu mistik şiirinde, o zaman zarfında orada bulunduğunu ve savaşta yer almış olduğunu iddia eder.

Gelgelelim, Savaşçı kendi başına diğer arketiplere ilişkin olmaksızın faaliyette bulunduğunda, ölümlü insanın olumlu Savaşçı'ya (bütünlüğünde Savaşçı'ya) bile erişmesi felaket getirici olabilir. Söylemiş olduğumuz gibi, saf suretindeki Savaşçı, duygusal olarak tarafsız ve kopuktur; şahıslarüstü sadakati, insan ilişkilerinin önemini göreceleştirir. Savaşçı'nın cinselliğe yönelik tutumunda gözle görülürdür. Savaşçı için kadınlar, ilişki içinde olmak ve yakın olmak için değildir. Eğlence içindirler. Hepimiz şu yürüyüş marşını duymuşuzdur: "Bu benim tüfeğim, bu da tabancam. Bu savaşmak için, bu da eğlenmek için."[20] Bu tutum, ordu kamplarında fahişelerin yaygınlığını açıklar. Fethedilen bölgenin kadınlarına tecavüz etme gibi korkunç bir geleneği de açıklamaktadır.

Bir ailesi varsa bile, savaşçının diğer görevlere olan bağlı-

[20] "This is my rifle and this is my gun. This is for fighting, and this is for fun." Tabanca ile kastedilen penistir. *Full Metal Jacket*'ta bu marşın söylendiği bir sahne vardır. Askerler bir eliyle omuzlarındaki tüfeklerini tutarken diğer elleriyle de penislerini tutarak marşı söylerler.

lığı, çoğu zaman evlilik sorunlarına yol açar. Yalnız ve istenmeyen asker karısı hikâyesi, filmlerde tekrar tekrar gördüğümüz bir hikâyedir. *The Right Stuff*[21] filminde tasvir edildiği üzere, Gordo Cooper'ın eşi Trudy'ye yabancılaşmasını akla getirmemiz yeter.

Aynı şekilde ordunun dışında da, meslekleri büyük çapta bir şahıslarüstü bağlılık ve uzun saatler süren disiplin ve öz fedakarlık gerektiren erkeklerin ilişkilerinde ve ailelerinde de aynı şey gerçekleşir. Bakanların, doktorların, avukatların, politikacıların, kendini işe adamış satış uzmanlarının ve daha başka birçoğunun duygusal olarak çok kötü kişisel hayatları vardır. Umutsuzca adamın "gerçek aşkıyla", işiyle rekabet eden eşleri ve sevgilileri, çoğu zaman yabancılaşmış ve istenmiyor gibi hisseder. Bundan başka, Savaşçı'nın cinsel yaklaşımına sadık olan bu erkekler, çoğu zaman hemşireleriyle, çalışanlarıyla, resepsiyonistleriyle, sekreterleriyle ve Savaşçı maharetleri ve adanmışlıklarına güvenli bir uzaklıktan (bazen o kadar da güvenli olmaz) hayranlık duyan diğer kadınlarla ilişki yaşarlar.

Gölge Savaşçı: Sadist ve Mazoşist

Savaşçı erkesinin insan ilişkilerine tarafsızlığı ve kopukluğu, ima ettiğimiz gibi, ciddi sorunlara yol açar. Savaşçı'nın iki kutuplu gölgesine yakalandığı zaman, bu sorunlar erkek için muazzam ölçüde incitici ve yıkıcı olur. *The Great Santini*[22] filminde, Robert Duval bir piyade savaş pilotu rolü oynar; bu adam, ailesini de küçük ölçekte bir piyade birliği gibi yönetir. Karısı ve çocuklarına karşı çoğu yorum ve davranışı hor görücü, eleştirel, emir vericidir ve sevgiyle onunla bağ kurmak isteyen aile üyeleriyle arasına mesafe koymak için tasarlanmıştır. Bu tür "ilişki" kurma yordamının yıkıcılığı, en başta büyük oğlu olmak üzere, nihayetinde herkes için o kadar açık hale gelir ki, Santini'nin bazen şiddetli olan davranışının kendi hassas ve içten bir şekilde yakınlık kurma kabiliyetsizli-

[21] *Boşluktaki Kahramanlar* (1983).
[22] *The Great Santini* (1979).

ğinden kaynaklandığı gizlenemez olur. Sadist'in gücü altındaki "Büyük Santini"nin duygusal kılıcı daima kınından çıkarılmış, herkese sallanmaktadır – piyade değil kız çocukları gibi muamele edilmesi gereken kızlarına; yol göstericiliği ve korumasına ihtiyaç duyan büyük oğluna; hatta karısına bile. Her şeyin en sonunda patlak verdiği korkunç bir mutfak sahnesi vardır; Santini fiziksel olarak eşine saldırır ve ondan sonra da çocuklar ona saldırır. Söylemiş olduğumuz gibi, duygusal tarafsızlık ve kopukluk kendi başına ille de kötü bir şey olmasa da, zalimlik "iblisine" kapıyı açık bırakır. Bu ilişki kurma alanında zaten zayıf ve kırılgan olduğundan dolayı, Savaşçı'nın tesiri altındaki erkeğin acilen zihnini ve duygularını kontrol altına alması gerekir – baskılaması değil, kontrol altına alması. Aksi takdirde, o bakmazken zalimlik arka kapıdan içeri girecektir.

İki türden zalimlik vardır: duygusuz zalimlik ve duyguyla beraber zalimlik. İlk türün bir örneği, Nazilerin SS birliklerini eğitirken kullandığı bir uygulamadır. Birliğin adayları yavru köpekler besler, her koşulda onlarla ilgilenir, hastayken bakar, besler ve tüylerini tarar, onlarla oynarlar. Daha sonra, eğitmen tarafından belirlenen rastgele bir anda, bu adamlara köpeklerini öldürmeleri ve bunu da hiçbir duygu göstermeksizin yapmaları emri verilir. Bu duygusuz sadizm eğitimi belli ki işe yaramıştır çünkü bu aynı adamlar, toplama kamplarını dolduran -hala kendilerini "iyi adamlar" sanırken sistematik olarak ve duygusuz bir şekilde milyonlarca insana işkence eden ve öldüren- ölüm makineleri haline gelmişlerdir.

Duygusuz bir öldürme makinesi haline gelmiş Savaşçı'nın çağdaş bir imgesi, tabii ki *Star Wars* serisinden Darth Vader'dır. Ne kadar çok oğlan ve gencin onunla özdeşlik kurduğu endişelendiricidir. Bu hususta, bu genç adamların kaçının doğada hayatta kalma uğraşlarına giriştiği ve neo-Nazi gruplarına katıldığı da ayrıca endişelendiricidir.

Fakat, bazen de Sadist'in zalimliği duygusallıkla beraberdir. Mitolojide, intikam alan tanrılar ve "Tanrı'nın hiddeti"ni görürüz. Hindistan'da, evrensel yıkımın dansını eden Şiva'yı görürüz. İncil'de, Yehova, tüm uygarlıkların ateşle yok olmasını emreder. Eski Ahit'in başlarında, bir sel yoluyla gezegeni

bir çamur haline getiren, neredeyse tüm canlıları öldüren öfkeli ve intikamcı Tanrı'yı görürüz.

İntikam ruhu olarak Savaşçı, çok korkmuş ve çok öfkeli olduğumuz zaman bize gelir. Stresli savaş koşulunda, aynı şekilde diğer stresli yaşam koşullarında, erkeği bir tür kana susamışlık dediğimiz şey ele geçirir. *Apocalypse Now* filminde bir sahne vardır; bu sahnede Amerika silahlı teknesinin tayfası, bir nehir kayığı aborda kazasında, paniğe kapılır ve nehir kayığındaki herkesi öldürürler. Ancak korkuları yatıştıktan sonra fark ederler ki, az önce "savaş cinneti" ile katlettikleri insanlar, pazara giden masum köylülerdir. Benzer bir sahne, askerlerin çaresiz bir Vietnam köyünü ateşe tuttuğu bir sahnede, *Platoon* filminde sunulur. Bu tür zalim feveranlar, Yüzbaşı Calley'nin, belli ki korku ve öfke içindeyken, köydeki her erkek, kadın ve çocuğun öldürülmesi emrettiği My Lai olayından bu yana, Amerikalıların zihinlerinde yer edinmiştir. Sadist Savaşçı'nın gerçekten bu tür kıyım ve zalimliği seviyor olması, yine *Patton*'da göz önüne serilir: General Patton, Amerika ve Almanya güçleri arasındaki büyük tank çatışmasından kalan duman tüten kalıntıları ve kavrulmuş cesetlere bakıp iç çeker: "Tanrım, nasıl da seviyorum bu işi!"

Yıkım ve zalimlik tutkusuna, "zayıf"tan, çaresiz ve savunmasızdan (esasında, Sadist'in kendi gizil Mazoşist'i) duyulan bir nefret eşlik eder. Patton'ın kariyerindeki tokatlama olayından bahsetmiştik. Bu tür sadizmin, acemileri bireysel liklerinden azletmek ve şahıslarüstü adanmışlığın gücü altına sokmak için sözüm ona zaruri "ritüel aşağılanma"lar adına, eğitim kamplarında sergilendiğini görürüz. Haddinden fazla sık biçimde, eğitim çavuşunun gerekçe ve dürtüleri, sorumluluğuna verilen adamları aşağılamayı ve hor görmeyi arzulayan sadist Savaşçı'nın dürtüleridir. Peki, 1. Dünya Savaşı'nda, bir Arap köyünü ele geçirdikten sonra, süngüleriyle hamile kadınların karınlarını yarıp doğmamış bebeklerini çekip alan ve bu bebekleri boyunlarına asan Türk ordusunun tiksindirici

eylemine ne demeli?[23]

İlk başta olası gözükmeyebilir ama sadist Savaşçı'nın zalimliği, Savaşçı erkesinin sorunuyla doğrudan ilişkiye sahiptir; Gölge Savaşçı ve Kahraman arasında benzerlikler bulunur. Gölge Savaşçı, yetişkinliğe, ergenliğin güvensizliğini, şiddetli duygusallığını ve Kahraman'ın dişilin baskın gücüne karşı direnmeye çalışırkenki çaresizliğini yetişkinliğe taşır, ki bu da her zaman Kahraman'ın işlevi bozuk Gölgesinin mazoşist ya da korkak kutbunu uyandırmaya eğilim gösterir. Gölge Savaşçı'nın çift kutupluluğunun tesiri altındaki erkek, kendisinin meşru fallik gücünden emin olamaz halde, kendisinin aşırı bir şekilde güçlü hissettiği dişile ve sözüm ona "yumuşak" ve ilişkisellikle ilgili her şeye karşı hala mücadele etmektedir. Yetişkinlikte bile, bunun kendisini yutacağından korkar. Bundan duyduğu vahim korkusu, kontrolsüz gaddarlığa sürükler onu.

[23] Moore burada şüphesiz taraflı bir tarih anlatımından etkileniyor ve çoğu zaman sinema ve tarih anlatımında propagandaya dönüşen bir süreci süzgeçten geçirmeksizin yorumluyor. Bu konuda 1. Dünya Savaşı sırasında Türkiye ve Arap İsyanları üzerine araştırmalar yapılabilir.

Peter Paul Rubens: *Persephone'nin Kaçırılması* [El rapto de Proserpina], 1636-1638 (© Prado Müzesi, Madrik, Fotoğraf: ARXIU MAS.)

Yıkıcı Savaşçı'yı hayatlarımızda iş başında görmek için fazla uzağa bakmamıza gerek yok. Üzücüdür ki, her ne zaman bir patron astlarını aşağılasa, eziyet verse, haksızca kovsa ya da birçok şekilde kötü muamele etse, bu yıkıcı Savaşçı'nın mevcudiyetini teslim etmemiz gerekir. Karısını dövme

ve çocuk istismarının tiksindirici istatistiğinde de Sadist'in evlerimizdeki mevcudiyetini kabul etmemiz gerekiyor.

Şu ya da bu zamanda Sadist Savaşçı'ya hepimiz yatkınlık gösterebilsek de, bu erkeye belirginlikle sahip olan belli bir kişilik vardır. Zorlanımlı kişilik bozukluğudur bu. Zorlanımlı kişilikler işkolik olur, durmaksızın çalışır. Muazzam bir acıya katlanma kapasiteleri vardır ve çoğu zaman çok büyük miktarda iş yapmayı becerirler. Ama hiç durmayan motorlarını tetikleyen şey derin kaygıdır, Kahraman'ın çaresizliğidir. Kendi kıymetleri üzerine çok zayıf bir anlayışa sahiptirler. Gerçekten ne istediklerini, neyin kendilerinde eksik olduğunu ve neye sahip olmak istediklerini bilmezler. Hayatlarını her şey ve herkese "hücum ederek" geçirirler – işlerine, önlerindeki işlerine, kendilerine ve başkalarına. Bu süreçte, Sadist Savaşçı onları canlı canlı yer ve kısa zaman içinde "tükenme" noktasına ulaşırlar.

Hepimiz bu insanları biliriz. Herkes eve gittikten çok sonra ofiste kalan yöneticilerdir. En sonunda eve gittiklerindeyse, nadiren iyi bir uyku çekerler. Bunlar, diğer insanların psikolojik boşluklarını doldurmak için kelimenin tam anlamıyla gece gündüz çalışan, diğer insanları "kurtarma" uğruna kendilerini feda eden bakanlar, sosyal hizmet uzmanları, terapistler, doktorlar ve avukatlardır. Bu süreçte, gerçekten çok fazla zarara yol açarlar – hem kendilerine hem de onların imkânsız standartlarına ulaşamayan diğer insanlara. Tabii ki standartlarına kendileri de ulaşamazlar, bu yüzden merhametsizce kendilerini hor görürler. Kendinize bakmadığınızı, zihinsel ve fiziksel sağlığınızı umursamadığını itiraf etmeniz gerekiyorsa, o zaman büyük olasılıkla Gölge Savaşçı sizi ele geçirmiş demektir.

Halihazırda ima ettiğimiz gibi, belli mesleklerdeki erkekler, işlevi bozuk Şavaşçı erkesinin özellikle tehlikesi altındadır. Ordu, aşikâr bir örnektir. O kadar aşikâr olamayabilecek şey, her türden devrimci ve eylemcinin de Gölge Savaşçı'nın sadist kutbuna düşebileceğidir. Nefret ettiğimiz şeye dönüşürüz deyişi geçerlidir burada. Acı bir gerçektir ki, devrimlerin liderleri -politik, sosyal, ekonomik, şirket ya da gönüllü organizasyon içindeki küçük devrimler-, tiranları ve baskıcıları bir

kere defettiklerinde (çoğu zaman şiddet ve terörizmle) kendileri yeni tiranlar ve yeni baskıcılar olurlar. 1960'larda, barış hareketinin liderlerinin, savaştıkları kişiler kadar tiranik ve şiddet yanlısı olduğu sık sık söylenmiştir.

Satış uzmanları ve öğretmenler, zaten değinilmiş olan daha birçok meslek üyesiyle beraber, dürtüsel, otomatik işkolik davranış örüntülerine kolayca kurban düşebilir. En nihayetinde, kopma yaşarlar. Sadece kendi bayisinde değil tüm bölgede her ay seneler boyunca işinde en iyi satıcı olduktan sonra, bir araba satış uzmanı analize girmişti. Her ay, muazzam bir öz disiplin ve kararlılıkla, en üste çıkmak için çatışmış ve savaşmış. Ondan sonra, bir gün, içinde bir şey çökmüştü. O zamandan beri aşamalı bir içsel tükenme ve bitkinlik hissetmekteydi. Sık sık "tükenmişlik" hissinden bahsediyordu. Ondan sonra, bir sabah uyanır ve tüm vücudunun titrediğini, işe gitmekten korku duyduğunu hisseder. Çok geçmeden uykularını kaybeder olur. En uygunsuz zamanlarda, baskın gelen bir ağlama isteği duymaya başlar. Daha aylar boyunca kendini devam etmeye zorlar. Ama en sonunda gün gelir, iş yerinde -sergi salonu, iş arkadaşları, müşteriler- her şey gerçek dışı gibi görünür. Doktorunu arar ve kendini hastaneye yatırtır. Sadist Savaşçı baskın gelmiş, üzerinde mecal bırakmamıştır. Adamı canlı canlı yemiştir. Bundan kısa süre sonra, bariz bir bahaneyle kendisine karşı ilgisiz olduğunu iddia ederek, eşi onu bırakır. Adam terapiye başlar. Terapisi boyunca, dürtüselliğinin kendi kendine zarar veren gücünü ve kendisini diğer insanlardan yabancılaştırmak üzere nasıl faaliyet gösterdiğini keşfeder. Ve yeni bir sayfa açmaya karar kılar.

Kişiye sürekli en iyi performansını göstermede büyük baskı kuran her meslek, bizi Savaşçı'nın gölge sistemine hassas hale getirir. Kendi iç yapımızda yeterince sağlam değilsek, öz güvenimizi payandalamak için dış dünyadaki performansımıza bel bağlar oluruz. Bu payandalama ihtiyacı çok büyük olduğundan da, davranışımız güdüselliğe doğru kayma gösterecektir. "Başarılı olmaya" takıntılı olan adam, çoktan başarısızlığa düşmüş demektir. Çaresizce içindeki Mazoşist'i bastırmaya çalışıyordur, yine de zaten mazoşist ve kendini

cezalandırıcı davranışlar gösteriyordur.

Mazoşist, Savaşçı'nın gölgesinin pasif kutbu, Sadist'in hiddet gösterilerinin tam altında yatan o "sümsük" ve "pusmuş yavru köpek"tir. Erkekler, maço görünüşleriyle korku algısına sahip değil gibi gözükseler dahi, içlerindeki Korkak'tan korkmada haklıdırlar. Mazoşist, Savaşçı erkesini diğer insanlara yansıtır ve bir erkeğin kendini güçsüz hissetmesine yol açar. Mazoşist'in tesirine kapılmış erkek, psikolojik olarak kendini savunma becerisinden yoksundur; başkalarının (ve kendisinin) onu iteklemesine, katlanabileceklerinin sınırını zorlamasına izin verir ve hala da öz saygısını koruyabilir; ama psikolojik ve fiziksel sağlığından bahsetmiyoruz bile. Hepimiz, toplumdaki yerimiz ne olursa olsun, Hayatımızın herhangi bir alanında Savaşçı'nın iki kutuplu Gölgesinin gücü altına girebiliriz. Olasılıksız bir ilişkiden, arkadaş grubundan ya da hayal kırıklığına uğratan bir işten ne zaman çıkmamız gerektiğini bilemiyor olabiliriz. "İşler sarpa sarmadan bırak" ya da "İplerini koparmayı öğren" gibi deyişleri hepimiz biliriz. Zorlanımlı kişilik, tehlike işaretleri ne olursa olsun, hayal ne kadar imkânsız ve düşman ne kadar mağlup edilemez olursa olsun, daha fazla inat eder ve daha çok çalışır, deveye hendek atlatmaya çalışır ve en sonunda hayal kırıklığıyla kalır. Eğer Mazoşist'in gücü altındaysak, haddinden uzun zaman haddinden fazla istismara katlanırız ve ondan sonra sözlü ve hatta fiziksel sadistçe şiddet patlamaları yaşarız. Arketipik Gölgelerin aktif ve pasif kutupları arasında bu tür gidip gelme, işlevi bozuk sistemlerde ayırıcı bir özelliktir.

Savaşçı'ya Erişme

Eğer Savaşçı'nın Gölgesinin aktif kutbunun tesiri altındaysak, onu sadist suretinde deneyimleriz. Kendimizi ve başkalarını istismar ederiz. Fakat, eğer Savaşçı ile temasa sahip olmadığımızı hissedersek, pasif kutbunun tesirine gireriz. Korkak mazoşistler haline geliriz. Hayal kurarız ama hayallerimizi gerçekleştirmek için kararlı bir şekilde eyleme geçemeyiz. Dinçlikten yoksun ve depresif oluruz. Herhangi bir çabaya değer hedefin gerçekleştirilmesi için zorunlu olan acıya

katlanma kapasitesinden eksik oluruz. Eğer okuldaysak, ödevlerimizi bitirmeyiz; denemelerimizi yazmayız. Eğer satış mesleğindeysek ve bize yeni bir bölge atanmışsa, haritaya ve iletişime geçmemiz gereken insanlar listesine öylece oturup bakarız ama telefonu kaldırıp aramaya başlamayı becerememeyiz. Önümüzdeki işe bakar ve başlamadan mağlup oluruz. Savaşa "atılamayız". Eğer politikadaysak, meseleleri ve kamu sorunlarını "yüz yüze" karşılaşmak yerine, geçiştirip kaytarırız, doğrudan yüzleşmeden kaçma yolları ararız. İşimizde az maaş alıyorsak ve şirketin bütçesinin uygun olduğunu ve zam almak için yeterince başarılı olduğumuzu biliyorsak, patronun kapısına doğru koridorda yürümeye başlarız, korku içinde ve titrer halde, kapının önünde dururuz ve arkamızı dönüp gideriz. Bu kitapta tasvir edilen her arketiple yaptığımız gibi, hepimizin, arketiplerin gölge sistemlerinin bir ya da iki kutbunun tesirine *kapılıp kapılmadığımızı* değil, kullanılabilir olan eril erke potansiyellerine erişmede *ne bakımlardan* başarısız olduğumuzu kendimize sormamız gerekiyor.

Eğer Savaşçı'ya doğru bir şekilde erişim sağlıyorsak enerjik, kararlı, cesur, dayanıklı, azimli ve kendi şahsi kazancımızın ötesindeki daha büyük bir iyiye sadık oluruz. Aynı zamanda, Savaşçı'yı, diğer ergin eril yapıların erkeleriyle mayalandırıyor olmamız gerekmektedir: Kral, Büyücü ve Aşık. Eğer Savaşçı'ya doğru yordamda erişim sağlıyorsak, "tarafsız" olduğumuz kadar sıcakkanlı, şefkatli, değerbilir ve üretici oluruz. Kendimizle ve diğer insanlarla ilgilenir, değer veririz. Dünyayı herkes ve her şey için daha iyi ve daha tatmin edici bir yer yapmak adına iyi olan savaşlara girişiriz. Açtığımız savaşlar yeninin, adilin ve özgürün yaratımı için olur.

7. BÜYÜCÜ

The Right Stuff[24] filminde harika bir sahne vardır; "Gordo" Coopper, Avustralya'nın taşrasındaki bir izleme istasyonuna ulaşır ve buradan da John Glenn'in ilk yörüngesel uçuşunu gözlemleyecektir. İstasyonun yanına arabayı çekip Land Rover'dan indiğinde, orada kamp yapan bir grup aborjinle karşılaşır. Genç bir adam öne adım atar. Gordo ona sorar: "Kimsiniz siz?" Aborjin cevaplar: "Aborjinleriz. Sen kimsin?" Gordo şöyle der: "Astronotum. Oraya, ay ve yıldızların arasına uçarım." Genç aborjin cevaplar: "Aa, sen de mi? Şuradaki herifi görüyor musun?" Ondan sonra, bir şemsiyenin gölgesi altında oturan buruşmuş bir ihtiyarı işaret eder, adamın gözleri kısılmış uzağa bakıyordur, sanki başkalarının görmediği bir gerçekliği izlemektedir. Genç aborjin açıklar: "O da biliyor. O da uçuyor. Biliyor."

Gecenin sonrasında, aşınan ısı kalkanından kıvılcımlar uçuşur halde Glenn yukarıda daireler çizerken, aborjinler kocaman bir ateş yakar, gürlemeçlerini[25] sallar ve ateşten çıkan kıvılcımları Glenn'in kapsülünden çıkan kıvılcımlara katılmaları için yukarı doğru püskürtürler (film editi böyle gösterir). Olumlu bir büyüyle, gizil erkelerin kanalize edilmesiyle, aborjin Büyücü, Glenn'e güç vermeye çalışır ve yolunda ona destek olur.

Geniş bilgimiz ve inanılmaz teknolojimizle, çoğu zaman,

---

[24] *Boşluktaki Kahramanlar* (1983).

[25] *Bullroarer*. Bir ipin ucuna takılmış tahta çubuk. İpten tutup sallanan tahtanın havadaki hareketi bir ses çıkarır. Aborjinler tarafından ritüellerde kullanılırdı.

yanlış bir şekilde, eski atalarımızdan çok farklı olduğumuzu düşünürüz. Ama bilgimizin ve teknolojimizin kökeni, yaşlı aborjin gibi adamların zihinlerinde yatar. O ve kabilesel ve eski topluluklardaki herkes, Büyücü erkesine erişim sağlayabilirdi. Bizim modern uygarlığımızı güdüleyen de Büyücü erkesidir. Şamanlar, büyücü hekimler, büyücüler, cadı doktorları, cadılar, mucitler, bilim insanları, doktorlar, avukatlar, teknisyenler – bunların tümü, hangi çağ ya da kültürde yaşıyor olursa olsunlar, aynı eril erke örüntüsüne erişiyordur. Merlin, Arthur hikâyelerinde, bizim teknolojimizin, psikolojimizin ve sosyolojimizin hala ancak hayal edebileceği Camelot'u inşa eder – düzenlenmiş iklim, sistemli ve eşitlikçi toplum, halk arasında sevgi ve uzlaşımın lütufları, ve genel geçerliğe sahip bir yüce amaç üzerine göreve çıkma ihtiyacı (bu durumda, Kutsal Kâse). Obi-Wan Kenobi, *Star Wars* maceralarında, "Güç" hakkındaki gizli bilgisi ve ileri teknolojinin uygulanımının birliği yoluyla galaksisinin yenilenmesini sağlamayı amaçlar.

Büyücü arketipinin erkeleri, onlarla nerede ya da ne zaman karşılaşırsak karşılaşalım, iki yönlüdürler. Büyücü, bilendir ve teknolojinin ustasıdır. Ayrıca, Büyücü'nün gücüyle yönlendirilen erkek, bu Büyücü işlevlerini bir dereceye kadar ritüel erginleme süreçlerinde kullanışıyla yerine getirebilir. O, hem içsel hem dışsal dönüşüm süreçlerini yöneten "ritüel kıdemlisi"dir.

İnsan büyücü, her zaman kendisi bir üyedir ve görevlerinden biri de diğer insanları erginleme, yani üyeliğe kabul etmedir. Ama neyin üyesidir? Büyücü, her türden gizli ve örtük bilginin bir üyesidir. Önemli nokta budur. Elde etmesi özel eğitim gereken tüm bilgiler, Büyücü erkesinin yetkisindedir. İster usta elektrikçi olmak için eğitim gören bir çırak olun; ya da gece gündüz inekleyen, insan bedeninin gizleri üzerine çalışan ve elde bulunan teknolojileri hastalarına yardım etmek için kullanan bir tıp öğrencisi olun; ya da borsacı olmak isteyen birisi, bir ekonomi öğrencisi olun; veyahut da psikanalitik ekollerde bir öğrenci olun, kabilesel toplumlardaki çırak şaman ya da cadı doktoruyla aynı konumdasınızdır. Gizli gücün seçkin diyarlarına üyeliğe kabul edilmek için

büyük oranda zaman, enerji ve para harcamaktasınızdır. Bu gücün bir ustası olmak için kabiliyetlerinizi test eden çetin bir sınavdan geçmektesinizdir. Ve, tüm erginlemelerde olduğu gibi, başarının kesin vaadi yoktur.

Büyücü, tarih boyunca eril psişede faaliyet gösteregelmiş evrensel bir arketiptir. Bugün, çağdaş erkekler tarafından, işlerinde ve kişisel yaşamlarında ona erişim sağlanabilir.

Tarihi Arka Plan

Bazı antropologlar tarafından öyle düşünülmektedir ki, çok eski zamanlarda, Kral, Savaşçı, Büyücü ve Aşık eril erkeleri bir zamanlar birbirinden ayrılmazdı ve bir adam -"şef"-, tüm bu işlevleri bütünsel bir yordamda kendinde gösterirdi. Bu erkelerin tüm dördü de eril Kendilik'te ve burada denge içinde olduğundan, kabilede kendini bütün bir erkek olarak deneyimleyen tek kişi muhtemelen şefti. Her ne olursa olsun, bugün hala hayatta olan aborjin topluluklarda, bu eril erkeler hala öyle ya da böyle gözle görülürdür. Kral ya da şef vardır. Şefin savaşçıları vardır. Ve büyücü vardır – kutsal adam, cadı doktoru, şaman. Unvanı ne olursa olsun, uzmanlığı, diğerlerinin bilmediği bir şeyleri bilmektir. Söz gelimi, yıldızların hareketlerinin sırlarını, ayın evrelerini, güneşin kuzey-güney döngülerini bilir. Ne zaman ekin ne zaman hasat yapılacağını veya bir sonraki baharda sürülerin ne zaman geleceğini bilir. İklimi öngörebilir. Tıbbi bitki ve zehirlerin bilgisine de sahiptir. İnsan psişesinin gizli dinamiklerini anlar ve böylelikle, ister iyiye ister fesatlığa olsun, diğer insanları manipüle edebilir. Etkin bir şekilde kutsayabilen ve lanetleyebilendir. Ruhların gözle görülmez dünyası -Kutsal Dünya- ve insanlar ile doğanın dünyasının bağlarını anlar. Soruları, sorunları, acıları ve beden ya da zihin hastalıkları için insanlar ona gider. Günah çıkartan papaz ve rahip odur. Başka insanlara aşikâr olmayan meselelere akıl yürütebilendir. Sadece geleceği görme değil derin bir şekilde de görebilme anlamında, geleceği gören ve kâhindir.

Bu gizli bilgi, tabii ki, büyücüye muazzam bir güç katar. Doğadaki, bireylerdeki, toplumlardaki ve tanrılar arasındaki enerji akımları ve örüntülerin dinamiğinin -derin bilinçdışı

güçlerin- bilgisine sahip olduğu için, gücü kontrol altında tutma ve kanalize etmede bir ustadır.

Dicle ile Fırat nehirleri ve Mısır'da Nil Nehri civarlarının büyücüleridir ki, bildiğimiz haliyle uygarlığı onlar yaratmıştır. Yazılı dilin gizlerini icat eden, matematik ve mühendisliği, astronomiyi ve hukuku keşfeden onlardır. Firavunların saraylarında, tüm bu şeyler hakkında kendilerine tavsiye vermek için, İncil'in büyücüler dediği figürler bulunurdu. Efsanevi Mısırlı büyücü İmhotep'e (M.Ö. 2800 civarı), tıpta, mühendislikte ve diğer bilimlerde önemli keşifler atfedilir. İlk büyük piramidi, Firavun Zoser'in Basamaklı Piramidi'ni tasarlayıp inşa etmiştir. Bugünün Einstein'ı ve Jonas Salk'udur.

Büyücünün bilirliğinin, sadece doğanın değil insanların da derinliklerini görüşünün veçhelerinden biri, özellikle kralların ve ayrıca önemli devlet görevlilerinin kibirlerini söndürme becerisidir. Bir erkekteki Büyücü arketipi, onun "zırva dedektörü"dür; inkârın ardını görür ve sezgi, idrak kullanır. Kötülüğü, iyilik gibi maske taktığı zaman, ki çoğu zaman da kötülük böyledir, olduğu gibi ve olduğu yerde görür. Eski çağlarda bir kral öfkeli duygularının kontrolüne kapılıp vergilerini ödemeyi reddeden bir köyü cezalandırmak istediğinde, büyücü, iyi tartılmış ve makul düşünüşüyle ya da mantığın bıçak gibi işleyen darbeleriyle, kralın vicdanını ve sağduyusunu uyandırır, onu fırtınalı ruh halinden kurtarırdı. Saray büyücüsü, pratikte, kralın psikoterapistiydi.

Peygamber Natan, Kral Davut'un büyücüsü, psikoterapik hizmetini ona bir defadan çok sunmuştur. Ama bilhassa dramatik olan Batşeba olayıdır, ki buna da daha önce değinmiştik. Davut, Batşeba ile istediğini yaptıktan ve kocası Uriya'yı öldürttükten sonra, Natan sessizce Davut'un taht odasına gelir ve önünde durur. Ondan sonra Natan Davut'a bir hikâye anlatır. Der ki, bir şehirde iki adam vardır, biri zengin diğeri fakirdir. Fakir adamın sadece bir küçük kuzusu vardır. Zengin adamın bol sayıda kuzusu vardır. Bir gün, bir gezgin, zengin adamı ziyarete gelir ve zengin adamın ona masraflı bir ziyafet vermesi gerekmektedir. Koyunlarından birini kesmek yerine, fakir adama gider ve küçük kuzusunu alır, kuzuyu öldürür ve ziyafeti onunla verir. Öfkeden kuduran Kral Da-

vut, böyle bir şeyi her kim yaptıysa ölmeyi hak ettiğini söyler. Natan karşılık verir: "O adam sensin." Davut tövbe eder. Gelecekte, daha az şişinmiş yaşar.

Kral Arthur'un büyücüsü Merlin, Arthur için aynı işlevi yerine getirir. Merlin, Arthur'a şeyleri enine boyuna düşünmesine yardım eder ve bu süreçte, bazı zamanlar, Arthur'un kibrini söndürür. *Camelot* müzikalinde ve müzikalin temel aldığı T.H. White'ın muazzam kitabı *The Once and Future King*'de,[26] Merlin sık sık Arthur'a rehberlik eder ve aslına bakarsak, sürekli olarak onu Kral erkesine erişmenin uygun yordamlarına erginlemeye çalışır. Sonuç olarak, Arthur, gitgide daha tam bir eril erginliğe olgunlaşır ve aynı zamanda daha iyi bir kral olur.

Geç Antik Çağ'da, Antik Yunan gizem dinlerinden gelen ve erken Hristiyanlık tarafından yeniden yaşam verilen, Gnostisizm isimli bir hareket vardı. *Gnosis*, derin bir psikolojik ya da manevi seviyede "bilme" anlamına gelen Yunanca kelimeydi. Gnostikler, insan psişesinin derinliklerinin ve evrenin gizli dinamiklerinin bilginleriydiler. Gerçekten ilk derinlik psikologlarıydılar. Üyelerine kendi bilinçdışı güdü ve dürtülerini nasıl keşfedeceklerini, insan yanılsamalarının aldatıcı karanlığında yollarını nasıl bulacaklarını ve son olarak da, derinlerde yatan Merkez ile birliğe nasıl erişebileceklerini öğretirlerdi. Gnostik hareket, içgörü ve kendini tanımaya odaklanma tarzıyla, erken Hristiyanların büyük çoğunluğu arasında tutulmazdı ve Katolik kilisesi tarafından ortadan kaldırılmıştı. Her türden bilgiyi elde etmek, ama özellikle psişenin gizil işleyişlerinin bilgisini elde etmek, çoğumuzun hiçbir zaman yapmak istemediği zor ve acı dolu bir iştir.

Erken dönem Hristiyanlarının büyücü sınıfına uyguladığı baskılara rağmen, tabii ki de, Büyücü arketipi sürgün edilemezdi; psişenin içgüdüsel erkelerinden hiçbiri sürgün edilemez. Bu gizli bilgi geleneği, Avrupa'da Ortaçağlarda "simya" olarak su yüzüne çıktı. Çoğumuz biliyoruz ki, simya, bir açı-

---

[26] *Camelot* (1967), *The Once and Future King* [Geçmişin ve Geleceğin Kralı] (1958).

dan, genel maddelerden altın yapma girişimidir. Bu açısında, simya başarısızlığa uğramaya mahkûmdu. Ama çoğumuzun ayırt edemediği, simyanın aynı zamanda simyacıların kendilerinin içgörü, öz farkındalık ve kişisel dönüşüme erişmelerine yardım etmek için ruhani bir teknik olmasıdır – yani, daha büyük bir olgunluğa erginleme için.

Çok geniş bir hususta, çağdaş bilimleri meydana getiren simyaydı – kimya ve fizik bilimleri için kesinlikle öyle. Eski büyücülerin işi gibi, çağdaş bilimimizin iki kısma bölünüyor olması ilginçtir. İlki, "teorik bilim", Büyücü erkesinin *bilme* kısmı. İkincisi, "uygulamalı bilim", Büyücü erkesinin *teknolojik* kısmı, gücün nasıl kontrol edileceği ve kanalize edilebileceğinin uygulamalı bilgisidir.

Bizimki, öyle inanıyoruz ki, Büyücü çağıdır çünkü teknolojik bir çağdır bu. Hiç değilse, doğayı anlamak ve üzerinde hâkimiyet kurmak üzerine maddi kaygısıyla bir Büyücü çağıdır. Ama maddi olmayan, psikolojik ya da manevi erginleme süreçler bakımından, Büyücü erkesi eksik arzda gibi görünüyor. Erkekleri eril kimliğin daha derin ve daha ergin seviyelerine erginleyebilecek ritüel kıdemlilerinin yokluğunun zaten altını çizmiştik. Teknik okullar ve sendikalar, mesleki dernekler ve büyücü erkesini salt maddi dünyada açığa vuran diğer kurumlar büyüyor olsa ve bu yordamda "usta" olmak isteyenlere erginleme süreçleri sunuyor olsa da, Büyücü erkesi kişisel gelişim ve dönüşüm alanlarında pek iyi durumda değildir. Bizimkisi, söylemiş olduğumuz gibi, kişilik ve cinsel kimlik kaosunun çağıdır. Kaos ise, her daim, hayatın yaşamsal bir alanında Büyücü'ye yetersiz erişimin bir sonucudur.

İki bilim alanı -atom altı fizik ve derinlik psikolojisi-, eski büyücülerin bütünsel bir yolda Büyücü erkesinin maddi ve psikolojik yanını bir araya getiren işini hala yerine getirmektedir. İkisi de, eski çağların insanlarının bu kadar derinlikle sorguladığı aynı gizil erkelerin bizatihi kaynaklarını bilmeyi ve ondan sonra da en azından kısmen kontrol etmeyi amaçlar.

Hinduizm ve Taoizm'in sezgisel içgörülerine yakınlaşması bakımından, modern atom altı fizik, söylemiş olduğumuz

gibi, Doğu mistisizmine çok benzer. Bu yeni fizik, görünürde katı ve yekpare olan makro dünyamızın altında bir mikro dünya keşfetmektedir. O atom altı parçacıkların gözle görülmez dünyası, normalde bizim deneyimlediğimiz makro dünyadan çok farklıdır. Şeylerin yüzeyinin altındaki bu gizli dünyada, gerçeklik cidden de çok garip bir hal alır. Makro dünyadaki niteliklerinde birbirlerinden radikal bir şekilde farklı olan parçacık ve dalgalar, mikro dünyada aynı şeydirler. Bir "parçacık", bölünmüş olmaya gerek duymaksızın, aynı anda iki ayrı yerde ortaya çıkabilir. Madde, "katılığını" kaybeder ve, öyle ya da böyle kısa bir zaman zarfında bölgesel belli noktalarda odaklanmış, bir araya getirilmiş enerji düğümleri gibi görünür. Enerjinin kendisi, uzamın boşluğunun daha da gizli ızgaraya benzer örüntüsünden meydana çıkar gibidir, ki bu da artık "hiçlik" olarak görülemez. Parçacıklar, bu altta yatan enerji alanından okyanustaki dalgalar gibi meydana çıkarlar, daha sonra da durgunlaşıp geldikleri hiçliğe tekrar geri dönerler. Zaman mefhumu hakkında sorular doğar: Nedir, ne istikamete gider? Hiç terse döner mi? Belli türdeki atom altı parçacıklar zamanda geriye giderler mi, ve ondan sonra tekrardan bizim zamanımızda ilerlemek için istikametlerini değiştirirler mi? Evrenin kökeni ve nihai yazgısı nedir? Bu yeni keşif ve soruların ışığında, eski sorular su yüzüne çıkarlar. Var olma ve var olmamanın doğası nedir? Gerçekte, matematiğin öngördüğü başka boyutlar var mıdır? Antik dinlerin diğer "düzlemler" ya da diğer "dünyalar" dediği şeylere ne bakımlardan denk olabilirler? Fizikçiler, hakikaten örtük ve gizil bilginin diyarına girmiş bulunmaktalar. Ve kadim büyücünün dünyasına son derece benzeyen bir düşünce dünyasında ilerlemekteler.

Aynısı derinlik psikolojisi için de geçerlidir. Jung, bilinçdışı üzerine ilk haritalarını çıkarırken, insan psişesinin enerji akışları ve arketipik örüntüleri hakkındaki keşfettikleri ile Max Planck ve diğer isimlerin kuantum fiziği arasındaki benzerlikler karşısında şaşkına döner. Jung fark eder ki, modern insanların çok büyük oranda ihmal ettiği engin bir dünyaya adım atmıştı; bu dünya ki, görünüşe göre tüm maddi evrenimizin nedenlerini açıklayan, enerji dalgaları gibi yükselip

alçalan bir yaşayan imgeler ve semboller dünyasıdır. Kolektif bilinçdışının derin boşluğunda gizli olan bu arketipik gerçeklikler, düşünce ve duygularımızın, davranış ve tepkilerimizin alışkanlık örüntülerinin, makro dünya kişiliğimizin yapı taşları gibi gözükmekteler. Jung'a göre, bu kolektif bilinçdışı, atom altı fiziğin gözle görülmeyen enerji alanlarına çok benziyordu ve Jung için, bunların ikisi de Gnostikler'in tanımını yaptığı temel teşkil eden gizemli "pleroma"ya fazlasıyla benzemektedir.

Hem çağdaş fiziğin hem de derinlik psikolojisinin çıkardıkları sonuç, şeylerin göründüğü gibi olmamasıdır. Bizim alışıldık gerçeklik olarak deneyimlediğimiz şey -kendimiz ve doğa üzerine-, dipsiz bir uçurumdan yükselen bir buz dağının sadece ucudur. Bu gizli diyarın bilgisi Büyücü'nün uzmanlık alanıdır ve Büyücü erkesi dolayısıyladır ki, Batı tarihinin en az bin yılından beri hayal edilmemiş bir derinlik seviyesiyle hayatlarımızı anlamaya başlayacağız.

Jung'un kendini bir Büyücü olarak düşündüğüne dair belirtiler vardır. Bir keresinde, kendisine Tanrı'ya inanıp inanmadığını sorulunca, tam bir Gnostik tarzda şöyle cevap verir: "Tanrı'ya inanmıyorum; biliyorum."[27] İlk takipçilerinden bazıları, Jung'un, kendilerine, en üst ya da en derin psişik farkındalığa erginlemiş olanlardan başkalarına açamayacakları sırlar verdiğini söylerler.

Hurafe ya da zırva değildir bu. Her analist, danışana belli bir zaman zarfında ne kadar şeyi açacağı konusunda dikkatli olması gerektiğini bilir. Bilinçdışı erkelerin gücü o kadar büyüktür ki, eğer kontrol edilmez, zapt edilmez ve kanalize edilmezler, tam doğru zamanda ve tam doğru miktarda erişilmezlerse, Ben yapısını yerle bir edebilirler. Gerekli "trafolar" ve onu zapt edecek doğru miktarda "izolasyon maddesi" olmaksızın, çok fazla enerji, danışanın devrelerine aşırı güç yükler ve onu yok eder. Gizli bilginin ifşası paylaştırılmalıdır çünkü ilk başta bunların Ben'den gizlenmesinin bir sebebi vardır.

---

[27] Bkz. 1959 John Freeman BBC röportajı, *Face to Face – Professor Jung*.

Çağdaş dünyamızda, Büyücü arketipinin psikolojik ve ruhani bilgisinin, enerji kanalize edişinin yeniden diriltildiği bir alan daha vardır. Bu, okült denilen alandır. Toplumun her kesiminden çok sayıda ritüel büyücüsü vardır, her insan gibi "gün içi" işlerini yaparlar ve çoğu zaman akşam olmak üzere, ondan sonra gerçek işlerine çekilirler, burada da "daha üst düzlemlere" erginleme yolları ararlar. Nasıl daha derin görebileceklerini ve iyi ya da kötü için tasarruflarına geçecek gücü kullanmalarını onlara öğretecek "varlıklar" ile iletişime geçerler. Bu insanlar -tıpkı eski çağların büyücüleri gibi-, gizli bilgeliğin bilgisi ve gücüyle, ve zapt etme (çoğu zaman "büyülü çemberlerin" yalıtıcı etkileri ve çağırma ve defetme sözleri yoluyla) ve kanalize etme (çoğu zaman, pek bilindik "büyülü asa" yoluyla) gibi uygulayımsal meselelerle ilgilenirler.

Ritüel süreçler ve derin bilgi ve herhangi bir anlamdaki enerjinin kontrolüyle beraber, ortaya "kutsal" alan meselesi çıkıyor. Kutsal alan, ham gücün muhafaza kutusudur – yalıtan ve ondan sonra ona çekilen enerjileri kanalize eden "düşürücü trafo"dur. Nükleer santraldaki reaktör kalkanıdır. Kilisenin ibadethanesidir. İlahi Güç'ü çağırmak için ve bundan sonra inananları onun ham gücünden korumak, aynı zamanda da erişimlerini sağlamak için kullanılan ilahiler ve standart dualar, çağrılar ve kutsamalardır.

Bu zapt etme ve kutsal alan hakkında İncil'de etkileyici bir hikâye vardır. Kral Davut ve ordusu, Filistinlilerin elinden Ahit Sandığı'nı -Yehova'nın gücü için bir tür taşınabilir elektrik santrali- tekrar almıştır. Onu Kudüs'e geri taşırlarken, Sandığı taşıyan arabayı çeken öküzler tökezler. Sandık devrilmeye başlar. Arabanın yanında yürüyen bir asker, içgüdüsel olarak uzanıp sabitlemek için Sandık'a uzanır. Anında ölür çünkü sadece Tanrı'nın gücünün "reaktör çekirdeği"ni idare etme bilgisinde eğitilmiş rahipler, büyücüler ona dokunabilir. Yalıtmanın sırrını onlar bilirler; Yehova'nın dünyadaki gücünü nasıl muhafaza ve kanalize edeceklerini bilirler. Bahtsız asker, tüm iyi niyetine rağmen, bilmiyordu.

Raiders of the Lost Ark[28] filminde, Sandık izleğinin üretici gücünün çağdaş bir ele alınışını görürüz. Burada, Indiana Jones, Sandık'ı bulmak ve ondan sonra bu kadim "teknoloji"nin muazzam gücünü kullanmak için Nazilerle yarışır. İlk önce Naziler ona ulaşır. Muazzam bir sahne vardır: Uygun tören kıyafetlerini kuşanmış Nazi kumandanı, Sandık'ın gücünü etkinleştirmek için ritüel çağrılarını okur. "Açma" düğmesine basıyordur. Ama belli ki, kumandan bir büyücü değildir. Çünkü Sandık'ı bir kere çalıştırdığı zaman, serbest bıraktığı güçleri nasıl zapt edeceğini bilemez. "Kapatma" düğmesini bulamaz. Yehova'nın gücü serbest kalır ve bilgin ve teknisyen büyücünün yokluğunda, Nazi ordusunu atomlarına ayrıştırır.

Aynı izlek, Walt Disney'in *Fantasia*'sının[29] bir bölümünde de karşımıza çıkar. Mickey Mouse, sihirbazın çırağı, üstadının -sihirbaz (büyücü)- çalışma odasının yerlerini süpürme işiyle görevlendirilip yalnız bırakılır. İşi alışıldık yolda, alın teriyle yapmak yerine büyü gücü kullanmaya karar verir. Paspas ve kovayı canlandırır ve ilk başta her şey yolunda gider. Ama daha sonra, serbest bıraktığı güç kontrolden çıkar. Ne de olsa, o bir çıraktır ve harekete geçirdiği enerjiyi nasıl zapt edeceğini bilmiyordur. Paspas ve kovalar çoğalmaya başlar. Bahtsız Mickey bu güç patlamasını durdurmak için gerekli sözleri bulamazken, sahne tam bir kargaşaya döner. Paspaslar ve kovalar odayı yıkamaya devam eder, ta ki bir dalga çırağı alıp götürene ve boğulma riskiyle yüz yüze bırakana dek. Ancak üstadın geri gelmesi günü kurtarır.

Atom altı fizikle, olması gerekenden sık biçimde, zapt etme bilgimiz ve teknolojimizin yetersiz olduğunu vaktinden geç keşfettik. Çernobil'deki Sovyet felaketi, en dramatik ve en talihsiz örnektir.

Aynı şey psikoterapide de olur. Sık sık, kendisi doğru bir şekilde erginlenmemiş ve yeterince ehil olmayan -ve bazı can alıcı alanlarda hala bir "çırak" olan- bir terapist, danışanında

---

[28] *Kutsal Hazine Avcıları* (1981).
[29] *Fantasia* (1940).

ikisinin de zapt edemeyeceği güçleri serbest bırakır. Bu zapt etme meselesi, grup terapisinde ve altmışlar ile yetmişlerin "karşılaşma grupları" kapsamında tekrar tekrar gün yüzüne çıkmış bir meseledir. Pek çoğunlukla, ne grup katılımcıları ne de grup lideri, serbest bırakılabilecek güçler hakkında hiçbir hakiki kavrayışa sahip olmazdı. Lider, süreci kontrol etmek için, psikolojik dinamiklerde ne bilgiye ne de teknolojik maharete sahipti. Grup, bunun sonucunda, olumsuz bir şekle bürünür ve ilk başta bireylerin ondan sonra da tüm grubun "erimesi" gerçekleşirdi.

Zaman zaman, aynı şey rock konserlerinde de yaşanır. Müzisyenler, dinleyicilerde agresif ve dengesiz duyguları uyandırır ve ondan sonra, eğer Büyüce'ye yeterince erişemiyorlarsa, enerjiyi zapt edemez ve kanalize edemezler. Dinleyici kitlesi şiddete eğilimli hale gelir, konser alanında ve hatta bir yıkım orjisi halinde sokaklarda bile taşkınlıklar sergiler.

Bütünlüğünde Büyücü

Kişisel mutluluğumuz ve sevdiklerimizin, şirketlerimizin, davalarımızın, halkımızın, ulusumuzun ve dünyamızın hayatını daha iyiye götürmek için kendi maceralarımıza girişen biz erkekler için tüm bunlar ne anlama gelmektedir? Ergin erilin Büyücü erkesi, günlük hayatlarımızda nasıl faaliyet göstermektedir?

Büyücü erkesi, en başta, farkındalık ve içgörü arketipidir ama aynı zamanda da anında aşikâr ya da sağduyusal olmayan şeylerin bilgisidir. Psikolojide "gözlemci Ben" denen şeyin arketipidir.

Derinlik psikolojisinde bazen Ben'in bilinçdışına ikincil önemde olduğu varsayılsa da, aslında, Ben, hayatta kalışımız için can alıcıdır. Ancak başka bir erke biçiminin -bir arketip ya da bir "kompleks" (Tiran gibi bir arketip parçası)- tesirine kapıldığı, onunla özdeşleştiği ve onunla beraber inflasyon yaşadığı zamandır ki, işlevsel bozukluk yaşar. Asıl rolü geriye yaslanıp gözlemlemek, ufku taramak, hem dışarıdan hem içeriden gelen verileri izlemek ve ondan sonra, bilgeliğiyle -iç ve dış bilgisinin gücüyle, kanalize etmedeki teknik becerisiyle-, gerekli yaşam kararlarını vermektir.

Gözlemci Ben, bir "Ben-Kendilik ekseni" üzerinde Kendilik ile aynı hizaya geldiğinde, bu Kendilik'in gizli bilgeliğine erginlenir. Bir anlamda, Kendilik'in hizmetçisidir. Ama bir diğer anlamdaysa, bu Kendilik'in gücünün kılavuzu ve kanalizörüdür. O vakit, bir bütün olarak kişilikte can alıcı bir oyuncudur.

Gözlemci Ben, günlük olayların, duyguların ve deneyimlerin olağan akışından ayrıktır. Bir bakıma, yaşamaz o. Hayatı izler ve ihtiyaç duyulduğu zaman enerji akımlarına erişmek için doğru zamanda doğru tuşlara basar. Barajın yüzeylerinde biriken basınç için ölçülerini ve bilgisayar ekranlarını izleyen ve ondan sonra suyu savaktan bırakıp bırakmamaya karar veren hidroelektrik baraj operatörüne benzer.

Büyücü arketipi, gözlemci Ben ile uyum içinde, bizi diğer arketiplerin gark edici gücünden yalıtır. Bir bütün olarak psişenin yaşamsal işlevlerini düzenleyen, içimizdeki matematikçi ve mühendistir. Psişenin iç dinamiklerinin muazzam gücü ve azami fayda için bunları nasıl kanalize edeceğini bilir. İçimizdeki "güneş"in akıl almaz gücünü bilir ve güneşin enerjisini azami fayda için nasıl kanalize edeceğini bilir. Büyücü örüntüsü, çeşitli arketiplerin iç enerji akışlarını bizim bireysel hayatlarımız yararına düzenler.

Birçok insan büyücü, hangi meslekte ya da toplumun hangi kesiminde olursa olsunlar (okültçüler dahil), bilgilerini ve teknik becerilerini, kendileri kadar başkalarının da faydası için bilinçli olarak kullanırlar. Doktorlar, avukatlar, rahipler, CEO'lar, tesisatçılar ve elektrisyenler, araştırmacı bilim insanları, psikologlar ve daha birçoğu, Büyücü erkesine doğru bir şekilde erişiyor oldukları zaman, ham gücü başkalarının avantajına çevirmek için çalışırlar. Çıngırakları, kolyeleri, otları ve efsunlarıyla, cadı doktoru ve şaman için de geçerlidir bu. En ölümcül hastalıklarımız için tedaviler arayan tıbbi araştırma teknisyenleri için de aynı şekilde geçerlidir.

Büyücü erkesi, Savaşçı arketipinde, düşünüş berraklığı şeklinde mevcuttur, ki bunu da ayrıntılı olarak tartışmıştık. Yalnız başına Büyücü, harekete geçme kabiliyetine sahip değildir. Savaşçı'nın uzmanlığıdır bu. Ama Büyücü, düşünme kabiliyetine sahiptir. Her ne zaman günlük yaşamlarımızda

imkânsız bir karar gibi gözüken bir şeyle karşılaşsak -zor ve karmaşık politik etmenler söz konusuyken kimi terfi ettireceğimiz, oğlumuzun okuldaki ilgisizliğiyle nasıl ilgileneceğimiz, hem müşterinin tariflerine uyup hem de şehrin mimari kodlarına uygun gelen belli bir evi nasıl tasarlayacağımız, bir krize ilerlediğini gördüğümüzde danışana rüyalarının anlamı hakkında ne kadar şeyi açacağımız, hatta finansal durumlarda nasıl bütçe ayarlayacağımız-, her ne zaman dikkatli ve içgörülü bir kafa yormayla bu şeyleri yapıyor olsak, bu kararları veriyor olsak, Büyücü'ye erişim sağlıyoruz demektir.

Büyücü, öyleyse, düşünce ve tefekkür arketipidir. Ve, bu sebepten, aynı zamanda da içe dönme erkesidir. İçe dönmeyle kastettiğimiz utangaçlık ya da çekingenlik değil, daha çok iç ve dış fırtınalardan kopup derin iç hakikatler ve kaynaklarla bağ kurma kabiliyetidir. İçedönükler, bu bakımdan, diğer insanlardan çok daha fazla merkezlerinde yaşarlar. Büyücü erkesinin sabitliği, merkezleşmişliği ve duygusal tarafsızlığı, Ben-Kendilik ekseninin oluşturulmasına yardımında, yerinden oynamazdır.

Hermes Trismegistus, Sofik Kükürt ve Cıva (*Symbola Aureae Mensae*'den bir kabartma, 1617, British Library, Londra izniyle.)

Büyücü, çoğu zaman, kriz anında kullanıma hazırdır. Orta yaşlı bir adam, yakın zamandaki bir araba kazasında başına gelenleri bize aktarmıştı. Kış vaktidir ve adam tepeden aşağı iniyordur. Önünde, tepenin başında, bir dur işaretinde bekleyen bir araba vardır. Bir anda, frene basarken buzlu yola denk gelir. Frenleri işlemez olur ve arabası tepeden aşağı uçup gitmektedir. Dosdoğru diğer arabanın arka kaputuna doğru kayarken paniğe kapılır. Ondan sonra, fevkalade bir şey gerçekleşir: bir bilinç kayması. Birdenbire her şey yavaş hareket

ediyormuş gibi görünür. Adam sakin ve metanetli hisseder. Şimdi, sahip olduğu çok az seçenek arasında seçim yapacak "vakti" vardır. Sanki bir bilgisayar, içinde yaşayan başka türden bir zekâ kontrolü ele almıştır. Ve içeriden bir "ses" ona fren pedalını bırakmasını, birkaç defa ayağını basıp çekmesini ve elinden geldiğince sabit bir şekilde sağa direksiyon kırmasını söyler. Bu şekilde, aşağıdaki arabaya çarpışmanın etkisini asgari seviyeye indirecek belli bir açıdan çarpacaktır ve öyle ya da böyle zarar görmeksizin yolun kenarındaki yumuşak, karlı bentte duracaktır. Adam, bu manevraları başarılı bir şekilde yerine getirir.

Bu adamın aktardığının, Büyücü erkesine ani bir erişim olduğunu düşünüyoruz; bu erke ki, çeşitli olası sonuçların ve kuvvet çizgilerinin (zapt etme ve kanalize etmenin) üzerine olan tarafsız "bilgisi", teknik becerisi sayesinde buradaki kişinin zor koşul altında elinden gelenin en iyisini yapmasına yardımcı olmuştur.

Eğer bir anlığına içsel bilgelik ve teknik beceri üzerine dayalı açık, dikkatli bir düşünüşün bize yardımcı olacağı hayatımızdaki tüm alanları düşünürsek, o vakit Büyücü'ye erişmeye olan gerçek ihtiyacımızı idrak ederiz.

Çoğu zaman, buradaki gibi zorlu durumlarda, insanlar, bir tür uzam ve zaman kadrajı içine çekilirler, bu kadraja da "kutsal" diyebiliriz çünkü normalde deneyimlediğimiz uzam ve zamandan çok farklıdır. Örneğimizdeki sürücü, bir anda, panik ve korkusundan çok ayrık bir içsel uzam ve zaman içinde (tasvir ettiği yavaş çekim etkisi) bulmuştur kendini. Bu "kutsal" uzam, Büyücü'nün kılavuzluk ettiği erkekler tarafından pek iyi bilinir. Bu erkekler, aslında, büyü çemberlerini çizen ve efsunlarını okuyan ritüel büyücülerine çok benzer bir şekilde, kendilerini bu "uzama" kasıtlı olarak sokabilirler. Bu uzama belli müzik parçalarını dinleyerek, bir hobiye dalarak, ormanlıkta uzun yürüyüşlere çıkarak, belli izlekler ve zihinsel imgeler üzerine meditasyona yatarak ve daha da birçok yöntemle girerler. İçinde Büyücü ile temasta olabildikleri bu kutsal alana girdiklerinde, bu içsel uzamdan bir sorun hakkında ne yapmaları gerektiğini görerek ve bunu nasıl yapacaklarını bilerek geri çıkabilirler.

Büyücü'nün tarihte ve bugün erkekler arasında zuhur ettiği birçok yordam, öyle inanıyoruz ki, bir zamanlar bütün olan bir imgenin yalnızca fragmanları, parçalarıdır. Erkekteki ezeli Büyücü, antropologların şaman olarak değindiği figürde kendini en bütünlüğünde dışa vurmuştur. Şaman, geleneksel toplumlarda şifacı, yaşama kavuşturan, kayıp ruhları bulan ve bahtsızlıkların gizli sebeplerini keşfeden kişiydi. Hem bireylerde hem de topluluklarda tamlığa ve varlık bütünlüğüne kavuşturandı. Gerçekten de, Büyücü erkesi, bugün hala aynı nihai hedefe sahiptir. Büyücü, ve onun en tam insan vasıtası olarak şaman, bilgi ve teknolojiyi şefkatle icrasıyla beraber, tüm şeylerde varlık bütünlüğünü amaçlar.

Gölge Büyücü: Manipülasyoncu ve İnkâr Eden "Masum"

Büyücü arketipi ne kadar olumlu ve iyicil olsa da, tüm diğer ergin eril erke potansiyel yapıları gibi, bir gölge yanı da vardır. Eğer çağımız Büyücü çağıysa, o zaman iki kutuplu Gölge Büyücü çağıdır da. Gezegenimizi zehirleyen ve kirleten, gittikçe büyüyen zehirli atık sorununu düşünmemiz yeter. Ozon katmanı delindikçe, okyanuslar çöplerimizi geri kustukça, yabani yaşam yok olmaya başladıkça (birçok türün nesli tükenmesi), sadece Brezilya'nın ekolojisini yok etmekle kalmayıp gezegenin olabildiğince fazla yaşamı hayatta tutmak için yeterli oksijen üretme kapasitesini tehdit ederek Brezilya yağmur ormanları yıkıldıkça sihirbazın çırağının "paspas ve kovaları" çoğalmaktadır. Sadece toplama kamplarının teknolojisini değil, hala başımıza bela olan kıyamet silahını, 2. Dünya Savaşı'nın karanlık günlerini bize veren Gölge Büyücü'dür. Doğa üzerine ustalık, Büyücü'nün münhasır işlevi, hezeyan yaşıyor ve bunun hesap edilemez sonuçlarını da daha şimdiden hissetmeye başlıyoruz. Propaganda vaizliklerinin, kontrol edilen basın açıklamalarının, sansürlü haberlerin ve suni olarak organize edilmiş politik mitinglerin ardında, Manipülasyoncu olarak Büyücü'nün yüzü yatar.

Gölge Büyücü'nün aktif kutbu, özel bir anlamda, "Gölge güç"tür. Bu Gölge'nin tesirindeki erkek, Büyücü'nün yapacağı gibi, diğer insanlara rehberlik etmez; insanların göremeyeceği yollarda onları yönlendirir. Kaygısı, diğerlerini, taksimat-

lı mertebelerle -bütünleştirebilecekleri ve başa çıkabilecekleri mertebelerle- daha iyi, daha mutlu ve daha memnun hayatlara erginlemek değildir. Daha çok, Manipülasyoncu, refahları için ihtiyaç duyabilecekleri bilgiyi onlardan saklayarak insanları yönetir. Verdiği azıcık bilgi için büyük bedel ister, ki bu az bilgi de çoğu zaman onun üstünlüğünü ve irfanını sergilemeye yetecek kadardır. Gölge Büyücü, sadece tarafsız ya da kopuk değil ayrıca zalimdir de.

Üzücü bir şekilde, bunun iyi bir örneği üniversitelerde bulunabilir. Birkaç üniversite öğrencisi -akıllı, yetenekli ve çalışkan öğrenciler-, öğretmenleriyle yaşadıkları Gölge Büyücü deneyimlerini anlattılar bize. Büyücü'ye doğru bir şekilde erişmek ve böylelikle bu genç insanların ileri bilimlerin ezoterik diyarına girişleri için onlara rehberlik etmek yerine, bu adamlar, mütemadiyen, heveslerini kırma arzusuyla öğrencilerine saldırmaktaydılar. Maalesef, her seviyeden eğitim kurumunda bu senaryo pek sıklıkla yinelenmektedir – ana okulundan, tıp okuluna, liseden meslek okuluna.

Çağdaş tıpta yer sahibi olan birçok erkek de bu Gölge gücü sergiler. Gayet iyi bilinir ki, tıptaki en çok para, bilginin seçkin alanlarının bir üyesi olan uzmanlar tarafından kazanılır. Şüphesiz, hastalarının sağlığıyla içten bir şekilde ilgilenen birçok tıp uzmanı vardır. Ama yine, bu adamların birçoğu, hastalarına sorunları hakkında önemli ayrıntıları anlatmazlar. Özellikle onkoloji alanında, doktorlar, alışılagelmiş biçimde, önlerindeki tedavi sürecinin zorluğuna ve aynı şekilde ölüm olasılığına karşı kendilerini ve ailelerini hazırlamalarını sağlayacak bilgiyi hastalarından sakınırlar. Ayrıyeten, aşırı yüksek doktorluk masrafları -özellikle yabancıl teçhizatlar ve süreçler-, Manipülasyoncu'ya kurban düşen erkeklerin sadece güç (gizli bilginin sahibine getirdiği güç) için değil ayrıca maddi zenginlik için duydukları açgözlülüğe de şahitlik eder. Bu adamlar, gizli bilgilerini, en başta kendi maksatları için ve ancak ikincil olarak, ki şayet yapılıyorsa, başkalarının yararına kullanmaktalar.

Hukukun ve yasal süreçler ve belgelerin şifreli dilinin gittikçe karmaşıklaşması -amaçları başka her ne ise-, açık bir şekilde genel halka şöyle bir beyan sunmaktadır: "Hukuk

mesleğindeki bizler, sizi toparlayacak ya da darmadağın edecek gizil bilgiye erişime sahibiz. Ve hizmetlerimiz için size ölçüsüz bir ücret ödettikten sonra, büyümüzden belki yararlanırsınız belki yararlanamazsınız."

Pek sık, aynı şekilde muayenehanede de, terapist, hastanın iyileşmek için ihtiyaç duyduğu bilgiyi kendine saklayacak ve kurnaz, ya da pek o kadar kurnaz olmayan, bir şekilde hastasına şunu aktaracaktır: "Büyük bilgeliğin ve gizli bilginin, iyileşmek adına ihtiyaç duyduğun bilgelik ve bilginin sahibiyim ben. Bende duruyor. Benden almaya çalış. Aklıma gelmişken de hatırlatayım, çıkarken çekimi sekretere bırakınız."

Kendini yüceltme uğruna gizleme ve kendine saklama, "Madison Caddesi"nde[30] de görülebilir. Reklamcıların, dosdoğru yalan söyleme noktasına dek giden, çalıştıkları şirketlerin açgözlülüğünü ve itibar arayışını besleyen, halkın psişesine uyguladığı büyük çaptaki manipülasyon, samimi ilişkilere karşı, totaliter hükûmetlerin propaganda vaizleri tarafından yapılan tüm şeylerle tamı tamına aynı derece yıkıcı ve özçıkarcı bir kinik tarafsızlık ve kayıtsızlık sergiler. Hemcinsinin yaralarına çekici gelen imge ve sembolleri hünerli kullanışları sayesinde, bu şarlatanlar kara büyücünün, şeytani sihirbazın, voodoo cadı hekiminin tespihini sallar ve tüylerini savururlar.

Manipülasyoncu'nun gücü altındaki erkek, insan değerleri dünyasına karşı kinik kayıtsızlığı ve alt algısal manipülasyon teknikleriyle, sadece diğer insanlara değil kendine de zarar verir. Fazla düşünen, hayatından geri çekilen ve bu hayatı hiç yaşamayan adamdır bu. Kararları üzerine bir yararları ve zararlarını tartma ağına yakalanmış ve kendini içinden çıkaramadığı dolambaçlı bir düşünceler labirentinde kaybolmuştur. Yaşamaktan, "savaşa atılmaktan" korkar. Sadece kayasının üzerinde oturup düşünceye dalmayı becerir. Yıllar geçer. Zamanın nereye gittiğini merak eder. Sonu, kısır bir yaşamdan duyduğu pişmanlık olur. Bir dikizcidir, koltuk maceracı-

[30] Reklam endüstrisiyle özdeşleştirilen Amerika, Manhattan'da bulunan bir cadde.

sıdır. Akademi dünyasında, kılı kırk yaran tiptir. Yanlış kararı verme korkusuyla, hiç karar vermez. Yaşama korkusuyla, diğer insanların yaşadıkları yaşamlarında deneyimledikleri

Çılgın bilim adamı (*Werewolf of London*'dan [1935].)

neşe ve keyfe de katılamaz. Eğer şeyleri diğer insanlardan gizliyor ve bildiklerini paylaşmıyorsa, önünde sonunda kendini yalıtılmış ve yalnız hisseder. Diğer insanlarla yaşam içindeki ilişkisellikten kendini koparark başkalarına bilgisi ve teknolojisiyle -her ne alanda, her ne yordamda ise- zarar verdiği kadar, kendi ruhunu da kesip atmış demektir.

Yıllar öncesinden, bu şekilde Gölge Büyücü tesiri altına girmiş bir adam hakkında bir *Twilight Zone*[31] hikâyesi vardı. Bu adam okumayı seviyordu ve kendisinin yoldaşlarından daha üstün olduğunu düşünüyordu. Diğer insanların kendisini tanıma ve nispeten kayda değer bilgisini paylaşmaya çağırma girişimlerini tersliyordu. Daha sonra, bir gün, nükleer savaş olur ve bu adam, dünya üzerinde kalan son insan olur. Bu durum karşısında yıkılacağı yerde, çok sevinir ve en yakın kütüphaneye koşar. Orada, binayı yıkıntı halinde ve binlerce kitabı yere serilmiş şekilde bulur. Büyük neşeyle, ilk kitap yığınına bakmak üzere eğilir ve gözlüklerini enkazın içine düşürür. Gözlüğün camları paramparça olur.

Ne zaman başkalarına yardım edebileceğimizi bilirken ayrık, ilişki dışı ve şeyleri gizler olursak, ne zaman diğer insanların aleyhine mevki ya da zenginliğimizi desteklemek adına bilgimizi başkalarını küçümsemek ve kontrol etmek için bir silah olarak kullansak, Manipülasyoncu olarak Gölge Büyücü ile özdeşleşmişiz demektir. Kara büyü yapıyoruz, bilgeliğimizden yarar sağlayabilecek kişiler kadar kendimize de zarar veriyoruzdur.

Büyücü'nün Gölgesinin pasif kutbu, Naif ya da "Masum" dediğimiz şeydir. "Masum", Erken Büyümüş Çocuk'un Gölgesinin -Budala- çocukluktan yetişkinliğe bir naklidir. Bir büyücüye, en azından toplumsal olarak takdis edilmiş alanlarda, geleneksel olarak verilen güç ve mevkileri arzular. Ama hakiki bir büyücüye ait sorumlulukları üstlenmek istemez. Paylaşmak ve öğretmek istemez. Her erginlemenin zaruri bir parçası olan diğerlerine dikkatle, aşama aşama yar-

---

[31] *Alacakaranlık Kuşağı* (1959-1964). Dizi şeklinde yayınlanan bir tür hikâyeler antolojisi.

dımcı olma görevini istemez. Kutsal uzamın bir elçisi olmak istemez. Kendini tanımak istemez ve yapıcı yordamlarda gücü zapt etme ve kanalize etmede beceri kazanmak için gerekli olan büyük çabaya girişmeyi bittabi istemez. Sadece değerli çabalara *gerçekten* girişenleri raydan çıkarmaya yetecek kadarını öğrenmek ister. Gizil güç dürtülerinin masumiyetini isyanla iddia ederken, "Masum"un tesiri altındaki, kendisi hakiki çaba göstermek için "fazla iyi" olan adam, diğerlerinin yolunu köstekler ve çöküşlerini arzular. Hilebaz, numaralarını kısmen de olsa gerçeği açığa çıkarmak için oynarken, "Masum", kendi belirsiz mevkiine erişmek ve bu mevkii sürdürmek uğruna gerçeği *gizler*. Hilebaz, büyüklenmeciliğimizin gerekli olan sönmesini hedeflerken, hem Manipülasyoncu hem de "Masum" olarak, Gölge Büyücü, böyle bir sönme gereksiz olmayıp aynı zamanda zarar vericiyken de bizi söndürmeye çalışır.

"Masum"un altta yatan dürtüleri, eyleme geçenlerden, yaşayanlardan, paylaşmak isteyenlerden duyduğu hasetten gelir. Kendisi yaşama haset duyduğundan dolayı, insanların onun yaşam enerjisinden yoksun olduğunu öğrenmelerinden ve pek sallanan kürsüsünden atmalarından da korkar. Taraf-sızlığının ve "etkileyici tutumu"un, gurur kırıcı ifadelerinin, sorulara karşı düşmanlığının, hatta birikmiş ihtisasının tümü, gerçekte içindeki virane kederinin, esasındaki yaşamsızlığının ve sorumsuzluğunun dünyadan saklanması için tasarlanmıştır.

"Masum"un tesiri altında kalmış erkek, hem suç işleme hem de ihmal etme günahlarını işler ama düşmanca güdülerini, aşılmaz bir sahte naiflik duvarı ardına gizler. Bu tür erkekler kaypak ve kaçamaklıdır. Kendileriyle yüz yüze Savaşçı erkemizle etkileşime geçmemize izin vermezler. Onlarla yüzleşme girişimlerimizi savuştururlar, böylelikle de davranışımız üzerine olan içgüdülerimizi sorgulamak gibi sonsuz bir sürece bizi çekerek dengemizi bozarlar. Eğer "masumiyetlerini" sorgularsak, çoğu zaman, yürek parçalayan bir hayret gösterisiyle tepki verirler ve bizi kendi hatamızın cezasını çekmeye bırakırlar. Hatta onlara alçak güdüler yakıştırdığımız için kendimizden utanabiliriz ve paranoyak olduğumuz

sonucuna varırız.Ama, manipüle edildiğimizi düşündüren rahatsız edici histen kaçamayız. Ve, o hissin içinde, "masumiyetin" sis perdesi ardındaki Büyücü'nün Gölgesinin *aktif* kutbunu saptamış oluruz.

Büyücü'ye Erişmek

Eğer Manipülasyoncu'nun tesiri altında kalırsak, Büyücü'nün Gölge gücünün avucundayız demektir. Bütünlüğünde Büyücü ile temas dışı olduğumuzu hissediyorsak, onun Gölgesinin aldatıcı ve inkâr edici pasif kutbuna yakalanmışızdır. Bu durumda, kendi içsel yapımızın, sükûnetimizin ve aklı başındalığımızın bir farkındalığına sahip olmayız. İçsel bir güvenlik hissine sahip olmaz ve düşünce süreçlerimize güvenebilecek gibi hissedemeyiz. Kendimizi duygularımızdan ve sorunlarımızdan koparamayız. Büyük olasılıkla içsel bir kaos yaşarız ve bizi her yöne itip çekecek dış baskılara hassas hale geliriz. Diğeri insanlara karşı pasif agresif davranırız ama herhangi bir fesat niyetten yoksun, masum olduğumuzu iddia ederiz.

Danışman ya da terapist olarak yapılması gereken en zor şeylerden biri, danışanların, bu esnada duygularını bastırmaksızın duygularını Ben'lerinden ayırmalarını sağlamaktır. Bunu yaparken yardımcı olarak gerçekten çok iyi bir psikolojik uygulama vardır; bu uygulamaya *odaklanma* (focusing) denir, Eugene Gendlin tarafından ortaya atılmıştır. Güçlü duyguların -güçlü korku, kıskançlık, öfke, çaresizlik- baş vermeye başladığını hissettiklerinde, danışanlarımızdan bir "gözlem" sandalyesine oturmalarını ve hisler geldikçe onları odanın ortasındaki bir yığının üzerine koyduklarını imgelemelerini isteriz. Her biri, yığın kümesinin üzerine dikkatle yerleştirilmelidir, sonra geriye yaslanıp hissi izleyebiliriz – rengini, şeklini ve duygusal tonlarının nüanslarını. Danışanlarımızdan hislerini izlemelerini isteriz – onları yargılamadan ya da bastırmadan, daha çok gözlemleyerek. "Ah, yine geldin! Böyle gözüküyorsun demek!" Eğer hisler odanın ortasında, Ben'in onları görebileceği bir yerdeyse, bastırılmıyorlardır. Ondan sonra, hislerin gücü geçtikten sonra, danışanlarımızdan onları defetmelerini isteriz.

Bu uygulama, danışana, Büyücü erkesiyle bağını güçlendirmesinde yardım eder. İzleyen ve düşünen Büyücü'dür. Ben'in hisleri düzenli bir kümeye yerleştirmesini sağlayan Büyücü'dür. Bu şekilde zapt edilen duygusal enerjiler, önünde sonunda güçlerini kaybederler. Nihayetinde, güçlenmiş Ben, bu ham duygusal enerjiyi alıp faydalı ve hayatı olumlu etkileyen kendini ifade biçimlerine dönüştürmeyi başarabilir.

Bir başka uygulama, genç bir adama Büyücü erkesine erişmede yardımcı olmuştur. Bu genç adam, neredeyse her gece, üzerine gelen hortum rüyaları tarafından korkutuluyordu. Kocaman siyah hortumlar, çocukluk evinin arka bahçesindeki bir ağacın altında büzülürken tam üstüne geliyordu. Bunun ne anlama geldiği konusunda hiçbir fikri yoktu. Terapisi sırasında farkına vardı ki, bilinçdışı, bu hortum rüyaları dolayısıyla, ona çocukluğundaki öfkesini resmediyordu. Ebeveynleri alkoliklerdi ve kendisi, evi çekip çevirmekle ve onlara bakmakla sorumlu kalmıştı. Sadece bu değil, ayrıca, amcalarından biri tarafından tekrar tekrar cinsel istismara uğramış. Çocukluğundaki öfkesi çok büyüktü ve şimdiyse bu tüm vahşiliğiyle rüyalarında kendini gösteriyordu. Bu genç adamın ruhundaki sayfiyede ortalığı kasıp kavuran kontrol edilmez fırtınalar, mesleki ve kişisel hayatını sarsıyordu. Derin bir şekilde bunalımlıydı.

Genç adam bir tür sanatçı olduğundan, terapisti ona hortumların bir resmini çizmesini önerdi. Hortumları kurşun kaplamalı bir konteynerde çizecektir, öyle ki öfkesi, bir elektrik jeneratöründeki manyetik bobin gibi ekseni etrafında dönüp duracaktı. Daha sonra, konteynerden gelip sokak ışıklarına, evlere, fabrikalara -bu enerjiye her neyin ihtiyacı varsa- uzanan elektrik hatları ve trafolar çizecektir.

Bunu yapar yapmaz genç adamın hayatı değişmeye başlar. İşinden istifa edecek gücü bulur. Her zaman çocuk tiyatrosunda çalışmak istemiştir. Birdenbire, umulmadık biçimde, bu iş için teklifler gelmeye başlar. Ham çocukluk öfkesinin muazzam enerjisi, artık zapt edilmiş ve mevcut hayatının "ışıklarına" ve "fabrikalarına" kanalize edilmiş halde, yeni yaşam tarzının elektrik santrali olarak iş görmekteydi. Yabani ve kaotik öfkesinin "kara büyüsü", artık yaşamını "aydınla-

tan" "elektriğin" "beyaz büyüsü" olmuştu.

Terapist, çizim yapmasını önererek, danışanının ilkel duyguları zapt etmek ve kanalize etmek adına bütünlüğünde Büyücü'den yararlanmasını sağlamıştır. Eğer Büyücü'ye doğru düzgün bir şekilde erişiyorsak, mesleki ve kişisel hayatlarımıza bir sağgörülülük, derin kavrayış boyutu, kendimiz ile başkaları üzerine derin düşünüş ve dış dünyadaki işimiz ile iç dünyadaki psikolojik güçlerle başa çıkma sürecimize teknik beceri ekliyor oluruz. Büyücü'ye erişim sağladıkça, bu erkeyi, diğer üç ergin eril arketiplerinin örüntüleriyle birlikte düzene sokmamız, işleyişini düzenlememiz gerekir. Erkelerin hiçbiri, daha önce ileri sürdüğümüz gibi, tek başına çalışamaz; Büyücü ile Kral'ın üreticilik ve cömertlik kaygısını, Savaşçı'nın kararlı ve cesaretle harekete geçme becerisini, Aşık'ın tüm şeylerle olan derin ve inançlı bağlılığını karıştırmamız gerekir. O vakit, bilgimizi, enerji akışlarını kontrolümüzü ve kanalize edişimizi insan yararına ve hatta belki de tüm gezegenin ilerlemesi için kullanıyor oluruz.

8. AŞIK

Tam Mumbai, Hindistan kıyılarında Arap Denizi'ndeki Elephanta Mağaraları, uzaktan bile fevkalade bir manzaradır. *Indiana Jones*'un herkese duyurduğu orijinal "Kıyamet Mağaraları"dır bunlar. Sarp, yoğun ormanlık, ağaçların su kenarına uzandığı bir dağ kenarında yer alırlar. Maymunlar, bitkilerin arasında koşuşturup sallanır, ağaç tepelerinde bağırır ve cırlarlar.

Bir kere içeri girdiğinizde, bu tapınak yapılı mağaralar, loş ve gizemli bir şaşaaya açılırlar. Orada, ışıldayan yüzlerce mumun ışığında kasvetle yükselen, taşların üzerine kazınmış halde, dünyanın Yaratıcısı ve Yok Edeni, Hint tanrısı Şiva'nın büyük fallusunun kocaman bir temsili durur. Bu imge o kadar güçlüdür, inançlılar için o kadar yaşam gücüyle doludur ki, tapınak, gece gündüz, binlerce hacının gelip gidişiyle uğuldar ve onların şarkıları ve ilahileriyle yankılanır. İbadet eden kişi, ilahi erilin bu canlı betimlenişiyle bütün bir büyülenme ruh haline yakalanır ve suskun bir rıza "eveti" ile cevap verir ona.

Antik Yunanlıların Priapus isimli bir tanrısı vardı; bu tanrının fallusu o kadar büyüktü ki, önünde el arabasıyla taşımak zorundaydı. Mısırlılar, *djed* sütunu biçiminde, tanrı Osiris'e tapınım gerçekleştirirdi. Geleneksel bereket festivallerinde, Japonlar, hala, doğanın üretken güçlerini teşviklemek için yapılan kocaman yapay falluslarla dans ederler.

Erekte olmuş penis, tabii ki, cinsel bir semboldür. Ama aynı zaman bizatihi yaşam gücünün de sembolüdür. Antik halklar için, kan, ruhun, enerjinin ve ruhun taşıyıcısıydı. Ve kan penisi erekte haline getirdiğinde, ruha ette cisim kazandırırdı. Yaşam gücü -her zaman ilahidir- madde ve insan hayatının dünyevi dünyasına giriyor demekti. İnsani ve ilahinin,

dünyanın ve Tanrı'nın bu birleşmesinin sonucu, her zaman yaratıcı ve güç verici olurdu. Bu birleşmeden yeni yaşam ve yeni yapılar, fırsat ve imkânların yeni terkibi doğardı.

Aşkın çok sayıda sureti vardır. Antik Yunanlılar *agape*'den, erotik olmayan sevgiden bahsederdi; İncil'de buna "kardeş sevgisi" denir. Hem dar anlamda fallik ya da cinsel sevgi hem de geniş anlamda tüm şeylerin bağlayıcısı ve birleştirici güdüsü olarak sevgi bağlamlarında *eros*'un bahsini ederlerdi. Romalılar *amor*'dan, bir beden ve ruhun bir başka beden ve ruhla tam birliğinden bahsederdi. Bu suretler ve aşkın tüm suretleri (genellikle bunların varyantları), Aşık erkesinin insan yaşamındaki canlı ifadeleridir.

Jungcular, Aşık erkesinden bahsetmek için genellikle Yunan tanrısı Eros'un ismini kullanırlar. Ayrıca Latince terim *libido*'yu da kullanırlar. Bu terimlerle sadece cinsel arzuları değil, yaşam için duyulan genel bir iştaha gönderme yaparlar.

Öyle inanıyoruz ki, Aşık, her ne isimde olursa olsun, canlılık, dirilik ve tutku diyebileceğimiz şeyin ilkel enerji örüntüsüdür. Türümüzün cinsellik, yemek, sağlık, üreme, hayatın zorluklarına yaratıcı adaptasyon ve nihayetinde, o olmaksızın insanların hayatlarına devam edemeyeceği, anlam arayışı gibi büyük ilkel iştahlar dolayısıyla yaşar. Aşık'ın güdümü, bu açlıkları tatmin etmektir.

Aşık arketipi, ayrıca dış çevreye duyarlılık erkesi olmasıyla da psişeye birincildir. Jungcuların "duyusal işlev" dediği şeyi dışa vurur: duyusal deneyimin tüm ayrıntıları üzerine eğitilmiş, renkleri ve biçimleri, sesleri, dokunma algılarını ve kokularını fark eden işlev. Aşık, ayrıca, dışarıdan gelen duyusal izlenimlere tepkisini verirken iç psikolojik dünyanın değişen doku ve oluşumlarını da gözlemler. Tehlikeli bir dünyada hayatta kalmak için mücadele veren uzak, hayvansı atalarımız için bu erke potansiyelinin hayatta kalma bakımından değerini kolayca görebiliriz.

İlkel arka planı ne olursa olsun, Aşık, günümüzdeki kendini erkeklerde nasıl gösterir? Hayatta kalmamıza ve gelişmemize nasıl katkı sağlar? Aşık'ın belirleyici özellikleri nelerdir?

Bütünlüğünde Aşık

Aşık, duyusal hazların sağlıklı tecessümünün, duyusal hazların dünyasında olmanın ve *utanmaksızın* kişinin kendi bedenini taşımasının gösterisi ve "sergilenmesi"nin arketipidir. Bu sebepten, Aşık, *derin bir şekilde duyusaldır* – tüm görkemiyle fiziksel dünyanın duyusal olarak farkındadır ve ona karşı duyarlıdır. Aşık, tümüyle ilişkili ve bağlıdır, duyarlılığı yoluyla onlara çekilir. Duyarlılığı, onu, bunlarla şefkatle ve empatik olarak bir hissetmeye yöneltir. Aşık'a erişim sağlamakta olan erkek için, tüm şeyler gizemli yordamlarda birbirine bağlıdır. Onun için, "her şey her şeydir" Yaşadığımız hologramın icadının, aslına bakarsak "holografik" evrenin çok öncesinde bilgi sahibi olan bilinçtir bu – yani, her parça diğerini kendiliğinden, anlık ve ortak bir birlikle yansıtır. Aşık, sadece dünyayı her şey her şeydir gibi *görmez*, bunun böyle olduğunu *hisseder*.

Genç bir oğlan, ebeveynlerinin ısrarıyla psikoterapiye girer çünkü, dediklerine göre, çok "garip"tir. Genç, söylediklerine göre, çok fazla yalnız vakit geçirmektedir. Sözüm ona "garipliği" sorulduğunda çocuk anlatır ki, ormanda kuytu bir yer bulana dek uzun yürüyüşlere çıkarmış. Yere oturup ot sapları, düşmüş yapraklar ve orman zeminin diğer küçük bitkilerinden doğru çetrefilli yollarında yürüyen karıncaları ve diğer böcekleri izlermiş. Ondan sonra, dediğine göre, karıncalar için dünyanın nasıl olduğunu hissetmeye başlarmış. Kendini bir karınca olarak hayal edermiş. Çakıllar (onlar için bunlar devasa kayalardır) üzerine tırmanırken ve yaprakların ucunda tehlikeli bir şekilde sallanırken karıncanın duyularını *hissedebilirmiş*.

Belki daha da olağanüstüdür ki, çocuk, ağaçların üzerindeki liken ve düşmüş kütüklerin üzerinde soğuk, nemli yosun olmanın nasıl bir şey olduğunu hissedebildiğini aktarır. Tüm hayvan ve bitki dünyasının açlığını, neşesini, ızdıraplarını ve hazlarını deneyimlemiştir.

Bu çocuk, görüşümüzce, Aşık'a çok güçlü bir şekilde erişmekteydi. İçgüdüsel olarak, etrafındaki her şeylerin dünyasıyla *empati kuruyordu*. Belki de *gerçekten*, inandığı gibi, o var-

lıkların gerçek yaşantılarını hissediyordu.

Öyle düşünüyoruz ki, Aşık'a erişmekte olan erkek, belki de Jung'un ileri sürdüğünden bile daha engin bir "kolektif bilinçdışı"na açıktır. Jung'un kolektif bilinçdışı, bütün bir tür olarak insanoğlunun "bilinçdışı"dır ve Jung'un söylemiş olduğu gibi, yaşamış tüm insan ve halkların hayatında olmuş şeylerin bilinçdışı anılarını barındırır. Ama eğer, Jung'un öne sürdüğü gibi, kolektif bilinçdışı sonsuz gibi görünüyorsa neden burada duralım? Ya kolektif bilinçdışı tüm yaşayan canlıların izlenim ve duyularını içerecek kadar enginse? Belki de, hakikaten de, günümüzde bazı bilim insanlarının "ilkel farkındalık" dediği bitkilerde bile bulunan şeyi içeriyordur.

Evrensel bir bilinç olduğu üzerine bu düşünce, *Star Wars* serisinin Obi-Wan Kenobi'sinde de yansıtılır; Obi-Wan, galaksisinin tamamına karşı duyarlıdır ve empatik bir bağa sahiptir, "Güç"teki herhangi en ufak bir değişimi hisseder. Doğu filozofları, bu engin denizin yüzeyinde dalgalar gibi olduğumuzu söylemiştir. Aşık erkesi, altta yatan bu "okyanusvâri" bağ ile anlık, kendiliğinden ve yakın bir temasa sahiptir.

İç ve dış her şeye duyarlılıkla beraber tutku gelir. Aşık'ın bu bağlı oluşu, düşünsel değildir. Bağ, his yoluyla olur. İlkel açlıklar hepimizce tutkuyla hissedilir, en azından yüzeyin altında. Ama Aşık, onu derin bir bilgiyle bilir. Bilinçdışına yakın olmak demek, "ateş"e yakın olmak demektir – yaşamın ateşine ve biyolojik bağlamda, yaşam üreten metabolik süreçlere. Aşk, hepimizin bildiği gibi, "ateşli"dir, çoğu zaman zapt edilemeyecek, ele alınamayacak kadar ateşlidir.

Aşık'ın tesiri altındaki erkek, dokunmak ve dokunulmak ister. Her şeye fiziksel ve duygusal olarak dokunmak, temas etmek ve her şey tarafından dokunulmak ister. Hiçbir sınırın varlığını kabul etmez. İçeride, güçlü hisleriyle ve dışarıda, diğer insanlarla ilişkisiyle, dünyayla hissettiği bağı sonuna kadar yaşamak ister. Nihayetinde, duyusal deneyim dünyasını bütünüyle deneyimlemek ister.

Estetik bilinç olarak bilinen şeye sahiptir. Her şeyi, ne olursa olsun, estetik olarak deneyimler. Yaşamın tümü, onun için sanattır ve onda ince hisler uyandırır. Kalahari göçebeleri

Aşıklardır. Estetik olarak çevrelerindeki her şeye uyumlu ve adaptedirler. Çöl dünyalarında yüzlerce renk, ışığın ince nüanslarını ve bizim için yalnızca kahverengi ya da taba olan rengin tüm tonlarını görürler.

Aşıklar (*Mithuana*) (Hindistan: Madhya Pradeş, Khajuraho tarzı, M.Ö. 11. yüzyıl, Cleveland Museum of Art. Leonard C. Hanna. Jr. Fund. CMA 82.64 izniyle)

Oidipal Çocuk'tan ortaya çıkan Aşık erkesi, aynı zamanda maneviyat kaynağıdır da – özellikle mistisizm dediğimiz

şeyin. Mistik gelenekte, ki tüm dünya dinlerinin altında yatar ve içlerinde yer sahibidir, Aşık erkesi, mistikler dolayısıyla, var olan her şeyin nihai Birliğini sezinler ve bu Birliği deneyimlemeyi ölümlü, sonlu insandaki yerinde günlük yaşamda hararetli bir şekilde arar.

Kendisini bir karınca olarak hayal edebilen aynı çocuk, bir de, bir yaz YMCA kampında belli durumlarda kapıldığı tuhaf hisle, kendi hesabına mistik deneyimin başlangıçları olarak görebileceğimiz bir şeyi aktarır. Haftada bir, kampçılar, gecenin ortasında yataklarından kaldırılır ve karanlık orman yollarında yürüyüşe çıkıp ortadaki bir açıklık bölgeye getirilir, orada kadim Yerli Amerikalı şarkı ve danslarının bir yeniden canlandırılmasını izlerlerdi. Bu çocuğun söylediğine göre, sık sık, kendi kulübesinden diğer çocukların arkasında sallana sallana yürürken, kollarını açıp hiç acı duymaksızın sadece bir esriklikle ağaçların "ruhani gövdesini" dağıtışını hissederek karanlığın içine doğru uçma gibi kontrol edilmez bir dürtü duyarmış. Söylediğine göre, karanlık bilinmezin gizemiyle ve tehdit edici ama yine de garip bir şekilde rahatlatıcı karanlık ormanla "bir" olma arzusu duymuştur. Dünya dinlerinin mistiklerinin Gizem ile Bir olma dürtüsünden bahsederken betimledikleri şey tamı tamına budur.

Aşık'a erişen erkek için, en nihayetinde hayattaki her şey bu şekilde deneyimlenir. Dünyanın acı ve ızdırabını hissederken, aynı şekilde büyük bir neşe de hisseder. Yaşamın her duyusal deneyiminde neşe ve haz duyar. Söz gelimi, bir sigaralığı açmanın ve tütünlerin egzotik aromasının kokusunu almanın hazzını bilir. Müziğe duyarlı da olabilir. Hint sitarının esrarengiz tıngırtısını, büyük bir senfoninin yükselişini, ya da bir Arap kil davulunun esrarengiz gümlemesini hissedebilir.

Yazı yazmak, onun için duyusal bir deneyim olabilir. Yazarlara, neden bu kadar çoğunun daktilolarının başına oturdukları zaman sigara içme isteği duyduklarını sorduğumuzda, duyularını izlenimlere, hislere, kelimelerin nüanslarına açarak sigaranın kendilerini rahatlattıklarını söylediler. Bunu yaparak, "toprak" ya da "dünya" dedikleri şeyle derin bir şekilde bağ kurmuş hissetmektedirler. İçerisi ve dışarısı daimî

bir bütünde bir araya gelir ve onlar da yaratmaya kabiliyet edinir.

Dillere -ses farklılıkları ve kelimelerin ince anlamları-, Aşık'ın duygusal anlayışıyla yaklaşılacaktır. Diğer insanlar dilleri mekanik şekilde öğrenebilir ama Aşık ile erişim içinde olan erkekler, hissederek öğrenirler.

Felsefe, teoloji ya da bilimlerin soyut fikirleri bile duyularla hissedilir. Büyük bir yirminci yüzyıl filozofu ve matematikçisi Alfred North Whitehead, aynı anda hem teknik hem de derin bir şekilde his, hatta duyusallık tonları taşıyan yazılarında gözler önüne serer bunu. Bir yüksek matematik profesörü ise, kendisi ifadesiyle, "dördüncü düzlemin" neye benzediğini *hissedebildiğini* aktarmıştı bize.

Aşık erkesiyle derin bir bağa sahip olan erkek, çalışmasını ve onunla beraber iş başındaki insanları estetik bilinci dolayısıyla deneyimler. İnsanları bir kitap gibi "okuyabilir" Çoğu zaman, ruh hallerinin değişimlerine dayanılmaz ya da acı verici derecede duyarlıdır ve gizli güdülerini hissedebilir. Gerçekten de acı verici bir deneyim olabilir bu.

Aşık, öyleyse, sadece hayatın neşesinin arketipi değildir. Diğer insanlar ve dünyayla bir hissetme kabiliyetinde, acılarını da hissetmesi kaçınılmazdır. Başka insanlar acıdan kaçmayı başarabilir ama Aşık ile temasta olan erkeğin ona göğüs germesi gerekir. Yaşamanın acı doluluğunu hisseder – hem kendisi hem başkaları adına. Burada -şehri Kudüs için, havarileri için, tüm insanlık için-, gözyaşı döken ve, İncil'in söylediği gibi, "acıların adamı, hastalığı yakından tanıyan"[32] olarak dünyanın kederlerini üstüne alan İsa imgesi karşımıza geliyor.

Hepimiz, aşkın neşe ve keder getirdiğini biliriz. Bunun derin ve değiştirilmez şekilde doğru olduğu üzerine olan farkındalığımız, arketip temellidir. Pavlus, hakiki sevginin ayırıcı özelliklerini beyan eden, pek bilindik "Sevginin Üstünlüğü" üzerine sözlerinde, "sevgi her şeye katlanır" ve "her şeye

[32] Yeşaya 53: 3.

inanır" der.[33] Öyledir de. Avrupa geç Orta Çağ ozanları, gücünün basbayağı kaçılamaz bir parçası olan, aşkın şiddetli "acısı" üzerine şarkılar söylerler.

Aşık'ın tesirindeki erkek, sosyal olarak yaratılmış sınırlarda durmayı istemez. Bu tür şeylerin yapaylığına karşı durur o. Hayatı çoğu zaman görenek dışı, alışılmadık ve "dağınık"tır – sanatçının stüdyosu, yaratıcı bilginin çalışma odası, "kafana göre takıl" patronun masası. Sonucunda, bu geniş anlamda "yasaya" karşı olduğundan, çatışmalı hayatında, duyusallık ve ahlaklılık arasındaki, aşk ve görev arasındaki, Joseph Campbell'ın tanımladığı gibi "amor ve Roma" arasındaki ("amor" tutku deneyimlerini, "Roma" da yasa ve düzene karşı görev ve sorumluluğu ifade eder) bilindik eski gerilimin sahnelendiğini görürüz.

Aşık erkesi, bu bakımlardan, diğer ergin eril erkelerine salt karşıttır – en azından ilk bakışta. Kaygıları, Savaşçı'nın, Büyücü'nün ve Kral'ın sınırlar, kontrol, düzen ve disiplin için olan kaygılarının zıttıdır. Her insanın psişesinde geçerli olanlar, aynı şekilde tarih ve kültür panoramasında da geçerlidir.

Kültürel Arka Plan

Dinler ve dinlerden türeyen kültürlerin tarihi boyunca, Aşık ve diğer ergin eril arketipleri arasındaki bu gerilimin örüntüsünü görebiliriz. Hristiyanlık, Yahudilik ve İslam'ın -ahlaki veyahut etik denen dinler- hepsi Aşık'ı hor görmüştür. Hristiyanlık, öyle ya da böyle mütemadiyen dünyanın -tam da Aşık'ın bağlılık nesnesinin- şeytani olduğunu, dünyanın efendisinin Şeytan olduğunun ve Hristiyanların sakınması gereken duyusal hazların (en başta geleni cinsellik olmak üzere) kaynağının o olduğunu öğretmiştir. Kilise, sık sık sanatçılara, mucitlere ve yaratıcılara karşı olagelmiştir. Geç Roma döneminde, güçlerini ilk kazanmaya başladığı zaman, Kilise'nin yaptığı ilk şey tiyatroları kapatmak olmuştur. Kısa zaman sonra, genelevleri kapatmış ve pornografik sanatların sergilenmesini yasaklamıştır. Aşık için hiç yer yoktu, en azın-

[33] 1. Korintliler 13: 7.

dan erotik ifadesinde.

Eski İbrani uygulamasını izleyerek, Kilise, sanatçılar ve daha başkalarıyla beraber imge üreten bilinçdışına ve dolayısıyla da Aşık'a son derece yakın bulunan falcı ve medyumları idam etmiştir. İşte, Orta Çağ'daki cadı yakmanın kaynaklarından biri. Bazı cadılar, Kiliseyi ilgilendirdiği kadarıyla, sadece medyum -yani derin bir şekilde sezgisel ve ince hislerin iç dünyasından gelen izlenimlere duyarlı olan kişiler- değil ayrıca doğaya tapınan insanlardı. Kilise doğanın dünyasını şeytani olarak etiketlediğinden, cadıların Şeytan'ın, Aşık'ın tapınanları olduğuna inanılıyordu.

Günümüze dek, birçok Hristiyan hala İncil'deki gerçekten tek erotik kitap karşısında mahcup hisseder: Ezgiler Ezgisi. Bir aşk şiirleri dizisidir (eski Kenan bereket ritüellerine dayanır) ve, kelimenin en uslu anlamında, pornografiktir. Bir erkek ve bir kadın arasındaki amor'u -fiziksel ve ruhani bağbetimler. Ahlakçı Hristiyanların Ezgiler Ezgisi'ni kabul edebilmelerinin tek yolu, bunu "İsa'nın Kilise'ye olan aşkı" için bir alegori olarak yorumlamak olmuştur.

Arketipler sürgün edilemez ya da yoklarmış gibi davranılamaz. Aşık, Hristiyan mistisizmi suretinde, "sakin ve uysal, mülayim İsa"nın[34] romantik ve duygusal tasvirleri ve ilahiler yoluyla, belli etmeden Hristiyanlığa tekrar geri dönmüştür. "Bahçede", "Aşk Beni Yüceltti" ve "Ruhumun Aşığı İsa" gibi birçok ilahinin örtük düşüncelerine bakarsak, Aşık'ın özünde sofu ve ahlakçı olan bir dini bastırılamaz tutkusuyla renklendirdiğini görebiliriz.

Üçleme öğretisindeki Baba ve Oğul arasındaki sevgi de, çoğu zaman şehvetten pek uzağa düşmeyen ifadelerle tanımlanır. Tecessüm öğretisi ise, tanrının "tarih içinde" bir insan kadını hamile bırakmasını ve onların birliği dolayısıyla da Tanrı'nın tüm insanoğluyla ebedi ve samimi birlikteliğini öne

---

[34] Charles Wesley tarafından yazılan ilahi *Gentle Jesus, Meek and Mild*'a gönderme yapılıyor. Bir sonraki cümlede alıntılanan ilahilerin orijinal metindeki isimleri de sırasıyla "In The Garden", "Love Lifted Me" ve "Jesus, Lover of My Soul"dur.

sürer. Hristiyanlığın mistik deneyimi ve teolojik düşüncesinde Aşık'ın mevcudiyetidir ki, Kilisenin maddi evren üzerine ikircikli ama buna rağmen kutsal olan düşüncesinin altında yatan şeydir.

Ama her şeye karşın, Hristiyan kilisesi, genel olarak, Aşık'a düşman kalmıştır. Aşık, Yahudilik'te hayatını biraz daha iyi idame etmiştir. Ortodoks Yahudilik'te, kadınlara yansıtılan Aşık yine de küçümsenir. Geleneksel Yahudi dua kitaplarında, hala, sabah dualarının bir parçası olarak, "beni bir kadın yapmayan Tanrı'mız, evrenin Kralı, şükürler olsun sana" cümlesi yer alır. Ve Yahudilik'te, hikâyeye göre, ilk günahı işleyen Havva'dır. Kadınların bu karalanması, ve ima dolayısıyla kadının ilişik olduğu Aşık'ın karalanması, Yahudilerin (ve daha sonra Hristiyanların ve Müslümanların) "kutsallık" yolundaki imanlı adamların dikkatlerini dağıtmaya çalışan "baştan çıkaran" kadın anlayışı için zemini hazırlar.

İslam'da, kadınlar, adı çıkmış bir biçimde küçümsenmiş ve baskılanmıştır. İslam, Savaşçı erkesi riyazetinin dinidir. Ama burada bile Aşık sürgün edilmiş değildir. Ölümden sonraki Müslüman cenneti, Aşık'ın diyarı olarak gösterilir. Burada, Müslüman azizin dünyevi yaşamında tövbe ettiği ve bastırdığı tüm şeyler, kendisine güzel kadınların, "siyah gözlü hurilerin" eşlik ettiği sonsuz bir şölen suretinde yeniden geri verilir.

Hinduizm farklıdır; Batı dinleriyle aynı anlamda ahlaki ya da etik bir din değildir. Maneviyatı çok daha estetik ve gizemseldir. Tüm şeylerin Birliğini (Brahman'da) ve insanın Tanrı ile birliğini (Atman'da) kutsarken, aynı zamanda biçimler dünyasından faydalanır ve duyular dünyasından zevk alır.

Hindu inançlısının, deneyimleyeceği çok sayıda tanrı ve tanrıçası, çok sayıda egzotik şekil ve renkleri, yarı hayvan ve yarı insanları, bitkileri ve hatta taşları vardır; bunların hepsi de, içlerine sonsuz sevgisi ve tutkusunu akıtarak artlarında duran Bir'in türevleri ve duyusal olarak tat veren biçimleridir. Kutsal aşk şiirinde (*Kama Sutra* gibi) ve bazı tapınak heykellerinin tahrik edici suretinde dünyada somutlaştırarak, Hindu-

izm, Aşık'ın erotik veçhesini yüceltir. Eğer Kral / Savaşçı / Büyücü ve Aşık'ın temelde karşıt olduklarını düşünüyorsanız, Konarak'taki Hindu tapınağına yapılacak bir ziyaret, bu izlenimi düzeltecektir. Konarak'ta, tanrılar ve tanrıçalar, erkekler ve kadınlar, aklın aldığı her seks pozisyonunun tadını çıkarırken, birbirleriyle, evrenle ve Tanrı ile esrik bir birlik içinde gösterilir.

Bu hususta, hem işinde hem de kişisel hayatında boğulmuş ve verimsiz hisseden otuzlarının başındaki bir adam bana analize gelmişti. Bir muhasebeciydi, gitgide günlük hesap kitaplarından daha fazla kopmuş hissediyordu. Tasvirine göre, bu türden her "güvenilir" mesleğin bir parçası olabilecek davranış kodları tarafından kuşatılmış hissediyordu. Dediği üzere, "dünyanın kirinden pasından" kopmuş hissediyordu. Gittikçe açıklık kazandı ki, içinde Aşık ile temasta değildi.

Daha sonra bir rüya gördü, bu rüyaya da "Hintli Kız Rüyası" dedi. Rüyada, daha önce pek aklına getirmediği Hindistan'da bulur kendini. Fare basmış bir kenar mahallede yürüyordur. İlk gözüne ilişen şey renkler olur – maviler, turuncular, beyaz, kırmızılar ve kestane renkleri. Ondan sonra da kokular – egzotik baharatlar ve parfümlerle beraber insan atığı ve çürük çöp kokuları. Çökecek gibi gözüken bir merdivenden ikinci kattaki bir daireye çıkar ve orada, kirli ama göz alıcı biçimde güzel, paçavralar giyinmiş esmer bir Hintli kızla karşılaşır. Yerdeki lekeli ve pis döşekte sevişirler.

Uyandığında, daha önce hiç tanımadığı bir heyecan, tazelik ve neşe duygusu hisseder. Hissini, bir tür "ruhsallık" olarak tanımlar. Rüyada, kendisiyle sevişmek isteyen egzotik, duyusal bir Varlık olarak "Tanrı"nın mevcudiyetini hissetmiştir. Bu, adam için büyük bir açımlama olmuştur ve, kendisi ve cinsel partnerlerinin yararına, Aşık'ın ergin eril erkelerine erişim sağlamaya başlamıştır.

Hangi yaşam tarzları Aşık'ı en aşikâr şekilde dışa vurur? Asli iki tane vardır – sanatçı (genel bir tanımla) ve medyum. Ressamlar, müzisyenler, şairler, heykeltıraşlar ve yazarlar çoğu zaman Aşık'ı "damardan alırlar" Sanatçının duyarlı, duyusal ve tensel olduğu genel olarak bilinir. Bunu görmek için Gauguin'ın hafif giyimli figürlerine, İzlenimcilerin parla-

yan renklerine, Goya'nın çıplak portrelerine, Henry Moore'un heykellerine bakmamız yeter. Mahler'nın senfonilerinin karamsar mistisizmini, Hiroshima grubunun "cool"[35] cazını ya da Wallace Stevens'ın duyumsal, iniş çıkışlı şiirlerini dinlemek yeter. Sanatçıların yaşamları tipik olarak, belki basmakalıp bir biçimde, fırtınalı, heyecanlı, karışık ve labirentimsidir – iniş ve çıkışlarla, başarısız evliliklerle ve sık sık uyuşturucu kullanımıyla doludur. Yaratıcı bilinçdışının ateşli gücüne çok yakın yaşarlar.

Benzer bir şekilde, hakiki medyumlar da derinden hissedilen sezgilerin bir duyumlar ve "titreşimler" dünyasında yaşar. Bilinçli farkındalıkları, sanatçınınki gibi, diğer insanların düşünce ve hislerinden ve kolektif bilinçdışının puslu diyarından gelen istilalara aşırı derecede açıktır. Sanki gün içinde sağduyu dünyasının ardında ya da altında hareket ederler gibidir. Bu gizil dünyadan, çoğunlukla zar zor duyulur kelimeler, esintiler, ne olduğu bilinmez kokular, diğer insanlar tarafınca duyulmayan ısı ve soğukluk hisleri, dehşet ve güzellik imgeleri ve insanların hayatlarında gerçekte ne olduğu üzerine ipuçları şeklinde duyular alırlar. Gelecek hakkında duyumlar bile edinebilirler. Başarıyla kartları, yaprakları ve avuç içlerini "okuyan" tüm adamlar, yüzeyin altında her şeyi -hatta gelecekle şimdiyi- bağlayan Aşık'a erişiyordur.

"Önseziye" kapılan iş adamı bile Aşık'a erişmektedir. İnsanlar, koşullar ya da kendi geleceğimiz üzerine içe doğmalar ve sezgiler duyduğumuz zaman, hepimiz Aşık'a erişiyoruzdur. O anlarda, şeylerin altında yatan birlikleri, sıradan şekillerde olsa bile, bize gösterilir ve biz de normalde farkındalığında olmadığımız gerçekliklerle bizi bağlayan Aşık erkesine çekiliriz.

Sanatsal ya da yaratıcı uğraş ve çiftçilikten borsacılığa, boyacılıktan yazılımcılığa dek neredeyse her meslek, yaratıcılık

---

[35] Cool caz, daha çok sakin ve durgun bir havanın hâkim olduğu bir caz türüdür. "Cool" kelimesi İngilizcede hem "serin, soğuk" hem de "havalı" anlamına geldiği için, çevirmeden bırakmayı gerekli gördük. Burada muhtemelen bu caz tarzının ayırıcı özellikleriyle beraber "soğuk" hissinin duyularla ilişkisine gönderme yapılıyor.

için Aşık'ın erkelerinden yararlanır.

Yemekleri, şarapları, tütünleri, bozuk paraları, arkeolojik eserleri ve daha bir sürü maddi nesneyi değerlendiren konosörler de öyle yapar. Aynı şekilde meraklılar da öyle. Tren meraklılarının bu büyük, parlayan siyah "falluslar" için duyusal, hatta erotik bir ilgisi bulunur. Doğru Corvette'i arayan araba aşığı, arabalara dokunmaktan ve koklamaktan, pasın ve arabanın kirli iç kısmının altında yatan güzelliği ve arızaları aramaktan haz duyan ikinci el araç değerlendirme uzmanı, belli bir edebiyat türünün ya da rock grubunun "hayranı" – bunların hepsi Aşık ile erişim içindedir. Kahve, çikolata konosörü; bir Ming vazosunu eline alıp tekrar tekrar çevirmekten haz duyan antika satıcısı – Aşık, kendini bunların hepsinde dışa vurmaktadır. Vaazları imge ve hikâyelerle canlandırılmış, Yerli Amerikalıların söylediği gibi sadece kafası yerine "kalbiyle düşünen" vaiz, Aşık'a erişmektedir. Aşık, onun vaazları yoluyla şarkı söylüyordur. Hepimiz, işimize ara verip kendimizi bıraktığımız ve icraya geçme baskısından yoksun *hissettiğimiz* zaman, "gülleri koklamak için durduğumuz" zaman Aşık'ı hissediyoruzdur.

Elbette, aşk hayatımızda da onu güçlü bir şekilde hissederiz. Kültürümüzde, çoğumuzun Aşık ile temasa geçmesinin ana yolu budur. Birçok erkek, resmen "aşık olmanın" heyecanı için yaşar – yani, Aşık'ın gücüne kapılmanın heyecanı. En katı yüreklimize bile gelen bu esrik bilinçte, mutluluğumuzu sevgilimizden alırız ve hem beden hem ruh güzelliğinde onu sever, el üstünde tutarız. Onunla olan duygusal ve fiziksel birlikteliğimizde, bir taraftan esriklik ve hazzın Kutsal Dünya'sına, diğer taraftan acı ve keder dünyasına taşınırız. "Aşkın sancılarını bilirim ben!" diyen ozanlara katılırız. Tüm dünya daha farklı, iyisiyle kötüsüyle daha canlı, daha dinç, daha anlamlı görünür bize. Bu, Aşık'ın işidir.

Aşık'ın gölge yanının tartışmasıyla devam etmeden önce, monogami karşısında poligami ve hafifmeşreplik meselesine değinmek istiyoruz. Monogami, aşkın "amor" suretinden doğar, ki burada da *bir* erkek ve *bir* kadın kendilerine sadece birbirlerine adar – bedenen ve ruhen. Mitoloji dünyasında, Mısır tanrısı Osiris ile karısı İsis, ve Kenanlı tanrı Baal'ın karı-

sı Anath için olan aşkı gibi hikâyelerde görülebilir.

Hindu mitolojisinde de, Şiva ve Parvati arasındaki ölümsüz aşk vardır. İncil'de ise, Yehova'nın "gelini" İsrail için cefakâr aşkını görürüz. Monogami bugün hala, en azından Batı'da, bizim için en uygunudur. Ama Aşık kendini poligami yoluyla da, monogami ya da hafifmeşreplik yoluyla da ifade eder. Mitolojide, bu, Hintli Krişnanın *gopi*ler, kadın sığırtmaçlar için aşkıyla gösterilir. Her birini bütünüyle, sonsuz sevme kapasitesiyle sever, öyle ki her biri kesinlikle özel ve değerli hisseder. Yunan mitolojisinde, hem tanrılar hem de insanlar dünyasında, Zeus'un birçok aşığı vardır. İnsanlık tarihinde, monogamik bakış açısından bakıldığında korkunç gözüken ama aynı zamanda bir o kadar da ilgi uyandırıcı olan kral haremlerinde Aşık'ın bu veçhesi dışa vurulur. Mısır firavunu II. Ramses'in yüzden fazla karısı olduğuna inanılır, buna ilaveten sayısız odalığından bahsetmiyoruz bile. Kutsal Kitap kralları Davut ve Süleyman'ın pek güzel kadınlardan oluşan geniş haremleri vardır ve *The King and I*'da[36] gördüğümüz üzere Siyam Kralının da öyle. Günümüzde dahi, bazı varlıklı Müslüman erkekler, çok sayıda eş ve cariye tutarlar. Aşık, kendini tüm bu sosyal düzenlerde dışa vurur.

Gölge Aşık: Bağımlı ve İktidarsız Aşık

Aşık'ın Gölgesinin kutuplarından birinde yaşayan bir erkek, eril erkelerin herhangi bir gölge suretinde yaşayan erkek gibi, kendisi için eğer doğru bir şekilde erişimi sağlanırsa tam da bir yaşam ve refah kaynağı olabilecek erkenin *tesirine kapılmıştır*. Fakat, Gölge Aşık'ın tesirinde oldukça, erke, onun ve etrafındakilerin yıkımını için çalışır.

Bağımlı Aşık ile özdeşleşen bir erkeğin soracağı en güçlü ve şiddetli soru şudur: "Bu engin dünyanın, benim için sonsuz hazlar saklayan dünyanın üzerinde duyusal ve cinsel deneyimlerime neden bir sınır koyayım?"

Bağımlı, bir erkeği nasıl ele geçirir? Bağımlı olarak Gölge Aşık'ın birincil ve en derinden rahatsız eden ayırıcı özelliği,

---

[36] *Kral ve Ben* (1956).

birçok şekilde ortaya çıkan kaybolmuşluktur. Gölge Aşık'ın tesirine kapılmış bir erkek, sadece "gün batımlarında" ya da "hayallere dalmada" değil, resmen bir duyumlar okyanusunda kaybolur. Dış dünyadan gelen en ufak izlenim, onu merkezinden çıkarmaya yeter. Gece vakti bir tren düdüğünün yarattığı yalnızlık izlenimine, ofisteki bir kavganın duygusal olarak yıkıcı etkisine, sokakta karşılaştığı kadınların tatlı sözlerine çekilip kaybolur. İlk önce bir tarafa sonra diğer tarafa çekilir, kendi kaderinin efendisi değildir. Kendi duyarlılığının ve hassaslığının kurbanı olur. Görsel, işitsel, koku ve dokunma duyularının dünyasının içine düşer. Burada, aklımıza, çizim ve tuvallerinde ve tasvir ettiği gece yıldızlarının şiddetli dinamizminde kendini kaybeden, ressam Van Gogh'u getirebiliriz.

Gece odasında en ufak ışığa katlanamayan, apartmanındaki diğer dairelerin gürültüsünden resmen deliren ve aynı zamanda da becerikli bir amatör besteci olan şiddetli bir şekilde duyarlı bir adamın vakası var. Melodi ve şarkı sözlerinin aklından geçmesini durduramaz. Bunları açık bir şekilde duyar. Hayatını en azından asgari oranda yapılandırmak için bulunduğu çaresiz bir girişimde, kendisine yüzlerce not yazar ve bunları dairesinin her yerine yapıştırır – aynalara, yatağının üzerine, kahve masasına, kapı kenarlarına. Bir cinnet halinde, her yükümlülüğü telaşla yerine getirmek için bir nottan diğerine koşar. Hayatı, bir aşırı hassaslık kaosudur. Kendi duyularında kaybolmuştur.

Bir başka adam, akşam okulunda İbranice dersi almaktadır. Bağımlı Aşık'ın tesirinde, dile duygusallıkla yaklaşır; dilin her yapısına kendini kaptırır ve kelimelerin her seslerini ve ince nüanslarını derinlikle hisseder. En sonunda, hisleri tarafından tamamen yutulduğu ve öğrenmeye devam edemediği bir noktaya gelir. Ezberlemek için gerekli olan tarafsızlığı başaramaz. Bir kelime daha kavrayamayacak kadar enerjisini kaybeder. İşe sınıfının birincisi olarak başlasa da, kısa zaman sonra en dibe düşer. Dili o kontrol edip üzerine ustalaşmıyordur; dil onu kontrol ediyordur. İbranice'ye bağımlı hale gelmiş, içinde bulduğu hislerin bir kurbanına dönüşmüştür. Kaybolmuştur.

Bir adamınsa gelirini aşan klasik araba aşkı vardır. Tekrar ve tekrar cezbedilir – "acı gerçeğin" kapısını çalacağı ve iflas ettiğini öğreneceği güne dek paraların suyunu çektiğinden habersiz, arabaların parıltılı güzelliklerinde "kaybolur" Ondan sonra, yalnızca geçinebilmek adına biricik arabasını satmak zorunda kalır.

Evdeki son parayı harcayan bir sanatçının hikâyesi vardır: Paraya, eşinin, bir sonraki hafta boyunca iki bebeklerine mama almak için ihtiyacı vardır; adam ise parayı üzerine çalıştığı bir sanat projesinde ihtiyaç duyduğu yağlı boya kalemi ve pastel boyaya harcar. Adam karısı ve çocuklarını seviyordur. Ama, dediği üzere, sanatını ifade etmeye kendini mecbur hisseder. Bunun içerisinde kaybolur; nihayetinde de ailesini kaybeder.

Bağımlı denen kişiliklerin hikâyeleri vardır – yemeyi, içmeyi, sigara içmeyi ya da uyuşturucu kullanmayı bırakamayan insanlar. Ağır sigara içicisi olan genç bir adam, doktoru tarafından sigarayı bırakması için uyarılır, yoksa akciğer kanserine yakalanma riskini arttıracaktır (ön uyarı semptomları göstermektedir.) Yaşamayı istese de, düpedüz bırakamamaktadır; sigaraların duyusal hazzından çok fazla keyif alıyordur. Sonuna dek sigarasını içerek hayatını kaybeder, tütünün kimyasal ve duygusal bağımlılığında kaybolur.

Kaybolmuşluğu, Aşık'ın sadece anın hazzı için yaşaması ve bizi kaçamayacağımız bir hareketsizlik ağına kilitlemesi şeklinde de gözükür. "Duyusallık günahı" üzerine konuşurken, teolog Reinhold Niebuhr bundan bahseder. Hinduların *maya* ile dile getirdikleri de budur – bizi haz ve acı döngülerine hapseden yanılsamanın oyunu, zihni büyüleyen ve esir eden duyusal şeylerin sarhoş edici (bağımlılık yaratan) oyunu.

Hasretlerimizin ızdırabı ve esrikliğinde pişer halde aşkın ateşlerine yakalanmışken, bedenin arzularından kopamaz, geri adım atamaz ve eyleme geçemeyiz. Deyiş yerindeyse, "kendimize gelemeyiz" Hislerimize tarafsızlaşamaz ve onlara karşı mesafe edinemeyiz. İnsanlar kendilerini yıkıcı evlilik ve ilişkilerden çıkaramadıklarından dolayı harap olan hayatların sayısı çoktur. Ne zaman bağımlı bir ilişkiye yakalandı-

ğımızı hissedersek, gözümüzü açmamız gerekir çünkü büyük ihtimalle Gölge Aşık'ın kurbanı olmuşuz demektir.

Kaybolmuşluğunda –içeride ve dışarıda-, Gölge Aşık'ın aktif kutbunun kurbanı ebediyen huzursuzdur. Daima bir şeyin arayışında olan adamdır bu. Ne aradığını bilmez; ama yerleşmeyi başaramayan, filmin sonunda başka bir heyecana, başka bir maceraya doğru günbatımında at süren kovboydur o. Tam da bir sonraki dağın ardında yatan muğlak bir şeyleri yaşamak için doymak bilmez bir açlık duyar. Her ölümlünün ihtiyacı olduğu gibi, yalnızca fena halde insani bir mutluluğa ihtiyaç duyan ölümlü için bunun bedeli ne olursa olsun, bilginin değil (zira bu onun için özgürleştirici olurdu) duyusallığın sınırlarını genişletmeye mecbur hisseder. Seven ve tekrar sevmek için ayrılan ve tekrar ayrılan James Bond ve Indiana Jones'tur bu.

Burada Don Juan sendromunu görüyoruz, ki bununla beraber de monogami/çapkınlık meselesine tekrar değinebiliriz. Monogami (ama basit bir şekilde değil), erkeğin kendisinin derin köklenmişliği ve merkezlenmişliğinin bir ürünü olarak görülebilir. Dış kurallar değil kendi iç yapısı ile, kendi eril refah ve sükûnet hissi ile ve kendi iç keyfi ile bağlanır. Ama bir kadından bir diğerine koşan, dürtüsel bir şekilde kim bilir neyi arayan adam, iç yapıları henüz somutlaşmamış bir adamdır. Kendi içinde parçalı ve merkezleşmemiş olduğundan dolayı, dışarıda dişil suretlerde ve duyusal deneyimlerde olduğunu sandığı yanılsamalı bütünlük tarafından bir oraya bir buraya sürüklenir.

Don Juan (Bettman Archive izniyle.)

Bağımlı için, dünya, kaybedilmiş bir bütünün davetkar parçacıkları olarak sunar kendini. Ön planda takılı kaldığından, altta yatan arka planı göremez. Hinduların dediği gibi "biçimlerin sayısızlığında" takılı kalmış halde, ona sükûnet ve istikrar getirebilecek Birliği bulamaz. Prizmanın sonlu tarafında yaşamasıyla, ışığın sadece göz kamaştırıcı ama bölünmüş tonlarını deneyimleyebilir.

Eski dinlerin puta tapma dediği şeyin başka bir ifadesidir

bu. Bağımlı aşık, bilinçdışı olarak, deneyiminin sonlu parçalarına Birlik imtiyazı atfeder ve bu Birliği de hiçbir zaman deneyimlemez. Bu tekrar ve tekrar, ilginç bir olgu olan pornografi koleksiyonunda ortaya çıkar. Bağımlı'nın parçalayıcı enerjisinin altındaki erkek, sık sık çıplak kadın fotoğrafları için devasa koleksiyonlar toplar ve bunları da "göğüs", "bacak" vb. gibi kategoriler şeklinde düzenler. Ondan sonra, "göğüsleri" yan yana dizer ve kıyaslamaktan keyif alırlar. Daha sonra, aynısını "bacaklar" ve kadın anatomisinin diğer kısımlarıyla da yaparlar. Parçaların güzelliğine hayranlık duyarlar ama bir kadını bir bütün olarak, fiziksel ya da psikolojik olarak, hiçbir şekilde beden ve ruhun birliği olarak, kendisiyle samimi ve insani bir ilişkileri olabilecek bütün bir kişilik olarak deneyimleyemezler.

Bu puta tapıcılıkta bilinçdışı bir inflasyon söz konusudur, zira bu düşünce yapısında ölümlü adam, bu imgeleri, bunların tümünü çeşitlilik içinde yaratan ve yaratımının bütünü kadar parçalarından da keyif alan Tanrı'nın sınırsız duyumsallığında deneyimliyordur. Bağımlı Aşık'ın pençelerine düşmüş bu adam, bilinçdışı bir biçimde, kendisini Aşık olarak Tanrı ile özdeşleştirmektedir.

Bağımlı'nın gücü altındaki erkeğin huzursuzluğu, örümceğin ağından bir kurtulma yolu arayışının ifadesidir. Maya'nın ağına takılan adam, kıvrılıp dönüyor, delice bu dünyadan bir çıkış yolu arıyordur. "Durdurun dünyayı. İnmek istiyorum!" Ama tek çıkış yoluna yönelmek yerine, o, savaşır ve kötü vaziyetini daha da derinleştirir. Bataklıkta debelenmektedir ve sadece daha derine batmaktadır.

Böyle olur çünkü onun çıkış sandığı şey aslında daha derine giden yoldur. Bağımlı'nın aradığı (gerçi, bunu kendisi bilmez) nihai ve daimî "orgazm"dır, nihai ve ebedi "sarhoşluk"tur. Kasabadan kasabaya, maceradan maceraya at sürmesinin sebebi budur. Bu yüzden bir kadından diğerine koşar durur. Kadını ona ölümlülüğünü, sınırlılığını, zayıflığını ve sınırlarını açık verdiği her seferinde, böylelikle de sonu olmayan orgazmı *bu sefer* bulma hayalini darmadağın ettiğinde - başka deyişle, o kadınla (dünyayla, Tanrı'yla) kuracağı mükemmel birliğin yanılsamasının heyecanı lekelendiğinde-,

atını eyerler ve coşkusunun yenilenmesi arayışına koyulur. Eril neşesinin "tamirine" ihtiyacı vardır. Gerçekten de öyledir. Yalnızca o bunu nerede arayacağını bilmez. Sonu, "maneviyatını" bir çizgi kokainde aramak olur.

Bir erkeğin Bağımlı'nın tesirine kapılma sorunlarından, psikologlar "sınır sorunları" olarak bahseder. Bağımlı'nın tesirine kapılmış erkek için sınır yoktur. Daha önce söylediğimiz gibi, Aşık sınırlanmak istemez. Ve, onun tesirine kapıldığımız zaman, sınırlanmaya *katlanamayız*.

Bağımlı Aşık'ın tesirine kapılmış adam, gerçekte, bilinçdışının tesirine kapılmış bir adamdır – kendi kişisel bilinçdışı ve kolektif bilinçdışının. Bir denizin karşısındaymış gibi karşısında gark olur. Bir adam, tekrar tekrar rüyasında Chicago sokaklarında koşturduğunu görür; gökdelenlerin arkasında, Michigan Gölü'nden gelip kıyıya doğru hücum eden ve Sear Kulesi'ni su altında bırakmakla tehdit eden kilometrelerce yükseklikte bir dalgadan saklanıyordur. Sadece bu rüyayla değil, bir rüyalar "akınıyla" her gece uykusu bozulmaktadır. Ortaya çıkana göre, bilinçli Ben'i ve bilinçdışının baskın gücü arasındaki sınırları yetersizdir.

Bilinçdışının adama gölden gelen dev bir dalga (sihirbazın çırağını hatırlayın!) olarak belirmesi, bilinçdışının evrensel imgesi olarak İncil'de kaos "derinliği" ile, eski yaratılış mitlerinde yapısallığın eril dünyasının içinden doğduğu ilkel okyanus ile son derece uyumludur. Bu okyanusvâri kaos bilinçdışı-, gördüğümüz üzere, birçok mitolojide dişil imgelenir. Anne'dir bu, ve Oğlan Çocuğunun onun içinde yutulmaktan duyduğu klostrofobik korkuyu temsil eder. Dev dalga rüyasını gören kişi, gerçekte, çözülmemiş Anne sorunlarının ezici gücü tarafından tehdit edilmektedir. Yapması gereken, "dişil" bilinçdışının dışarısında eril Ben yapılarını oluşturmaktır. Eril gelişimin Kahraman evresine geri dönüp ölümlü annesi ve Anne -"Anne aşkına!"- ile aşırı bağlılığının ejderhasını öldürmesi gerekmektedir.

Bağımlı'nın bizi yapmaktan alıkoyduğu şey tam olarak budur. Sınırlara karşıdır o. Ama, kahramanca çabayla inşa edilen sınırlar, Bağımlı tesirine kapılmış erkeğin en çok ihtiyaç duyduğu şeydir. Tüm şeylerle daha fazla birliğe ihtiyacı

yoktur. Zaten buna fazlasıyla sahiptir. İhtiyacı olan, mesafe ve tarafsızlıktır.

Öyleyse, Bağımlı olarak Gölge Aşık'ın nasıl da Anasının Kuzusu'nun Annesinde absorbe oluşunun çocukluktan yetişkinliğe bir taşınması olduğunu görebiliriz. Bağımlı'nın tesirindeki erkek, hala Anne'nin içindedir ve dışarı çıkmaya uğraşmaktadır. *Mishima*[37] filminde muazzam bir sahne vardır; burada, genç Mishima, Altın Tapınak'ın görüntüsüyle takıntı raddesine dek büyülenir. Mishima onun için o kadar güzeldir ki, acı verir. O kadar acı verici hale gelir ki, azade olmak için tapınağı yakmak zorunda kalır. Onu erkekliğinden alıkoyan cezbedici ve büyüleyici "dişil"i yok etmelidir. Öyle de yapar.

"Dişil" bilinçdışından kopma ve zapt etmeye yönelik bu ihtiyaç, eril cinsel sapkınlıklarımızın nedenini açıklamaya katkı sağlayabilir, özellikle "bağlama" ve kadınları cinsellikte şiddetle aşağılama gibi durumlarda kendini gösteren sapkınlıklarda. Bu tiksindirici eylemleri, Mishima'nınki gibi, bilinçdışının hayatlarımızdaki baskın gücünü yetkisiz kılmak için "hapsetme", reddetme girişimleri olarak görebiliriz.

Eğer Anasının Kuzusu dokunulması yasak olana -yani, Anne'ye- dokunma ve yapay olduklarını düşündüğü sınırları -en nihayetinde, ensest tabusu- geçme arzusu duyuyorsa, Anasının Kuzusu'ndan meydana çıkan Bağımlı, sınırların yararını zor yoldan öğrenmek zorunda kalır. Eril yapı ve disiplinden yoksunluğunun, mütevellit ilişkilerinin ve otorite sorunlarının, önünde sonunda başını belaya sokacağını öğrenmesi gerekir. İşlerinden kovulur ve onu çok seven eşi sonunda onu terk eder.

Bütünlüğündeki Aşık ile temastan koptuğumuzu hissediyorsak ne olur? O zaman, İktidarsız Aşık tesirine gireriz. Hayatlarımızı hissiz bir şekilde deneyimleriz. Muhasebecinin bize aktardığı kısırlık ve tekdüzeliği "hissederiz" Psikologların "duygulanım düzleşmesi" dediği şeyin semptomlarını dışa vururuz – heyecan, canlılık, dirimsellik yoksunluğu. Sıkılmış ve ilgisiz hissederiz. Sabah uyanmakta, gece uyu-

[37] *Mişima* (1985).

makta sorun yaşayabiliriz. Kendimizi sadece tek tonda konuşuruz bulabiliriz. Kendimizi ailemize, iş arkadaşlarımıza ve arkadaşlarımıza gitgide yabancılaşmış bulabiliriz. Acıkırız ama iştah duymayız. Her şey, Vaiz kitabındaki şu pasaj (1: 14) gibi hissettirmeye başlayabilir: "Güneşin altında yapılan bütün işleri gördüm; hepsi boştur, rüzgârı kovalamaya kalkışmaktır!" Kısaca, bunalıma gireriz.

Daima İktidarsız Aşık'ın tesirinde olan insanlar, *kronik olarak* depresiftir. Diğer insanlarla bağları yokmuş gibi ve kendilerinden kopuk hissederler. Terapide bunu sık sık görürüz. Terapist, danışanın yüzünden ya da vücut dilinden, bir hissin kendini dışa vurmak istediğini anlayabilir. Ama eğer danışana ne hissettiğini sorarsak, kesinlikle hiçbir fikri olmayacaktır. "Bilmiyorum. Yalnızca şöyle bir sis varmış gibi hissediyorum. Her şey bulanık" gibi bir şey söyleyebilir. Danışan, "sıcak" malzemeye fazla yaklaşmakta olduğu zaman olur bu. O zaman olan şey, bilinçli Ben ve söz konusu his arasına bir kalkan girmesidir. Bu kalkan da depresyondur.

Bu kopukluk, psikoloji tarafından "ayrışma fenomeni" olarak bilinen ciddi ölçülere dek ulaşabilir; bu durum altında (daha başka şeylerle beraber), kişi kendinden üçüncü şahıs olarak bahsedebilir. Şunu ya da bunu "Hissediyorum" demek yerine, "John şunu hissediyor" diyecektir. Kendini gerçek dışı görüyor olabilir. Hayatı, izlediği bir filmmiş gibi görünebilir. Bu erkekler, ciddi ve tehlikeli bir biçimde, İktidarsız Aşık tesirindedirler.

Ama hepimiz biliriz ki, bunalım içinde olduğumuz zaman yapmak istediğimiz ya da yapmamız gereken şeyleri yapma motivasyonuna sahip olmayız. Yaşlılara sık sık olur bu. Fiziksel sorunları, yalnızlıkları ve faydalı işler yapamıyor oluşları, onları depresyona gömer. Yaşamın hazzı kaybolmuştur. Aşık hiçbir yerde bulunamaz gibidir. Çok geçmeden, bu ihtiyar adamlar kendilerine yemek hazırlamayı bırakırlar. Uğruna yaşayacak hiçbir şey yokmuş gibi hissederler. İncil'de, "Tanrısal esinden yoksun halk, sınır tanımaz olur" denir.[38] Bilhas-

[38] Süleyman'ın Özdeyişleri 29: 18.

sa Aşık'ın imgelemi ve esini olmadığındadır ki, halk sınır tanımaz olur ya da harap olur.

Ama, bir erkeğin yaşamındaki İktidarsız Aşık'ın baskıcı gücüne işaret eden tek şey esin yoksunluğu değildir. Bir de, erekte ve etkin bir penisin eksikliği söz konusudur. Bu adamın cinsel hayatı tükenmiştir: Cinsel olarak faal değildir. Böyle bir cinsel faaliyetsizlik, her türden unsurdan doğabilir – sıkılma ve partneriyle olan coşkunun eksikliği, ilişkisine duyduğu için için bir öfke, iş yerinde gerilim ve stres, para kaygıları veya da dişil tarafından ya da hayatındaki diğer erkekler tarafından erkekliğinin kaybettirilmesi, emasküle olma. İktidarsız Aşık'ın elbirliğiyle, bu adam, ya cinsellik öncesi Erkek Çocuk'a gerilemiştir ya da Savaşçı veya Büyücü, ya da üçünün bir karışımını ana işlev haline getirmiştir. Cinsel ve duyumsal duyarlılığı, diğer kaygılar tarafınca gark edilmiştir. Cinsel partneri daha talepkâr hale geldikçe, o, Aşık'ın Gölgesinin pasif kutbuna daha da fazla çekilir. Bu noktada, arketipik Gölgenin karşıt kutbu, Bağımlı'nın birincil ilişkisinin sıradan dünyasının ötesinde cinselliğinin saltık doyumu için giriştiği arayışına sevk ederek, onu "kurtarabilir" bile.

Aşık'a Erişme

Aşık'a doğru bir şekilde erişim sağlıyor ama Ben yapılarımızı güçlü tutuyorsak, hayatlarımızda, amaçlarımızda, işimizde ve başarılarımızda kendimizi ilgili, bağlı, canlı, coşkulu, şefkatli, empatik, enerjik ve romantik hissederiz. Bize bir anlamlılık hissi veren -maneviyat dediğimiz şey-, doğru bir şekilde erişilmiş Aşık'tır. Kendimiz ve diğer insanlar için duyduğumuz daha iyi bir dünya arzularımızın kaynağı Aşık'tır. İdealist ve hayalperest olan odur. İyi şeylere çokça sahip olmamızı isteyen odur. "Sana yaşam getirmek için geldim ki daha bollukla ve bereketle yaşayabilesin," der Aşık.

Aşık, diğer eril erkeleri, birbirlerine ve zorlu bir dünyada debelenen insanoğlunun gerçek yaşam koşuluna karşı insani, müşfik ve ilişki içinde tutar. Kral, Savaşçı ve Büyücü, ortaya attığımız gibi, birbirleriyle çok iyi uyum sağlarlar. Böyledirler çünkü Aşık olmaksızın aslen dünyaya tarafsız ve ayrıktırlar. Onları harekete geçirmesi, insanileştirmesi ve nihai amaçları-

nı -sevgi- vermesi için Aşık'a ihtiyaçları vardır. Sadistleşmekten geri tutması için Aşık'a ihtiyaçları vardır.

Aynı şekilde Aşık'ın da onlara ihtiyacı vardır. Sınırları olmayan Aşık, his ve duyular kaosunun içinde, ona sınırlar belirlemesi, yapı kazandırması, kanalize edilebilmesi için kaosunu yönetmesi adına Kral'a ihtiyaç duyar. Sınırlar olmadan, Aşık erkesi olumsuz ve yıkıcı hale dönüşür. Kararlı hareket edebilmek, kılıcın net darbesiyle beraber duyusallığın hareketsizleştiren ağından ayrıklaşmak için Aşık'ın Savaşçı'ya ihtiyacı vardır. Aşık'ın, onu bağımlılığa hapseden Altın Tapınak'ı yok etmek için Savaşçı'ya ihtiyacı vardır. Tefekkür etmek, şeyler üzerine daha nesnel bir bakış açısı edinmek adına -en azından büyük çerçeveyi görmek ve görünüşün altındaki gerçekliği deneyimlemek için yetecek kadar- kendisine duygularının kapana kıstıran etkilerinden geri adım atmasına yardım etmek için ise Büyücü'ye ihtiyacı vardır.

Trajiktir ki, dirimselliğimize ve "aydınlanmamıza" yöneltilen acımasız saldırılar, hayatlarımızın erken döneminde başlar. Birçoğumuz içimizdeki Aşık'ı o kadar bastırmıştır ki, hayatlarımızdaki herhangi bir şey için tutkulu hissetmek artık çok zor hale gelmiştir. Çoğumuzun sorunu, çok fazla tutku duyuyor olmamız değil, tutkumuzu neredeyse hiç duyumsamıyor olmamızdır. Neşe duymayız. Hayattaymış gibi ve en başında hayatlarımızı nasıl yaşamak istediysek o şekilde yaşayabilecekmiş gibi hissetmeyiz. Hatta, hislerin ve özellikle de *kendi* hislerimizin bir adama yakışmayan rahatsız edici külfetler olduğunu düşünebiliriz. Ama bırakın kendimizi teslim edelim, koyuverelim! İçimizdeki yaşamın anlıksallığını, kendiliğindenliği ve coşkusunu bulalım. O vakit, sadece kendi hayatlarımızı daha bereketli bir şekilde yaşamakla kalmaz, aynı zamanda diğer insanların da belki ilk defa *kendi* hayatlarını yaşamalarına olanak sağlarız.

SONUÇ:
ERGİN ERİLİN ARKETİPİK GÜÇLERİNE ERİŞME

Tropik bir adada kalan birkaç İngiliz oğlan hakkındaki William Golding'in klasik romanı *Lord of The Flies*,[39] yakın zamanda sinema biçiminde yeniden üretildiğinde, filmin eleştirmenleri hikâyenin neden yeniden çevrimi yapıldığını sordular. Golding'in hikâyesinin bu yeni versiyonu mükemmel bir film olmasa da, cevap şudur ki, bu çalışma, ne biçimde verilirse verilsin, bu gezegendeki insan hali hakkında doğrudan ve çok güçlü bir şekilde konuşmaktadır.

Ergin eril (ya da ergin dişil) arketiplerinin insan hayatında egemen olduğu bir zamanın hiç var olmamış olması mümkündür. Öyle görünüyor ki, tür olarak, çocuk kalma ya da enfantilizm laneti altında yaşıyoruz – belki de her zaman öyle yaşadık. Bundan hareketle, ataerki, esasında "puerarki"dir (yani, çocukların egemenliği)[40] ve belki de insan dünyamız, her zaman daha ziyade Golding'in adasına benzemiştir. Ama en azından eskiden bugün bizim sistem karşıtı, ritüel karşıtı ve sembol karşıtı dünyamızdakinden daha büyük görünen bir seviyede ergin erilliği uyandırmak için yapı ve sistemler - ritüeller- vardı. En azından bir zamanlar yüce krallar vardı ve krallıktaki erkekler içlerindeki Kral'ı ona yansıtıp böylelikle bu eril erke biçimini dolaylı olarak kendi içlerinde etkinleşti-

---

[39] *Sineklerin Tanrısı* (1954).

[40] Ataerkinin Avrupa` dillerindeki (patriarchy, patriarcat, Patriarchat vb.) etimolojik kökenini alarak, *patria/pater* (baba, ata) ile *puer*'i (-Lat., "çocuk") yer değiştiriyor; yani puer + arkhe = çocuğun egemenliği.

rebiliyorlardı. Muhakkak ki, hem iyi hem de kötü bakımdan, Savaşçı erkesinin, erkeklerin ve inşa ettikleri uygarlıklarının yaşamını şekillendirmede etkin ve etkili olduğu bir zaman vardı. Ve, yalnızca az sayıda insanın imtiyazı olsa da, birey olarak hayatlarındaki sorunlarda erkeklere ve doğanın öngörülmez dünyası üzerine biraz olsun kontrol edinmede topluma yardım etmek adına, Büyücü mevcut ve ulaşılabilirdi. Aşık da medyumları ve kâhinleri, mağara ressamlarını ve şairleri umumiyeten kabul eden toplumlarda ise saygı ve takdir görüyordu.

Bunların hepsi artık değişti, günümüzün revaç değeri olan kişisel zenginlik ve kendi olanaklarını arttırma için nakde çevrildiler. Gelgelelim, bizimki, eril erkelere erginliklerinde insan tarihinde hiç olmadığı kadar daha acilen ihtiyaç duyan bir dünyadır. Uygarlığının tamamının en büyük erginlemesine -bölünmüş, kabilesel yaşamdan daha bütün, kapsamlı, evrensel bir yaşama- yaklaşmakta olduğu tam bu anda, çocukları erkeklere dönüştürmeye yarayan ritüel süreçlerin hepsinin gezegende neredeyse tamamen ortadan kaybolması garip bir ironidir. Tam da hayatta kalma adına ergenliğin yerine erginliğin geçmesinin -oğlanların erkek olmasının, kızların kadın olmasının ve büyüklenmeciliğin yerine hakiki büyüklüğün geçmesinin- zaruri hale geldiği zamanda, erkekler olarak iç kaynaklarımıza geri fırlatılıyor, kendimiz ve dünyamız için daha bilge bir gelecek adına çabalarken büsbütün yalnız bırakılıyoruz. Belki de olması gereken budur. Evrim süreci, dört eril arketipin güçlü kaynağını her erkeğin içine yerleştirmiştir ve zorlu sorunları çözmek ve düşünülemez olana cüret etmek için bunlardan tarihin farklı dönemlerinde yararlanmış, onları meydana çağırmıştır – kaostan gelip yasalar düzenlemek, muazzam yaratıcılık ve üreticilik patlamaları teşviklemek (ilk uygarlıkları oluşturanlar gibi), doğayı yönetmek adına biraz olsun hem içsel hem dışsal olarak kabiliyet kazanmak ve takdir edebilirlik ve ilgililik uyandırmak için yapmıştır bunu. Belki de türümüzün bu gelişim süreci, çağdaş erkeklerde bu güçlerin radikal içselleştirilmesi ve psikolojikleştirilmesini hazırlamış olabilir.

Eğer bizim çağımız en yüzeysel anlamında olduğu kadar

en derin anlamında da bir bireysellik çağı ise, öyleyse bırakın bireyler olalım! Büyük bireyler yetiştirelim ve onları bağrımıza basalım – eski kralların ihsanıyla, eski savaşçıların cesareti ve kararlılığıyla, büyücülerin bilgeliğiyle ve aşıkların tutkusuyla önümüze bırakılan dünyayı kurtarma mücadelesini şevkle üstlenme işine girişen bireysel erkekleri yetiştirelim. Yakın gelecek için, şüphesiz her erkeği meşgul tutabilecek kadar küresel gereklilik ve iş bulunuyor.

Bu mücadelelere göğüs germedeki etkililiğimiz, bireysel erkekler olarak kendi ergin olmayışımızın mücadelelerine nasıl göğüs gerdiğimizle doğrudan ilişkilidir. Çocuk psikolojisinin gücü altında yaşayan erkeklerden Erkek psikolojisinin arketipleri tarafından yol gösterilen gerçek erkeklere kendimizi nasıl ve ne kadar başarıyla dönüştüreceğimiz, mevcut dünya durumunun akıbeti üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olacaktır.

Yöntemler

Söz konusu meselenin boyutlarını, bu kısa kitapta kısaca taslakladık. Ergin olmayan ve ergin erke biçimlerinin şeklini çizip tasvir ettik. Gölge biçimlerinde ve bütünlüklerinde, birbirleriyle nasıl etkileşime geçtikleri ve birbirlerini nasıl meydana çıkardıkları üzerine bazı şeyler gösterdik. Onlara erişim sağlamak için belli tekniklere değindik. Geri kalan sayfalarda, ergin erillik arketipleriyle yeniden doğru bir şekilde bağ kurma yöntemlerinin bazılarına daha yakından bakıyoruz.

Bunu yaparkenki ilk adım, her birimiz için, eleştirel kendi kendini değerlendirme olacaktır. Arketiplerin gölge taraflarının hayatlarımızda ortaya *çıkıp çıkmadığını* kendimize sormanın bir yararı olmadığını söyledik. Sormamız gereken gerçekçi, dürüst cevap kendilerini *nasıl* dışa vurduklarıdır. Hatırlayalım, erginliğin anahtarı, Çocuk psikolojisinden Erkek psikolojisine geçmenin anahtarı, mütevazı olmak, tevazuyu yakalamaktır. Tevazu, aşağılanma değildir. Hiçbir kimseden kendi ya da başkasının elinden aşağılanmaya boyun eğmesini istemiyoruz. Hiç alakası yok! Ama hepimizin mütevazı olması gerekiyor. Tevazunun iki şeyden oluştuğunu hatırlayalım: İlki sınırlarımızı tanımak, ikincisi de ihtiyacımız olan yardımı

almaktır.

Hepimizin yardımdan faydalanabileceğini farz ederek, şimdi, hayatlarımızda eksik olan olumlu kaynaklara erişmek için üç önemli yönteme bakacağız.

Etkin İmgelem Diyaloğu

Psikolojideki adı etkin imgelem diyaloğu olan yöntemlerin bu ilkinde, bilinçli Ben, içimizdeki çeşitli bilinçdışı varlığıyla, diğer odaklı bilinçlerle, diğer bakış açılarıyla diyaloğa girer. Bu farklı bakış açılarının arkasında, bazen belirsiz yollarda, arketipler yatar – hem pozitif hem de negatif biçimlerinde. "Kendimizle konuşurken" zaten kendimizle diyalog kurarız ama genellikle yetersiz bir şekilde olur bu. Tabii ki şakası da şöyledir: "Kendinle konuşmakta bir sorun yok, kendine cevap vermediğin sürece." Ama kendimize cevap *veririz* gerçekten. Bunu da sürekli yaparız. Bazen sözlü olarak, sesli bir şekilde ya da kafamızdan cevap veririz. Çoğu zaman, ama, kendimize olaylarla ve bilinçli istem ya da niyetimiz olmaksızın hayatlarımıza "gelen" insanlarla cevap veririz. Bilinçli olarak tiksindiğimiz bir bakış açısı ya da tutumu eyleme dökerek de cevap veririz.

Söz gelimi, her erkek, üst seviye bir toplantıya girmeden önce ne söyleyeceğini ya da ne yapacağını planlayıp ya da bir tamircinin kifayetsiz işine bağırmak için yola çıkıp ondan sonra başka bir şey yaptığı ya da söylediği durumlar yaşamıştır. Toplantıda, soğukkanlılığını koruyup sakince ve kararlılıkla bakış açısını ortaya atmayı planlamıştır. Ama diğer insanlar hararetlenmeye başladıkça, ansızın kendini rakiplerine öfkeyle bağırarak seslerini bastırmaya çalışırken bulur. Araba sanayisinde, planladığı azarlaması, beklenmedik şekilde sempatik konuşan görevli tarafından yarıda kesilir ve adamın ona yağ çektiğini çok iyi bildiği halde cana yakın davranmaya başlar. İki bin yıl önce, Pavlus, büyük bir yılgınlıkla kendine sorar: "Neden yapmak istemediğim şeyleri yapıyorum ve tam

da yapmak istediğim şeyleri yapamıyorum?"[41] Artık bu sahne her ne ise, olay sahnesi de sona erdiğinde kendimize şöyle deriz: "Neyin etkisindeydim bilmiyorum!"

Etkisinde kaldığımız, planlı sözlerimizi ve davranışlarımızı değiştiren, psikolojinin otonom kompleks dediği şeydir ve bunun ardındaysa, bizim iki kutuplu arketipik Gölgenin kutuplarından biri dediğimiz şey yatar. Bu başkaldıran ve çoğu zaman olumsuz olan erke biçimleriyle bize pişman olduğumuz şeyleri söyletmelerinden ve yaptırmalarından önce yüzleşmeye değer.

Aktif imgelem diyaloğu, bizim yüzlerimizi takınan ama zamansız ve evrensel olan bu erke biçimleriyle sohbet, kurul toplantısı, konferans çağrılarına girmek için önemli bir yöntemdir. Bir ya da daha fazlasıyla temasa geçerek ve kendi bakış açımızı sunarak, aktif imgelemde, onlarla konuşuruz. Ondan sonra, verdikleri cevapları dinleriz. Çoğu zaman, bunu kâğıt üzerinde yapmak en iyisidir: hem Ben'in düşünce ve hislerini hem de "düşman"ın düşünce ve hislerini geldikleri gibi, sansürlemeden yazarak. Her başarılı kurul toplantısında olduğu gibi, en azından uzlaşmadığımızda uzlaşmamız gerekir. Aşırı derecede düşmanca ve muhalif koşullarda, eğer mümkünse, en azından bir süreliğine, basit bir ateşkese varmamız gerekir. Hiç olmazsa, bu türden bir uygulama, muhalifi gözden geçirmemize ve çoğu kartı ortaya açmaya yardımcı olabilir. Önceden uyarılan kişi, önceden silahlanır.

Bu uygulama ilk başta garip gelebilir. Ama genellikle kısa sürelik yazma dahi, her erkeğin psişesindeki diğer bakış açılarının mevcudiyetini açığa çıkaracaktır. İlk başta hiçbir şey elde edememeniz mümkün. Ama kendinizle konuşmada ısrarcılığınızı sürdürürseniz, er ya da geç cevap alırsınız. Aldığınız cevaplar ürkütücü olabilir. Rahatlatıcı olabilir. Ama elbet geleceklerdir.

Ufak bir uyarı: Eğer bu uygulama esnasında gerçekten hasmane bir yapıyla, bazı psikologların iç zorba dediği şeyle

---

[41] "Ne yaptığımı anlamıyorum. Çünkü istediğimi yapmıyorum; nefret ettiğim ne ise onu yapıyorum" (Romalılar 7: 15).

karşılaşırsanız, uygulamaya son verin ve iyi bir terapiste danışın. Çoğumuz, muhtemelen iç yardımcılar gibi iç zorbalara da sahiptir. Ama zorba bazen o kadar saldırgan olabilir ki, onunla diyalog kurmak için yardım almaya ihtiyaç duyarsınız. Eğer bunlardan biriyle karşılaşacağınızdan şüphe duyuyorsanız, diyaloğa daha başlamadan önce olumlu bir arketipik erke biçimini çağırmak ve ona başvurmak en iyisidir. (Çağırma meselesinden bir sonraki bölümde bahsedeceğiz.) Bir not daha: Tek bir başka bakış açısından daha fazlasıyla temasa geçmeniz olasıdır. O vakit, diyaloğa bir kurul toplantısı muamelesi yapın ve söyleyecek şeyi olan herkesi dinleyin.

İlerideki, etkin imgelem diyaloğu uygulamasının bir örneğidir. Komplekslerinden biriyle (Hilebaz) bu diyaloğu geçiren adam, yönetimin beceriksizliği üzerine eleştirel yorumlarında -ki, bunların çoğu isabetli gözlemlere dayanmaktaydı- kendini zapt edemediğinden dolayı işyerinde çok fazla sorun yaşamaktaydı. İş arkadaşları önünde patronuyla alay eder buluyordu kendini; işine vaktinde gidemiyor ve toplantılarda, zaman zaman da üstüyle bire bir karşılaşmalarında, rahatsızlığı ile bıkkınlığını kontrol altına alamıyordur. Önümüzdeki, bu şekilde davranmasına sebep olan her ne ise oturup onunla temasa geçmeye çalıştığı zaman gerçekleşenlerdir. (B, Ben için ve H, Hilebaz yerine kullanılmaktadır.)

B: Sen kimsin? [*Duraklama*] Kimsin? [*Duraklama*] Ne istiyorsun? [*Uzun duraklama*] Her kimsen, benim başımı belaya sokuyorsun.

H: Hadi ya, öyle mi?

B: Aa, birisi *varmış* burada.

H: Ukalalık yapma. Tabii ki birisi var burada. Keşke aynısını senin için de söyleyebilseydim. Işıklar açık ama evde kimse yok!

B: Benden ne istiyorsun?

H: Hmm, bir düşüneyim. [*Duraklama*] Ne istediğimi biliyorsun, aptal herif. Hayatını sefil hale getirmek istiyorum.

B: Neden?

H: Neden mi? [*Dalga geçercesine*] Çünkü eğlenceli. Kendini harika sanıyorsun. İşten kovulduğunu bir düşünsene! Ah, ne

eğlenceli olurdu!

B: Kimsin sen?

H: İsmim önemli değil. Önemli olan burada olmam.

B: Neden hayatımı sefil hale getirmek istiyorsun? Neden senin için eğlenceli bir şey bu?

H: Çünkü sefil bir hayatı hak ediyorsun. *Ben* de sefilim.

B: Sen neden sefilsin?

H: Bana yaptığın şey yüzünden.

B: *Ben* yaptım? *Sana*?

H: Evet, pislik seni.

B: Ne yaptım sana?

H: Umursamıyorsun beni, o yüzden umursuyormuş gibi yapma.

B: Umursuyorum. Umursamak istiyorum.

H: Evet, çünkü huzurun kaçtı.

B: Doğru. Senle benim aramızdaki meseleleri çözmemiz gerek.

H: Hayır, gerekmiyor. Sadece senin işten kovulman gerekiyor.

B: Beni kovdurmana izin vermeyeceğim.

H: Durdurmaya çalış bakalım!

Daha da karşılıklı suçlama ve güvensizlik ifadeleri faslından sonra, adamın Ben'i ve şahsi gölge kimliğini takınan Hilebaz arketipi olan bu iç figür, ciddi bir diyaloğa başlarlar.

H: Şeyler hakkındaki gerçek hislerini bastırıyorsun – tüm hislerini. Pısırıksın. Senin hislerinim *ben*, *gerçek* hislerin. Bazen öfkeli olmak istiyorum ve gerçek anlamda neşeli olmak istiyorum! Sense üstünmüş gibi davranıp etrafta pısırıklık yapıyorsun! Sahip olduğun her üstünlük benden geliyor. Ben asıl senim!

B: Dostun olmak istiyorum. Ve... Senin de dostum olmana ihtiyacım var. Ben değilsin. Kendi görüşlerim var ve bunları dinlemene ihtiyacım var. Ama gerçekten yeni bir sayfa açacağım. Bu esnada, senin işyerinde patavatsızlıklar yapmanı istemiyorum. Aç kalırsam sen de aç kalacaksın. Bu işin içinde beraberiz, biliyorsun.

H: Peki, tamam. Ama bana kulak vermen gerekecek. Tatil dönemimiz yaklaşıyor ve bu sene bir yerlere gitmek istiyo-

rum. Şarap, kadınlar, müzik! O yüzden, birkaç kıyafet ve bir yere bilet alman gerekecek – tropikal bölgeler hoşuma gidebilir! Bir de -şaşırma ama- seks yapmak istiyorum!

B: Anlaştık. Sen de üzerimdeki baskıyı kaldıracaksın, yoksa *kalıcı* tatile çıkacağız.

H: Amaç oydu zaten. *Bir tür* tatile çıkmaya zorlayacaktım seni. Anlaşmamızdan cayma yeter.

B: Caymayacağım.

H: Öyleyse anlaştık.

Çoğu zaman, iç "düşmanlar" -genelde ergin olmayan erke biçimleri- ile diyaloğa girmek, güçlerinin büyük bir oranını dağıtır. İstedikleri -çocuklarda olduğu gibi- fark edilmek, itibar gösterilmek ve ciddiye alınmaktır. Bunlara hakları da vardır. Bir kere itibar gösterildikleri ve hisleri geçerlilik kazandığı zaman, hayatlarımızdan kendilerini dışa vurmak zorunda kalmazlar.

Buradaki çatışma dostane bir şekilde sonlandı. Şimdiye kadar ilişkisizlik olan şey ise, bu adamın hayatında yeni bir denge kaynağı haline geldi. Hilebaz'ı en sonunda onu deflasyona uğramıştır – ve bunu da, onu, kişiliğinin göz ardı etmiş olduğu veçhelerini gerçekleştirmesi adına yapmıştır. İç zorba olarak sahneye giren bir figür, ömür boyu dost haline geldi.

Etkin imgelem diyaloğunun bu bir sonraki örneğinde, adamın Ben'i, biri ergin olmayan Kahraman erkesinin tesirini diğeriyse Aşık'ın tesirini gösteren, kişiliğinin çatışan iki veçhesi arasında bir hakem olarak iş görmüştür. İki arketip, adamın hayatındaki kadına nasıl davranacakları üzerine çatışmadadır. Kahraman kadını ele geçirmek ve zapt etmek ister, Aşık ise karşılıklı bir temelde ilişki kurmak ister. Diyalog bu şekilde ilerler. (B, Ben için, K, Kahraman için ve A da Aşık yerine kullanılmaktadır.)

B: Peki bakalım, arkadaşlar. Bir sorunumuz var. Gail, bir eğlence için Brezilya'ya gitmek istiyor – biz olmadan. Sen kahraman- ona bunun için köpürmek ve bir ültimatom vermek istiyorsun: ya geziyi iptal edip onun yerine Chicago'ya seni ziyarete gelmesini ya da ilişkiyi unutmasını. Sen de Aşık- gitmesine izin verip ne olursa olsun onu sevmeyi isti-

yorsun. Dolayısıyla, burada bir şeye karar vermemiz gerekiyor.

K: Bencillik ediyor! Her zamanki gibi, dürtüsel istekleriyle benim canımı sıkmak istiyor. Beni umursamıyor. Tehlikeli bir kadın o. Eğer onunla bir ilişki içinde olacaksam da, kuralları benim koymam gerekecek.

A: Evet, ama işin tüm mutluluğunu yok eder bu. Bizimle beraber olmayı *istemesi* gerekir yoksa bir anlamı olmaz. Ne yaparsa yapsın onu seveceğim. O kadar aşığım ki ona; eğer onu kontrol altına almaya çalışırsan, gerçek aşkı yok edeceksin.

K: Romantizm zırvalaması yapma bana! Sen pusup bunu kabullenmek isteyebilirsin ama ben öyle yapamam! Nasıl bu kadar bencil ve dürtüsel bir kadınla beraber olmak isteyebilirsin?

A: Çünkü, bencil ve dürtüsel ya da değil, sevdiğim kadın o!

K: Ama bu kadınlayken güven ya da güvence denen bir şey söz konusu değil!

A: Birini istekleri dışında bir şeye zorlamada da güvene dair bir şey olamaz. Sevgi, sadece sevginin saf neşesi için sever.

K: Belki sen saf neşeyle hayatta kalabilirsin ama ben kalamam. Ya onun inatçılığını kıracağım ya da denerken öleceğim.

A: Ölecek olan tek şey ilişki olacak!

B: Tamam. İkiniz de bakış açınızı sundunuz. Şimdi bir tür anlaşmaya varmamız gerekiyor. Bana öyle geliyor ki, ikiniz de haklısınız ama ikiniz de aşırıya kaçıyorsunuz. Kahraman, ilişkide sınırlar belirlemek ve kendi sınırlarımızı bilme, rahat edip etmeyeceğimiz şeyler konusunda haklı. Gail'ın Chicago'ya gelmek yerine Brezilya'ya gitmesi tahammülleri aşıyor. Aşık ise, ilişkiyi batırmayı istememek ve *Gail'ın* sınırlarına ve *Gail'in* isteklerine saygı duymayı istemekte haklı. Ama, Aşık, insan sevgisinin *gerçekten* sınırları olduğunun farkına varmalısın. Sınırsız değildir. Sevginin sınırları olmayabilir ama *katlanabileceklerimizin* sınırları var. O yüzden, hem sınırlarımızı belirleyelim hem de aynı zamanda Gail'ı sevelim.

Kahraman, Aşık'ın etkisiyle, korku ve öfkesini cesaret ve sınır belirlemeye -bu da Gail'ın aslında aradığı bir şeydir- dönüştürebildiği için Gail Brezilya'ya gitmemiştir ve ilişkide belli bir olgunlaşma içerisine girmiştir. Adamın bölünmüş psişesiyse bütünleşmiş hale gelmektedir.

Çağırma

İkinci yönteme çağırma diyoruz. Bu sefer, eril arketiplere, olumlu erke biçimleri olarak bütünlüklerinde erişim sağlıyoruz. Ama bir an düşünürsek, böyle bir şeyi her zaman yaptığımızı fark ederiz. Hepimiz, psikolojik yaşamlarımızı, çoğu zaman kasıtsız olarak, bize yardımcı olan ya da olmayan imge ve düşünceleri çağırarak yaşarız. Zihnimiz, çoğu istenmeyen görüntüler, sesler ve kelimeler yığınıyla doludur. Bunun gerçek olduğunu görmek için, bir anlığına gözlerinizi kapatın yeter. Karanlık imgeler kendilerini gösterecek ve ancak iç "kulak" için duyulur olan düşünceler zihninize doluşacaktır. Eğer etkin imgelem diyaloğu bilinçli, odaklı bir kendinizle konuşma yoluysa, çağırma da bilinçli, odaklı bir görmek *istediğiniz* imgeleri akla getirme ya da çağırma yoludur. İmgeleme, ruh hallerimizi, tutumlarımızı, şeylere bakış açımızı ve yaptıklarımızı derinden etkiler. Dolayısıyla, hayatlarımızda hangi düşünce ve imgeleri çağırmakta olduğumuz önemlidir. İşte odaklı imgeleme ya da çağırmayı bu şekilde yapıyoruz:

Eğer mümkünse, sakin bir yer ve zaman bulun, zihninizi elinizden geldiğince temizleyin ve sakinleşin – yine, elinizden geldiğince. (Bu sakinleşme egzersizlerini bu sürecin zaruri bir parçası olarak önermiyoruz, gerçi faydalı da olabilirler.) Hem zihinsel resimlere hem de sözlü ifadelere sahip (en azından zihninizde dile getirilen sözlü ifadelere) bir imgeye odaklanın. Çoğu zaman, Kral, Savaşçı, Büyücü, Aşık imgelerini aramak için biraz zaman harcamak yararlı olur. Bu imgeleri çağırmanızda kullanın. Diyelim ki, tahtında oturan bir Roma imparatoru imgesi buldunuz – belki de bir filmden ya da bir çizimden bir görsel. Bu uygulama sırasında, bu imgeyi karşınıza koyun. Sakinleştikçe imgeyle konuşun. İçinizdeki Kral imgesini çağırın. Derin bilinçdışınızı onunla birleştirme yolları arayın. Sizin (bir Ben olarak) ondan farklı olduğunuzun

farkına varın. İmgeleminizde, Ben'inizi onun hizmetçisi kılın. Onun sükûnetini ve gücünü, size yönelik dengeli ihsanını, sizi gözetişini hissedin. Kendinizi onun tahtının önünde, onunla görüşme yapar halde imgeleyin. Aslında, "yakarın" ona. Ona, yardımına ihtiyacınız olduğunu söyleyin – gücüne, inayetine, intizamına, erkekliğine. Cömertliğine ve iyicil mizacına bel bağlayın.

Genç bir adam, bir zamanlar, erotik yönüyle fazlasıyla temas dışı hissederek terapiye girmişti. Kadınlarla "kimyasal" bir bağ kuramıyordu. Onu sevecek, kendisiyle heyecanlı bir cinsel yaşamı olacak, evlenebileceği bir kadın istiyordu her şeyden çok. Terapisindeki reçete ve yönergenin bir bölümü, özellikle Cupid (Eros) ve Psykhe hikâyesi başta olmak üzere Yunan Aşk tanrısı Eros hakkında okumalar yapması ve ondan sonra duyusal ve çekici hissedebilmek için Eros'a yakarmasıydı. Aşık'ın bu imgesi üzerine çağırmalarına başladıktan kısa süre sonra, bir tekne gezisine çıktı. Orada, son derece beklenmedik bir şekilde, bu gencin tanıdığı en yakışıklı ve en erkeksi erkek olduğunu düşünen güzel bir kadınla tanıştı. Kadın, gencin içindeki, gücüyle ve ışığıyla tüm kişiliğini dolduran, yeni keşfedilen Eros'u görüyordu. Hatta gence şöyle dahi demiş: "Bir tanrı kadar yakışıklısın!" Birçok gece, denizde tutkuyla sevişirler; gencin hayatındaki en muazzam cinsel deneyimi olur bu. Geziden sonra ikisi temasta kalırlar ve bir yıl içinde evlenirler, bebekleri olur. Genç adam, yeni ve tatminkâr hayatını Aşık üzerine imgelemeleri ve çağırmalarına mal eder.

Bir başka adam, özgüvenli ve erkeksi tutumundan dolayı çok sayıda kadın iş arkadaşı tarafından iğnelenmekte ve saldırıya uğramaktadır. Masasında tuttuğu kristal bir piramitte güç bulur. (Piramit şekli, görmüş olduğumuz üzere, eril Kendilik'in bir sembolüdür.) Ne zaman bunalmış hissetse, bir dakikalık mola verir. Piramidine gider ve onu içinde, göğsünde imgeler. Erkekliğine yapılan duygusal saldırıların dalgaları, parçalamaya çalışarak onun cephelerine çarpıyordur. Ama dalgalar her seferinde hiddetlerini tüketerek geri çekilir. Adamın iş yerindeki koşullar daha iyiye gitmez ama daha iyi bir iş ortamı için çabalarken dengesini, sükûnetini ve merkez-

leşmişliğini çoğu zaman korumayı başarabilir. Telaşlı bir günün ortasında, bu adam çağırmasını tamamıyla ritüelleştirememiştir. Ama birçok erkek, akşamın geç saatinde ya da sabah erken saatlerde, bunu yapabilir. Bazen, arketip imgesinin önünde mum ve tütsü yakar, çağırdıkları arketipe kadim ama yine de son derece yerinde bir şekilde saygı sunarlar.

Önerdiğimiz şey, bu dualaların tanrıya ritüel bir erişimle beraber olduğu durumlarda, dinlerin tüm zamanlarda dua dedikleri şeyle kıyaslanabilir. Put olmaktan çok uzak bir biçimde, Yunan Ortodoksluğunun ikonaları ve Roma Katolikliğindeki heykeller, inançlının çağırdığı erke biçiminin bir imgesini odaklamaya yararlar. [Bazen de] bir erkeğin kafasında bir aziz ya da Tanrı'nın imgesi o kadar sabit olur ki, ondan akan enerjileri hissetmek için önünde görsel bir temsile artık ihtiyaç duymaz.

İnsanları Takdir Etmek

Benzer bir şekilde, bir de takdir etme yöntemi bulunur. Ergin erkeklerin, ölü ya da diri diğer erkekleri takdir etmeleri gerekir. Özellikle örnek alabileceğimiz daha yaşlı erkeklerle temas kurmamız gerekir. Eğer bu tür adamlar şahsen ulaşılabilir değillerse, biyografilerini okumalı ve fikirleri ve işlerine tanışık olmalıyız. Bu adamlar mükemmel olmak zorunda değildir çünkü mükemmelliğe -tamamıyla bütün insanın gerçekleştirilmesi- asla erişilemez. Gelgelelim, bütünlüğe yürümek mümkündür ve her erkek bireysel olarak buna karşı sorumluluk sahibidir. Tam olarak zayıf noktalarımızda, bir arketipik gölge sisteminin kutuplarının hükmüne girdiğimiz psişenin o bölgelerindedir ki, etkin takdir etme yoluyla, bizim sahip olmadığımız ama başkalarında farkında olabileceğimiz güçlülükleri çağırmamız gerekir. Eğer hayatımızda daha fazla Savaşçı'ya ihtiyacımız varsa, Mısır firavunu II. Ramses'in, 19. yüzyıldaki Zulu başkaldırmasında kendini ve adamlarını yüreklilikle İngilizlerin karşısına çıkaran Zulu şefinin ya da George Patton'ın Savaşçı ruhunu öğrenip takdir etmeye başlayabiliriz. Eğer daha yeterli düzeyde Kral erkesine erişim sağlamamız gerekiyorsa, Abraham Lincoln ya da Ho Chi Minh'in hayatını araştırabiliriz. Eğer daha fazla Aşık'a ihtiya-

cımız varsa, Leo Buscaglia'nın Aşık erkesini takdir edebiliriz.

Mesele şudur ki, çağırdığımız imge ve düşünceler, büyük oranda, sadece şeylerin bize nasıl *göründüklerini* değil nasıl *olduklarını* da belirler. Ergin eril arketiplerine içsel erişimimizdeki bir değişim, hayatımızdaki dış koşulları ve fırsatlarda da bir değişime yol açacaktır. Hiç olmazsa, değişmiş bir iç dünya, zor koşullarla başa çıkma kabiliyetimizi çok büyük oranda geliştirecek ve nihayetinde onları avantaja çevirecektir – kendimiz, sevdiklerimiz ve çalışma alanımız, davalarımız ve dünya için.

Bu hususla ilişkili bir deyiş vardır: "Ne dilediğine dikkat et, bir gün gerçekleşebilir!" Olumlu düşünmenin ağızlara pek sakız olmuş gücü, en azından kısmen doğrudur; çoğumuzun sandığından daha doğrudur. Dolayısıyla, eril erkelerle nasıl bir ilişkiye sahip olduğumuzu ciddi bir şekilde değerlendirirken ve hem pozitif hem de gölge veçheleriyle bir diyaloğa girişmişken, kasti ve odaklı yordamlarda, arketipleri bütünlüklerinde de çağırmamız gerekir.

"-Mış Gibi" Davranmak

Ergin eril arketiplere erişmek için bir başka yöntem daha vardır; bu teknik kısaca kendisinden bahsedilmeyi hak eder çünkü o kadar aşikârdır ki, görmezden gelinebilir. Karakteri hissetmezken aktörün "karaktere girmeyi" denemesi gibi zaman içinde kendini kanıtlamış bir uygulayıma dayanmaktadır. Bu yönteme, metot oyunculuk denir. Bu süreçte, eğer senaryo metninizde tasvir edilen karakteri hissedemezseniz, karakter *gibi davranarak* işe başlarsınız. Bu karakterin yürüyeceği gibi yürür ve konuşursunuz. "-Mış gibi" yaparsınız. Sahnede, daha yakın zamanda işinizden kovulmuşsanız ve eşiniz sizi terk etmişse bile, kral gibi davranırsınız! "Gösteri devam etmeli" ve aynı şekilde diğer insanlar da rolünüzü iyi oynamanıza bel bağlamaktadır. O yüzden senaryo metnini elinize alır, kralın repliklerini okur, tahta oturur ve kral gibi *davranırsınız*. Çok geçmeden, inanın ya da inanmayın, kral gibi hissetmeye başlarsınız.

Son derece gariptir ama söz gelimi Aşık'a erişim sağlamaya ihtiyacınız varsa ve gün batımları ilginizi çekmiyorsa, dı-

şarı çıkıp bilfiil günbatımını *izleyin*. Güzelliği görmeye kendinizi zorlayın. Hatta şöyle de deyin kendinize: "A, evet, şu turuncu ve kırmızılara bak, maviden mora şu ince geçişe bak." Çok geçmeden, tuhaf gözükse de bu, gerçek kendinizi günbatımından hoşlanır bulabilirsiniz!

Eğer Savaşçı'ya daha fazla erişim sağlamanız gerekiyorsa, bir akşam televizyonun karşısından kalkıp kendinizi dinç bir yürüyüşe çıkmaya zorlayabilirsiniz. Bir dövüş sanatına başlayabilirsiniz. Bir spor salonuna gidebilirsiniz. Kendinizi masanızın üzerine yığılmış ödenmemiş faturalara başlamaya zorlayabilirsiniz. Kalkın. Hareket edin! Bir eyleme girişin. Kısa zaman sonra, şaşırabilirsiniz, hayatınızın *birçok* alanında daha fazla Savaşçı gibi davranır bulabilirsiniz kendinizi.

Eğer Büyücü'ye daha bilinçli bir biçimde erişim sağlamanız gerekiyorsa, birisi size tavsiye ve bilgelik için geldiğinde tavsiyeleriniz varmış gibi davranın. Gerçekten söyleyecek yardımcı ve aydınlatıcı bir şeyiniz varmış *gibi davranın*. Kendinizi bu kişiyi gerçekten dinlemeye zorlayın. Aklınızdan kendi işlerinizi çıkarmaya ve onun size sunduğu soruna gerçekten odaklanmaya çalışın. Ondan sonra, olabildiğince düşünceli bir biçimde, hayatınızda edindiğiniz bilgelikten elinizden geldiği kadarını sunun o kişiye. Hepimiz bu bilgeliğe sandığımızdan daha fazla sahibizdir.

Bir Son Söz

Bu kitapta, erkeklere, erilliğin ergin olmayan biçimlerinin yıkıcılığı için sorumluluk almaları adına yardım etmeyi kaygı edindik. Bununla beraber, açıktır ki, dünya, sadece ergin olmayan erkeklerle değil, kadınmış gibi davranan tiranik ve istimarcı kız çocuklarıyla da doludur. Dünyada yanlış olan her şey için erkeklerin -özellikle Batı uygarlığının erkeklerinin- suçluluğu üstlenmeyi bırakmasının vaktidir. Erkek cinsiyetine karşı tam bir yıldırım saldırısı söz konusu olagelmiştir; bununla kastettiğimiz de erkeklerin şeytanlaştırılması ve erilliğe yönelik iftiralardır. Ama kadınlar, öz gereği erkeklerden daha sorumlu ya da daha ergin değildirler. Örneğin Bebek Sandalyesindeki Tiran, her iki cinsiyette de kendini tüm görkemiyle gösterebilir. Cinsiyet olarak, erkekler, hiçbir zaman

cinsiyetlerinden mahcup hissetmemelidir. Bu cinsiyetin, ve geniş çapta dünyanın, erginleşmesi ve yönetimiyle ilgilenmeleri gerekmektedir. Her iki cinsiyet için de düşman karşı cinsiyet değil, çocuksu büyüklenmecilik ve çocuksu büyüklenmecilikten doğan Kendilik bölünmesidir.

Son bir yüreklendirici söz: Her dönüşüm süreci, hayatın kendisi gibi, zaman ve uğraş gerektirir. Biz bilinçli taraftan "ödevlerimizi" yaparız ve bilinçdışı, güçlü kaynaklarıyla, eğer kendisine doğru şekilde yaklaşılırsa, sorularımıza, ihtiyaçlarımıza ve yaralarımıza teskin edici ve üretici yordamlarla karşılık verir. Erginlik mücadelesi, her erkeğin içindeki Çin İmparatoru'ndan gelen psikolojik, ahlaki ve manevi bir buyrultudur.

Joseph Campbell, en son kitabı *The Inner Reaches of Outer Space*'de,[42] insana ait derinlikli bir sorumluluk ve erginlik duyumu için bir toplanma noktası olacak bir tür erginleme için dünya çapında uyanma çağrısında bulunur. Erginleme, bizim bahsettiğimiz haliyle, gerçekten de bizim *iç* uzayımızın *dış* hudutlarını keşfetme meselesidir. Tarih boyunca bütün olasılıksızlıklara rağmen hayatları ve öğretileri boyunca Sineklerin Efendisi'nin -nihai bir çocuksu öfke gösterisiyle dünyanın sonunun kıyamet sonrası bir fantezisi- hükmünün sonu için bir çağrıda bulunan birçok adamın yanına kendi sesimizi de eklemek istiyoruz. Eğer çağımızın erkekleri, kabile atalarının ciddiyetiyle, kendilerinin Çocukluktan Erkekliğe erginleme görevlerini kendi ellerine alabilirse, o vakit, türümüz için *sonun başlangıcı* yerine *başlangıcın sonuna* şahit olabiliriz. Büyüklenmecilik ve şovenist kabileciliğimizin Skylla ve Kharybdis'inin arasından geçebilir ve onları aşıp, mit ve efsanelerde betimlenen Kral, Savaşçı, Büyücü ve Aşık'ın bize miras bıraktığı kadar muazzam ve üretici bir geleceğe ilerleyebiliriz.

---

[42] [Dış Uzayın İç Hudutları] (1986). Campbell'ın 1986'dan 1990'a (yani bu kitabın yayınlandığı sene) dek yayınladığı en güncel kitaptır.

Okumalar

Etnoloji/Antropoloji

Ardrey, Roben. African Genesis. New York: Dell. 1961.

_____. *The Territorial Imperative.* New York: Dell, 1966.

Gilmore. David D. *Manhood in the Making: Cultural Concepts of Masculinity.* New Haven, CT: Yale Univ. Press. 1990.

Goodall, Jane. The Chimpanzees of Gombe. Cambridge, MA: Harvard Univ. Press. 1986.

Turner, Victor. *The Ritual Process.* Ithaca, NY: Cornell Univ. Press, 1969.

Karşılaştırmalı Mitoloji ve Din

Eliade, Mircea. *Cosmos and History.* New York: Harper & Row, 1959.

_____. *Patterns in Comparative Religion.* Cleveland, OH: The World Publishing Co., 1963.

_____. *The Sacred and the Profane.* New York: Harcourt, Brace & World, 1959.

Frazer, James G. *The Golden Bough.* New York: Macmillan, 1963.

Jung

Campbell, Joseph, ed. *The Portable Jung.* New York: Viking, 1971.

Edinger, Edward F. *Ego and Archetype.* New York: Viking, 1972.

Jacobi, Jolande. *Complex, Archetype, Symbol.* Princeton, NJ: Princeton Univ. Press, 1971.

Stevens, Anthony. *Archetypes: A Natural History of the Self.*

New York: William Morrow, 1982.

Çocuk Psikolojisi

Campbell, Joseph. *The Hero with a Thousand Faces.* Princeton, NJ: Princeton Univ. Press, 1949.

Golding, William. *The Lord of the Flies.* New York: Putnam, 1962.

Miller, Alice. *For Your Own Good: Hidden Cruelty in Child-Rearing and the Roots of Violence.* Çev. Hildegarde and Hunter Hannum. New York: Farrar, Straus, Giroux, 1983.

Erkek Psikolojisi

Bly, Robert. *Iron John: A Book About Men.* Reading, MA: AddisonWesley, 1990.

Bolen, Jean Shinoda. *Gods in Everyman.* San Francisco: Harper & Row, 1989.

Browning, Don S. *Generative Man: Psychoanalytic Perspectives.* Philadelphia: Westminster Press, 1973.

Winnicott, D. W. *Home Is Where We Start From.* New York: Norton, 1986.

KRAL

Frankfort, Henri. *Kingship and the Gods.* Chicago: Univ. of Chicago Press, 1948.

Perry, John Weir. *Lord of the Four Quarters: The Mythology of Kingship.* Mahwah, NJ: Paulist Press, 1991.

_____. *Roots of Renewal in Myth and Madness: The Meaning of Psychotic Episodes.* San Francisco: Jossey-Bass, 1976.

Schele, Linda, and Freidel, David. *A Forest of Kings.* New York: William Morrow, 1990.

SAVAŞÇI

Farago, Ladislas. *Patton: Ordeal and Triumph.* New York: Dell, 1973.

Rogers, David J. *Fighting to Win.* Garden City, NY: Doubleday, 1984.

Stevens, Anthony. *The Roots of War: A Jungian Perspective.* New York: Paragon House, 1984.

Tzu, Sun. *The Art of War*. Boston: Shambhala, 1988.

BÜYÜCÜ

Butler, E. M. *The Myth of the Magus*. Cambridge, MA: Cambridge Univ. Press, 1948.

Moore, Robert L. *The Magician and the Analyst: Ritual, Sacred Space, and Psychotherapy*. Chicago: Council of Societies for the Study of Religion, 1991.

Neihardt, John. *Black Elk Speaks*. Lincoln: Univ. of Nebraska Press, 1968.

Nicolson, Shirley, ed. *Shamanism*. Wheaton, IL: The Theosophical Publishing House, 1987.

AŞIK

Brown, Norman O. *Love's Body*. New York: Random House, 1968.

Csikszentmihalyi, Mihaly. *Flow: The Psychology of Optimal Experience*. New York: HarperCollins, 1991.

Lawrence, D. H. *Selected Poems*. New York: Penguin, 1989.

Neumann, Erich. *Art and the Creative Unconscious*. Princeton, NJ: Princeton Univ. Press, 1959.

Spink, Walter M. *The Axis of Eros*. New York: Schocken Books, 1973

KRAL, SAVAŞÇI, BÜYÜCÜ, AŞIK

Ergin Eril Arketiplerini Yeniden Keşfetmek

Kral, Savaşçı, Büyücü ve Aşık'ın temel izleği "erginleme"dir. Yani, bu kitap, nasıl erkek olunur üzerinedir. Moore ve Gillette'in ifadeleriyle, çağımızda cinsiyet ve kimlik karmaşalarıyla beraber bir erginleme krizi içindeyiz. Bu erginleme, ilkel kabilelerde, yetişkinlerin çocuklara hazırladığı belli ritüellerle sağlanırdı. Çoğu zaman bu ritüeller çocuk için tehlikeli ve acı verici olurdu ama nihayetinde "çocuk ölür", erkek doğardı. Arketipik bir ihtiyaçtı bu. Peki çağdaş insan bu ritüellerin yokluğunda ne yapıyor? Ya "yalancı ritüeller"den geçiyor ama içsel olarak hiçbir zaman tam bir erginliğe geçemeksizin çocuk psikolojisini devam ettiriyor ya da bu yalancı ritüelleri bile görmeden ruh dünyasının karmaşasında kendi iç savaşının mağduru oluyor. İlkel ritüelleri geri getiremeyiz. Öyleyse ne yapmalıyız? Moore ve Gillette, çağdaş insan için aslında hiçbir zaman ortadan kaybolmamış bu arketipik ihtiyacın ancak bireysel olarak sağlanabileceğini söylüyor... ama manzara ille de korkunç olmak zorunda değil çünkü bu zaruri içe dönüşte bize yardım edebilecek olan psikoloji alanının (özellikle de Jungcu psikanalizin) bilgilerine sahibiz. Şimdi çocuk psikolojisinin unsurlarından kurtulmamız, ergin erilin arketipleriyle bağımızı yeniden kurarak ve böylelikle sağlıksız erilliğin psikolojisinden çıkarak ergin ve sağlıklı erilliğin psikolojisine geçmemiz gerekiyor; Kral'ı, Savaşçı'yı, Büyücü'yü ve Aşık'ı, yani ergin eril arketiplerini yeniden keşfetmemiz gerekiyor. "Bizimki, kolektif olmaktan çok bireysel bir kültürdür. [...] Eskiden herkes tarafından az ya da çok bilinçdışı olarak paylaşılanla -örneğin, ergin eril kimlik geliştirme gibi-, bizim artık bilinçli ve bireysel olarak bağ kurmamız gerekiyor." Bizim, erginlememizi içe dönüşümüzle gerçekleştirmemiz gerekiyor!

ISBN : 978-625-8393-19-4

pinhanyayincilik.com
/pinhanyayincilik
/pinhankitap